

P A M Ě T I

S V A T Ě H O

I G N Á C E

Z L O Y O L Y

Ladislav Kuncíř v Praze

VINICE PÁNĚ.

1. A. M. Meynard, Duchovní život	Kč 45.—
2. A. Melka, Lekce pašijového týdne	Kč 10.—
3. F. W. Faber, Betlem. Díl I.	Kč 30.—
4. Paměti sv. Ignáce z Loyoly	v tisku
5. F. W. Faber, Betlem, Díl II.	"

BOŽÍ BOJOVNÍCI.

1. Život svatého Prokopa	Kč 4.80
2. Sv. Bonaventura, Život sv. Františka,
zakladatele řádu bratří Menších.
2. vydání	Kč 20.—
3. Blah. Hugo, Život sv. Norberta	Kč 10.—
4. F. Prat, Život svatého Pavla	Kč 15.—
5. Sv. Athanasios, Život svatého Anto-
nína poustevníka	Kč 10.—
6. G. Bernoville, Svatá Terezie Ježíškova	Kč 10.—

SVATÍ OTCOVÉ.

1. Svatý Řehoř Veliký, Čtyři knihy roz-
mluv	Kč 40.—
2. Vyznání svatého Augustina	Kč 40.—

KARMEL.

1. Svatá Terezie Ježíškova, Kniha zpráv	Kč 15.—
2. P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále	Kč 13.—
3. Bratr Guigues, Scala Paradisi	Kč 18.—
4. Svatá Terezie Ježíškova, Listy	Kč 10.—
5. H. Manning, Důvěra v Boha	Kč 10.—

STAROSLOVANSKÁ LITURGIE.

Missal slověnski. Čin i pravidlo mši	Kč 30.—
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum	Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum	Kč 80.—

-
Sv. Athanasios, Život sv. Antonína
poustevníka	Kč 10.—
Sv. Augustin, Vyznání	Kč 40.—
G. Bernoville, Svatá Terezie Ježíškova	Kč 10.—
L. Bertrand, Svatý Augustin	V tisku.
Sv. Bonaventura, Život svatého Fran-
tiška	Kč 20.—
J. Cibulka, Ikonografie a zobrazování
Ukřižovaného	Kč 48.—
Th. De Quincey, Johanna z Arku	Kč 10.—
F. W. Faber, Betlem I. díl	Kč 30.—
II. díl	V tisku.

Úplné seznamy zdarma.

Všecky tyto knihy opatří i každý řádný
knihkupec.

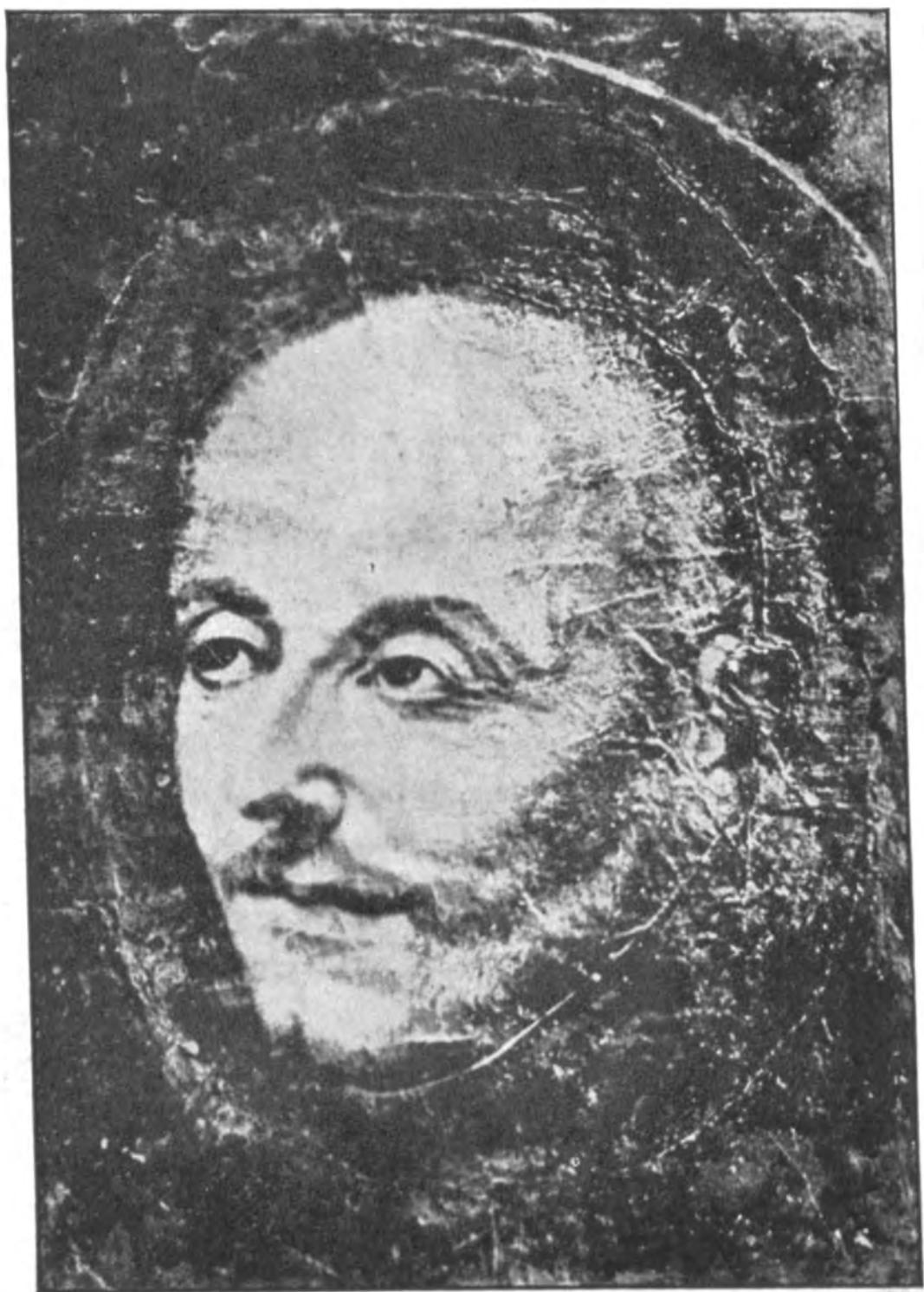
VYDÁVÁ NAKLADATELSTVÍ

LADISLAVA KUNCÍŘE PRAHA II.

VORŠILSKÁ 3

PAMĚTI SV. IGNÁCE Z LOYOLY

Sanchez Coello pinx.

P A M Ě T I
S V A T Ě H O I G N Á C E
Z L O Y O L Y

z a k l a d a t e l e

T o v a r y š s t v a J e ž í š o v a

—

Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil

Jaroslav Ovečka S. J.

—

1 9 2 9

U L A D I S L A V A K U N C Í Ř E V P R A Z E

IMPRIMI POTEST

*Methodius Řihák S. J.,
Praep. V. Provinciae Čechoslov. S. J.*

NIHIL OBSTAT

Paulus Opavský S. J., censor

IMPRIMATUR

*Pragae, die 5. Augusti 1927
Franciscus praelatus Hrubík,
Cancellarius Aeppalis
Nro 9118*

—

PŘEDMLUVA

Sbíraje po vydání prvního, obecnějšího, dílu výkladu k Duchovním cvičením sv. Ignáce (*Návod k rozjímavé modlitbě podle Duchovních cvičení sv. Ignáce z Loyoly*. Na Sv. Hostýně na Moravě. Nákl. *Hlasů Svatohostýnských*, 1922) látku k dílu druhému, jenž má podávati vysvětlivky k jednotlivým místům, viděl jsem brzy, že mi bude dosti často odkazovati k *Pamětem* sv. Ignáce a k jeho listům. Ale obojí zasluhují i tam, kde neslouží k výkladu Duchovních cvičení, aby byly též u nás známější. Přeložil jsem tedy napřed jak Paměti, tak výbor z listů sv. Ignáce, a zde předkládám Paměti.

Poznámky, které připojuji, mají jednak vysvětlovati narážky na věci nyní méně známé, jednak stručně doplniti vypravování sv. Ignáce událostmi z jeho zevnějšího života, kterých on vzhledem k svému účelu neuvádí. K tomu cíli je také v Příkladu přidán překlad zápisu sv. Ignáce o kanonickém ustavení Tovaryšstva.

Práce mi byla v tomto způsobu umožněna a usnadněna jak poklady zpráv a poznámek obsažených ve sbírce pramenů *Monumenta Historica S. J.*, tak také velmi dobrými spisy o nejstarších dějinách Tovaryšstva, které vyšly v posledních deseti-

letích, a pracemi v téže době věnovanými samým Pamětem sv. Ignáce. Uvádím je za předmluvou a odkazují k nim na podrobnější studium. S vděčností však také vzpomínám jak svých řeholních spolu-bratří na různých místech ve Španělsku, tak benediktinů na posvátném Montserratě, kteří mi byli za mého studijního pobytu tamějšího o prázdninách r. 1926 všemožně nápomocni k lepšímu poznání míst a věcí.

V Praze na svátek Jména Ježíšova, 2. ledna 1927.

Překladatel.

ÚPLNÉ NÁZVY KNIH A ČLÁNKŮ UVÁDĚNÝCH

ACTA SANCTORUM, Julii to. VII. Venetiis 1749. Die trigesima prima Julii, De S. Ignatio Loyola Confes.: 1. *Commentarius praeuius* od P. Jana Piena S. J., §§ I-CX, nn. 1-1162; 2. *Sancti Acta antiquissima*, t. j. Paměti sv. Ignáce zaps. od P. Gonzáleze da Camara a do latiny přel. od P. du Coudret, nn. 1-101; 3. *Vita altera* od P. Petra Ribadeneiry S. J. (otisk Ribadeneirova druhého, poněkud přepracovaného, vydání latinského životopisu sv. Ignáce (Madrid 1583), pořízený podle tisků antverpského z r. 1587 a kolínského z r. 1602), nn. 1-584.

ASTRAÍN Antonio S. J., Historia de la Compañía de Jesús en la Asistencia de España, sv. I., 2. vyd., Madrid, 1912.

BÖHMER Heinrich, Studien zur Geschichte der Gesellschaft Jesu, sv. I., Bonn, 1914.

BROU Alexandre S. J., Saint François Xavier, sv. I., 2. vyd., Paris 1922.

CODINA Arturo S. J., Los Orígenes de los Ejercicios espirituales de S. Ignacio de Loyola. Barcelona, 1926.

CONSTITUTIONES S. J. Latinae et Hispanicae

cum earum declarationibus [Ed. Joa. Jos. De la Torre S. J.]. Matriti, 1892.

CREIXELL Juan S. J., San Ignacio de Loyola, sv. I-II., Barcelona, 1922.

FEDER Alfred S. J., Lebenserinnerungen des hl. Ignatius von Loyola. Regensburg, 1922. (Překlad Paměti s úvodem a poznámkami.)

FOUQUERAY Henri S. J., Histoire de la Compagnie de Jésus en France, sv. I., Paris, 1910.

KNELLER C. A. S. J., Zu den Kontroversen über den hl. Ignatius von Loyola. I. Die Selbstbiographie (Zeitschrift für kath. Theologie XLIX [1925], Innsbruck, str. 1-23).

LETURIA Pedro S. J., Nuevos datos sobre San Ignacio. La labor de Polanco y Nadal en los orígenes de la biografía Ignaciana (Biblioteca de Cuestiones discutidas. IV.). Bilbao, 1925.

MARCH José S. J., San Ignacio de Loyola. Autobiografía. Barcelona, 1920. (Vydání Paměti s úvodem a poznámkami.)

MARCH José S. J., Quién y de donde era el monje manresano, amigo de San Ignacio de Loyola (Estudios Eclesiásticos IV [1925], Madrid, str. 185-193).

MONUMENTA HISTORICA SOCIETATIS JESU. Madrid, od r. 1894. Jedenašedesát silných svazků dosud (do pol. r. 1927) vyšlých se dělí ve skupiny, většinou podle pisatelů, jako Chronicon

Polanci (6 svaz.), Epistolae P. Nadal (4 svaz.), Epistolae mixtae (5 svaz.), Monum. Xaveriana (2 svaz.) atd. Monumenta Ignatiana mají čtyři řady: 1. Listy a naučení (12 svaz.), 2. Duchovní cvičení (1 svaz.), 3. Konstituce T. J. (dosud nevydány), 4. Spisy o sv. Ignáci (2 svaz.). Starší vydání listů sv. Ignáce, daleko méně úplné, ale poznámkami a dodatky dosud cenné, je Cartas de San Ignacio de Loyola, 6 svaz. (Madrid 1874-1890.)

PASTOR Ludwig, Geschichte der Päpste, sv. IV. 2. V., Freiburg im Breisgau, 1907. 1909.

ŠUSTA Josef, Ignatius von Loyola's Selbstbiographie (Mitteilungen des Institutes für österreichische Geschichtsforschung XXVI [1905], Innsbruck, str. 45-106).

TACCHI VENTURI Pietro S. J., Storia della Compagnia di Gesù in Italia, sv. I.-II., Roma, 1910. 1922.

TACCHI VENTURI Pietro S. J., Le Case abitate in Roma da S. Ignazio di Loyola secondo un inedito documento del tempo (Studi e Documenti di Storia e Diritto XX [1899], Roma, str. 287-356).

THIBAUT Eugène S. J., Le Récit du Pèlerin. Autobiographie de S. Ignace de Loyola, 2. vyd., Bruges, 1924. (Překlad Paměti s úvodem a poznámkami.)

VAN ORTROY François S. J., Manrèse et les

Origines de la Compagnie de Jésus (Analecta Bollandiana XXVII [1908], Bruxelles, str. 393-418).

ÚVOD

I.

Sv. Ignác z Loyoly, praví o něm jeho první životopisec Petr Ribadeneira T. J., který jej znal i z důvěrného osobního styku, byl, zvláště v posledních letech svého života, velmi mlčelivý o milostech, kterých se mu od Boha dostalo. „O svých zkušenostech mluvil jen zřídka, a to z nějaké veliké příčiny, buď na duchovní uzdravení a potěchu těch, kdo ho žádali o radu a lék, anebo na povzbuzení druhů a posílení jich svým příkladem proti všem obtížím, ale i to skrovně a v počátcích Tovaryšstva. Když to již bylo ustáleno, přikryl všecko své rouškou podivuhodné mlčelivosti“.¹ Podobně píše² koncem r. 1574 nebo počátkem 1575 P. Jan de Polanco T. J., který byl, vstoupiv r. 1541 v Římě do Tovaryšstva, od konce března nebo počátku dubna 1547 tajemníkem sv. Ignáce a řádu.

Jeho duchovní synové však toužili zvěděti právě o jeho duchovním životě a vývoji co nejvíce. Již r. 1546 pomýšleli Ribadeneira a Polanco v Padově, kde byli tehdy na studiích, na životopis Otce Ignáce. Po odmítavé odpovědi z Říma, dané

¹ Acta SS. julii t. VII., Ribad. n. 493.

² Monum. Chron. I. 23 n.

P. Diegem de Eguía, „že život mag. Ignáce je již napsán od čtyř evangelistů a Písmem svatým, poněvadž jest jen jeden život, jako jeden Kristus, jedna víra a jeden křest“, ¹ se obrátil P. Polanco k P. Jakubu Laínezovi, jednomu z prvních druhů sv. Ignáce, tehdy bohoslovci tridentského církevního sněmu v Bononii. Od něho skutečně obdržel s datem v *Bononii 17. června 1547* obšírný list ² o životě sv. Ignáce od jeho obrácení, o vzniku Tovaryšstva a letmo i o jeho pracích až do r. 1540, ba zmínkou až do r. 1547. Právem lze míti zato, že tento velmi cenný spisek, v němž P. Laínez s pomocí P. Alfonse Salmeróna T. J. vypisuje „stručně, věrně a prostě, ... co jsme ke vzdělání svému nebo jiných přítomných v jistých dobách a na jistých místech o něm slyšeli nebo z jeho slov vyrozuměli“, ³ a v tom ovšem také dosti mnoho

¹ Leturia, Nuevos datos, str. 2 n.

² Monum. Ignat. 4, I. 98-129.

³ Monum. Ignat. 4, I. 98 n. - Polanco zamýšlel spis (neurčený veřejnosti) o vzniku a dotavadních dějinách řádu. Opíraje se o list Laínezův, své osobní vědomosti a řádový archiv, napsal jej již r. 1548 španělsky s názvem *Sumario de las cosas más notables que a la institución y progreso de la Compañía de Jesús tocan*. Spis však jde jen do počátku r. 1542 a je zřejmě nedokončen. Někdy po r. 1548, a jak se podobá, před vypravováním Pamětí Gonzálezových r. 1553, začal Polanco latinské *Chronicon S. J.*, jež, po kratičké zprávě o předešlém životě sv. Ignáce, počíná rokem 1537 a až do počátků r. 1543 bylo dovedeno, jak se lze doha-

o jeho duchovním vývoji, byl již brzy po napsání aspoň v okolí sv. Ignáce známý.¹ Ale nestačil P. Jarolímu Nadalovi a jiným, kteří si přáli zvěděti z úst samého sv. Ignáce, jak jej Bůh vedl od počátku jeho obrácení. Vypravování jeho mohlo a mělo býti obšírnější a především auktoritativnější, mělo býti oporou Tovaryšstvu. Jak k němu

dovati, za života sv. Ignáce. Vzrůstající úřední povinnosti nedovolily tajemníkovi pokračovati za dvou dalších generálů, Laíneze a sv. Františka de Borja. Teprve až přestal býti tajemníkem (na konec generálním vikářem řádu po smrti sv. Františka) po zvolení P. Everarda Mercuriena 23. dubna 1573, dovedl do počátku r. 1575 Chronicon do smrti sv. Ignáce 31. července 1556 a až do konce téhož roku 1556 - a pak teprve napsal, patrně poněvadž mu velmi stručný začátek v Chronicon nedostačoval, přepracováním Sumaria z r. 1548 život sv. Ignáce (De Vita P. Ignatii et Societatis Jesu initiis) jdoucí až do r. 1539. Je nyní vytištěn na začátku I. svazku Chronicon, str. 9-74. Polanco viděl ve svém díle jen práci přípravnou, neurčenou pro veřejnost; nyní je v šesti svazcích v Monumenta Hist. S. J. a je velmi cenný pramen.

Tím je osvětlena co do historické posloupnosti trojice hlavních pramenů pro životopis sv. Ignáce: Laínezův list z r. 1547 - nezávislý; Polancovo Sumario z r. 1548 nebo Vita P. Ignatii z r. 1574/75 a Chronicon z doby mezi těmi dvěma daty - z části závislé na Laínezovi a jiných pramenech ještě nyní existujících, ale osvětlující a doplňující je z osobního vědění samostatného a z pramenů, kterých nyní již nemáme: Cámarovy Paměti z let 1553-1555 - nezávislé. Ve všech třech pramenech jsou arci sem tam drobné chyby, které však lze odjinud opravit (Leturia, Nuevos datos, passim).

¹ „È comune a tutti“, mají jej všichni, píše o něm P. Nadal 24. března 1567 (Mon. Nadal III 423).

konečně po dlouhém zdráhání sv. Ignáce došlo a jak bylo s přestávkami dokončeno, je vyloženo v úvodech P. Nadala a P. Gonzáleze.

Sestavíme-li zprávy a data jak z tohoto obojího úvodu, tak odjinud z pramenů vydaných v Monumenta Historica S. J., vznikly Paměti sv. Ignáce, jež zapsal P. González, takto.

Počátkem března 1552 se vrátil P. Jarolím Nadal, od r. 1548 rektor koleje v Messině, kterou tam byl poslán založiti, z vůle sv. Ignáce do Říma, aby obdržel potřebné instrukce k prohlášení Konstitucí Tovaryšstva v řádových domech na Sicilii. Jednal mnoho se sv. Ignácem a při některé takové příležitosti mu přednesl přání své a jiných, aby svatý zakladatel vyložil, jak ho Pán od začátku jeho obrácení vedl. Sv. Ignác však, jak se podobá, nic určitého nepřislíbil. Nadal se vrátil na Sicilii počátkem druhé polovice května 1552.

V březnu 1553 přijel Nadal znovu se Sicilie do Říma, maje býti poslán na prohlášení Konstitucí do Španělska a Portugalska. Mluvil se sv. Ignácem i o vypravování Pamětí. Dověděl se, že se ještě nic nestalo, a doléhal znovu, ale zase bez určitého výsledku. Odejel do Španěl dne 11. dubna 1553.

Zatím co byl na cestě z Říma do Španělska, ubíral se opačným směrem z Portugalska P. González, kterému se mělo dostati vypravování P. Na-

dalem žádaného. Nadal by se byl rád s ním cestou setkal, ale minuli se poblíž Janova.

P. Ludvík González (portugalsky Luis Gonçalves da Camara - ale jméno se, snad pro větší snadnost psaní, obyčejně i nyní uvádí pravopisem španělským *González*, nebo pološpanělským *Gonzales*, jímž je psáno ve většině pramenů) byl Portugalec ze vznešené rodiny, syn místodržitele ostrova Madeiry, kde se narodil v letech 1518-1520. Když studoval bohosloví v Coimbře, setkal se tam s blah. Petrem Fabrem S. J. (kterého byl již poznal na studiích v Paříži před jeho odchodem do Benátek za sv. Ignácem), vykonal pod jeho vedením duchovní cvičení a vstoupil do Tovaryšstva 27. dubna 1545. Brzy byl jedním z nejznamení-
tějších členů řádu v Portugalsku. Do Říma přišel dne 23. května 1553, z nařízení řádového visitatora P. Michala de Torres S. J., aby podal sv. Ignáci ústní zprávu o stavu řádové provincie portugalské, tehdy vnitřními zmatky ohrožené; tím se mu splnila i dávná touha poznati osobně zakladatele Tovaryšstva, jehož velice ctil, a prospěti v řeholní dokonalosti v jeho škole.

Je zajímavé, jak sv. Ignác P. Gonzáleze školil. Tento o tom vypravuje r. 1573 v úvodě k Memorialu z římských let 1554-1555: „Náš Otec se mnou promluvil hned toho dne, kdy jsem přibyl,

ač to činíval zřídka s těmi, kdo přicházeli odjinud, a myslím, že jsem s ním ještě téhož večera večeřel. Přijal mě stoje s přívětivostí a projevem potěšení; ale ne s tím vítáním a tou vřelostí, s kterými zde přijímáváme hosty . . .

A ačkoliv náš Otec věděl velmi dobře, nač jsem byl poslán, držel mě přece několik měsíců v Římě, aniž se mne slovem otázel na věci v provincii, jako kdybych vůbec nebyl na to přišel. (Tohoto způsobu tichého umrtvování užíval často s velikou moudrostí a pevností.) A zajisté, já jsem pociťoval, že mi to velmi prospívá, že mě tak nechává, a proto jsem se věnoval péči o sebe a čtení Písma. A tak jsem celé to jaro a léto (verano) neměl jiného zaměstnání než odsloužiti si mši, pomodliti se breviář a čísti si Písmo s tlumočníkem,¹ neboť mi čítával nějaký bratr novic, ačkoliv jsem vždy jedl u stolu našeho Otce.

Ale v celé té době jsem s ním ani o sobě samém nemluvil ničeho, až jsem jednoho pátku ráno, 4. srpna, den před svátkem P. Marie Sněžné, s ním mluvil v zahradě s velikou útěchou své duše, jak lze viděti z tohoto kusu zápisu, který jsem si učinil v Římě na úvod k tomu, co jsem tam zapsal ze života našeho Otce, ježž mi on sám vypravoval;

¹ Patrně, aby se naučil italskému jazyku.

ten zápis jsem se, ačkoliv je neúplný, rozhodl položit na toto místo, aby se zcela neztratil, poněvadž obsahuje nějakou vzpomínku na našeho Otce.“¹ Následují pak první dva §§ úvodu Gonzálezova, který je před Pamětmi.

Sv. Ignác si P. Gonzáleze nemálo vážil;² důkazem toho byla také řeholní profese, kterou González, přes své nedokonalé bohoslovecké studie, složil 30. března 1553 v Logroño do rukou sv. Františka de Borja. Ale právě s těmi, o jejichž ctnosti měl velmi dobré mínění, jednával odměřeně a stroze.³ Kromě asketického účelu měl však vůči P. Gonzálezovi při tom, že se ho netázal na věci v portugalské provincii, ještě ten důvod, že měl teprve přijíti z Portugalska bývalý tamější provinciál P. Šimon Rodrigues S. J., proti němuž bylo P. Gonzálezovi v mnohém vypovídati, a sv. Ignác se nechtěl zdáti zaujat výsledkem žalující strany před příchodem obviněného.

Že si na vypravování svých Pamětí zvolil právě P. Gonzáleze, z profesů i věkem nejmladšího i pořadem řeholní profese tehdy předposledního a nedávno do Říma přišlého, mělo snad za příčinu to, aby mu při odměřenosti, s kterou se s ním dotud

¹ Monum. Ignat. 4, I. 205 n.

² Monum. Chron. III. 14.

³ Monum. Ignat. 4, I. 202 nn.

stýkal, dal jednou důkaz nemalé důvěry a vážnosti, a snad také měla na rozhodnutí sv. Ignáce vliv důvěra, s kterou mu před hodinou nebo dvěma P. González odhalil své nitro zprávou o stavu svého svědomí, jak to líčí na počátku svého úvodu k Pamětem.

Při té zprávě ho sv. Ignác potěšil, mimo jiné také vypravováním ze své minulosti. A u oběda mu oznámil, že se po úvaze rozhodl splnit přání mnohokrát mu projevené od P. Nadala a od jiných z Tovaryšstva, aby vyložil dějiny své duše, a že to učiní jemu.

Někdy koncem téhož srpna si sv. Ignác zavolal P. Gonzáleze a počal mu vypravovati. González hned vše stručně zapisoval v bodech španělsky a později to obšírně diktoval písaři v témž jazyku. Několikerým vypravováním došli v září 1553 až do prvních dnů pobytu sv. Ignáce v Manrese, tedy asi do § 19 Pamětí.

Ale pak nastala dlouhá přestávka, jež nebyla skončena, když P. Nadal přijel ze Španělska do Říma dne 18. října 1554. Nadal se sice radoval z toho, co již bylo uděláno, ale důtklivě doléhal, aby sv. Ignác pokračoval. Avšak do odjezdu Nadalova papežským legátem Moronem do Německa k augsburskému sněmu dne 19. února 1555 se nestalo v té věci nic. Teprve od 9. března asi do

20. března 1555 vypravoval sv. Ignác po druhé. Jak daleko tehdy došli, nelze říci s jistotou; ale nebylo to asi dále - spíše méně - než do polovice nynějšího § 79, odkud až do konce jsou Paměti, jak je máme, italské, poněvadž González tu část diktoval až v Janově a tam měl jen písaře italské. Kdyby byli do 20. března došli ve vypravování dále, byl by přece González až do září našel čas dodiktovati i to ještě v Římě, kde měl písaře španělského.

Nadal se vrátil do Říma brzy po 19. září 1555 a měl jeti do Španělska sbírat podpory pro římskou kolej Tovaryšstva, která byla, nemajíc dotace, stále ve hmotných nesnázích, a pomáhati sv. Františkovi de Borja v lepším zařizování řeholního života ve španělských řádových domech. S Nadalem měl odcestovati i P. González a vrátiti se do Portugalska, kde měl, mimo jiné úkoly, pomáhati ve správě tamější řádové provincie. Až do Španěl měli cestovati spolu.

O poslání Gonzálezovu se počalo jednati 21. září; doléhal tedy hned na sv. Ignáce, aby mu dokončil vypravování Pamětí. Ten začal vypravovati dále hned 22. září a skončil den před odjezdem Nadalovým a Gonzálezovým, k němuž došlo 23. října 1555. Snad González něco ze svých stručných zápisů z tohoto období vypravování rozvedl již

v Římě v obširnější diktát písaři španělskému, ale počínaje druhou polovicí § 79 diktoval italsky až v Janově, kam dorazili dne 12. listopadu. V Janově pobyli přes měsíc, ježto teprve 21. prosince nebo ještě o několik dní později odpluli do Alicante ve Španělsku. González dokončil svůj diktát Pamětí v Janově v prosinci 1555.

Do Alicante dojeli 31. prosince 1555 nebo 1. ledna 1556 a ve Španělsku se rozešli. González dorazil do Lisabonu 12. února 1556.

Po smrti sv. Ignáce (31. července 1556) se vrátil P. Nadal brzy do Říma, kam dorazil v prosinci 1555. Také P. González tam přišel v květnu r. 1558 k volbě nového generálního představeného, jímž se stal 2. července toho roku P. Jakub Laínez. González byl zvolen jeho asistentem za Portugalsko, ale pobyl v Římě jen do r. 1559, kdy 3. července odcestoval do Portugal, maje býti vychovatelem pětiletého krále Šebestiána. Tam již zůstal a zemřel v Lisaboně 15. března 1575. Také Nadal byl zvolen asistentem za severní provincie, ale přerušil pobyt v Římě 21. listopadu 1560, kdy odejel jakožto visitator do zaalpských provincií. Velkým stykem v Římě se mohly Paměti tím snáze šířiti na různé strany, a snad na podnět Nadalův přeložil P. Hanibal du Coudret, dobrý latinář, jehož rektorem byl Nadal v Messině a jenž přišel

odtamtud v říjnu 1558 do Říma dokončit (po vysvěcení na Sicilii)¹ bohoslovecká studia a ve školních letech 1559/60 a 1560/61 učil řečtině v římské koleji, Paměti do latiny.² Na původní text Gonzálezův i na překlad du Coudretův se asi vztahují slova Nadalova ke konci jeho úvodu: „To jsou Paměti Otce Ignáce, které kolují.“

Ale nekolovaly dlouho nerušeně.

Dne 8. ledna a 26. února 1567 psal Laínezův nástupce v generalátu řádu, sv. František de Borja, P. Nadalovi, který byl tehdy zase řádovým visitátorem v Německu, aby poslal pro P. Ribadeneiru, pověřeného napsáním životopisu sv. Ignáce, rukopisný materiál, který k tomu má nad to, co napsali P. Ludvík González a Ribadeneira sám.³ Nadal poslal s radostí opisy nemnohého, co měl u sebe.⁴

Ale již dne 29. června 1567 píše P. Ribadeneira

¹ Mon. Laín. III. 597. 621.

² Leturiaarci míní: „Pravdě nejpodobnější je, že překlad P. du Coudray vznikl mezi 1556—1557“ (Nuevos datos, 20, pozn. 66; srov. str. 18, pozn. 56). Ale když tehdy du Coudret ještě nebyl v Římě? Nemožné arci není, že se opis španělsko-italských Pamětí dostal záhy na Sicilii, ale není o tom ani zmínky a to, co vede Leturiu k jeho dohadu, lze vysvětlovati jednak o původním textu Pamětí, jednak o budoucím překladu čímkoliv nebo o jiném zamýšleném spise.

³ Monum. Nadal III. 365. 402.

⁴ Nonum. Nadal III. 377. 423. 438. 476.

z Frascati, kam se byl uchýlil, aby mohl nerušeně o životopise pracovati, P. Nadalovi. „Píši... za čtvrté, aby Vaše Důstojnost hleděla provést, co náš Otec [generální představený] nařídil, a jak mám zato, napsal provinciálům atd., totiž aby nenápadně stáhli, co napsal P. Ludvík González, nebo kterýkoliv jiný zápis o životě našeho Otce [sv. Ignáce] a podrželi to u sebe a nedovolovali, aby se to četlo ani aby to kolovalo mezi našimi nebo jinými; neboť, poněvadž je to věc nedokonalá, není záhodné, aby to rušilo nebo zmenšovalo důvěru k tomu, co se píše úplněji. V tom jest si počínati s pečlivostí a opatrností, které, jak Vaše Důstojnost chápe, jest třeba, aby nevznikl hluk atd.“¹ A ve svém listě ze dne 15. července 1567 Nadalovi to potvrzuje sv. František de Borja těmito slovy: „P. Ribadeneira napsal s velikou pečlivostí život našeho O. Ignáce svaté paměti. Aby se odstranila rozličnost a snad některé věci méně dobře prozkoumané, vidí se mi, aby se vzaly z rukou všechny spisy o podobných věcech ve všech provinciích. Proto dbej Vaše Důstojnost, aby se to stalo ve všech těch, kterými půjde.“²

Nadal na to odpovídá sv. Františkovi de Borja v listě z Lutichu ze dne 14. srpna 1567: „Stran

¹ Monum. Nadal III. 490.

² Monum. Nadal III. 505.

odnětí spisů o životě O. mag. Ignáce, které jsou v rukou našich PP., mě prosili zdejší PP. velmi snažně, aby se neodnímaly, dokud nepřijde spis P. Ribadeneiry; pak že ihned odejmou všecko. A vidělo se mi nenutit jich, zvláště poněvadž mi Vaše Paternita pouze praví, abych to učinil v provinciích, které mám visitovati.“¹

Nadal také patrně napsal P. Ribadeneirovi něco v té věci (dopis není zachován) a Ribadeneira mu odpovídá z Frascati v listě ze dne 24. října 1567: „Aby se stáhly spisy P. Ludvíka Gonzáleze o životě našeho Otce, nevyšlo ode mne, nýbrž od zdejších PP., kteří to navrhli P. generálovi, a Jeho Paternita s tím byla srozuměna, aby se, až se uveřejní, co se píše, nepodobalo, že jsou rozdíly nebo rozpory, anebo toto [t. co píše Ribadeneira] nemělo menší váhy než to, co bylo zapsáno jakoby z úst našeho Otce; neboť on je, ačkoliv byl co do podstaty [ve svém vypravování] velmi věrný, v podrobnostech některých věcí [příliš] stručný a co do časových údajů mu v poslední době jeho stáří paměť vypovídala.“²

Co odpověděl sv. František de Borja, a zda se počkalo se stažením až do uveřejnění Ribadeneirova životopisu sv. Ignáce r. 1572, a jak přísně

¹ Monum. Nadal III. 518.

² Monum. Nadal III. 540.

byl rozkaz proveden a zachováván, není z pramenů dosud uveřejněných viděti. Aspoň v počátcích snad ne právě přísně, neboť již r. 1584 žádala provinciální kongregace kastilské provincie Tovaryšstva, aby se Paměti sv. Ignáce od P. Gonzáleze vydaly tiskem. Generál řádu, P. Klaudius Aquaviva, arciodpověděl: „O čem se mělo zato, že se to může pověděti, bylo pojato do knihy P. Ribadeneiry; ostatní není záhodné, aby kolovalo rukama všech.“¹

Nato zapadají Paměti P. Gonzálezem napsané v šeru archivů. Teprve r. 1731 je vydal bollandista P. Jan Pien S. J. v latinském překladě P. du Coudreta v VII. červencovém svazku díla *Acta Sanctorum* jakožto nejstarší životopis sv. Ignáce. Původní text španělsko-italský byl vydán až r. 1904 v Monumenta Historica S. J.²

¹ Astráin I. 17.

² Monum. Ignatiana 4, I. 37—98.

II.

Přistupme k ocenění Pamětí.

O pravdomluvnosti jak vypravovatele, sv. Ignáce, tak zapisovatele, P. Ludvíka Gonzáleze, nelze pochybovati. Plyne z toho, co o obou mužích víme, cítíme ji z celého vypravování a z příležitostných poznámek, a oba ji také sami výslovně do-
svědčují: sv. Ignác ke konci Pamětí (§ 99) a González ve svém úvodě (§ 3). I soudnost obou je nade vší pochybnost jistá. V posuzování zjevů duchovního života a zvláště neobyčejných událostí v něm se jeví sv. Ignác jak v jiných prame-
nech, tak také v Pamětech strážlivým a opatrným. Pohnutky, které ho k vypravování vedly, vyjad-
řuje¹ před vypravováním i po něm: jsou to sláva Boží a dobro řádu, když vyjeví milosti, kterých se mu v životě od Boha dostalo.

Co však říci o věcné správnosti Pamětí?

To, že si González všecko zapisoval napřed krátce v bodech a teprve později to obšírně diktoval (někdy snad hned, poslední část v Janově arcí až o půldruhého měsíce později) a skoro polovici pře-
vedl ze španělštiny do příbuzného jazyka, který slušně uměl, není při jeho velmi dobré paměti,

¹ Úvod Gonzál., § 1; Paměti, § 99.

dosvědčované P. Nadalem, veliká závada. Ovšem, kdyby si byl mohl sv. Ignác sám ještě přečísti zápisy Gonzálezovy a po případě je poopravit, měli bychom záruku daleko větší. Způsob, kterým Paměti vznikly, je také příčinou, že jim nenáleží úplným právem název „Svéživotopis“, který se jim někdy dává.

Zůstává tedy hlavně otázka, zda se sv. Ignác, jsa tehdy něco přes 60 let stár, ještě dobře pamatoval na události, především z vnitřního života, které byly od doby vypravování vzdáleny 32 až 17 let. Ribadeneira, jak jsme viděli, namítal, že sv. Ignác „je, ačkoliv byl co do podstaty (ve svém vypravování) velmi věrný, v podrobnostech některých věcí (příliš) stručný a co do časových údajů mu v poslední době jeho stáří paměť vypovídala.“¹

Z těchto dvou výtek je druhá mnohem důležitější. „Může-li býti opravdu dokázána, je sama s to, aby cenu celého svéživotopisu velice zmenšila. Neboť kde schází chronologická kostra, můžeme také sotva předpokládati náležité spojení příčin a účinků v životním vývoji.“²

Šusta probírá důležitější data, na kterých sv. Ignác buduje své vypravování, srovnává je s těmi, která známe odjinud, a dochází k závěru: „Pro-

¹ Monum. Nadal III. 540.

² Šusta, 88.

bereme-li tedy celou řadu časových údajů, které Loyola podává v nástínu svého života, zpozorujeme tuším, že je jich sice jen málo podáno zcela určitě, ale že ani jeden nemůže býti označen za nesprávný nebo důvodně brán v pochybnost. Jsou i nyní kostrou všem jeho životopiscům a Ribadeneira sám je venkoncem učinil základem svého líčení.“¹

Ve vypravování zevnějších událostí se sv. Ignác, nakolik ho můžeme kontrolovati jinými prameny, které sem tam máme, dopouští jen někdy drobných omylů v podrobnostech. Když se však jeví v podstatě spolehlivým v datech a zevnějších událostech, není mu při jeho zřejmé kritické střízlivosti proč upíratí stejně dobrou paměť pro události života vnitřního, jež mu byly daleko důležitější než příhody zevnější.

¹ Šusta, 90 n. — Odkud tedy Ribadeneirovo odmítavé mínění o chronologické spolehlivosti Pamětí? Šusta (tamt., str. 91) vidí příčinu jen ve dvou nepřímých údajích o roku narození sv. Ignáce, o nichž Ribadeneira, který je klade do r. 1491, měl ovšem zato, že je musí zavrhnouti. Jsou v prvních slovech § 1, kde se praví, že mu bylo při hájení pevnosti pamplonské 26 let, a v § 30, kde sv. Ignác r. 1555 dí, že je mu přes 62 let. V poznámkách k obojímu místu uvidíme, že první údaj je arci omyl — ale ovšem nemá na líčení života v mužném věku žádného vlivu; druhý údaj však lze pokládati za správný — a i když by nebyl správný, zase platí, že se na něm nic nebuduje.

Druhá výtka Ribadeneirou uvedená, že sv. Ignác „je ... v podrobnostech některých věcí (příliš) stručný“, má nesprávný předpoklad. Sv. Ignác se arci již nepamatoval na podrobnosti některých věcí¹ a na nejednom místě vědomě vynechává nejen podrobnosti, nýbrž i celé události. Ale Paměti nebyly míněny jakožto úplný životopis, nýbrž podle přání žadatelů, přijatého vypravovatelem po zralé úvaze a v přesvědčení, že to Bůh chce, neměly býti než vyličením, jak ho Pán *od počátku jeho obrácení* vedl a poučoval *v duchovním životě*. Obojím tímto určením, zvláště však druhým, je rozsah očekávaného vypravování značně zúžen.

Proto počíná až raněním při hájení pevnosti pamplonské, které přivedlo k obrácení. O vzniku a vývoji knihy Duchovních cvičení, která vznikla co do podstaty v Manrese a v níž se zračí, jak ho Pán vedl, bychom sice, jako González, rádi slyšeli mnohem více než zmínky v §§ 9, 18 a též než co sv. Ignác ke konci Pamětí na přímý dotaz Gonzálezův v § 99 praví, ale konec konců stačí k cíli Pamětí, co odpověděl, že Duchovní cvičení nevznikla najednou a že jsou odlesk jeho duchovních zkušeností. Kdo zná Duchovní cvičení a Paměti, vidí, jaký je v nich paralelismus a jak se

¹ Paměti, § 96.

navzájem ve mnohém vykládají. Paměti jsou dějiny volby a hledání stavu, Duchovní cvičení jsou návod k volbě stavu podle zkušeností sv. Ignácem získaných při jeho vlastní volbě.

Celkem podává vypravování v Pamětech kromě zpráv o vnitřním životě i zevnější události a chronologická data dostatečnou měrou až do prvního roku pobytu světcova v Paříži, ba až do započetí filosofických studií 1. října 1529. O každém roce se dovídáme, co v něm bylo nejdůležitějšího. Od té doby však je časových údajů méně a vypravování zevnějšího života je troskovité. Na př. o získání pařížských druhů se jen právě mimochodem zmiňuje (§ 84), dovádí vypravování jen do římského rozsudku proti pomluvačům ze dne 18. října 1538 a pak jen jmenuje některé zbožné práce a podniky z let 1540-1543. O založení Tovaryšstva nemluví vůbec, a končí nenadálou větou: „Ostatek může vypravovati mag. Nadal“. (§ 98).

Ale jest nám míti na mysli, že vynechané zevnější události v životě sv. Ignáce, počínaje získáním a spojením pařížských druhů, i když byly velmi důležité pro vznik a vývoj Tovaryšstva, nepodávaly ničeho podstatně nového k tomu, co se jemu samému událo v duši. Vždyť touhu a snahu získati si druhy měl již odedávna, a celá doba studií byla pro jeho duchovní život poměrně klidná,

takže vzpomínal na Manresu a její veliké milosti jako na svou „prvotní církev“. Ani vývoj událostí, který dovedl k založení Tovaryšstva v Římě, se neopíral o nějaké zvláštní osvícení sv. Ignáce, nýbrž byl výsledek okolností a dlouhých porad mezi deseti druhy. Hlavně však rozhodovalo u vypravovatele, že ty věci, počínaje dobou, kdy si v Paříži získal první druhy, byly v jeho okolí dobře známé, takže o jejich vypravování žadatelům nešlo.

Že se sv. Ignác sám od sebe nezmínil o osvíceních, kterých se mu dostalo při spisování Konstitucí Tovaryšstva, byl arci vzhledem k zamýšlenému účelu Pamětí nedostatek, který však P. González napravit svou otázkou na konci (§ 99) a odpovědí, které se mu dostalo. Napsáním Konstitucí, které jej začalo zaměstnávat brzy po potvrzení Tovaryšstva, však považoval sv. Ignác své životní dílo za ukončené. Když tedy vyložil nebo naznačil na dotaz Gonzálezův na konci i něco o nadpřirozených milostech, kterých se mu dostalo při spisování Konstitucí, vylíčil Pamětmi opravdu, „jak ho Pán vedl a poučoval od počátku jeho obrácení“, ¹ „co se mu až do nynějška událo v duši“. ² *Druhově* více ani již nemohl říci,

¹ Úvod Nadalův, §§ 2, 3.

² Úvod Gonzálezův, § 1.

a pouhým *rozsahem a počtem* více nebylo vzhledem k vytčenému cíli, dáti oporu Tovaryšstvu, třeba. Ani stručnost tedy není opravdovou chybou Pamětí.

Jsou tedy obě výtky, kterými Ribadeneira vysvětluje nařízení sv. Františka de Borja o stažení Pamětí sv. Ignáce zapsaných P. Gonzálezem, dosti málo odůvodněné - a členové Tovaryšstva by byli řečené nedokonalosti, nakolik jsou pravdivé, rádi odpustili ve spisku, který podával svěživotopisné vypravování samého zakladatele řádu. Také co sv. František de Borja praví o „rozličnosti a snad některých věcech méně prozkoumaných“, nemá větší váhy. Není ovšem proč míti zato, že tyto uváděné důvody nebyly skutečně příčinou stažení Pamětí a jiných spisků o sv. Ignáci, ale není také divu, jestliže se při jejich malé váze někteří nynější spisovatelé ohlížejí po důvodech ještě jiných, nevyslovených, které snad také působily, a to třebaš ještě mocněji.

Tak míní Kneller, že vlastním důvodem byla obava, že nebude Pamětem porozuměno a že budou stavěny proti Konstitucím. Co vypravuje sv. Ignác v Pamětech o svých přísnostech a zvláštěnostech a vůbec o svém způsobu života jak duchovního, tak zevnějšího v letech vývoje, je z velké části v protivě s tím, k čemu zkušenostmi a osví-

ceními Božími ve dlouhém vývoji došel, až to na konci života předepsal v Konstitucích. O tomto výsledku vývoje v Konstitucích předloženém se v Pamětech nemluví; předpokládá se jakožto známý, a Paměti, t. j. líčení zkušeností a milostí a vývoje jimi způsobeného, mu mají býti oporou, „opravdu dávati základ Tovaryšstvu“,¹ jak ono je vykresleno v Konstitucích. Ale někteří, míní Kneller, mohli nepostřehnouti tohoto pravého stanoviska k posouzení a cenění Pamětí a vypravování v nich pojímati jako vybízení k přílišným modlitbám a nemírným kajícnostem a ke zvláštnostem, jak se takové směry objevovaly již za doby sv. Ignáce - a to že se mělo předejítí stažením Pamětí.²

Astráin má zato, že důvodem ke stažení Pamětí (a podobně arci všeho, co dotud kolovalo rukopisně o sv. Ignáci) mohla býti obava o úctu k památce zakladatele Tovaryšstva, který ještě nebyl prohlášen ani blahoslaveným a byl tudíž více vydán útokům protivníků Tovaryšstva anebo i nepochopení v řádě samém. Mládí sv. Ignáce bylo dosti bouřlivé, v Pamětech byly na ně aspoň nářky - a také v Memoriale P. Gonzáleze o sv. Ignáci z let 1554-1555 je mnoho, co lze vyklá-

¹ Úvod Gonzál., § 4.

² Kneller, str. 3—8.

dati v horší stránku, když se nehledí na okolnosti a účel toho, co sv. Ignác činil a mluvil. Snad že se mělo za lepší zahaliti zatím vše závojem nepřístupnosti.¹

Možné ovšem je, že z celé řady takových důvodů, vyslovených i nevyslovených, které platily různou měrou o různých spiscích, se opatrně stáhly všechny. Pak by se hodila na všechny, a ne pouze na Paměti, výše uvedená odpověď P. Klaudia Aquavivy z r. 1584, kterou odpíral tisk Pamětí: „O čem se mělo zato, že se to může pověděti, bylo pojato do knihy P. Ribadeneiry; ostatní není záhodno, aby kolovalo rukama všech.“

Nutno říci, že z Pamětí vynechal Ribadeneira věcně jen velmi málo, a to věci nepatrné, takže sv. Ignác není snad v jeho životopise zkreslen. Ale něco jiného je ovšem čtenáři přímé vypravování sv. Ignáce samého s psychologickými jemnostmi a osobou vypravovatelovou, a něco jiného úprava Ribadeneirova, i když on náleží ke klasickým spisovatelům kastilským.

Zbývá, abychom kratince shrnuli a doplnili, co bylo již příležitostně řečeno o cíli Pamětí.

Z úvodů Nadalova a Gonzálezova vidíme, že Nadal a jiní, kteří usilovali o to, aby sv. Ignác vy-

¹ Astráin I 17; Monum. Ignat. 4, I. 10 n.

pravoval své Paměti, měli na mysli jak duchovní prospěch jednotlivých členů řádu hojnými příklady ctností zakladatelových a jeho poučeními, tak zvláště upevnění a zajištění Tovaryšstva jakožto celku: základ Tovaryšstvu.¹ To říkal Nadal i samému sv. Ignáci, a když tento vyhověl Nadalově žádosti, jaksi tím i schválil její cíl. Sv. Ignác založil svůj řád se značnými odchylkami jak od svého dřívějšího strohého způsobu života, který byl v jeho okolí dostatečně známý, tak od dřívějších velkých a osvědčených řeholí. Rozdíly nutkaly ke srovnávání a pochybnostem o vhodnosti novot. Výklad duchovního vývoje zakladatele a zákonodárce měl býti synům Tovaryšstva upozorněním, čeho nemají na něm napodobiti, a zárukou, že k tomu, co na konec ustanovil, byl, ač sám namnoze jinak začal a měl osobní sklony v lecčem jiné, přiveden náležitými důvody ze zkušenosti a z moudrosti dané od Boha i nadpřirozeným způsobem,² a tudíž býti řádu oporou při obtížích vnitřních a vnějších a pobídkou k věrnému

¹ Úvod Gonzálezův, § 4.

² V poznámkách bude na to na svých místech upozorněno. O zkušenostech praví Šusta: „Loyola dovedl, jako nikdo jiný, poklady svých subjektivních zkušeností objektivně vtělití ve stavbu svého řádu. Jen studiem jeho duchovního vývoje se dojde k poznání nejhlubšího základu Tovaryšstva (str. 46).

setrvávání při Konstitucích. A tím Tovaryšstvu v prvních těžkých dobách obsah Pamětí nejednou byl.

Ne všecko ovšem, co v Pamětech je, směřuje právě a přímo k tomuto cíli. Mnohé je jen nutná kostra ze zevnějších událostí, vypravovaných třeba i obšírněji, než by bylo k zamýšlenému hlavnímu cíli třeba. O svých srážkách s inkvisicí vypravuje sv. Ignác asi proto tak obšírně, že ty byly v prvních dobách leckomu podnětem k nedůvěře k novému řádu. Věděti o nich celou pravdu bylo tedy pro Tovaryšstvo důležité.

Obecně jsou Paměti, ač jsou naprosto bez slohových vnaď v běžném smyslu slova,¹ ceněny jak pro své prosté a poutavé svěživotopisné vyprávění vývoje muže nevšední povahy, veliké svatosti a dějinné důležitosti, tak zvláště pro své mistrovské psychologické líčení, podávající „tak plastický celkový obraz duchovního vývoje“,² k němuž sv.

¹ Více a více proniká uznání, že spisy velkých mužů slohově nedokonalé nemají býti ani opravovány ve vydáních původního textu ani v překladech do jiných jazyků příliš uhlazovány. Vždyť i v tom, *jak* myslil a psal, se projevuje spisovatelova osobnost a zračí se okolnosti a doba, ve kterých spis vznikl; a sama úcta k dílu velkého muže a k historické skutečnosti přikazuje řečenou šetrnost. Těmito zásadami je dáno i stanovisko zaujaté při tomto překladu Pamětí sv. Ignáce.

² Šusta, str. 98.

Ignáce uschopnilo jen dlouholeté, velmi časté a velmi pečlivé zpytování a analysování vlastního nitra. Jsou spisek malý, ale jedna z perel hagiografické autobiografie, v tom ohledu nejednou srovnávaná s Vyznáními sv. Augustina nebo se Svěžívotopisem sv. Terezie od Ježíše.

PAMĚTI OTCE IGNÁCE

jak je nejprve zapsal

O. Ludvík González

přímo podle vypravování Otce samého¹

ÚVOD P. JAROLÍMA NADALA

*Prosi O. Ignáce, aby svým druhům vyložil, jak
jej Bůh od počátku jeho obrácení vedl.*

Konečně toho dosáhne.¹

1. Slyšel jsem já² i jiní Otcové od našeho Otce Ignáce, že trojí milosti prosil Boha aby se mu dostalo, než skončí tento život. Za první, aby byla ústava Tovaryšstva potvrzena od Apoštolské Stolicе; za druhé, aby podobně [byla schválena] Duchovní cvičení, za třetí, aby sepsal Konstituce³.

2. Když jsem si na to vzpomněl a viděl, že se mu všeho toho již dostalo, bál jsem se, že bude od nás odvolán do lepšího života. Ježto však jsem věděl, že svatí Otcové, zakladatelé nějakého řeholního řádu, dávali potomkům jako závětí ta napomenutí, o kterých důvěřovali, že jim budou moci býti nápomocna ke zdokonalování ve ctnosti, vyhlížel jsem chvíli, kdy bych mohl vhodně o totéž požádati Otce Ignáce.

R. 1552¹ se stalo, že, když jsme byli [jednou] pospolu, O. Ignác řekl: „Teď jsem byl výše, než [je] nebe“; měl to, myslím, nějaké vytržení nebo unesení mysli, jak to bývalo u něho

časté. S hlubokou uctivostí jsem se tázal: „Co tím míníte, Otče?“ On však obracel rozmluvu na jiné věci. Maje tedy zato, že to je příhodná chvíle, prosil jsem Otce a zapřisahal ho, aby se nám uvolil vyložití, jak ho Pán od počátku jeho obrácení vedl, aby nám ten výklad mohl býti jakoby závětí a otcovským poučením. „Neboť když se Vám, Otče, pravil jsem, dostalo toho trojího, co jste si přál před smrtí viděti, bojíme se, že budete odvolán do nebe.“

3. Otec se vymlouval na svou zaměstnanost; že tomu nemůže věnovati ani péče ani času. Přece však řekl: „Služte na ten úmysl tři mše sv., Polanco, Pontius¹ a Vy, a po modlitbě mi povězte, jakého jste mínění.“ „Otče, řekl jsem, budeme téhož mínění jako nyní.“ Nato dodal velmi laskavě: „Udělejte, co povídám.“ Odsloužili jsme mše sv. a pověděli jsme totéž; slíbil, že to udělá.²

Když jsem se následujícího roku zase vrátil se Sicilie a měl býti poslán do Španěl, otázel jsem se Otce, zda co udělal. „Nic“, odpověděl. Navrátil se r. 1554 ze Španěl, tázal jsem se opět. Ještě nezačal³. Tehdy však jsem, nevím, na jaký to vnitřní popud, ale s důrazem, řekl Otci: „Již je tomu asi čtyři léta, co prosím nejen svým, nýbrž také jiných Otců jménem,

abyste nám, Otče, vyložil, jak Vás Pán Bůh od začátku Vašeho obrácení poučoval; o tom že důvěřujeme, že to bude nám a Tovaryšstvu nadmíru užitečné. Ale když vidím, že nám v tom nevyhovujete, osměluji se znovu tvrditi toto: Uděláte-li, čeho si tak velice přejeme, že využijeme toho dobrodiní horlivě; neuděláte-li toho, že proto neochabneme na duchu, nýbrž že budeme tak důvěřovati v Pána, jako byste byl všecko napsal.“

4. Otec neodpověděl nic, ale zavolal si (myslím, že ještě téhož dne) O. Ludvíka Gonzáleze a počal mu vypravovati, a ten Otec to, máť výtečnou paměť, pak zapisoval. To jsou Paměti O. Ignáce, které kolují.¹ O. Ludvík byl na první generální kongregaci [r. 1558] volitelem a byl na ní zvolen asistentem generálního představeného Otce Laíneze. Později byl domácím učitelem a v křesťanských mravech vychovatelem portugalského krále Šebestiána; [je to] Otec nevšední nábožnosti a ctnosti. O. González to napsal zčásti španělsky, zčásti italsky, jak byli po ruce písaři. Do latiny to přeložil O. Hanibal du Coudret,² Otec velmi učený a zbožný. Oba jsou ještě na živu, jak pisatel, tak překladatel.

ÚVOD P. GONZÁLEZE

Podává zprávu o vzniku knížky. Na opětne prosby svých druhů se jim O. Ignác odhodlal vypravovati svůj život. P. González jej zaznamenává přímo podle vypravování O. Ignáce.

1. R. 1553, v jeden pátek ráno, 4. srpna, den před svátkem P. Marie Sněžné, byl Otec v zahradě u domu nebo bytu, kterému se říká vévodův,¹ a já (praví O. Ludvík González²) jsem se mu jal podávati zprávu o některých podrobnostech ve stavu své duše a mezi ostatními jsem mu řekl [také] o ješitnosti. Otec mi dal za lék proti ní, abych často vše, co mám, odnášel k Bohu a snažil se mu podávati v obět, cokoliv dobrého v sobě najdu, uznávaje to za jeho dílo a vzdávaje mu za to díky; a při tom se mnou mluvil takovým způsobem, že mě velice potěšil, takže jsem nebyl s to, abych zdržel slzy. Tak mi Otec vypravoval, že ho toto pokušení soužilo dvě léta, tak velice, že se, když měl odplouti z Barcelony do Jerusalema, neodvažoval říci nikomu, že jde do Jerusalema,³ a tak i v [několika] jiných podobných případech; a připojil ještě, jak veliký mír pocítil později⁴ v duši vzhledem k té věci.

O hodinu nebo dvě později jsme šli k obědu; a zatím co jsme, magister Polanco a já, s ním obědvali, řekl Otec, že jej mnohokrát mag. Nadal a jiní z Tovaryšstva žádali o jistou věc, ale že se nikdy stran toho nerozhodl; že však poté, co se mnou mluvil a usebral se ve svém pokoji, měl velikou náchylnost a sklon udělati to. Projevoval svou řečí, že mu Bůh dal velikou jasnost, že to má udělati, takže se úplně rozhodl. A ta věc byla, aby vyložil, co se mu až do nynějška událo v duši; a že má také rozhodnuto, že ty věci vyjeví mně.

2. Otec byl tehdy velmi chatrného zdraví¹ a není nikdy zvyklý slibovati si [byť i] den života (ba když někdo řekne: „To a to udělám ode dneška za čtrnáct dní, nebo ode dneška za týden“, Otec vždycky, jako v úžase, řekne: „Jakže? A vy myslíte, že budete tak dlouho živ?“). Nicméně tenkrát přece řekl, že doufá, že bude ještě živ tři nebo čtyři měsíce, aby tu věc dokončil. Následujícího dne jsem se k němu obrátil s otázkou, kdy že by chtěl, abychom začali; ale on mi odpověděl, abych mu to připomínal každý den (nepamatuji se, po kolik dní), až bude k tomu disponován. Ježto však v té době, částečně pro zaměstnanost, disponován nebyl, svolil po-

zději k tomu, abych mu to připomínal každou neděli, a tak si mě téhož roku v září² (nepamatuji se, po kolik dní [po sobě]) Otec zavolal a počal mi vykládati celý svůj život, i lehkomyšlnosti z mládí,³ jasně a zřetelně se všemi okolnostmi, a později si mě v tomtéž měsíci zavolal [ještě] třikrát nebo čtyřikrát a došel ve vypravování až tam, když byl několik dní v Manrese, jak je to viděti v zápise po rozdíle v písmě.⁴

3. Způsob ve vypravování, který Otec má, je týž, kterým si počíná ve všech věcech, totiž s tak velikou jasností, že se zdá, že činí člověku přítomným všecko, co je minulé.¹ A při tom se ho nebylo třeba na nic tázati, poněvadž si Otec sám vždy vzpomněl na všecko, čeho bylo třeba, aby dal člověku náležité pochopení, a řekl to. Já jsem si to pak, aniž jsem co Otci řekl, hned zapisoval,² napřed vlastní rukou v bodech a později obšírněji, jak je to zde napsáno. Vynasnažil jsem se, abych nenapsal žádného slova leč ta, která jsem uslyšel od Otce; co do věcí se [jen] bojím, že jsem všeho náležitě nevystihl po té stránce, že jsem, abych se neodchýlil od slov Otcových, nemohl dobře vyjádřiti síly v některých z nich. A tak jsem toto zde³ napsal, jak je výše ře-

čeno, až v září 1553; od té doby však, až co přišel O. Nadal, 18. října 1554, se Otec stále vymlouval nějakými nemocmi a různými běžnými záležitostmi a [jen] mi říkal: „Jakmile bude ta a ta záležitost u konce, připomeňte mi to.“ Ale když ta byla u konce, připomínal jsem mu to, a on říkal: „Teď jsme v této druhé; jakmile bude u konce, připomeňte mi to.“

4. Když však přišel O. Nadal, měl velikou radost z toho, co bylo započato, a uložil mi, abych doléhal na Otce, říkáje mi opět a opět, že ničím nemůže Otec prokázati Tovaryšstvu více dobrého, než když udělá toto; to že je dávati opravdu základ Tovaryšstvu. A tak on sám mnohokrát promluvil s Otcem a Otec mi řekl, abych mu to připomněl, jakmile se dokončí jednání o dotaci pro kolej;¹ a když to bylo ukončeno, jakmile že se dokončí jednání stran kněze [Jana]² a poštovní posel odcestuje.

Začali jsme pokračovati ve vypravování 9. března [1555]. Hned poté však nebezpečně onemocněl³ papež Julius III. a umřel 23. t. m. a Otec odkládal věc, až bude nový papež. Když však ten byl, také hned onemocněl a umřel (byl to Marcel II.). Otec [to zase] od-

ložil až do zvolení papeže Pavla IV.⁴ a pak se k tomu pro velká horka a mnoho zaměstnání stále nedostával až do 21. září,⁵ kdy se začalo jednati o mém poslání do Španěl. Proto jsem velice doléhal na Otce, aby splnil, co mi byl slíbil. Ustanovil to tedy na 22. ráno v Červené věži.⁶ Když jsem tedy odsloužil mši sv.,⁷ zašel jsem k němu, abych se otázal, zda je čas.

5. Odpověděl mi, abych šel a očekával ho v Červené věži, abych tam, až on tam přijde, byli i já. Rozuměl jsem [tomu tak], že mi tam bude dlouho čekat. Zatím však, co jsem se v jednom podloubí pozdržel s kterýmsi bratrem, který se mne dotazoval stran jakési záležitosti,¹ přišel Otec a pokáral mě, že jsem porušil poslušnost a nečekal tam, a nechtěl toho dne již nic dělati. Nato jsme naň velice doléhali. Vrátil se tedy do Červené věže a diktoval chodě sem tam, jak byl vždy diktoval. Já jsem se vždy poněkud přiblížil, abych mu popatřil do tváře, až mi Otec řekl: „Zachovávejte pravidlo!“ Když však jsem zase kdysi, nedbaje toho, přistupoval a ještě dvakrát nebo třikrát upadl do téže chyby, řekl mi to a odešel.² Ale konečně přišel později zase a dodiktoval³ v téže věži, co je zde na-

psáno. Poněvadž však jsem já byl již dlouho přichystán na cestu (den před samým odchodem⁴ byl totiž poslední, co Otec se mnou mluvil o těchto věcech), nemohl jsem již všechno obšírně napsati v Římě. Poněvadž jsem však neměl v Janově písaře španělského, diktoval jsem italsky, co jsem si z Říma vezl napsáno v bodech, a psaní toho jsem dokončil v provincii r. 1555 v Janově.

H L A V A I.

OBRÁCENÍ

(Od konce května 1521 asi do konce února 1522.)

Inigo, jenž se věnoval životu vojenskému, je při hájení Pamplony těžce raněn a leží nemocen na hrádku Loyole. Tam se obrátí ke Kristu a dostane se mu vidění P. Marie s Ježíškem. Rozhodne se putovati do Svaté země a vésti život dokonalý.

1. Do 26 let¹ byl oddán marnostem světským a hlavně ho těšilo cvičení ve zbraní s velkou a ješitnou touhou dobýti si cti. A tak, když byl v jedné pevnosti, které Francouzi dobývali, a všichni již byli toho mínění, aby se vzdali, vymíníce si jen život, ježto jasně viděli, že se neubrání, předložil on veliteli tolik důvodů, že ho přece přemluvil, aby se bránil, třebaš proti dobrozdání všech rytířů; ale i ti nabyli jeho zmužilosti a statečnosti odvahy. A když přišel den, kdy se očekával útok, vyzpovídal se jednomu z těch svých druhů ve zbraní;² a když útok trval již hezkou dobu, trefila ho nějaká bombardá do nohy a úplně mu ji roztříštila, a poněvadž mu koule projela obojí nohou, byla i druhá těžce zraněna.

2. Když tedy on klesl, vzdala se posádka v pevnosti ihned Francouzům. Když se ti pevnosti zmocnili, zacházeli s raněným velmi dobře, chovajíce se k němu zdvořile a přátelsky. Pobyl ještě dvanáct až patnáct dní v Pamp-loně a pak ho dopravili na nosítkách do jeho rodiště.¹ Tam však mu bylo velice zle. Svolali tedy s mnoha stran všechny lékaře a ranhojiče a ti naznali, že se noha musí napravit ještě jednou a kosti dáti znovu na své místo. Nejsouť prý, buď protože byly po prvé špatně srovnány, anebo protože se cestou roztráslly, na svých místech a proto se [noha] nemůže zahojiti. Provedlo se tedy to mučení znovu; on však při něm, jako při všech ostatních, která dříve přetrpěla později ještě podstoupil, nikdy nepromluvil ani slova a neprojevil jiné známky bolesti, než že velice zatínal pěsti.

3. Nicméně se jeho stav zhoršoval; nemohl již jísti a jevily se také ostatní příznaky, které bývají známkou smrti. Když přišel svátek sv. Jana,¹ byla mu dána, poněvadž lékaři měli velmi malou naději na jeho uzdravení, rada, aby se vyzpovídal. Přijal tedy sv. svátosti, a v předvečer sv. Petra a Pavla lékaři prohlásili, že se, nepocítí-li do půlnoci úlevy, může již považovati za mrtvého. Řečený nemocný byl

ctitelem sv. Petra;² a tak se Pánu Bohu zalíbilo, že se mu právě o té půlnoci ulehčilo. Úlevy přibývalo tak velice, že se již o několik dní později mělo zato, že je mimo nebezpečí smrti.

4. Když však již kosti srůstaly, zůstala mu pod kolenem jedna kost nad druhou, a proto noha zůstávala kratší; a ta kost tam tak vyčnívala, že to bylo ohyzdné. Tomu bylo nesnesitelné, poněvadž se zamýšlel věnovati světu a měl zato, že ho to bude hyzdití.¹ Otázal se tedy ranhojičů, zda se to nemůže odřezati. Ti mu řekli, že se to arci může odřezati, ale že bolesti budou větší než všechny, které již přestál, poněvadž je to již zdravé a k odřezání je třeba nějaké doby. On se však přesto rozhodl dáti mučiti ze své vlastní choutky, ačkoliv se jeho starší bratr toho hrozil a říkal, že on by se neodvážil podstoupiti takovou bolest. Ale raněný ji podstoupil s obvyklou trpělivostí.

5. Když však byly maso i kost, která tam vyčnívala, odřezány, užívali pilně prostředků, aby noha nezůstala tak krátká. Mazali mu ji tedy opět a opět a natahovali mu ji bez ustání přístroji, a drželi ho po mnoho dní tak napjatého, že se nemohl ani hnouti, jsa položen do jistého přístroje, který mu natahoval nohu, a tak ho mučili. Ale Pán Bůh mu dával [více

a více] zdraví a konečně mu bylo tak dobře, že byl jinak úplně zdrav a jen nemohl dobře nastupovati na tu nohu a proto byl nucen ležeti. Poněvadž však byl velice oddán čtení světských a smyšlených knih, kterým se říká rytířské romány,¹ žádal, jakmile cítil, že je mu dobře, aby mu dali nějaké z nich, aby si jimi krátil čas. Ale v tom domě se nenašla žádná z těch, které on čítával, a tak mu dali Život Krista Pána a knihu Životů svatých ve španělském jazyce.²

6. Četl si v nich často a obliboval si poněkud, co tam nacházel napsáno. Ale když si v nich přestal čísti, zastavoval se sice někdy v myšlenkách u věcí, které si byl přečetl, ale jindy u věcí světských, na které dříve myslíval. A z mnoha marností, které ho napadaly, mu jedna tak zaujímala srdce, že byl ihned pohřížen v myšlenky na ni dvě i tři i čtyři hodiny, aniž to pozoroval. Představoval si totiž, co učiní ve službách jedné dámy: prostředky, kterých užije, aby mohl jíti do místa, kde ona žila, hesla¹ a slova, která jí řekne, a činy ve zbrani, které vykoná v jejích službách. A byl do toho tak zamilován, že ani nehleděl, jak je to nemožné, aby to mohl provésti; neboť ta dáma nebyla obyčejné uro-

zenosti: ne hraběnka, ani vévodkyně, nýbrž její stav byl vyšší než stav kterékoliv z těchto.²

7. Pán Bůh mu nicméně pomáhal, dávaje, že [mu] po těchto myšlenkách přicházely jiné, které se rodily z věcí, jež četl. Neboť když četl život Krista Pána a svatých, zastavoval se k přemýšlení a říkal si: „Což pak, kdybych udělal toto, co udělal sv. František, a toto, co udělal sv. Dominik?“ A tak probíral mnoho věcí, které shledával dobrými, předkládaje si vždy věci obtížné a nesnadné, a když si je předkládal, zdálo se mu, že shledává v sobě také snadnost vykonati je. Ale celé jeho usuzování bylo říkati si: „Sv. Dominik udělal toto - musím to tedy udělati; sv. František udělal toto - musím to tedy udělati.“ Také tyto myšlenky trvávaly značnou dobu; pak přicházely do toho jiné věci a následovaly výše řečené myšlenky světské a také v těch se zastavovával dlouhou chvíli. Toto střídání myšlenek tak různých potrvало u něho drahý čas, a on se vždy zdržel v myšlence, kterou se počal zabývati - aťsi to již byla myšlenka na ta světská hrdinství, která toužil vykonati, anebo na tyto druhé [činy, ve službě] Boží, které se představovaly jeho obrazivosti - až se jí unavil a proto jí nechal a hleděl si jiných věcí.

8. Byl však v tom nicméně tento rozdíl. Když se zabýval myšlenkou světskou, počítával sice velké potěšení, ale když jí byl později unaven a nechal jí, shledával se vyprahlým a nespokojeným. Když však [myslil] na to, že by šel bos do Jerusalema a jedl jen byliny a konal všecky ostatní přísnosti, které viděl že konali svatí, nejenže měl útěchu, když byl v těch myšlenkách, nýbrž i když jich nechal, zůstával spokojený a veselý. Ale toho si nevšímal a ani se nezastavoval, aby uvážil tento rozdíl, až se mu jednou trochu otevřely oči a začal se diviti tomu rozdílu a přemýšleti o něm, ježto poznával ze zkušenosti, že z jedněch myšlenek zůstává smutný a z druhých veselý, a znenáhla rozpoznával rozličnost duchů, kteří jím hýbali, totiž ducha ďáblova a ducha Božího.

9. To bylo první usuzování, které učinil ve věcech duchovních, a když vykonal duchovní cvičení, počal odtud bráti světlo k výkladu [v knize Cvičení] o rozličnosti duchů.¹ A poněvadž nabyl z toho čtení nemálo světla, počal opravdověji přemýšleti o svém předešlém životě, a jak velice je mu nutno konati za něj pokání. A tu se mu vynořovaly ty touhy napodobiti svaté, při čemž nehleděl na jiné okolnosti, nýbrž si jen tak sliboval, že to s mi-

lostí Boží udělá, jak oni to udělali. Ale vše, co toužil udělati, jakmile se uzdraví, byla pout do Jerusalema,² jak bylo výše řečeno,³ s tolikým bičováním a s tak hojnými posty, jak po nich vnukává touhu srdce šlechetné, Bohem roznícené.

10. A již znenáhla zapomínal na dřívější myšlenky pro tyto svaté tužby, které měl a jež se v něm upevnilly takovýmto navštívením. Když jedné noci nespál, uviděl jasně obraz Panny Marie s Ježíškem. Pohledem na ně, [který potrvál] značnou dobu, se mu dostalo nadmíru veliké útěchy a zůstal proniknut tak velikou ošklivostí nad celým svým minulým životem a zvláště nad smyslnostmi, že se mu zdálo, že mu byly vymazány z duše všechny představy, které měl dříve v ni vtisněny. A tak od té hodiny až do srpna r. 1553,¹ kdy se toto plše, již neměl nikdy ani nejmenšího svolení k věcem smyslným, a z toho účinku se může souditi,² že ta věc byla od Boha, ač on se to neodvažoval rozhodnouti a ani neříkal více, než že tvrdil, co bylo výše řečeno. Ale jak jeho bratr, tak všichni ostatní v domě poznávali po zevnějšku změnu, která se mu udála uvnitř v duši.

11. On však nedbal na nic a setrval ve

svém čtení a ve svých dobrých předsevzetích a veškerý čas, který věnoval stykům s domácími, vynakládal na věci duchovní, a tím prospíval jejich duším. A poněvadž se mu ty knihy velice líbily, přišlo mu na mysl vybrati si ze života Kristova a svatých stručně některé podstatnější věci, a tak se jal (neboť již počínal trochu choditi po domě) velmi pečlivě psáti knihu:¹ slova Kristova inkoustem červeným, slova Panny Marie inkoustem modrým, a papír byl hlazený a linkovaný, a pěkným písmem, neboť byl velmi dobrý písař. Část času věnoval psaní a část modlitbě. A největší útěcha, kterou míval, bylo hleděti na nebe a na hvězdy, což činil často a dlouho, neboť tím pociťoval v sobě velmi velikou zmužilost ke službě Pánu Bohu. Často myslel na své předsevzetí a toužil býti již úplně zdrav, aby se mohl vydati na cestu.

12. A když přemítal, co že udělá, až se vrátí z Jerusalema, aby stále žil v kajícnosti, připadalo mu, aby vstoupil do kartouzy v Seville, neřekl však, kdo že je, aby si ho méně vážili, a tam nejedl nikdy leč byliny. Ale když se jindy vracel k myšlenkám na kajícnosti, které zamýšlel konati, chodě světem, chladla v něm touha po kartouze, ježto se obával, že by tam nemohl uplatňovati nenávisti, kterou

byl proti sobě pojal. Přece však uložil domácímu služebníkovi, který šel do Burgos, aby se informoval o řeholi kartuziánské,¹ a informace, kterou o ní obdržel, se mu zdála dobrá. Ale z důvodu výše řečeného a poněvadž byl úplně zabrán do pouti, kterou zamýšlel brzy vykonati, kdežto o tom se nemohlo jednati leč po návratu, se tím nezabýval tak velice, nýbrž, poněvadž se již shledával poněkud při síle, měl zato, že je čas vydati se na cestu, a řekl svému bratrovi:² „Pane, vévoda z Nájery, jak víte, již ví, že jsem zdráv. Bude dobře, když zajdu do Navarrete“ (vévoda byl tehdy tam).³ Bratr a někteří z domácích tušili, že chce učiniti nějakou velikou změnu. Bratr ho tedy vzal napřed do jednoho pokoje a pak do druhého a jal se ho s velikými projevy podivu prositi, aby se neničil a aby hleděl na to, jak veliké naděje rodina v něho skládá a jak velice může vyniknouti, a jiné podobné řeči, vesměs k tomu cíli, aby jej odradil od dobrého úmyslu, který měl. Ale jeho odpověď byla taková, že se, aniž se uchýlil od pravdy - neboť stran toho byl již velmi svědomitý - přece bratra obratně zbyl.

H L A V A II.

MONTSERRAT

(V březnu 1522.)

Inigo odchází z domova. Jde na pout na Montserrat. Tam vykoná životní zpověď a probdívá v chrámě

P. Marie noc v nové zbroji.

Odeběře se do Manresy.

13. Když tedy odjížděl¹ na mule, chtěl jiný jeho bratr² jít s ním až do Oñate.³ Toho přiměl cestou k tomu, aby vykonali bdění u P. Marie v Aránzazu. Pomodliv se tam té noci, aby nabyl nových sil na svou cestu, nechal bratra v Oñate v domě jedné ze sester, kterou šel navštívit, a sám odjel do Navarrete.⁴ A poněvadž si vzpomněl na několik dukátů, které mu byli v domě vévodově dlužni, pomyslí si, že by bylo dobře dáti si je vyplatit, a napsal za tím účelem lístek pokladníkovi. Pokladník řekl, že nemá peněz; avšak když se to vévoda dověděl, řekl, že na všecko může chyběti, ale pro Loyolu že chyběti nesmějí; tomu že si přeje dáti dobré místo, chce-li je přijmouti, pro dobré jméno, kterého si v minulosti dobyl. Dostal tedy peníze a dal je rozdělit mezi jisté lidi, kterým se cítil povinen,

část však [určil] na jeden obraz Panny Marie, který byl chatrný, aby se opravila velmi pěkně ozdobil. Pak propustil oba služebníky, kteří s ním šli, a odjel sám na své mule z Navarrete k Montserratu.

14. Na té cestě se mu přihodila věc, kterou bude dobře zapsati, aby se pochopilo, jak Pán Bůh jednal s touto duší, která byla ještě slepá, třebaš měla velkou touhu sloužiti mu podle svého nejlepšího poznání a proto si umiňovala konati veliké kajícínosti, již nehledíc ani tak na to, aby učinila zadost za své hříchy, nýbrž aby se zalíbila Bohu a byla jemu příjemná. Měl tak velikou ošklivost nad svými minulými hříchy a tak živou touhu konati veliké věci z lásky k Bohu, že, třebaš si nečinil úsudku, že jeho hříchy jsou mu odpuštěny, přece si v myšlenkách na kajícínosti, které zamýšlel konati, na ně ani mnoho nevzpomínal. Když si tedy vzpoměl na konání nějaké kajícínosti, kterou svatí vykonali, umiňoval si, že ji vykoná také, a ještě více. A v těch myšlenkách měl celou svou útěchu, poněvadž [ještě] nehleděl na nic vnitřního a nevěděl, co je pokora, nebo láska, nebo trpělivost, nebo rozvážnost, která ony cnosti řídí a dává jim [náležitou] míru, nýbrž celý jeho úmysl byl konati tyto

veliké skutky zevnější, poněvadž tak je konali svatí k slávě Boží, a nehleděl k žádné jiné podrobnější okolnosti.

15. Co se tedy tak ubíral svou cestou, dohonil ho nějaký Maur,¹ který jel na mulu. Když spolu cestou rožmlouvali, přišli v řeči na P. Marii a Maur říkal, že milerád uznává, že Panna počala bez muže, ale že porodila a při tom zůstala pannou, to že nemůže věřit, a uváděl pro to přirozené příčiny, které se mu naskytovaly. A od toho mínění ho poutník² nebyl s to odvrátiti, aťsi mu podával sebe více důvodů. Konečně jel Maur s takovým chvatem dále, že mu sešel s očl; on však zůstal v pochybnostech stran toho, co se mu s Maurem přihodilo. A při tom mu přišla hnutí, která mu působila v duši nespokojenost, ježto se mu zdálo, že nevykonal své povinnosti, a rovněž v něm budila nevoli proti Maurovi, ježto se mu zdálo, že jednal špatně, když připustil, aby Maur říkal takové věci o Panně Marii, a že je povinen ujmouti se její cti. A tak mu přicházela přání jíti za tím Maurem a dáti mu několik dýkou za to, co řekl, a když byl dlouho v boji mezi těmi přáními, zůstal na konec v pochybnostech, nevěda, co je povinen učiniti. Maur, jenž odejel, mu byl řekl, že jede do

místa, které bylo o nemnoho dále právě na jeho cestě, velmi blízko královské silnice, ačkoliv královská silnice tím místem neprocházela.

16. Tak se tedy, unaviv se zpytováním, co by bylo dobře udělati, a nenacházeje nic jistého, pro co se rozhodnouti, ustanovil na tomto: že totiž nechá jíti mulu s uzdou uvolněnou až na místo, kde se cesty dělí, a dá-li se mula cestou k městečku, že vyhledá Maura a dá mu několik dýkou; nepůjde-li však směrem k městečku, nýbrž po královské silnici, že to nechá být. A když to tak udělal, jak si to usmyslil, zařídil to Pán Bůh tak, že se, ač městečko bylo vzdáleno o málo více než třicet nebo čtyřicet kroků a cesta, která k němu vedla, byla velmi široká a velmi dobrá, mula přece dala královskou silnicí a nedbala cesty k městečku.¹

A když přijel do velikého místa² před Montserratem,³ chtěl si tam koupiti šat, který mnil nositi a v němž chtěl jíti do Jerusalema. Koupil si tedy látku, z které se dělají pytlová kající roucha, takovou, která je hrubě tkána a má mnoho osin, a dal si z ní hned udělati volné roucho až po kotníky; koupil si také poutnickou hůl a tykvovou láhev a položil si

to všecko před sedlo na mulu. Rovněž si koupil střevíce ze spartové trávy, ale nenosil než jeden, a to ne na odiv, nýbrž protože měl jednu nohu ještě celou ovinutou obvazem a trochu ve zlém stavu, takže ji, třebaš jel, shledával každý večer oteklou, i měl za to, že tu nohu musí mítí obutou.

17. Jel tedy svou cestou k Montserratu, mysle, jak to vždy činíval, na hrdinské činy, které vykoná z lásky k Bohu. A poněvadž měl celou mysl plnou těch věcí, Amadise z Gauly¹ a podobných knih, napadaly ho některé věci těm podobné. A tak se rozhodl, že probděl celou jednu noc na zasvěcení své zbroje, nesedna si a neulehna, nýbrž chvílemi stoje a chvílemi na kolenou, před oltářem Panny Marie montserratské, kde mínil nechatí své šaty a odlíti se ve zbroj Kristovu.

Když tedy vyrazil z toho místa, jel, jsa podle svého zvyku pohřížen v myšlenky o svých předsevzetích, a když přišel na Montserrat a pomodlil se a domluvil se se zpovědníkem,² vyzpovídal se písemně z celého života, a trvala ta zpověď tři dni. Ujednal také se zpovědníkem, aby poslal pro mulu a aby meč a dýku zavěsil v chrámě u oltáře Panny Marie.³ To byl první člověk, kterému vyjevil své rozhod-

nutí, neboť až do té doby to nebyl vyjevil žádnému zpovědníkovi.

18. V den před Pannou Marií březnovou¹ r. 1522, v noci, si zašel, v největší skrytosti co mohl, k jednomu chudšasovi, svlekl se ze všech svých šatů, dal je chudšasovi, oblekl se do svého vytouženého šatu a šel a padl na kolena před oltářem Panny Marie, a chvílemi tak a chvílemi stoje, se svou poutnickou holí v ruce, probděl celou noc. Za svítání však odešel, aby nebyl poznán, a nedal se přímnou cestou k Barceloně, kde by byl našel mnoho lidí, kteří by ho byli poznali a prokazovali mu čest, nýbrž se dal stranou k místu, které se jmenuje Manresa,² kde mýnil zůstatí několik dní v hospitále a rovněž si poznamenati některé věci do své knihy, kterou měl s sebou a velice si ji opatroval a jež mu působila velikou útěchu. A když byl již míli od Montserratu, dohonil ho člověk, který za ním s velkým chvatem přicházel, a tázal se ho, zda on to dal nějaké šaty nějakému chudšasovi, jak ten chudšas říká; a když odpovídal, že ano, vyhrkly mu z očí slzy útrpností s chudšasem, kterému byl dal šaty, útrpností, poněvadž se dověděl, že ho sužují, majíce zato, že je ukradl.

H L A V A III.

V MANRESE

(Od 25. března 1522 do konce února 1523.)

Poutník žije v Manrese chudý a přísný život. Je pokoušen, souží ho vrtochy a svrchované úzkosti svědomí. Jsa od Boha vysvobozen ze zkoušek, stane se znamenitým učitelem duchovního života a dostane se mu velikých nadpřirozených osvícení. Přemůže lichou touhu po cti. Odejde do Barcelony, aby tam vstoupil na loď do Italie.

Ale aťsi [poutník] prchal sebe více před vážností u lidí, nepobyl dlouho v Manrese a již si lidé říkali veliké věci. Vzniklo to mínění z toho, co se stalo na Montserratě, a hned ta pověst vzrostla a říkala více, než bylo pravda: že zanechal tak velikých důchodů atd.

19. V Manrese prosil každý den o almužnu: Nejedl masa a nepil vína, třebaš mu dávali. V neděli se nepostil, a dal-li mu někdo trochu vína, vypil je. A poněvadž si dříve velmi pečlivě hleděl svých vlasů, jak to bylo v té době zvykem, a měl je bujné, rozhodl se, že je nechá růsti, jak samy porostou, bez česání a bez střihání, a že si jich nebude ani ve dne ani v noci ničím přikrývati. A z téže příčiny si

nechával růsti nehty na rukou a na nohou, poněvadž také v tom ohledu byl vynakládal na sebe přílišnou péči.¹

Když byl v tom hospitále, přihodilo se mu často za jasného dne, že viděl vedle sebe ve vzduchu cosi, co mu působilo velikou útěchu, poněvadž to bylo velice a nadmíru krásné. Nerozpoznával dobře, čeho je to zjevení, ale jaksi se mu zdálo, že to má tvar hada, a mělo to mnoho čehosi, co zářilo jako oči, třebaš to oči nebyly. Pohled na tu věc ho velice těšil a dával mu útěchu, a čím jasněji ji viděl, tím více mu přibývalo útěchy, a když mu ta věc zmizela, byl tomu nerad.²

20. Až do té doby byl zůstal stále v téměř tomtéž vnitřním stavu s velikou stejnorností v radosti a neměl žádné znalosti vnitřního života duchovního. V těch dnech však, co trvalo ono vidění anebo poněkud dříve, než započalo (potrvaloť po mnoho dní), mu přišla živá myšlenka, která ho trápila. Představovala se mu totiž obtížnost jeho života, jako kdyby mu v duši říkali: „Jak pak budeš ty moci snášeti tento život posedmdesát let, která ještě budeš živ?“ Ale na to odpověděl rovněž vnitřně s velikou rozhodností (postřehl totiž, že je to od zlého ducha): „Ó ty bídníče, můžeš

ty mi slíbiti i jen jednu hodinu života?“ A tak přemohl pokušení a zase se upokojil. A to bylo první pokušení, které mu přišlo po tom, co bylo výše řečeno. A bylo to, když vstupoval do jednoho kostela,¹ ve kterém býval každý den na hlavní mši sv. a na nešporách a na kompletáři, vesměs zpívaných, ježto z toho pociťoval velikou útěchu², a obyčejně si četl při mši sv. Umučení Páně³ a zůstával stále ve své stejnoměrně [radostné] náladě.

21. Ale brzy po řečeném pokušení začal míti v duši velmi různé stavy. Někdy v sobě shledával takovou netečnost, že ho netěšila ani ústní modlitba ani to, že byl na mši sv., ani nějaké jiné modlení, které konal; jindy zase na něho přicházel tak veliký opak toho, a tak náhle, že se mu zdálo, že byly s něho sňaty smutek a neútěcha, jako když se člověkoví sejme plášť s ramenou. A tu počal žasnouti nad těmi různými stavy, kterých nebyl nikdy předtím zakusil, a říkati si: „Jaký je to nový život, který nyní začínáme?“¹

V té době se nicméně občas stýkal s duchovními osobami, které si ho vážily a přály si styku s ním; neboť třebaš neměl znalosti duchovního života, jevil přece v řeči mnoho horlivosti a mnoho vůle prospívati ve službě Boží.

Byla tehdy v Manrese žena velmi stará, zestarálá ve službě Boží a známá jakožto taková ve mnoha krajích Španělska, takže i katolický král² si ji dal jednou zavolati, aby si s ní o některých věcech promluvil. Když ta žena jednoho dne mluvila s tímto novým vojínem Kristovým, řekla mu: „Ó, kéž se zalíbí mému Pánu Ježíši Kristu, aby se Vám ráčil jednoho dne zjeviti!“ Ale on nad tím užasl, poněvadž to bral zcela doslova: „Jakže se má m n ě zjeviti Ježíš Kristus?“³

Zůstával stále při své obvyklé zpovědi a sv. přijímání každou neděli.

22. Ale zatím začal míti mnoho soužení vrtochy.¹ Neboť ačkoliv byla životní zpověď, kterou byl vykonal na Montserratu, vykonána s velikou pečlivostí a celá písemně, jak bylo řečeno, přece se mu občas zdálo, že se z některých věcí nevyzpovídal, a to ho velmi soužilo; neboť, třeba se z toho [dodatečně] zpovídal, zůstával neuspokojen. Začal tedy hledati nějaké duchovní muže, aby ho vyléčili z těch vrtochů, ale nic mu nepomáhalo. Až mu konečně jeden doktor u sídelního kostela,² muž velmi duchovní, který tam kázal,³ jednoho dne ve zpovědi řekl, aby napsal všecko, nač se dovede upamatovati. Udělal to tak; ale když se

vyzpovídal, vracely se mu vrtochy přece, a pochybnosti se jen po každé zjemnily, takže byl velicesklíčen. A ačkoliv skoro poznával, že mu ty vrtochy působí velkou škodu a že by bylo dobře zbaviti se jich, přece nebyl s to, aby to u sebe dovedl. Někdy si myslíval, že by to byl pro něho lék, kdyby mu zpovědník ve jménu Ježíše Krista poručil, aby se nezpovídal z ničeho z minulých věcí, a přál si tedy, aby mu to zpovědník poručil, ale neměl odvahy říci to zpovědníkovi.

23. Ale aniž mu to on řekl, poručil mu zpovědník sám od sebe, aby se nezpovídal z ničeho z minulosti, leda že by to bylo něco úplně jasného. Ježto však on považoval všecky ty věci za velice jasné, neprosplával mu ten rozkaz nic, a tak zůstával stále v soužení. V té době bydlil řečený [poutník] ve světničce, kterou mu dali dominikáni ve svém klášteře,¹ a setrval při svých sedmi hodinách modlitby na kolenou, vstáváje den co den o půlnoci, a při všech ostatních řečených již duchovních cvičeních; ale ve všech nich nenacházel žádného léku proti svým vrtochům, ač uplynulo mnoho měsíců,² co ho trápily. Až se jednou, když jimi byl velice soužen, dal na modlitbu, v jejíž vroucnosti začal volati k Bohu nahlas, řka: „Pomoz mi,

Pane [Bože], neboť nenacházím žádného léku u lidí ani u žádného tvora; vždyť kdybych si myslel, že jej mohu nalézt, nebyla by mi žádná námaha veliká. Ukaž mi ty, Pane [Bože], kde jej najdu; vždyť i kdyby bylo třeba jít za nějakým psíkem, aby mi dal ten lék, udělám to.“

24. Když byl v těch myšlenkách, přicházela mu často s velikou silou pokušení, aby se vrhl dolů velkým otvorem, který byl v tom jeho pokoji a to hned vedle místa, na kterém se modlil. Poněvadž však poznával, že je hřích zabít se, volal znovu: „Pane [Bože], neudělám nic, co by tě urazilo“, a opakoval ta slova opět a opět, jako ona první. A tak mu přišla na mysl událost ze života jednoho světce, který, aby obdržel od Boha věc, po které velice toužil, nejedl po mnoho dní, až ji obdržel. A když o tom hodnou chvíli popřemýšlel, rozhodl se konečně, že to udělá, říká si sám u sebe, že nebude jíst ani pít, dokud se Bůh nad ním neustrne, anebo dokud neuvidí, že je smrt již úplně blízka; neboť kdyby se mu stalo, že by se viděl již v poslední hodině, takže by, kdyby nepojedl, musil zanedlouho umřít, tehdy, tak si umiňoval, že poprosí o chléb a pohl (jako by o něj mohl v té poslední chvíli poprosit anebo ho ještě jísti).

25. To se přihodilo v jednu neděli, když byl po sv. přijímání; a vytrval celý ten týden, aniž co vzal do úst, při čemž nepřestal konati svá obvyklá cvičení, i to, že chodil na služby Boží a konal modlitbu na kolenou, i o půlnoci, atd. Ale když přišla následující neděle a on musil jíti ke zpovědi, protože svému zpovědníkovi říkával velice dopodrobna, co dělá, řekl mu rovněž, že ten týden nic nejedl. Zpovědník mu řekl, aby zanechal toho postění; a ačkoliv se ještě cítil při síle, přece poslechl zpovědníka, a byl toho dne a následujícího prost vrtochů. Ale třetího dne, bylo to v úterý, ho počaly, když byl v modlitbě, napadati hříchy, a jako by se to navlékalo na nitku, přecházel v myšlenkách od jednoho hříchu v minulosti ke druhému a zdálo se mu, že je povinen zpovídati se z nich znovu. Ale na konci těch myšlenek mu přišla jakási hnutí odporu k životu, který vedl, a jakési popudy zanechat ho; a vtom dal Bůh, že procitl jako ze spánku.¹ A poněvadž již měl z naučení, která mu Bůh byl dal, jakousi zkušenost stran rozličných duchů, jal se probírat cestu,² kterými onen duch přišel, a tak se rozhodl s velkou jasností, že se již nebude zpovídati z ničeho minulého, a tak zůstal od toho dne³ nadále prost oněch

vrtochů a měl za jisté, že jej Pán Bůh od nich ráčil ve svém milosrdenství osvoboditi.

26. Mimo svých sedm hodin modlitby se zaměstnával tím, že pomáhal v duchovním životě¹ některým duším, které tam za ním chodily; celý ostatek dne, který mu zůstával volný, věnoval přemýšlení o věcech Božích, o něčem z toho, o čem onoho dne rozjímal nebo četl. Ale když uléhal, přicházely mu často veliké poznatky a veliké duchovní útěchy, takže mu ubíraly mnoho času, který měl určený k spánku, a toho nebylo mnoho. Když to tedy několikrát uvážil, pomyslí si konečně sám u sebe, že má tolik a tolik času určeného k jednání s Bohem, a pak ještě celý zbytek dne; a z té příčiny počal pochybovati, zda ty poznatky přicházejí od dobrého ducha, a na konec sám u sebe usoudil, že je lépe nechat jich a spáti ustanovenou dobu, a tak to také udělal.²

27. A když setrval ve své zdrženlivosti, že nejedl masa, a byl v ní tak pevný, že v tom nemínil ni žádným způsobem učiniti změny, představilo se mu¹ jednoho dne ráno, když vstal, maso k jídlu, jako by je viděl tělesným a očima, ač před tím nebylo u něho žádné touhy po něm, a rovněž mu přišel zároveň veliký

sklon ve vůli, aby je od té doby nadále jedl. Ačkoliv se tedy pamatoval na své dřívější předsevzetí, nemohl v té věci pochybovati, nýbrž se mohl jen rozhodnouti, že má jísti maso. A když to později vypravoval svému zpovědníkovi, říkal mu zpovědník, aby dal pozor, není-li to snad pokušení;² ale on o tom nemohl, když to dobře uvážil, nikdy pochybovati.³

V té době s ním Bůh zacházel týmě způsobem, kterým zachází učitel ve škole s dítětem, když je učí;⁴ a aťsi to bylo pro jeho nechápavost a tupost, anebo protože neměl, kdo by ho poučoval,⁵ anebo pro tu pevnou vůli sloužiti mu, kterou mu byl týž Bůh dal, soudil on jasně, že Bůh s ním tak zachází, a ten úsudek si vždy uchoval; ba kdyby o tom pochyboval, měl by zato, že uráží jeho božskou Velebnost. Něco z toho lze viděti z tohoto patera bodů.

28. Za prvé. Měl velikou oddanost k nejsvětější Trojici a proto se modlíval každý den ke třem Osobám v ní jednotlivě. A poněvadž se rovněž modlil k nejsvětější Trojici, přicházela mu myšlenka, jak že to koná čtverou modlitbu k Trojici? Ale ta myšlenka mu působila malou nebo žádnou obtíž, jakožto věc malé důležitosti. Když se však jednoho dne modlil na schodech téhož kláštera¹ Hodinky

Panny Marie, začala se mu povznášeti mysl, a jaksi viděl nejsvětější Trojici ve způsobě tří kláves,² a to s tak hojnými slzami a tak hojnými vzdechy, že se nedovedl opanovati. A když šel toho rána v průvodu, který odtamtud vycházel, nebyl celý čas až do oběda s to, aby zadržel slzy, a ani po obědě nedovedl mluvit leč o nejsv. Trojici, a to s mnoha a velmi rozmanitými přirovnáními a s velikou radostí a útěchou, takže mu na celý život zůstala tato památka, že pocituje velikou vroucnost, když se modlí k nejsv. Trojici.]

29. Za druhé. Jednou se mu představil v mysli s velikým duchovním veselím způsob, kterým Bůh stvořil svět. Zdálo se mu totiž, že vidí cosi bílého, z čeho vycházejí nějaké paprsky, a že z toho Bůh činí světlo. Ale těch věcí nedovedl vysvětliti, a ani se nepamatoval úplně dobře na ty duchovní poznatky, které mu v těch dobách Bůh vtiskoval do duše.¹

Za třetí. Rovněž v Manrese, kde pobyl téměř rok, zanechal od té doby, co se mu počalo dostávat od Boha útěch a viděl užitek, který působí v duších, když se s nimi stýká, těch krajností, které dříve zachovával;² již si stříhal nehty a [dával si stříhati] vlasy.

A když byl v té osadě jednoho dne v kostele řečeného kláštera na mši sv. a bylo pozdvihování Těla Páně, uviděl vnitřníma očima jako nějaké bílé paprsky, které přicházely shůry; a ačkoliv to po tak dlouhé době nedovede dobře vyložití, bylo nicméně to, co viděl rozumem, zřejmě to, že viděl, jak je Ježíš Kristus, náš Pán, přítomen v té Nejsvětější Svátosti.

Za čtvrté. Častokrát a dlouho vídával, když byl na modlitbě, vnitřníma očima člověčenství Krista Pána, a podoba, která se mu zjevovala, byla jakoby bílé tělo, ani velmi velké, ani velmi malé, ale nevídával žádného rozčlenění údů.³ To uviděl v Manrese mnohokrát; řekl-li by, dvacetkrát nebo čtyřicetkrát, neodvážil by se souditi, že je to lež. Jindy to viděl, když byl v Jerusalemě, a jindy, když byl na cestě nedaleko Padovy.⁴ Rovněž Pannu Marii uviděl takovým způsobem, bez rozlišení údů. Tyto věci, které uviděl, jej tehdy utvrdily u víře a daly mu navždy tak velikou pevnost v ní, že si mnohokrát pomyslí sám u sebe: Kdyby nebylo Písma, aby nás učilo těmto pravdám víry, on že by se rozhodl za ně umřít pouze pro to, co uviděl.

30. Za páté. Jednou šel¹ ze zbožnosti do

jednoho kostela, vzdáleného od Manresy něco přes míli;² myslím, že se jmenuje svatého Pavla, a cesta jde podél řeky. Když tedy tak šel ve svých zbožných myšlenkách, sedl si trochu, s tváří k řece, která tekla dole. A když tam seděl, počaly se mu otvírati oči mysli; a ne že by byl viděl nějaké vidění, nýbrž že chápal a poznával mnoho věcí, jak z věcí duchovního života, tak z věcí víry a vzdělání, a to s osvětlením tak velikým, že se mu všechny ty věci zdály nové. A nelze vyložití jednotlivostí, které tehdy pochopil, ač jich bylo mnoho, nýbrž jen, že obdržel velikou jasnost v mysli; takže v celé době svého života, až do věku více než dvašedesáti let,³ když sebere všecku pomoc, kolik jí obdržel od Boha, a všechny věci, kolik jich poznal, a třebaš je všechny spojí v jedno, se mu zdá, že nenabyl tolik, kolik tehdy za jedenkrát.

31. A bylo to, že zůstal s myslí tak osvětlenou, že se mu zdálo, jako by byl jiný člověk a měl jiný rozum než dříve.¹ A když to potrvало hodnou chvíli, šel a poklekl před křížem, který tam byl poblíž, aby vzdal Bohu díky, a tam se mu zase zjevilo to vidění, které se mu často zjevovalo a jehož nikdy nerozpoznal, totiž ta věc, o které byla řeč výše,² která se

mu zdála velmi krásná, s mnoha očima. Ale když byl před tím křížem, uviděl dobře, že ta věc nemá tak krásné barvy, jak mívala; a měl velmi jasné poznání, s velikým přisvědčením vůle, že je to zlý duch.³ A tak se mu poté zjevoval často po dlouhou dobu, a on ho na projev pohrdání zaháněl poutnickou holí, s kterou chodíval v ruce.

32. Když byl jednou v Manrese nemocen,¹ byl nakonec velmi silnou horečkou na smrt, takže jasně soudil, že co nevidět vydechne duši. A vtom mu přicházela myšlenka, která mu říkala, že je spravedlivý.² Ta mu působila takové soužení, že nedělal nic jiného, leč že proti ní bojoval a předkládal si své hříchy; a s tou myšlenkou měl větší soužení než se samou horečkou; ale nebyl s to, aby tu myšlenku přemohl, aťsi se ji sebe více namáhal přemoci. Když se mu však poněkud ulehčilo v horečce, nebyl již v té nejbližší blízkosti smrti a jal se velikým hlasem volati na nějaké paní, které ho tam byly přišly navštívit, aby pro Boha, až ho po druhé uvidí na smrt, na něho volaly velkým hlasem a říkaly mu hříšníku a ať že si vzpomene na urážky, kterých se proti Bohu dopustil.

33. Jindy se, když cestoval z Valencie do

Italie¹ po moři a strhla se veliká bouře, zlomilo na lodi kormidlo a došlo to v ty konce, že podle mínění jeho a mnoha jiných, kteří jeli na té lodi, nebylo přirozeně možno uniknouti smrti. Když se tehdy dobře zpytoval a připravoval na smrt, nebylo mu možné míti strach pro své hříchy, ani že bude zatracen; ale pocítoval veliké zahanbení a bolest, ježto soudil, že nevyužil dobře darů a milostí, které mu Bůh, Pán náš, byl udělil.

Jindy, roku 1550, s ním bylo velice zle z velmi těžké nemoci, která se, podle mínění jeho a též mnoha jiných, jevila jeho poslední. Tehdy měl, když si pomyslíl na smrt, tak velikou radost a tak velikou duchovní útěchu nad tím, že umře, že se všecek rozplýval v slzách; a to bylo nakonec tak nepřetržité, že často přestával mysliti na smrt, aby neměl tolik té útěchy.

34. Když přišla zima, onemocněl velmi těžkou nemocí, a aby byl ošetřován, dalo jej město do domu otce jistého Ferrery, který byl později ve službách Baltazara de Faria,¹ a tam byl ošetřován s velikou péčí, a pro úctu, v které ho již měly mnohé přední paní, chodily u něho bdít v noci. A třeba se z té nemoci zotavil, zůstal přece velmi zesláblý a

míval často bolesti žaludku. Jak z těch příčin, tak i proto, že zima byla velmi tuhá, ho přiměli k tomu, aby se [lépe] oblékal a obouval se a pokrýval si hlavu; a tak ho přiměli, že si vzal dvě hnědé kazajky z velmi hrubého sukna a pokrývku na hlavu z téže látky na způsob poločepice.

Tou dobou tomu již bylo hodně dlouho, co byl velmi dychtivý rozmlouvati o duchovních věcech a vyhledávati lidi, kteří by jich byli schopni.

H L A V A I V.

POUT DO JERUSALEMA A POBYT V NĚM.

(Od konce února 1523 do 23. září 1523.)

*Pobyt v Barceloně. Zkušenosti na cestě do Říma.
V Římě a v Benátkách. Plavba do Svaté země.
Příchod do Jerusalema. Poutník má pevný úmysl
zůstatí v Jerusalemě, ale kustos Svaté země
mu to nedovolí.*

Blížil se čas, který si byl určil k odjezdu do Jerusalema.

35. Dal se tedy počátkem roku 1523¹ na cestu do Barcelony, aby tam vstoupil na loď. A ačkoliv se mu nabízeli nějací druhové, nechtěl jíti leč sám; neboť veškerou jeho snahou bylo míti Boha samého za útočiště. Když tedy jednoho dne nějací lidé naň velice doléhali, aby si vzal jakéhosi druha, protože neumí ani italsky ani latinsky, a říkali mu, jaká to bude pro něho pomoc, a velice mu ho chválili, řekl, že by s ním nešel, i kdyby to byl syn nebo bratr vévody z Cardony,² protože on touží míti trojí ctnost: lásku, víru a naději; kdyby si však vzal druha, že by, když

by měl hlad, doufal v pomoc od něho, a když by upadl, že mu pomůže vstáti, a rovněž by v něho z těch důvodů důvěřoval a měl k němu náklonnost, kdežto on tu důvěru a náklonnost a naději chce mít v Boha samého. A to, co tak říkal, také tak v srdci cítil. A s těmi myšlenkami měl přání vstoupiti na loď nejen sám, nýbrž i bez jakýchkoli zásob. Když však začal vyjednávat o přijetí na loď, dosáhl [sice] u kapitána lodi, že ho vezme zadarmo, když nemá peněz, ale jen s tou podmínkou, že si musí přinést na loď nějaké suchary, aby se uživil; jinak že ho za nic na světě nevezmou.

36. Když si chtěl zjednat ty suchary, přišly mu veliké vrtochy: „Je tohle ta naděje a víra, které jsi měl v Boha, že tě neopustí?“ atd. A to s takovou prudkostí, že mu to působilo veliké soužení. Konečně se, nevěda co udělati, poněvadž s obojí strany viděl rozumné důvody, ustanovil na tom, že si to dá rozhodnouti svému zpovědníkovi. Vyložil mu tedy, jak velice se touží snažiti o dokonalost a o to, co je více k slávě Boží, a příčiny, které mu působí pochybnosti, má-li si s sebou vzíti živobytí. Zpovědník rozhodl, aby si vyprosil, čeho třeba, a aby si to vzal s sebou.

Když však o to prosil jednu paní, tázala se ho

ona, kam že chce po lodi jeti. On byl chvílku v pochybnosti, má-li jí to říci, a konečně se jí neodvážil říci více, než že jde do Italie a do Říma. A ona řekla jako v úžase: „Do Říma že chcete jít? Vždyť ti, kdo tam jdou, se vracejí nevím jací (chtěla tím říci, že v Římě málo prospějí v duchovním životě). A příčina, pro kterou on se jí neodvážil říci, že jde do Jerusalema, byl strach před ješitností; ten strach ho tak sužoval, že se nikdy neodvažoval říci, z kterého kraje a z kterého domu je.

Konečně měl suchary a vstoupil na loď. Ježto však ještě na břehu shledal, že má pět nebo šest bílých grošů¹ z toho, co mu dali, když prosil dům od domu (neboť tím způsobem se živil), nechal je na lavici, kterou tam poblíž břehu našel.

37. Vstoupil tedy na loď, pobýval v Barceloně o něco málo více než dvacet dní. Pokud však ještě byl v Barceloně, než vstoupil na loď, vyhledával podle svého zvyku všechny osoby duchovní, i když žily v poustevnách daleko od města, aby se s nimi stýkal. Ale ani v Barceloně ani v Manrese se mu po celou dobu, co tam byl, nepodařilo nalézt osoby, které by mu napomáhaly tak velice, jak on si přál; jen v Manrese se mu [zdálo] o té ženě, o které

byla výše zmínka,¹ jež mu řekla, že prosí Pána Boha, aby se mu Ježíš Kristus zjevil, jen o té se mu zdálo, že vniká hlouběji do věcí duchovních. A tak od té doby, co odešel z Barcelony, pozbyl úplně této dychtivosti vyhledávati duchovní osoby.²

38. Měli ze zadu vítr tak silný, že za pět dní a nocí přijeli z Barcelony do Gaety, arci ne bez mnoha strachu u všech pro velikou rozbouřenost moře. V celém tom kraji se báli moru; ale on se, jakmile vystoupil z lodi, dal na cestu k Římu. Z těch, kteří jeli na lodi, se k němu přidružili nějaká matka s dcerou, kterou měla s sebou přestrojenou za hocha, a jiný mladík. Ti šli s ním, protože také žebřali. Když přišli k jakémusi dvorci, našli tam veliký oheň a u něho mnoho vojáků, kteří jim dali jísti a dávali jim hojně vína a pobízeli je, takže to vypadalo, jako by je měli v úmyslu opít. Poté je od sebe odělili, a matka a dcera jedly nahoře v nějaké světnici a poutník s mladíkem ve stáji. Ale když přišla půlnoc, slyšel, že se tam nahoře velice křičí, a když vstal, aby se podíval, co je, našel matku a dceru dole na dvoře ve velkém pláči, jak naříkají, že jim chtějí učiniti násilí. Jeho pojala nad tím tak veliká nevole, že začal křičeti, řka: „To se má

trpět?“ a podobné výtky; ty však pronášel s takovou účinností, že všichni v domě zůstali zastrašení a nikdo mu nic zlého neudělal. Mladík již byl utekl a oni se všichni tři dali tak v noci na cestu.

39. Když však přišli k městu, které bylo poblíž,¹ našli je zavřené. Poněvadž tedy nemohli vejít, ztrávili všichni tři tu noc v kostele, který tam byl, ale do něhož bylo napršelo. Ráno jim nechtěli otevřít města, a venku nesehnali almužny, třebaš zašli do jakéhosi hradu, který tam bylo poblíž viděti. Tam přišla na poutníka slabost, jednak z útrap na moři, jednak z dalších svízelností atd. A poněvadž již nemohl jít, zůstal tam, a matka a dcera odešly směrem k Římu. Toho dne vyšlo z města mnoho lidí. Když se dověděl, že je mezi nimi paní toho kraje, předstoupil před ni a řekl jí, že je nemocen pouze slabostí; že ji prosí, aby mu dovolila vejít do města a tam si hledati nějaký lék. Ona mu to ochotně dovolila. A když se jal po městě žebrati, dostal mnoho drobných peněz.² Pobyt tam tedy na zotavení dva dni, vydal se na další cestu a přišel na květnou neděli³ do Říma.

40. Tam se ho jali všichni, kdo s ním mluvili, jakmile zvěděli, že nemá peněz na pout

do Jerusalema, zrazovati od té cesty, tvrdíce mu s mnoha důvody, že bez peněz je nemožné dosíci převozu.¹ Ale on pociťoval v duši velikou jistotu, že ani nemohl pochybovati, že již najde nějaký prostředek, aby mohl jíti do Jerusalema. A když obdržel požehnání od papeže Hadriana VI.,² vydal se pak osm nebo devět dní po neděli velikonoční do Benátek. Měl s sebou nicméně šest nebo sedm dukátů, které mu [dobří lidé] dali na převoz z Benátek do Jerusalema, a on je přijal, jsa poněkud přemóžen obavami, které mu naháněli, že jiným způsobem se tam nedostane.

Ale dva dni poté, co odešel z Říma, počal poznávati, že to byl jen nedostatek důvěry, který měl, a tížilo ho velice, že ty dukáty vzal, a přemýšlel, zda by nebylo dobře, aby je [někde] nechal.³ Ale nakonec se rozhodl, že z nich bude štědře udělovati těm, kdo ho potkávají, což byli zpravidla chudí. A udělal to tak, že, když pak dorazil do Benátek, neměl již u sebe více než několik drobných, které potřeboval na příští noc.

41. Na té cestě až do Benátek však spával v podloubích, aby ušel zraku stráží [rozestavených z obavy] před morem; a někdy se mu přihodilo, že se, když ráno vstal, střetl s člo-

věkem, který se, zočiv ho, dal s velikým zděšením na útěk, protože se mu, tuším, jevil asi velice bledým.

Když tak šel, dorazil do Chioggie a tam se s několika druhy, kteří se k němu připojili, dověděl, že jich nenechají vkročiti do Benátek. Jeho druhové se proto rozhodli, že půjdou do Padovy a obstarají si tam zdravotní osvědčení, a on se tedy dal s nimi na cestu. Ale poněvadž vykračovali velmi bystře, nebyl s to, aby kráčel tak rychle, a oni ho nechali, když se již stmívalo, na nějakém velikém poli. A když na něm byl, zjevil se mu Kristus způsobem, kterým se mu obyčejně zjevoval, jak jsme výše řekli,¹ a velice ho potěšil. A v té útěše přišel následujícího dne ráno, aniž si napřed padělal osvědčení, jak to myslím jeho druhové udělali, k padovské bráně a vstoupil, aniž se ho strážé na něco otázaly, a totéž se mu přihodilo při odchodu, nad čímž jeho druhové, kteří si právě byli obstarali osvědčení k cestě do Benátek, velice užasli; ale on se o to osvědčení nestaral.

42. A když dorazili do Benátek, přišly na bárku strážé a prohlížely všecky, jednoho za druhým, byloť jich na ní mnoho; a jen jeho pominuly. V Benátkách se živil žebráním a spá-

val na náměstí sv. Marka; nikdy však nechtěl jíti do domu císařského vyslance¹ a ani si nedával zvláštní práce, aby sehnal na převoz; mělť v duši velikou jistotu, že mu Bůh již dá nějaký prostředek, aby mohl jíti do Jerusalema, a ta ho tak posilovala, že žádné důvody a obavy, které mu předkládali, nebyly s to, aby v něm vzbudily pochybnost.

Jednoho dne se s ním setkal bohatý Španěl a tázal se ho, co že dělá a kam že zamýšlí jíti; a když zvěděl jeho úmysl,² vzal ho k sobě na oběd a pak ho měl několik dní u sebe, až byly přípravy k odjezdu skončeny. Poutník měl již z doby pobytu v Manrese ten obyčej, že, když jedl s jinými, nikdy u stolu nemluvil, vyjma že krátce odpovídal, nýbrž dával pozor na to, co se mluvilo, a sbíral si z toho to a ono, čeho by mohl použítí za příležitost k hovoru o Bohu; a když bylo po jídle, činil to.

43. A to byla příčina, proč si ho ten hodný člověk s celým svým domem tak velice oblíbil, že ho chtěli míti u sebe a přinutili ho, aby byl u nich; a sám hostitel ho zavedl k dožeti benátskému,¹ aby s ním promluvil, to jest, zjednal mu přístup a slyšení. Když dože vyslechl poutníka, poručil, aby se mu dalo místo na lodi místodržitelů, kteří jeli na Cypr.²

Ačkoliv bylo přišlo toho roku mnoho jerusalemských poutníků, vrátila se jich většina domů po zprávě o nové ráně, která byla dopadla [na křesťanstvo], totiž o dobytí Rodu.³ Nicméně jich bylo třináct na poutnické lodi, která odejela napřed, a osm nebo devět jich zůstávalo na loď místodržitelů. Ta však byla již na odchodu, a náš poutník vážně onemocněl záchvaty horečky. Když jím byly několik dní lomcovaly, zanechaly ho sice, ale loď odjížděla právě toho dne, kdy on byl užil projímadla. Domácí se otázali lékaře, zda se může vydati na cestu do Jerusalema, a lékař řekl, že arcit se může vydati na cestu, ale aby tam byl pochován. On však vstoupil na loď a odejel téhož dne;⁴ a zvracel tak velice, že se mu velmi ulehčilo a začal se úplně uzdravovati.

Na té lodi docházelo k nějakým nemravnostem a zřejmým hanebnostem, které on přísně káral.

44. Španělé, kteří na ní jeli, ho varovali, aby toho nedělal, poněvadž se mužstvo na lodi radí, že ho nechají na nějakém ostrově. Ale Pán Bůh ráčil dáti, že dorazili brzy na Cypr,¹ kde vystoupili z té lodi a šli po souši do jiného přístavu, který se jmenuje Saliny, do kterého bylo odtamtud deset mil, a vstoupili na pout-

nickou loď. Také na tu si nevzal na živobytí více než naději, kterou měl v Boha, jak to byl udělal na dřívější lodi. Po celou tu dobu se mu často zjevoval Pán Ježíš a dával mu mnoho útěchy a posily; ale zdálo se mu, že vidí cosi kulatého a velikého, jako by to bylo ze zlata, a to se mu představovalo.

Odpluvše od Cypru, přijeli do Jaffy;² a když jeli, jak je obyčejem, na oslících k Jerusalemu, řekl dvě míle předtím, než se přišlo do Jerusalema, nějaký Španěl, šlechtic, jak se zdálo, jménem Diego Manes, s velikou zbožností všem poutníkům, že by bylo dobře, když mají za nedlouho dojít na místo, odkud je viděti svaté město, aby se všichni ve svědomí připravovali a aby byli potichu.

45. Poněvadž všichni souhlasili, začal se každý usebírati; nedlouho pak předtím, než dorazili na místo, odkud bylo viděti, sestoupili, poněvadž uviděli řeholníky¹ s křížem, kteří je očekávali. Když poutník uviděl město, měl velikou útěchu, a jak ostatní říkali, byla všeobecná u všech, s radostí, která se nezdála přirozená; a tutéž vroucnost pocítil po každé při návštěvách svatých míst.

Jeho pevné předsevzetí bylo zůstatí v Jerusalemě a stále choditi na ta svatá místa;

a kromě tohoto zbožného úmyslu měl rovněž předsevzetí pomáhati duším, a k tomu cíli měl s sebou doporučující listy pro kvardiána. Ty mu dal a řekl mu svůj úmysl zůstatí tam ze zbožnosti; neřekl mu však druhé části, že chce pomáhati duším, poněvadž toho neříkal nikomu, kdežto první část byl mnohokráte veřejně prohlásil. Kvardián mu odpověděl, že nevidí, jak by to s jeho zůstáním mohlo býti, poněvadž dům je v tak veliké nouzi, že nemůže uživiti řeholníků, a proto že se rozhodl poslati jich s poutníky několik do těchto [t. j. západních] končin. Poutník odpověděl, že od domu ničeho nežádá leč jen aby ho vyzpovídali, když občas přijde ke zpovědi. Na to mu kvardián řekl, že takto se to může státi, ale aby počkal, až přijde provinciál (myslím, že to byl nejvyšší představený řádu v té zemi); ten byl v Betlemě.

46. Tím slibem se poutník ubezpečil a začal psáti do Barcelony psaní zbožným osobám. Když měl již jedno napsáno a právě psal druhé, den před odjezdem poutníků, přišli ho zavolat jménem provinciála a kvardiána, neboť ten byl [zatím] došel. Provinciál mu řekl vlídnými slovy, že se dověděl o jeho dobrém úmyslu zůstatí na těch svatých místech; že tu věc do-

bře uvážil, ale že to ze zkušenosti, které nabyl u jiných, nepokládá za vhodné. Neboť mnoho že jich mělo to přání, a ten že upadl v zajetí a onen že umřel, a rád že pak zůstává zavázán vykoupiti zajaté; proto tedy aby se připravil odejíti příštího dne s poutníky.

On odpověděl toto: že to předsevzetí je u něho velmi pevné a že nemíní upustiti od jeho provedení, stůj co stůj; a při tom dal skromně na srozuměnou, že nepůjde-li o něco, co by ho zavazovalo pod hříchem, pro žádný strach neupustí od svého předsevzetí, i kdyby nebyl provinciál srozuměn. Na to řekl provinciál, že oni mají od Apoštolské Stolice pravomoc vykázati odtamtud nebo tam nechat, koho za dobré uznají, jakož i pravomoc vyobcovati z církve, kdo by jich nechtěl uposlechnouti, a v tomto případě že mají zato, že on nesmí zůstatí atd.

47. Chtěl mu ukázati buly, podle kterých ho mohou vyobcovati z církve. Ale on řekl, že není třeba, aby je viděl; on že věří Jejich Důstojnostem, a když oni tak soudí s pravomocí, kterou mají, že jich uposlechně.

Když byla tato věc skoncována a on se vrátil, kde byl předtím, přišla mu veliká touha zajíti si, než odjede, ještě jednou na horu

Olivetskou, když to není vůle Páně, aby on zůstal na těch svatých místech. Na hoře Olivetské je kámen, s kterého Pán Ježíš vstoupil na nebesa, a ještě i nyní je na něm viděti vtištěné šlépěje, a to chtěl ještě jednou uviděti. A tak se, aniž co řekl nebo si vzal průvodce (neboť ti, kdo jdou bez tureckého průvodce, se vydávají ve veliké nebezpečení), nepozorovaně odtrhl od ostatních a šel sám na horu Olivetskou. Ale strážé ho nechtěly nechati vstoupiti. Dal jim tedy nožík z psacích potřeb, které měl u sebe. A když se s velikou útěchou pomodlil, zatoužil si zajíti do Betfage, a když byl tam, zase si vzpomněl, že se na hoře Olivetské nepodíval dobře, na které straně je pravá noha nebo na které straně levá. Vrátil se tam tedy a myslím, že dal strážím nůžky, aby ho nechaly vstoupiti.

48. Jakmile se v klášteře zvědělo, že on odešel tak bez průvodce, dali si řeholníci velkou práci s jeho hledáním, a tak se, když sestupoval s hory Olivetské, střetl s jedním křesťanem opásancem,¹ který sloužil v klášteře; ten dělal velkou holí a s projevy veliké nevole posuňky, že mu nabije. Když pak přišel až k němu, popadl jej pevně za rámě. On se nechal bez odporu vésti, ale ten dobrý člověk hojiž nepustil.

Když tak šel tou cestou, jsa držen od křesťana opásance, dostalo se mu od Pána Boha veliké útěchy, že se mu zdálo, že vidí Krista stále nad sebou.² A to trvalo stále s velikou hojností [útěchy], až přišel do kláštera.

H L A V A V.

NÁVRAT DO ŠPANĚL.

(Od 23. září 1523 asi do začátku března 1524.)

Na zpáteční cestě ze Svaté země přistane poutník na Cypru a v Apulii. Pak se plaví do Benátek a cestuje do Janova. Cestou je zadržen jako vyzvědač a od vojáků potýrán. Vráti se do Barcelony.

49. Následujícího dne odjeli,¹ a když se dostali na Cypr, rozdělili se poutníci na různé lodi. Byly v přístavě tři nebo čtyři lodi do Benátek: jedna turecká, druhá byla lodice velice malá, a třetí byla velmi bohatá a statná loď nějakého bohatého Benátčana. Kapitána této prosili někteří poutníci, aby vzal poutníkasbou; ale jakmile on zvěděl, že nemá peněz, nechtěl, třebaš ho mnozí prosili a poutníka chválili atd. Ale kapitán odpověděl, že, je-li svatý, ať se přepraví, jak se přepravil sv. Jakub, anebo něco podobného. Tíž prosebníci toho dosáhli velmi snadno od kapitána malé lodice. Odjeli jednoho dne s příznivým větrem ráno, ale odpoledne na ně přišla bouře, kterou se jedna od druhé odtrhly, a veliká se ztroskotala poblíž samých ostrovů cyperských a jen

lidé se zachránili.² Také loď turecká zahynula v téže bouři a všichni lidé s ní. Malá lodice přestála veliké svízele, až konečně přistali na jakémsi místě v Apulii. A bylo to v nejtěžší zimě a byly veliké mrazy a sněžilo, a poutník neměl více šatů než krátké kalhoty z hrubé látky po kolena, lýtka však holá, a střevíce a otevřenou kazajku z černé látky, s mnoha trhlinami na zádech, a krátký vetchný kabátec.

50. Dojel do Benátek v půli ledna¹ 1524, ztrávil na moři od Cypru celý měsíc listopad a prosinec a co bylo uplynulo z ledna. V Benátkách se s ním setkal jeden z těch dvou, kteří ho byli přijali do domu,² než odejel do Jerusalema, a dal mu almužnou patnáct nebo šestnáct juliů³ a kus sukna, který si on mnohonásobně složil a dal na žaludek, protože byla veliká zima.

Od té doby, co řečený poutník poznal, že je vůle Boží, aby nezůstával v Jerusalemě, stále u sebe uvažoval, co má udělat, a konečně se více klonil k tomu, že bude nějaký čas studovat, aby mohl pomáhat duším, a docházel k rozhodnutí, že půjde do Barcelony. Vydal se tedy z Benátek na cestu do Janova. A když byl jednoho dne v hlavním kostele ve Ferraře

a vykonával tam své pobožnosti, poprosil ho nějaký chudý o almužnu, a on mu dal marku, což je peníz hodnoty pěti nebo šesti grošíků.⁴ A za tím přišel jiný, a dal mu jiný penízek poněkud větší, který měl. A třetímu, nemaje leč julie, dal julius. Když však chudí viděli, že dává almužnu, přicházeli jeden za druhým a tak se vyčerpalo všecko, co měl. Na konec přišlo ještě mnoho chudých pospolu prosit o almužnu. On odpověděl, aby odpustili,⁵ že již nic nemá.

51. A tak se vydal na cestu z Ferrary do Janova. Cestou se potkal s několika španělskými vojáky, kteří se o něho té noci dobře postarali, ale velice se podivili, že jde tou cestou, protože musil procházeti téměř středem obojího vojska, Francouzů a císařských,¹ a měli ho k tomu, aby se spustil hlavní cesty a dal se jinou, bezpečnou, kterou mu ukazovali. Ale on nepřijal jejich rady, nýbrž šel přímo svou cestou a došel do osady spálené a zbořené a tak nenašel až do večera nikoho, kdo by mu dal něco k jídlu. Ale když slunce zapadalo, dorazil k hrazenému městečku, a hned ho chytily strážé, majíce zato, že je vyzvědač. Zavedli ho do domku vedle brány a jali se ho vyslýchat, jak se to dělává, když je někdo v podezření;

on však odpovídal na všechny otázky, že nic neví. Svlekli ho tedy a prohledali až do střevíců a po všech částech těla, aby se přesvědčili, zda nenese nějaké psaní. A když nemohli žádným způsobem nic vyzvědět, chytli ho, že půjde k veliteli; ten že mu již jazyk rozváže. Když však on říkal, aby ho vedli oblečeného do jeho kabátce, nechtěli mu ho dát, nýbrž ho odvedli tak v krátkých kalhotách a kazajce, o kterých byla výše řeč.²

52. Na té cestě měl poutník jakoby představu toho, když vedli Krista, ačkoliv to nebylo vidění jako ostatní. A byl veden třemi dlouhými ulicemi a šel bez jakéhokoliv smutku, ba s radostí a spokojeností. Měl v obyčeji říkati každému, aťsi to byl kdokoliv, Vy,¹ a zachovával ten zbožný zvyk, protože tak mluvil Kristus Pán a apoštolové atd. Když však tak šel těmi ulicemi, mihlo se mu hlavou, že by bylo dobře zanechat v té povážlivé chvíli toho obyčeje a říkati veliteli pane,² a to pro jakési obavy před mučením, kterého se mu od nich mohlo dostat atd. Ale jakmile poznal, že je to pokušení, řekl si: „Když je tomu tak, nebudu mu říkati pane, ani se mu neukloním, ani před ním nesmeknu.“³

53. Došli do paláce velitelova a nechali ho

v nějaké přízemní místnosti a za chvíli s ním promluvil velitel. Ale on neučinil žádného projevu zdvořilosti a odpověděl jen několik slov, a se značnou přestávkou od jednoho ke druhému. Velitel ho tedy měl za blázna a řekl to také těm, kteří ho přivedli: „Tenhle člověk nemá rozumu; dejte mu jeho věci a pusťte ho ven.“ Když vyšel z paláce, potkal se hned s nějakým Španělem, který tam žil; ten ho vzal tak, jak byl, k sobě do domu a dal mu pojísti a vše, čeho potřeboval na tu noc. A když se ráno vydal na cestu, šel až do odpoledne, kdy ho uviděli dva vojáci, kteří byli na jedné věži, a sestoupili a zatkli ho. A když ho zavedli k veliteli, který byl Francouz, tázal se ho velitel mezi jiným, z kterého je kraje, a když uslyšel, že je z Guipúzcoy, řekl mu: „Já jsem odtamtud poblíž.“ Zdá se, že to bylo odněkud od Bayonne; a hned řekl: „Zaveďte ho a dejte mu večeři a dobře s ním zacházejte.“

Na té cestě z Ferrary do Janova zažil mnoho jiných drobných příhod, až konečně dorazil do Janova, kde ho poznal Biskajec, jménem Portundo,¹ který s ním byl mluvil při jiných příležitostech, když on sloužil na dvoře katolického krále.² Ten mu opatřil místo na lodi, která jela do Barcelony; na té byl ve velikém

nebezpečí, že bude zajat od Ondřeje Dorie,³ který ji pronásledoval, neboť byl tehdy na francouzské straně.

H L A V A VI.

NA STUDIÍCH V BARCELONĚ A V ALCALÁ.

(Asi od začátku března 1524
do 20. nebo 21. června 1527.)

V Barceloně koná poutník latinské studie. Odeběře se do Alcalá na studie filosofické; někteří se k němu přidruží. Je obžalován a uvržen do vězení. Je prohlášen nevinným. Odejde z Alcalá.

54. Když dojel do Barcelony,¹ svěřil se se svou náklonností studovati Elišce Roserové² a magistru Ardévolovi,³ který vyučoval gramatice. Oba s tím byli velmi srozuměni; on se nabídl, že ho bude vyučovati zdarma, a ona, že dá, čeho bude potřeba k živobytí. Poutník však měl v Manrese jednoho řeholníka, myslím že z řádu sv. Bernarda,⁴ muže velmi duchovního, a u toho si přál býti, aby se učil a aby se mohl snáze oddávati věcem duchovním a také prospívati duším. Odpověděl tedy, že přijímá nabídku, nenajde-li v Manrese příležitosti, kterou doufá. Ale když tam přišel, shledal, že ten řeholník již umřel; vrátil se tedy do Barcelony⁵ a počal s velikou pílí studovati.⁶

Jedna věc mu však velice překážela, a to, že mu, když se začínal učit nazpaměť, jak je to v začátcích gramatiky nutné, přicházely nové poznatky o věcech duchovních a nové potěchy, a to tak, že se nemohl učit nazpaměť, a aťsi se sebe více bránil, nebyl s to, aby je zahnal.

55. Přemýšlel tedy o tom často, a říkal si: „Ani když se dám na modlitbu a jsem na mši svaté, mi nepřicházejí tyto tak živé poznatky“; a tak znenáhla došel k poznání, že je to pokušení.¹ A po modliv se, šel k Panně Marii u moře, blízko domu svého učitele, kterého byl požádal, aby byl tak laskav a chvílku ho v tom kostele vyslechl. A tak mu, když si sedli, věrně vyložil všecko, co se mu děje v duši, a jak málo z té příčiny až do té doby prospěl; ale že činí řečenému učiteli slib, říká: „Slibuji Vám, že po tato dvě léta nikdy nevynechám Vaší školy, pokud jen v Barceloně seženu chleba a vody na živobytí.“ Jakmile však učinil s velikou opravdovostí tento slib, neměl již nikdy těch pokušení.

Bolesti v žaludku, které ho zachvátily v Manrese a z ohledu na něž se jal nositi střevíce,² mu přestaly, a bylo mu, co se týká žaludku, dobře od té doby, co odejel do Jerusalema. A z té příčiny se zatoužil, když byl v Barceloně na

studiích, vrátiti k dřívějším kajícnostem, a tak si začal dělati díru do podešvů na střevících. Ty díry znenáhla zvětšoval, takže, když přišlo zimní chladno, nosil již jen svršek.³ /

56. Na konci dvou let studií, za která, jak mu říkali, velmi prospěl, mu říkal jeho učitel, že již může poslouchati filosofii; aby se tedy odebral do Alcalá.¹ On se nicméně dal vyzkoušeti od jednoho doktora bohosloví. Ten mu poradil totéž. Vydal se tedy sám na cestu do Alcalá, ač již měl, jak mám zato, několik druhů.²

Když došel do Alcalá, začal žebrati a žíti z almužen. Později však, za deset nebo dvanáct dní, co žil tím způsobem, ho uviděl nějaký klerik a jiní, kteří s ním byli, prositi o almužnu a začali se mu posmívati a říkati mu nějaké potupné výrazy, jak se to dělává těm, kdo žebrají, ač jsou zdraví. V té chvíli však šel mimo správce nového hospitálu Antezanova.³ Bylo na něm viděti, že ho to mrzí; zavolal jej a vzal jej s sebou do hospitálu a tam mu dal světnici a vše potřebné.

57. V Alcalá studoval asi půl druhého roku, a poněvadž přijel do Barcelony v postě r. 1524 a tam studoval dvě léta, přišel do Alcalá roku 1526¹ a studoval [tam] dialektiku Sotovu a fysiku Albertovu a Magistra sentencí.² A za

svého pobytu v Alcalá se zabýval i dáváním duchovních cvičení a vykládáním katechismu, a dosahovalo se tím užitku ke slávě Boží. A bylo mnoho osob, které došly velkého poznání duchovních věcí a zalíbení v nich; a jiné měly různá pokušení, jako jedna, která, když se chtěla bičovati, nebyla s to, aby to provedla, jako kdyby jí drželi ruku, a jiné podobné věci, které dělaly mnoho rozruchu mezi lidmi, zvláště pro velký nával, který býval, kdekoliv on vykládal katechismus. Hned jak přišel do Alcalá, se seznámil s Donem Diegem de Eguía,³ který bydlil v domě svého bratra, jenž měl tiskárnu v Alcalá, a měl všeho s dostatek, čeho třeba; a tak mu pomáhali almužnami, aby mohl podporovati chudé. Měl také [dotavadní] tři druhy⁴ poutníkovy ve svém domě. Když jednou přišel prosit Dona Diega o almužnu na nějaké potřeby, řekl mu on, že nemá peněz, ale otevřel mu skříň, ve které měl různé věci, a dal mu pokrývky na postel různých barev a nějaké svícny a jiné podobné věci, které si poutník vesměs svázel do prostěradla a hodil na záda, a odešel pomoci chudým.

58. Jak bylo výše řečeno, byl po celém tom kraji veliký rozruch z věcí, které se děly v Alcalá, a ten říkal tak a onen onak. Věc se do-

stala až k inkvisitorům do Toleda. Když ti přišli do Alcalá, byl o tom poutník zpraven jejich hostitelem; ten mu také řekl, že je lidé nazývají hazukáči¹ a myslím že také osvícenci,² a že je budou mučiti. A skutečně hned zahájili vyšetřování³ a proces o jejich životě, ale nakonec se vrátili do Toleda, aniž si je předvolali, ač jen k tomu cíli přišli, a nechali proces vikáři Figueroovi, který je nyní u císaře. Ten si je několik dní poté předvolal a řekl jim, že bylo od inkvisitorů vedeno vyšetřování a proces o jejich životě, ale že se v jejich učení ani v jejich životě neshledává žádného bludu a že tudíž mohou činiti dále totéž, co činí, bez jakékoliv závady. Ale poněvadž nejsou řeholníci, že se nezdá vhodné, aby chodili všichni v jednakém obleku; že bude dobře, a že jim ~~to~~ poroučí, aby si ti dva - a ukazoval na poutníka a na Arteagu - přebarvili šaty na černo, a druzí dva, Kalist a Cáceres, si je přebarvili na tmavohnědo, a Jeník - to byl mladý Francouz - že může zůstat tak. 7

59. Poutník řekl, že udělají, co se jim poroučí. „Ale nevím, řekl, jaký je z těchhle vyšetřování prospěch; vždyť jednomu, jistému, nechtěl onehdy kněz podati Nejsvětější Svátosti, protože chodí každý týden ke svatému

přijímání, a mně také činili obtíže. My bychom chtěli vědět, zda se u nás shledalo nějaké kacířství.“ „Ne, řekl Figueroa, vždyť kdyby se shledalo, upálili by vás.“ „To by upálili i Vás, řekl poutník, kdyby se u Vás shledalo kacířství.“

Přebarvili si šaty, jak se jim poručilo; a za patnáct nebo dvacet dní poté nařídil Figueroa poutníkovi, aby nechodil neobut,¹ nýbrž aby se obouval, a on to učinil tak klidně, jak při všech věcech toho druhu, které mu poroučeli.

Čtyři měsíce poté se jal sám Figueroa znovu konati o nich vyšetřování.² Kromě obvyklých příčin bylo, myslím, rovněž jaksi podnětem, že jedna vdaná žena vyššího stavu měla zvláštní úctu a oddanost k poutníkovi, a že, aby nebyla viděna, přícházela zahalena, jak je to v Alcalá de Henares ve zvyku, ráno za soumraku do hospitálu, a když vstoupila, odhalila si tvář a šla do poutníkovy pokoje. Ale ani tenkrát jim nic neudělali, ba ani si jich, když dokončili proces, nezavolali ani nic neřekli.

60. O další čtyři měsíce¹ později, když on již bydlil v jednom domku mimo hospitál, mu přišel jednohodne úřední sluha ke dveřím a zavolal si ho a řekl: „Pojďte trochu semnou!“ A když ho nechával ve vězení, řekl mu: „Ne-

vycházejte odsud, dokud Vám nebude nařízeno něco jiného.“ Bylo to v létě a on nebyl držen v přísné vazbě, a tak ho přicházelo mnoho lidí navštívit, a zvláště jeden, a to byl jeho zpovědník.² Dělal tedy totéž, co na svobodě, totiž vykládal katechismus a dával duchovní cvičení. Nikdy si nechtěl vzít obhájce nebo zastupce, ačkoliv se mnozí nabízeli. Jmenovitě se pamatuje na paní Terezii de Cárdenas,³ která ho poslala navštívit a opět a opět mu nabízela, že ho odtamtud vysvobodí; ale on nic nepřijal, nýbrž vždy jen říkal: „Ten, z lásky k němuž jsem sem vstoupil, mě také odsud vysvobodí, bude-li to k jeho službě.“

Sedmnáct dní byl ve vězení, aniž ho vyslychali a aniž on toho věděl příčinu; teprve po těch přišel Figueroa do vězení⁴ a vyslychal ho o mnohých věcech, až se ho konečně i tázal, zda nenavádí k zachovávaní soboty.⁵

61. A zda zná jisté dvě ženy, matku a dceru.¹ Na to řekl, že ano. A zdali věděl o jejich odchodu, dříve než odešly. Řekl, že ne, při přísaze, kterou byl složil. Nato mu řekl vikář, klada mu s projevem radosti ruku na rameno: „To byla příčina, proč jste se sem dostal.“²

Mezi mnohými osobami totiž, které se při-

držovaly poutníka, byly matka a dcera, obě vdovy, a dcera [byla] velmi mladá a velmi sličná. Ty se velice oddaly duchovnímu životu, zvláště dcera, a to tak velice, že se, ač byly šlechtičny, vydaly pěšky na pout ke svaté roušce v Jaénu, a to nevím, zda ne žebrotou a samy.³ To však způsobilo v Alcalá velký rozruch, a doktor Ciruelo,⁴ který je měl jaksi v ochraně, měl zato, že je vězeň k tomu navedl, a proto jej dal zatknouti.

Když tedy vězeň viděl, co vikář pravil, řekl mu: „Chcete, abych o té věci promluvil trochu obšírněji?“ Řekl: „Ano.“ „Vězte tedy,“ řekl vězeň, „že ty dvě ženy na mne mnohokrát doléhaly, že by chtěly jít celým světem sloužit chudým v tom a v onom hospitále; ale já jsem je vždycky odvrátil od toho předsevzetí, protože dcera je tak mladá a tak sličná atd., a řekl jsem jim, že když chtějí navštívit chudé, mohou to udělati v Alcalá a chodit doprovázet nejsvětější Svátost.“⁴

Když byla tato rozmluva u konce, odešel Figueroa se svým notářem a vzal si všecko písemně s sebou.

62. Tou dobou byl Kalist v Segovii; když se však dověděl o jeho uvěznění, přišel ihned, třeba se byl teprv nedávno zotavil z těžké

nemoci, a přidružil se k němu ve vězení. Ale on mu řekl, že bude lépe, když půjde a ohlásí se vikáři. Ten s ním jednal vlídně a řekl mu, že mu poručí jít do vězení, protože je nutné, aby v něm byl, dokud nepřijdou ty ženy, aby se uvidělo, zda potvrdí jeho výpověď. Kalist pobyl několik dní ve vězení; ale když poutník viděl, že mu to škodí na zdraví, poněvadž ještě nebyl úplně zdrav, dal ho prostřednictvím jednoho doktora, svého velikého přítele, odtamtud vysvoboditi.

Od toho dne, co vstoupil poutník do vězení, až do toho, co jej propustili, uplynulo 42 dní. Na konci těch se, poněvadž ty dvě zbožné ženy již byly přišly, dostavil notář do vězení a přečetl mu rozsudek: aby byl propuštěn na svobodu, ale aby se šatili jako ostatní studenti a aby po čtyři léta nemluvili o věcech víry, dokud nebudou mít větší studii, ježto nemají vzdělání.¹ Neboť opravdu poutník sice měl největší, ale i to mělo chatrný základ; to bývalo první, co říkával, když ho vyslýchali.

63. Po tomto rozsudku byl poněkud v pochybnosti, co udělati; zavíraliť mu, zdá se, bránu k tomu, aby prospíval duším, a neudávali mu žádné příčiny, leč že nemají studii. Na konec se rozhodl, že půjde k arcibiskupovi

toledskému, Fonsecovi, a že dá věc do rukou jemu.

Dal se na cestu z Alcalá¹ a našel arcibiskupa ve Valladolidě. Vyložil mu věrně, co se děje, a řekl mu, že, třeba již není v jeho pravomoci, a není povinen zachovávat rozsudek,² že přece v té věci udělá, co on mu nařídí. (Při tom mu jen vykal,³ jak to dělal všem.) Arcibiskup jej přijal velmi laskavě, a když vyrozuměl, že chce jíti do Salamanky, řekl, že také v Salamance má přátele a kolej,⁴ a nabídl mu všecko; a potom, když odcházel, mu poslal čtyři skudy.⁵

H L A V A VII.

V SALAMANCE.

(Asi od polovice července do polovice září 1527.)

Příchod do Salamanky. Poutník je znovu obžalován a vězněn, ale konečně se zase ukáže jeho nevinnost.

Rozhodne se pokračovati ve studiích v Paříži.

64. Když přišel do Salamanky¹ a modlil se v jednom kostele, poznala ho jedna zbožná žena, že náleží k družině, neboť jeho čtyři druhové tam byli již od několika dní. Otázala se ho po jméně a zavedla ho tedy k bytu jeho druhů. Když vynesli v Alcalá rozsudek, že se mají šatiti jako studenti, řekl poutník: „Když jste nám poručili, abychom si přebarvili šaty, udělali jsme to; ale tohoto nyní nemůžeme udělat, poněvadž si jich nemáme zač koupit.“ Sám vikář je tedy opatřil šaty a čepicemi a vším ostatním, co mají studenti, a tak jsouce oblečení odešli z Alcalá.

V Salamance se zpovídal u jednoho řeholníka sv. Dominika u sv. Štěpána.² Když tomu bylo deset nebo dvanáct dní, co přišel, řekl mu jednoho dne zpovědník: „Otcové v domě by s Vámi chtěli mluvit.“ On odpo-

věděl: „Ve jménu Páně.“ „Bude tedy dobře“, řekl zpovědník, „když sem přijdete v neděli na oběd; ale na jednu věc Vás upozorňuji, že se budou od Vás chtít mnohého dovědět.“ Přišel tedy v neděli s Kalistem. Po obědě s nimi zašel podpřevor³ - převor nebyl doma - se zpovědníkem a myslím že s ještě jedním řeholníkem do nějaké kaple a podpřevor začal s velkou přívětivostí vykládati, jak dobré zprávy mají o jejich životě a mravech, že káží po způsobu apoštolském, a že by se o těch věcech rádi dověděli něco podrobnějšího. Začal se tedy dotazovati, co že studovali. Poutník odpověděl: „Mezi námi všemi jsem já ten, který nejvíce studoval,“ a dal mu jasně počet z toho mála, co studoval a s jak chatrným základem.

65. „Co pak to tedy je, co kážete?“ „My,“ řekl poutník, „nekážeme, nýbrž jen s některými lidmi důvěrně hovoříme o věcech duchovních, jako na příklad po jídle s některými lidmi, kteří nás pozvou.“ „Ale,“ řekl řeholník, „o kterých to duchovních věcech mluvíváte? Neboť to právě bychom rádi věděli.“ „Mluvíme,“ řekl poutník, „někdy o té ctnosti, jindy o jiné, a to s chválou; někdy o té neřesti, jindy o jiné, a to s hanou.“ „Vy ne-

máte studií,“ děl řeholník, „a mluvíte o ctnostech a neřestech; o tom však nemůže nikdo mluvit leč jedním z tohoto dvojího způsobu: buď ze studií anebo z Ducha svatého. Ne ze studií; ale z Ducha svatého. A to, co je od Ducha svatého, to právě bychom chtěli zvěděti.“ Tu se měl již poutník trochu napozoru, poněvadž se mu ten způsob dokazování nelíbil,¹ a odmlčev se na chvíli řekl, že netřeba více o těch věcech mluvit. Řeholník doléhal: „Nyní tedy, když je tolik bludů Erasmových² a tolika jiných, kteří zavedli svět, nechcete vyložit, co říkáte?“

66. Poutník řekl: „Otče, neřeknu více, než jsem řekl, leč že by to bylo před mými představenými, kteří mě k tomu mohou zavázati.“ Před tím se byl [ten řeholník] tázal, proč že přichází Kalist tak oblečen; nosil totiž krátkou kazajku a na hlavě veliký klobouk a v ruce poutnickou hůl, a nějaké botky skoro až do pola lýtek, a poněvadž byl velmi veliký, vypadal tím ohyzdnější. Poutník mu vyložil, jak byli zatčeni v Alcalá a jak se jim poručili šatiti po studentsku, a ten jeho druh že dal, pro ta veliká horka, svůj studentský kabát jednomu chudému klerikovi. Tu řekl ten řeholník jako mezi zuby, s posušky, že

se mu to nelíbí: „Láska začíná od sebe.“

Ale vraťme se k vypravování. Když nebyl podpřevor s to, aby dostal z poutníka jiné slovo než to, řekl: „Zůstaňte tedy zde; však už to svedeme, abyste to řekli všecko,“ a nato všichni řeholníci s jakýmsi chvatem odešli. Když se však poutník napřed ještě otázel, zda chtějí, aby zůstali v té kapli, či kde chtějí, aby zůstal, odpověděl podpřevor, aby zůstali v kapli. Řeholníci dali hned pozamykati všecky dveře, a jak se zdá, jednali se soudci. Nicméně byli ti dva tři dni v klášteře, aniž se jim co vyřídilo od soudu, a jedli s řeholníky v jejich jídelně. A téměř stále byla jejich světnice plná řeholníků, kteří se na ně chodili podívat, a poutník vždycky mluvil o svých obvyklých předmětech, takže již byla mezi nimi jakoby roztržka, ježto bylo mnoho těch, kteří se ukazovali nakloněnými.

67. Po těch třech dnech přišel notář a odvedl je do vězení. Ale nedali jich dolů se zločinci, nýbrž do světnice výše, kde však, poněvadž to byla stará a neobydlená místnost, bylo mnoho špíny. A dali je oba na tentýž řetěz, každého za jednu nohu; a řetěz byl připevněn ke sloupu, který byl uprostřed domu, a byl dlouhý nějakých deset až třináct

pídí, takže se po každé, když chtěl jeden něco udělati, musil druhý s ním v tom zúčastniti. Celou tu noc probděli. Následujícího dne jim lidé, když se rozneslo po městě o jejich uvěznění, poslali do vězení na čem spáti, a všeho potřebného v hojnosti, a stále je přicházelo mnoho lidí navštívit a poutník pokračoval ve své činnosti, že mluvil o Bohu atd.

Bakalář Frías¹ je přišel vyslýchat, každého zvláště, a poutník mu dal všecky své papíry - byla to Duchovní cvičení - aby je prozkoumali. A když se jich dotazovali, zda mají druhy, odpověděli že ano a kde bydlí, a hned tam z rozkazu bakalářova zašli a přivedli Cácera a Arteagu do vězení, nechali však Jeníka, který se později stal řeholníkem. Ale nedali jich nahoru s těmi dvěma, nýbrž dolů, kde byli obyčejní vězni. Tehdy si rovněž nechtěl vzítí obhájce nebo zástupce.

68. O několik dní později byl předvolán před čtyři soudce, z nichž tři byli doktoři, Sanctisidoro, Paravinhas a Frías, a čtvrtý bakalář Frías, neboť si již všichni byli prohlédli Cvičení. A tu se ho dotazovali na mnoho věcí, nejen o Cvičeních, nýbrž i z bohosloví, na př. o nejsv. Trojici a o nejsv. Svátosti, jak že těm článkům rozumí. On udělal napřed svou před-

mluvu.¹ Nicméně však, na rozkaz soudců, promluvil, a to tak, že mu neměli co vytýkati. Bakalář Frías, který se byl v těch věcech stále ukazoval horlivějším než ostatní, se ho otázal také na případ z církevního práva; a na všecko musil odpověděti, ale vždycky napřed řekl, že neví, co doktoři o těch věcech praví. Poté mu poručili, aby vyložil první přikázání tím způsobem, kterým je vykládává. Dal se do výkladu a zdržel se v něm tak dlouho a řekl toho o prvním přikázání tolik, že neměli chuti chtít od něho více. Předtím, když mluvili o Cvičeních, dotírali velice na jediný bod, který byl na začátku v nich; kdy je totiž myšlenka hřích všední a kdy je smrtelný.² Šlo o to, že to rozhoduje, ač není studovaný. On odpovídal: „Zda je to pravda či ne, to si rozhodněte vy sami; a není-li to pravda, odsuďte to.“ Ale oni na konec odešli, aniž co odsoudili.

69. Mezi mnohými, kteří si s ním přicházeli do vězení promluvit, přišel jednou Don Francisco de Mendoza,¹ který má nyní titul „kardinál burgoský“, a přišel s bakalářem Fríasem. Když se ho přívětivě tázal, jak se má ve vězení a zda ho tíží, že je ve vazbě, odpověděl mu: „Odpovím, co jsem dnes odpo-

věděl jedné paní, která pronášela slova soucitu, že mě vidí ve vazbě. Já jsem jí řekl: „Tím ukazujete, že netoužíte býti ve vazbě pro Boha. Což pak se Vám zdá, že vězení je takové zlo? Pravím Vám tedy, že není v Salamance tolik okovů a řetězů, že bych si pro Boha nepřál více.“

Přihodilo se v té době, že všichni vězni toho vězení utekli, a jeho dva druhové, kteří byli s nimi, neutekli. A když byli ráno nalezeni s otevřenými dveřmi a sami bez nikoho, vzdělalo to všecky velice a způsobilo v městě velký rozruch, takže jim hned dali za vězení celý palác, který tam byl vedle.

70. Dvaadvacátého dne, co byli ve vazbě,¹ je zavolali, aby vyslechli rozsudek. Ten zněl, že se u nich neshledává ani v životě ani v nauce žádný blud; že tedy mohou dělati, jak dříve dělali, totiž učiti katechismu a mluvit o duchovních věcech, ale s výhradou, aby nikdy nevymezovali: toto je hřích smrtelný, anebo: toto je hřích všední, leč po uplynutí čtyř let, až vykonají důkladnější studia. Po přečtení tohoto rozsudku projevíli soudcové mnoho laskavosti, ježto chtěli, aby byl přijat. Poutník řekl, že on sice učiní všecko, co rozsudek prikazuje, ale že ho nepřijme, ježto mu, aniž ho

v čem odsoudili, zavírají ústa,² aby nepomáhal bližním, v čem může. A aťsi doktor Frías, který se ukazoval velmi nakloněným, sebe více doléhal, neřekl poutník více než že, dokud bude v salamantinské pravomoci, bude dělati, co se mu poroučí.³

Hned nato byli propuštěni z vězení a on se jal poroučeti tu věc Bohu a přemýšleti, co má dělati. V pobytě v Salamance shledával velikou potíž; neboť se mu zdálo, že k tomu, aby prospíval duším, má tím zákazem vymezovati, co je smrtelný hřích a co všední, bránu uzavřenu.

71. A tak se rozhodl, že půjde studovat do Paříže.¹

Když se poutník v Barceloně radil, má-li studovati a kolik, byla celá jeho myšlenka, zda, až vystuduje, vstoupí do řádu, či zda půjde tak světem. A když mu přicházely myšlenky vstoupiti do řádu, přicházela mu hned touha vstoupiti do nějakého v úpadku a málo reformovaného, protože mínil vstoupiti do řádu, aby v něm mohl více trpěti, a rovněž si myslíval, že jim snad Bůh [tím] pomůže; a Bůh mu dával velikou důvěru, že snese dobře všecky urážky a křivdy, kterých se oni proti němu [t. poutníkovi] dopustí.

Poněvadž pak mu v té době vazby v Salamance nepomíjela tatáž touha, kterou měl, totiž prospívati duším a k tomu cíli nejprve studovati a sdružiti se s několika téhož úmyslu a udržeti si ty, které již měl, domluvil se, když učinil rozhodnutí, že půjde do Paříže, s nimi, aby oni tam [v Salamance] čekali, a on že půjde a uvidí, zda se mu podaří najíti prostředek, aby oni mohli studovati.

72. Mnoho vynikajících osob na něho velice doléhalo, aby neodcházel, ale nikdy s tím u něho neprorazily, nýbrž patnáct nebo dvacet dní poté, co vyšel z vězení, odešel¹ sám, bera s sebou několik knih na oslíku. Když přišel do Barcelony,² zrazovali ho všichni, kdo jej znali, od cesty do Francie pro velké války, které zuřily, a vyprávěli mu zcela podrobně případy, říkajíce mu dokonce, že napichují Španěly na rožeň; ale on neměl nikdy nejmenšího strachu.

H L A V A VIII. NA STUDIÍCH V PAŘÍŽI.

(Od 2. února 1528 do posledních dnů března 1535.)

Poutník zopakuje studia humanitní. Jest mu překonávati obtíže chudoby. Upadne do nebezpečí přijíti o čest, a proč. Dává různé příklady ctností. Mimochodem vypravuje, co se stalo s jeho dřívějšími druhy. Začíná studia filosofická. Sprátelé se s Fabrem a Xavierem. Hrdinně se přemůže, když v Paříži zuří mor. Je prohlášen bakalářem. Onemocní. Vráti se do Španěl, aby se zotavil a obstaral některé záležitosti.

73. Vydal se tedy na cestu do Paříže, sám a pěšky, a dorazil do Paříže více méně kolem měsíce února, a podle toho, co mi vypravuje, to bylo roku 1528 nebo 1527.¹ Když byl [totiž] ve vazbě v Alcalá, narodil se korunní princ španělský,² a podle toho se může vypočísti všecko, i minulé. Ubytoval se v jednom domě s několika Španěly a chodil studovat humanitu na Montaigu.³ Příčina byla ta, že, poněvadž ho byli přiměli, aby postupoval ve studiích s takovým chvatem, shledával u sebe velké nedostatky v základech. Studoval tedy

s dětmi, podrobuje se řádu a způsobu pařížskému.

Na poukázku z Barcelony mu dal jeden obchodník, hned jak přišel do Paříže, 25 skudů; ty on dal v uschování jednomu ze Španělů na tom bytě, ale ten to zakrátko vydal a neměl mu čím splatit. Takže, když uplynul půst, neměl poutník již nic z těch peněz, jak proto, že sám učinil nějaké výdaje, tak z výše řečené příčiny, a byl přinucen žebroti a také se vystěhovati z domu, ve kterém bydlil.

74. Byl přijat do hospitálu sv. Jakuba za Neviňátky.¹ Vzhledem ke studiu měl [arci] velikou nevýhodu, poněvadž hospitál byl hezký kus od koleje de Montaigu, a aby se našla brána [hospitálu] otevřena, musilo se přijíti [domů] při zvonění Anděl Páně a vycházeti [až] za dne, takže nemohl býti tak dobře přítomen školním hodinám.² Rovněž bylo druhou překážkou, že musil prositi o almužnu, aby se uživil. Bylo tomu již asi pět let, co na něho nepřicházely žaludeční bolesti; začal se tedy oddávati větším kajícností a zdrženlivostí. Když však ztrávil nějaký čas v tomto způsobu života v hospitéle a po žebrotě a viděl, že málo prospívá ve studiích, jal se přemýšleti, co dělat, a vida, že jsou někteří, kteří

slouží v kolejích tomu nebo onomu regentovi³ a mají kdy na studování, rozhodl se hledati si pána.

75. A činil si u sebe tuto úvahu a předsevzetí, v kterém nacházel útěchu; představoval si totiž, že magister bude Kristem, a že jednomu ze studentů dá jméno sv. Petr, jinému sv. Jan, a tak podle každého z apoštolů; a když mi poručí magister, pomyslím si, že mi poručí Kristus, a když mi poručí někdo jiný, pomyslím si, že mi poručí sv. Petr. Dal si velikou práci, aby si pána našel: promluvil jednak s bakalářem Castro,¹ jednak s jedním řeholníkem od kartuziánů, který znal mnoho magistrů, a s jinými, ale nikdy nebylo lze, aby mu našli nějakého pána.

76. Na konec mu, když nenacházel pomoci, jednohodne řekl jeden španělský řeholník, že bude lépe, když si každý rok zajde do Flander¹ a obětuje dva měsíce nebo i méně na to, aby si donesl, zač by mohl studovati celý rok; a ten prostředek se mu, když jej poručil v modlitbě Bohu, zdál dobrý. Řídil se tedy tou radou a přinášel si každý rok z Flander tolik, že se nějak protloukal. Jednou se přepravil také do Anglie a přinesl si více almužny, než co obyčejně sehnal ostatní léta.

77. Když přišel po prvé z Flander, začal se horlivěji, než měl v obyčeji, věnovati duchovním rozmluvám, a dával téměř současně třem cvičení, totiž Peraltovi,¹ bakaláři Castrovi, který bydlil na Sorboně,² a Biskajci jménem Amadorovi, který bydlil u sv. Barbory.³ Ti se velice změnili a hned dali vše, co měli, chudým, i knihy, a jali se prositi po Paříži o almužnu a ubytovali se v hospité sv. Jakuba, kde dříve bydlil poutník a odkud již z příčin výše řečených odešel. To způsobilo veliký rozruch na universitě, poněvadž první dva byli osoby vynikající a velmi známé. Hned se tedy Španělé jali dorážeti na ty dva magistry, a když jich nemohli mnoha důvody a přemlouváním přiměti k tomu, aby přišli na universitu, přihnalo se jich jednoho dne mnoho se zbraněmi v rukou a odvedli je z hospitálu.

78. Když je přivedli na universitu, dohodli se o tomto: že až dokončí studie, pak že nechť si provádějí svá předsevzetí.¹ Bakalář Castro přišel později do Španěl, kázal nějaký čas v Burgos a stal se kartuziánem ve Valencii.² Peralta se vydal na cestu do Jerusalema, pěšky a jako poutník. Byl však při tom zadržen v Itálii od jednoho vojenského velitele, svého příbuzného, který našel prostředky, jak jej při-

vésti k papeži, a dosáhl, že mu rozkázal, aby se vrátil do Španěl. Tyto věci se však neudály hned, nýbrž o několik let později.

V Paříži vzniklo, zvláště mezi Španěly, veliké reptání proti poutníkovi, a magister de Gouvea, který řekl, že udělal z Amadora, jenž bydlil v jeho koleji, blázna, pojal předsevzetí a také je vyslovil, že mu při první příležitosti, co přijde ke sv. Barboře, poručí dáti dvoranu jakožto svědci studentů.³

79. Španěl, s kterým spočátku bydlil a jenž mu utratil peníze, aniž mu je splatil,¹ odcestoval do Španělska, a to na Rouen; zatím však, co čekal v Rouenu na převoz, onemocněl. Když byl tak nemocen, dověděl se o tom poutník z nějakého jeho dopisu a jala ho touha jít ho navštívit a ošetřovat; rovněž si myslel, že by ho v těch okolnostech mohl získati, aby opustil svět a věnoval se zcela službě Boží.²

Aby toho mohl dosíci, jímala ho touha jíti těch 28 mil, co jich je z Paříže do Rouenu, pěšky, bos, bez jídla a bez pití; když se však nad tím modlil, pociťoval velký strach. Konečně šel ke sv. Dominiku a tam se rozhodl jíti řečeným způsobem, poněvadž mu také již pominul ten veliký strach, který měl, že by pokoušel Boha.

Následujícího dne, ráno, kdy se měl vydati na cestu, vstal časně; ale když se počal oblékati, přepadl ho tak veliký strach, že se mu téměř zdálo, že není s to, aby se oblekl. Přes ten odpor však vyšel z domu a také z města, než se ještě náležitě rozednilo. Strach mu nicméně stále trval a zůstal mu až do Argenteuilu, což je městečko vzdálené od Paříže dvě míle směrem k Rouenu, kde prý je roucho Krista Pána.³ Když však prošel tím městečkem [ještě] s onou duchovní trýzní, a vystoupil na jakousi výšinu,⁴ začalo mu to pomíjeti a přišla mu veliká útěcha a duchovní posila s tak velikou radostí, že začal v těch polích volati a mluvit s Bohem atd. Noclehu se mu toho večera dostalo s chudým žebrákem v hospitále, když toho dne urazil čtrnáct mil. Následujícího dne šel na nocleh do stodoly na slámu; třetího dne došel do Rouenu. Celý ten čas nejedl a nepil a šel bos, jak si to byl umínil. V Rouenu potěšil nemocného a pomohl ho dopravit na loď, která měla jeti do Španěl; dal mu také psaní a poukázal ho ke svým druhům, kteří byli v Salamance, totiž Kalistovi, Cáceresovi a Arteagovi.

80. A aby se nemusilo o těch družích více mluvit, byly jejich další osudy tyto.

Když byl poutník v Paříži, psával Kalistovi často, jak se byli umluvili, o malé možnosti, kterou má, že by ho mohl vybídnouti, aby přišel studovat do Paříže. Nicméně zkusil napsati doně Leonore de Mascarenhas,¹ aby přispěla Kalistovi listy ke dvoru krále portugalského, by mohl obdržeti jedno z těch volných míst, která král portugalský v Paříži uděloval. Doña Leonora dala Kalistovi mulu k jízdě a peníze na útratu. Kalist odešel ke dvoru krále portugalského, ale na konec nepřišel do Paříže, nýbrž se vrátil do Španěl a odešel v družině jedné zbožné paní do císařské Indie.² Později se vrátil do Španěl a šel ještě jednou do téže Indie, a pak se vrátil do Španěl jako bohatý člověk a vzbudil v Salamance údiv u všech, kdo ho dříve znali.

Cáceres se vrátil do Segovie, svého rodného města, a tam se jal žítí takovým způsobem, že se podobalo, že zapomněl na své první předsevzetí.

Arteagovi byla udělena komenda.³ Později, když bylo Tovaryšstvo již v Římě,⁴ mu bylo uděleno biskupství v Indii.⁵ On napsal poutníkovi, aby je dal někomu z Tovaryšstva; když mu však ten odpověděl záporně, odešel po posvěcení na biskupa do císařské Indie a tam

zemřel zvláštní nehodou. Když byl totiž nemocen a chladily se [pro něho] dvě láhve vody, jedna s vodou, kterou mu lékař předpisoval, a druhá s roztokem sublimátu, jedovatým, byla mu omylem podána tato druhá [láhev], která mu způsobila smrt.

81. Poutník se vrátil z Rouenu do Paříže a shledal, že se o něm pro věci, které se přihodily s Castrem a Peraltou, nadělalo mnoho řečí a že si ho inkvisitor dal volati. Ale on nechtěl déle vyčkávati, nýbrž si zašel k inkvisitorovi a řekl mu, že se dověděl, že se po něm shání; že je připraven na všechno, co on chce (jmenoval se ten inkvisitor magister Ori,¹ z řádu sv. Dominika), ale že ho prosí, aby ho brzy odbavil, protože zamýšlí vstoupiti o sv. Remigiu toho roku do kursu filosofie; že by chtěl, aby tyto věci byly napřed vyřízeny, aby se mohl lépe věnovati svým studiím. Ale inkvisitor si ho již nezavolal, nýbrž mu jen řekl, že je pravda, že lidé mluvili o jeho počínání atd.

82. Zanedlouho nato bylo sv. Remigia, což je prvníhoříjna [1529], a on začal poslouchati kurs filosofie¹ pod profesorem, který se jmenoval magister Jan Peňa, a začal s předse-
vzetím, že si [sice] udrží ty, kteří si předse-

vzali sloužiti Pánu Bohu, ale že nepostoupí dále a nebude vyhledávati něco jiného, aby mohl snáze studovati.²

Když počal poslouchati přednášky kursu, počala mu přicházeti tatáž pokušení, která mu byla přicházela, když studoval v Barceloně gramatiku,³ a po každé, když poslouchal přednášku, nebyl s to, aby dával pozor pro množství duchovních věcí, které mu přicházely na mysl. Když tedy viděl, že takto málo prospívá ve studiích, zašel si ke svému profesorovi a učinil mu slib, že nikdy v celém kursu nevynechá přednášky, dokud se mu jen podaří sehnati chleba a vody, aby se uživil. Jakmile však učinil ten slib, pominuly mu všechny ty zbožné myšlenky, které mu přicházely v nepravý čas, a on klidně postupoval ve studiích. Tou dobou se stýkal s mag. Petrem Fabrem a mag. Františkem Xavierem, které později získal cvičeními službě Boží.⁴

V té době kursu ho nepronásledovali jako dříve. Vzhledem k tomu řekl mu jednou doktor Frago,⁵ že se diví, jak žije v pokoji, aniž ho kdo obtěžuje. Odpověděl: „Příčina je, že já s nikým nemluvíím o věcech duchovních; ale až skončím kurs, vrátíme se k obvyklému.“

83. Zatím co ještě oba spolu mluvili, si

přišel nějaký řeholník promluvit s doktorem Fragem, aby byl tak laskav a našel mu nějaký dům, protože v tom, kde on bydlí, jich mnoho umřelo, a že myslí, že morem; počínalť právě v Paříži mor. Doktor Frago a poutník se chtěli jít na ten dům podívat a vzali s sebou jednu ženu, která tomu dobře rozuměla, a ta skutečně, když vstoupila dovnitř, potvrdila, že je to mor. Poutník se také rozhodl, že vstoupí; a když našel nemocného, potěšil ho, při čemž se mu dotkl rukou rány. Když ho trochu potěšil a dodal mu myslí, odešel sám. Ale ruka ho začala bolet, takže se mu zdálo, že má mor, a ta představa byla tak mocná, že nebyl s to, aby ji přemohl, až si dal s velikou prudkostí ruku do úst a hodně si ji v nich poobracel, řka: „Máš-li mor na ruce, budeš si jej mítí také v ústech.“ Když to však udělal, pomínula mu ta představa i bolest v ruce.

84. Ale když se vrátil do koleje sv. Barbory, kde tehdy bydlil a poslouchal kurs, utíkali před ním ti z koleje, kteří věděli, že vstoupil do zamořeného domu, a nechtěli mu dovoliti vstoupit, a tak byl přinucen pobýti několik dní mimo kolej.

V Paříži je zvykem, že si ti, kdo studují

filosofii, v třetím roce, aby se stali bakaláři, berou, jak tam říkají, kámen.¹ Poněvadž při tom padne jeden skudo, nemohou si toho někteří velmi chudí dovoliti. Poutník počal pochybovati, zda je dobře, aby si jej vzal. A poněvadž se shledával ve veliké pochybnosti a na váhách, rozmyslil se, že to dá rozhodnouti svému profesorovi. Když mu tedy ten radil, aby si jej vzal, vzal si jej. Přesto se to neobešlo bez reptalů; aspoň jeden Španěl to vytkl.

V Paříži byl již tou dobou velmi churav na žaludek, takže míval každých čtrnáct dní bolesti v žaludku, které mu trvaly dobrou hodinu a působily mu zimnici; ba jednou mu bolesti v žaludku potrvaly šestnáct nebosedmnáct hodin. V té době byl již po kursu filosofie a studoval několik let bohosloví² a byl si získal své druhy,³ a nemoc stále velice postupovala a nebylo lze najíti nějaký lék, ač se jich zkoušelo mnoho.

85. Lékaři jen [ještě] říkali, že nezbývá, co by mu mohlo prospěti, leč vzduch rodného kraje. Také druhové mu radili totéž a velmi naň doléhali. V té době byli již všichni rozhodnuti o tom, co učiní, totiž že půjdou do Benátek a do Jerusalema, a vynaloží život ve prospěch duší; a nebude-li jim dáno dovo-

lení zůstatí v Jerusalemě, že se vrátí do Říma a představí se náměstkovi Kristovu, aby jich použil, kde myslí, že to bude více ke slávě Boží a užitku duší. Také si byli předsevzali, že vyčkají rok na příležitost k odplutí z Benátek; a nebude-li toho roku příležitosti k odplutí do Levanty, že budou prosti slibu stran Jerusalema a že půjdou k papeži atd.

Konečně se poutník dal přemluvití od svých druhů, poněvadž ti z nich, kteří byli Španělé, měli ještě urovnati nějaké záležitosti,¹ a on je mohl vyřídit. A dohoda byla, aby šel, až mu bude dobře, urovnati jejich záležitosti a pak se přepravil do Benátek a tam očekával své druhy.

86. To bylo roku 1535, a druhové se měli podle úmluvy vydati na cestu na den obrácení sv. Pavla r. 1537,¹ ačkoliv pak pro války, které nastaly, odešli v listopadu r. 1536.² Když však byl poutník již na odchodu, dověděl se, že ho obžalovali u inkvisitora a zavedli proti němu proces. Když se to dověděl a viděl, že ho nevolají, zašel si sám k inkvisitorovi a řekl mu, co se byl dověděl, a že je na odchodu do Španěl a že má druhy;³ že ho prosí, aby ráčil vynésti rozsudek. Inkvisitor řekl, že stran žaloby je to pravda, ale že nevidí, že by v tom

byla věc nějaké důležitosti. Pouze chtěl viděti jeho spisy o cvičeních, a když si je prohlédl, velice je pochválil a požádal poutníka, aby mu nechal jich opis, což on učinil. Nicméně však doléhal znovu, aby byl tak laskav a pokračoval v procesu, až k rozsudku. A když se inkvisitor vymlouval, přišel on s veřejným notářem a se svědky k němu do domu a dal si o tom všem sepsati protokolární potvrzení.⁴

H L A V A IX.

DO VLASTI A DO BENÁTEK.

(Od konce března skoro do konce prosince 1535.)

Poutník přijde do svého rodiště a ubytuje se v hospitále. Dodělá se u svých krajanů velikých duchovních úspěchů. Vyřídí záležitosti svých druhů a odcestuje do Italie. Je nemocen v Bologni.

Odeběře se do Benátek.

87. Udělav to vsedl na koníka, kterého mu byli druhové koupili, a odcestoval¹ sám směrem k vlasti, a již cestou mu bylo mnohem lépe. Když přišel do provincie Guipúzcoy, sešel s obvyklé silnice a dal se horskou, která byla osamělejší. Když však po ní kousek ujel, střetl se se dvěma ozbrojenci, kteří přicházeli proti němu² (a je ta silnice trochu ve zlé pověsti pro vraždy); ti se, když kus za něho zašli, obrátili nazpět a následovali ho s velkým chvatem, takže měl trochu strachu. Nicméně s nimi promluvil a dověděl se, že jsou to služebníci jeho bratra,³ který ho posílá hledat. Bylť, jak se zdá, dostal z Bayonne ve Francii, kde byl poutník poznán, zprávu o jeho příchodu; a tak oni šli napřed a on sám šel po

téže silnici. A něco dříve než přišel k osadě, se setkal s tamějšími kněžími, kteří mu přicházeli naproti;⁴ ti naň velice naléhali, že jej zavedou do domu jeho bratra, ale nebyli s to, aby ho k tomu přiměli. Odebral se tedy do hospitálu⁵ a později šel ve vhodnou hodinu osadou prosit o almužnu.⁶

88. A v tom hospitále se jal mluvit s mnohými, kteří ho přišli navštívit, o věcech duchovních, a s pomocí milosti Boží se dosáhlo hojně užitku. Hned s počátku, když přišel, se rozhodl učit každý den děti katechismu;¹ ale jeho bratr se velice proti tomu stavěl tvrdě, že nikdo nepřijde. On odpověděl, že postačí jeden. Ale když to začal činit, přicházelo jich stále mnoho poslouchat, dokonce i jeho bratr.

Kromě katechismu také kázal v neděle a ve svátky, k užitku a pomoci duším; přicházeliť ho na mnoho mil poslouchat. Také se vynasnažil vykořenit některé zlořády, a s pomocí Boží se v některém udělal pořádek;² na příklad stran hry [v karty] způsobil, že byla pod trestem zapověděna. Podařilo se mu totiž přesvědčiti v ten smysl toho, jenž měl v rukou spravedlnost. Byl tam také jiný zlořád, tohoto způsobu: dívky v tom kraji chodí stále s nepokrytou hlavou a nepokryjí si jí, leč až se

vdají. Ale je mnoho těch, které se stanou souložnicemi kněží a jiných mužů a zachovávají jim věrnost, jako by byly jejich ženy. A to je něco tak obyčejného, že se ty souložnice pranic nestydí říci, že si pokryly hlavu pro toho a toho a jakožto takové jsou známy.

89. Z toho obyčeje vzniká mnoho zlého. Poutník přiměl místodržitele k tomu, že vydal zákon, aby všechny ty, které si pokryjí pro někoho hlavu a nejsou jejich ženy, byly právně potrestány; tím způsobem se začal ten zlořád vykořeňovati.

Stran chudých způsobil, že byl vydán řád, jak by se jim dostalo veřejného a pravidelného opatření.¹ Také aby se třikráte zvonilo na Anděl Páně, totiž ráno, v poledne a večer, aby se lidé pomodlili, jako v Římě.² Ale ačkoliv mu bylo s počátku dobře, později těžce onemocněl.³ Když pak byl zase zdrav, rozhodl se, že odejde⁴ a vyřídí záležitosti, které mu byly od druhů svěřeny, a že odejde bez peněz. Nad tím se však velice rozčilil jeho bratr, ježto se styděl, že chce jíti pěšky. Večer se tedy poutník uvolil vyhověti natolik, že až na hranice provincie pojede s bratrem a s příbuznými na koni.

90. Když tam však dojel, sestoupil, ničeho

nepřijal, a dal se na cestu k Pamploně a od-
tamtud do Almazánu, domova O. Laíneze, a
pak do Sigüenzy a Toleda; a z Toleda do Va-
lencie.¹ A ve všech těchto domovských mě-
stech svých druhů nechtěl nic přijmouti, tře-
bas mu činili veliké nabídky a velice doléhali.

Ve Valencii mluvil s Castrem,² který byl
kartuziánem; a když chtěl vstoupiti na loď a
jeti do Janova,³ prosili ho přátelé ve Valencii,
aby toho nečinil, protože prý je na moři Bar-
barossa⁴ s mnoha galérami atd. Ale aťsi mu
toho říkali sebe více, s dostatek, aby mu to
nahnalo strachu, přece ho nic nezviklalo.

91. Vstoupil na velikou loď a přestál bouři,
o které byla výše zmínka,¹ když bylo řečeno,
že byl třikrát v nebezpečí smrti.

Když přijel do Janova, dal se silnicí k Bo-
nonii. Cestou zkusil mnoho, zvláště jednou,
když zabloudil a dal se podle nějaké řeky,
která tekla dole, kdežto silnice byla vysoko,
a čím dále po ní šel, tím více se zužovala, až
se tak zúžila, že již nemohl ani jíti vpřed ani
se obrátiti vzad. Jal se tedy lézt po čtyřech a
lezl tak hezký kus s velikým strachem, neboť
pokaždé, když se pohnul, se mu zdálo, že spad-
ne do řeky. To byla největší únava a tělesná
námaha, kterou kdy zkusil; ale konečně vy-

vázl. Když však chtěl vejíti do Bononie, musil přejíti po dřevěném můstku a spadl s mostu a tak dal, když vstal a byl samé bláto a voda, mnohým, kteří se k tomu nahodili, podnět k smíchu.

Když vstoupil do Bononie, jal se prositi o almužnu, ale nesehnal ani groše, ač ji obešel celou.²

V Bononii byl nějaký čas nemocen;³ poté odešel do Benátek, stále týmž způsobem.

H L A V A X.

V BENÁTKÁCH A NA CESTĚ DO ŘÍMA.

(Od konce prosince 1535 skoro ke sklonku listopadu 1537.)

V Benátkách dává poutník duchovní cvičení. Příchod druhů a jejich cesta do Říma. Je vysvěcen na kněze. Poněvadž nemohou jeti do Jerusalema, rozdělí se po benátském území. Cesta všech do Říma a zjevení na cestě.

92. V Benátkách se v té době [než přišli druhové] zabýval dáváním cvičení a jinými duchovními styky.¹ Nejznamenitější osoby,² kterým je dával, jsou mag. Petr Contarini, mag. Kašpar de' Dotti a Španěl jménem Rojas, a ještě jednomu Španělovi, který se jmenoval bakalář Hoces; ten se stýkal mnoho s poutníkem a také s biskupem cettským.³ Ale třebaš měl jakousi náklonnost vykonati cvičení, nicméně podle ní nejednal. Konečně se rozhodl, že se do nich dá, a když je byl konal tři nebo čtyři dni, vyznal se poutníkovi a pověděl mu, že se vzhledem k tomu, co mu někdo řekl, bojí, aby ho ve cvičeních neučil nějaké špatné nauce. Z té příčiny si byl vzal s sebou nějaké

knihy, aby se k nim mohl utíkat, kdyby ho snad chtěl klamati. Ten měl z cvičení velice značný prospěch a na konec se rozhodl, že bude následovati života poutníkova. Ten byl také první, který umřel.

93. V Benátkách měl poutník také nové pronásledování, ježto bylo mnoho takových, kteří říkali, že byl ve Španělsku a v Paříži v obraze upálen. A došlo to tak daleko, že se zavedl proces; ale rozsudek vyzněl ve prospěch poutníkův.¹

Jeho devět druhů přišlo do Benátek počátkem roku 1537.² Tam se rozdělili k sloužení po různých hospitálech. Po dvou nebo třech měsících³ se všichni odebrali do Říma, vyžádat si požehnání na cestu do Jerusalema. Poutník nešel z obavy před doktorem Ortizem⁴ a také před novým kardinálem theatinským.⁵ Druhové se vrátili⁶ z Říma s poukázkami na 200 nebo 300 skudů, které jim byly dány almužnou na cestu do Jerusalema, jichž však oni nechtěli přijmouti leč v poukázkách; ty později, když nemohli jeti do Jerusalema, vrátili těm, kdo jim je byli dali.

Druhové se vrátili do Benátek způsobem, kterým byli šli, totiž pěšky a žebrajíce, ale rozdělení ve tři skupiny a to tak, že byli vždy

různých národností. Tam v Benátkách byli ti, kteří ještě nebyli kněžími, vysvěceni na kněze; povolení jim dal tehdejší nuncius v Benátkách, který slul později kardinál Veralli. Vysvěceni byli na titul chudoby a všichni složili slib čistoty a chudoby.⁷

94. Toho roku nejezdily lodi do Levanty,¹ poněvadž se Benátčané zneprátelili s Turky. Oni se tedy, vidouce, že se naděje na přepravu oddaluje, rozdělili po benátském území² s úmyslem čekat rok, jak si byli umínili; když by však uplynul a nebylo příležitosti k plavbě, že půjdou do Říma.

Poutníkovi připadlo jíti s Fabrem a Laínem do Vicenzy. Tam našli za městem nějaký dům³ bez dveří a bez oken a v tom spávali na troše slámy, kterou si přinesli. Dva z nich šli vždycky dvakrát za den do města prosit o almužnu, ale přinášeli tak málo, že z toho téměř nemohli býti živi. Obyčejně jedli trochu vařeného chleba, když ho měli; jeho uvaření měl na starosti ten, který zůstal doma.⁴ Tím způsobem prožili čtyřicet dní, nevěnujíce se jinému než modlitbám.

95. Když uplynulo těch čtyřicet dní, přišel mag. Jan Codure a všichni čtyři se rozhodli, že začnou kázati. Šli tedy všichni čtyři na

různá náměstí a začali téhož dne a v tutéž hodinu své kázání, zprvu hlasitě volajíce a lidi biretem přivolávající. Těmito kázáními se způsobil v městě veliký rozruch a v mnoha lidech se hnulo srdce, a dostávalo se jim potřebného živobytí s větší hojností.

Vté době, když byl ve Vicenze, měl mnoho duchovních vidění a mnoho téměř pravidelných útěch, opačně než když byl v Paříži. Zvláště když se počal v Benátkách připravovati na svěcení na kněze a když se připravoval na [první] mši, měl na všech těch cestách veliká nadpřirozená navštívení toho způsobu, jak je míval, když byl v Manrese. Když byl ještě ve Vicenze,² dověděl se, že jeden z jeho druhů, který je v Bassanu, je na smrt nemocen, a on byl také právě stižen zimnicí. Nicméně se vydal na cestu a kráčel tak rázně, že mu Faber, jeho druh, nemohl postačiti. A na té cestě se mu dostalo od Boha jistoty, a řekl to Fabrovi, že jejich druh nezemře na tu nemoc. A když přišli do Bassana, nemocný se velice potěšil a rychle se uzdravil.

Poté se všichni vrátili do Vicenzy a nějaký čas jich tam bylo všech deset;² někteří z nich chodili po dvorcích kolem Vicenzy prosit o almužnu.

96. Potom, když uplynul rok a nenaskytovala se příležitost k přepravě, se rozhodli, že půjdou do Říma;¹ a také poutník, poněvadž minule, když šli [jen] jeho druhové, se byli ti dva, stran kterých měl obavu, ukázali velmi laskavými.

Šli do Říma, jsouce rozděleni na tři nebo čtyři skupiny, a poutník s Fabrem a Laínezem; a na té cestě byl velmi obzvláštně navštíven od Boha.

Byl se rozhodl, že, až bude knězem, nebude rok sloužiti mše sv., nýbrž se bude připravovati a prositi Pannu Marii, aby ho ráčila přidružiti k svému Synu. A když byl jednoho dne, několik mil než přišel do Říma, v jednom kostele a modlil se, pocítil takovou změnu v duši a uviděl tak jasně, že ho Bůh Otec přidružuje ke Kristu, svému Synu, že by se neodvážil o tom pochybovati, leč že ho Bůh Otec [skutečně] přidružoval k svému Synu. A já, jenž tyto věci píš, jsem řekl poutníkovi, když mi to vypravoval, že Laínez to vykládá s některými podrobnostmi, jak jsem byl slyšel. A on mi řekl, že všechno, co povídá Laínez, je pravda,² protože on si toho nepamatuje tak podrobně,³ ale že tehdy, když to vypravoval, ví jistě že neřekl leč pravdu. Totéž mi řekl při jiných věcech.

97. Poté, když přicházeli k Římu,¹ řekl druhům, že vidí okna pevně zavřená, čímž mínil, že jim tam bude vytrpěti mnoho protivství. Řekl také: „Musíme se míti velice na pozoru a nepouštěti se do styku se ženami, leč že by byly velmi vznešené.“² Později v Římě zpovídal, abych o té věci ještě něco řekl, mag. František³ nějakou ženu a občas ji navštěvoval, aby s ní promluvil o duchovních věcech. Ta byla později shledána těhotnou; ale Pán Bůh ráčil dáti, že se přišlo na toho, kdo spáchal tu hanebnost. Něco podobného se stalo Janovi Codure s jednou jeho zpovídkou, která byla přistižena s mužem.

H L A V A XI.

V ŘÍMĚ. DODATEK P. GONZÁLEZE.

(Někdy od sklonku listopadu r. 1537.)

Poutník dává na Monte Cassino doktoru Ortizovi duchovní cvičení a vidí tam, jak duše bakaláře Hocese vstupuje do nebe. Po návratu do Říma jest mu vytrpěti veliké pronásledování. Zbožné podniky tamtéž. Jak psal Duchovní cvičení a Konstituce Tovaryšstva Ježíšova.

98. Z Říma zašel poutník na Monte Cassino¹ dávat duchovní cvičení doktoru Ortizovi² a pobyl tam čtyřicet dní. V těch jednou uviděl bakaláře Hocese,³ jak vstupuje do nebe, a měl při tom hojně slz a velikou duchovní útěchu; a uviděl to tak jasně, že by se mu, kdyby řekl opak, zdálo, že povídá lež. S Monte Cassina s sebou přivedl Františka de Estrada.⁴

Když se vrátil do Říma, zabýval se tím, že pomáhal duším. Bydlili ještě na vinici,⁵ a dával současně různým duchovní cvičení; dva z nich bydlili u Santa Maria Maggiore, jeden u mostu Sixtova.

Pak začala pronásledování a začal Michal⁶ působiti nepříjemnosti a pomlouvati pout-

níka. Ten ho dal předvolati před místodržitele,⁷ ukázav místodržiteli napřed psaní od Michala, ve kterém poutníka velice chválil. Místodržitel podrobil Michala výslechu a konec byl, že jej vypověděl z Říma.

Potom začali pronásledovati Mudarra a Barrera,⁸ říkajíce, že poutník a jeho druhové jsou uprchlíci ze Španěl, z Paříže a z Benátek. Konečně se přiznali oba před místodržitelem a před legátem,⁹ který byl tehdy v Římě, že nemohou o nich říci nic špatného, ani stran mravů ani stran nauky. Legát poručil, aby se o celé té věci již pomlčelo, ale poutník toho nepřijal řka, že chce konečný rozsudek.¹⁰ To se nelíbilo legátovi ani místodržiteli ani těm, kdo dříve přáli poutníkovi; ale na konec přišel za několik měsíců papež do Říma. Poutník šel s ním promluvit do Frascati a předložil mu některé důvody; papež uznal a poručil, aby se vynesl rozsudek, který vyzněl ve prospěch atd.¹¹

Spomocí poutníkovou a jeho druhů vzniklo v Římě několik zbožných podniků, jako jsou Katechumeni, Svatá Marta, Sirotci atd.¹²

Ostatek může vypravovati mag. Nadal.¹³

99. Já jsem se, po vypravování těchto věcí, dne 20. října [1555] otázel poutníka na Cvi-

čení a na Konstituce, chtěje zvěděti, jak je zdělal.¹ Řekl mi, že Cvičení nezdělal celých najednou,² nýbrž že některé věci,³ které pozoroval ve své duši a shledával je užitečnými, se mu zdálo že by mohly také býti užitečné jiným, a tak si je zapisoval, na př. o zpytování svědomí tím způsobem s čárkami atd. Volby zejména mi řekl že byl vyčerpán z té rozmanitosti ducha a myšlenek,⁴ kterou měl, když byl v Loyole, když měl také bolavou nohu. A řekl mi, že o Konstitucích se mnou promluví večer.

Téhož dne, než večerel, si mě zavola se vzezřením člověka, který je sebranější než obyčejně, a učinil mi jakoby protestaci, jejíž úhrn byl, ukázati úmysl a prostotu, s kterými ty věci vypravoval. Pravil, že je toho zcela jist, že nevypravoval nic více [než ve skutečnosti bylo]; a že se dopustil mnoha urážek Pána Boha od té doby, co mu začal sloužit; ale že nikdy nepřivolil k smrtelnému hříchu; nýbrž že stále postupoval ve zbožnosti, to jest, ve snadnosti nalézati Boha;⁵ a to nyní více než kdy v celém svém životě. A po každé a v kteroukoliv hodinu, když chce nalézt Boha, že ho nalezne. A také nyní že mívá často vidění, zvláště ta, o kterých byla řeč výše, že vidí Kri-

sta jako slunce.⁶ A to se že mu přihází často, když mluví o důležitých věcech, a to že mu posílá na potvrzení.⁷

100. Když sloužil mši sv., že mívá také mnoho vidění, a když spisoval Konstituce, že je mívá také velmi často; to že nyní může snáze tvrditi, poněvadž si každý den zapisoval, co se mu dalo v duši, a že to nyní našel zapsáno. A při tom mi ukázal hezky velikou hrst zápisků,¹ a přečetl mi z nich značný díl. Většinou to byla vidění, která viděl na potvrzení některé z konstitucí, vida někdy Boha Otce, někdy všecky tři Osoby nejsv. Trojice, někdy Pannu Marii, jak se přimlouvá, někdy jak schvaluje.

Zejména, mi řekl, [tomu tak bylo] při ustanoveních, nad kterými sloužil čtyřicet dní každý den mši sv., a to každý den s mnoha slzami; šlo o to, zda má kostel míti nějaký důchod a zda si jím Tovaryšstvo smí vypomáhati.²

101. Způsob, který zachovával, když spisoval Konstituce, že byl, že sloužil každý den mši sv. a překládal Bohu bod, o kterém pracoval, a modlil se nad ním; a vždy¹ že konal modlitbu a sloužil mši sv. se slzami.

Přál jsem si viděti všecky ty zápisky o Konstitucích a poprosil jsem ho, aby mi je trochu nechal. Nechtěl.

KANONICKÉ USTAVENÍ
TOVARÝŠSTVA JEŽÍŠOVA

dne 22. dubna 1541,

jak je popsal sv. Ignác z Loyoly.

Ú V O D

Cenný doplněk k Pamětem sv. Ignáce, vypravovaným P. Gonzálezovi, v nichž se o samém vzniku Tovaryšstva nemluví, je vypravování o *kanonickém ustavení Tovaryšstva Ježíšova*, otištěné v Monum. Ignat., serii 4, sv. II, str. 4-8. Že sv. Ignác napsal vlastní rukou zápis o profesi své a svých druhů, víme od P. González, který praví ve svém Memoriale s datem 25. února 1555: „Napouti k sedmi kostelům nám vypravoval Petr Ribadeneira o profesi a volbě našeho Otce s ostatními. Byla složena u oltáře Nejsv. Svátosti ve Sv. Pavlu. Vypravování o tom napsal náš Otec vlastní rukou a má mi je dáti P. Polanco“ (Monum. Ignat. 4, I 256). Ribadeneira (nar. 1. listopadu 1526 v Toledě, přijat od sv. Ignáce v Římě do domu 18. září 1540, zemřel 22. září 1611 v Madridě) mohl vypravovati; doprovázelť, jak později v beatifikačním procese dovědčil, s jinými dvěma mladšími členy řádu v den slibů sv. Ignáce a jeho druhy do sedmi kostelů a pozdě večer jim u sv. Jana v Lateráně připravil oběd (Monum. Ignat. 4, II, 875, Art. 17; Acta SS., Ribadeneira, Vita, n. 226 a pozn. i) k témuž místu). A Ribadeneira sám má ve svých *Acta S. Ignatii*: „Co učinil [naš blažený Otec], když ho zvolili, a způsob volby se najde v zápise (un papel), který

on sám napsal“ (Mon. Ignat. 4, I, 378). Není proč pochybovati, že, jak se o poradách před ustavením Tovaryšstva sepsaly hned v zápětí protokoly, tak také tento zápis o ustavení Tovaryšstva byl učiněn brzy po události, t. j. po 22. dubnu 1541.

To vypsání sv. Ignáce však nemůže býti než toto, které zde podáváme v překladu z původního španělského textu. Sloh jeho je zřejmě sloh sv. Ignáce a také způsob mluvení o něm a zvláště označování pouhým jménem Iñigo, bez příjmení a bez nějakého projevu úcty, kterého by žádný z prvních druhů a tím méně někdo z mladších členů nebyl opominul vůči zakladateli a tehdy již skutečnému generálnímu představenému řádu, svědčí, že jeho pisatelem je sám sv. Ignác. Po nějakém jiném vypravování tohoto způsobu také není v zachovaných hojných památkách z první doby Tovaryšstva ani stopy. Ribadeneira, který k svému životopisu sv. Ignáce sháněl nejlepší prameny a dostával je z řádového archivu a od řádových spolubratří, a jak výše uvedeno z jeho *Acta S. Ignatii*, věděl o vlastnoručním zápise sv. Ignáce a mohl si jej aspoň v opise snadno zjednati, vypravuje (*Acta SS.*, Ribad. n. 221-225) o volbě generálního představeného a řeholních slibech zřejmě zcela podle vypravování, které tu v překladě podáme. Tím je uznává za dílo sv. Ignáce.

Za dílo sv. Ignáce je uznávají bez sebemenšího váhání také všichni vydavatelé: De la Torre (v *Constitutiones S. J. Latinae et Hispanicae*, str. 313-314), Astráin (v *Historia de la Compañía de Jesús en España I*, 117-120), vydavatelé *Monum. Historica S. J.* (na uved. místě) a March (přídavkem ve svém vydání *Pamětí sv. Ignáce*). Rovněž Leturia, který našel další doslovný opis v *Sumario* Polancově z r. 1548 (*Nuevos datos*, str. 10).

„Tím, že sám napsal tento zápis, ukázal, jak neobyčejnou důležitost přikládá události v něm popsané; vždyť není známo, že by byl [vyjma v listech] sepsal zprávu o některé jiné události ze svého života“ (March, *Autobiografía*, str. 89).

Autograf sv. Ignáce se nezachoval nebo aspoň není znám. Vydání se opírají o dva opisy z nejstarší doby Tovaryšstva, z nichž jeden byl majetek horlivého sběratele, P. Nadala. Viz o nich v *Monum. Ignat.* 4, II 4, pozn. 1, a na místech, ke kterým se tam odkazuje.

Český překlad jsem rozdělil v §§ po způsobu *Pamětí* a úvodů k nim.

ZPŮSOB USTAVENÍ TOVARYŠSTVA A JEHO OBĚTOVÁNÍ

r. 1541

IHS |

1. Způsob, kterým Tovaryšstvo učinilo své obětování a zaslíbení svému Stvořiteli a Pánu, je tento, který [zde] následuje.

Roku 1541, po polovici postu,¹ sesešlo všech šest² (již byli zdělali své konstituce a podepsali je³) a ustanovili mezisebou, aby ve třech dnech každý, poruč se [v modlitbě] Bohu, Pánu našemu, dal svůj hlas někomu z Tovaryšstva, by zastával úřad představeného, a každý aby přinesl lístek psaný vlastní rukou a zapečetěný, na kterém by bylo jméno toho, koho volí, by každý řekl a projevil svou vůli svobodněji.

Když uplynuly ty tři dni, přinesl každý svůj lístek zapečetěný, a byli toho mínění, aby je přidali k ostatním lístkům druhů v Portugalsku a v Německu⁴ a aby se tak všecky spolu daly do skříně na klíč a tam byly tři dni na větší potvrzení věci.

2. Když uplynuly ty tři dni, sešlo se jich všech šest, otevřeli všecky lístky jeden po dru-

hém, a aniž kdo nesouhlasil, byly všechny hlasy pro Iňiga¹, vyjma magistra Bobadillu, jenž neposlal hlasu nikomu, poněvadž byl v Bisignanu a před samým odchodem [odtamtud] do Říma mu bylo od papeže nařízeno, aby se v tom městě zdržel [ještě] déle pro užitek, který tam působí;² a poněvadž Jeho Svatost chtěla ty, kteří byli v Římě, rozeslati do různých končin, byli nuceni dojednati své věci bez Bobadilly, podle všech hlasů všech nepřítomných a všech přítomných.

3. Iňigo měl promluvu, jak to jeho duše cítila, a prohlásil, že v sobě shledává více chtění a více vůle k tomu, aby byl spravován, než aby spravoval; že v sobě neshledává dostatečnosti k řízení sebe samého, tím méně tedy k řízení jiných. Maje zřetel k tomu a ke svým mnoha špatným vlastnostem minulým a přítomným, s mnoha hříchy, chybami a ubohostmi, prohlašoval a prohlásil, že nepřijímá takového úkolu a že ho nikdy nepřijme, nenabude-li v té věci větší jasnosti, než jakou nyní má; nýbrž že je velice žádá a prosí v Pánu, aby s větší pečlivostí uvažovali ještě tři nebo čtyři dni, více se poroučejíce Bohu, Pánu našemu, atd., aby našli, kdo by se mohl lépe a k většímu užitku všech podejmouti toho

úkolu. Konečně to bylo tak dojednáno, třebas [ne] velice po chuti druhů.

4. Když uplynuly čtyři dni, sešli se všichni a znovu dali tytéž hlasy jako po prvé,¹ aniž kdo nesouhlasil. Na konec Iňigo, maje na zřeteli to a maje na zřeteli ono, jak mohl posouditi větší službu Boží, odpověděl, že, aby nezašel do žádné krajnosti a lépe zabezpečil své svědomí, že on to ponechává svému zpovědníkovi, jímž byl P. Theodosius, řeholník² u sv. Petra de Montorio, způsobem, který [tu] následuje, totiž: že u něho vykoná životní zpověď ze všech svých hříchů, od toho dne, kdy se stal schopným hřichu, až do této hodiny; rovněž že mu dá zprávu a vědomost o všech svých churavostech a ubohostech tělesných; a pak ať mu zpovědník, maje zřetel k celému jeho životu minulému a přítomnému, poručí na místě Krista, Pána našeho, anebo mu v jeho jménu dá své dobrozdání, má-li ten úřad přijmouti či odmítnouti; a že již napřed připovídá, že od mínění svého zpovědníka neodstoupí ani o vlas, ani kdyby mu papež poroučel opačně, kde by nebyl přesvědčen o hřichu. Konečně se to, třebas nevelice po chuti a ke spokojenosti druhů, když nemohli dosíci více, dojednalo v ten smysl.

5. Iňigo se tedy zpovídal tři dni u svého zpovědníka; ty tři dni byl v ústraní v San Pietro de Montorio a nepřicházel ke svým druhům.

První den Božího hodu velikonočního, když Iňigo již dokončil svou životní zpověď a požádal svého zpovědníka, aby se poručil [v modlitbě] Bohu, Pánu našemu, a rozhodl se vzhledem k tomu, co mu má naříditi nebo vyložiti, odpověděl mu ten, že se podobá, že odporuje Duchu svatému, atd. Přes to přese všecko prosil Iňigo svého zpovědníka, aby, poručte tu věc více Bohu, Pánu našemu, byl tak laskav a potom napsal v klidu mysli lístek a ten poslal zapečetěný Tovaryšstvu a v něm řekl své mínění. Když konečně při tom zůstali, vrátil se Iňigo domů.

Když třetího dne zpovědník poslal zapečetěný lístek a druhové se sešli, byl přede všemi přečten, a jeho rozhodnutí bylo, aby Iňigo přijal úřad a řízení Tovaryšstva. Přijal je tedy² a všichni ustanovili, že první pátek po Božím hodu velikonočním půjdou k sedmi zastavením v sedmi římských kostelích³ a že v jednom z nich, totiž u sv. Pavla, učiní všechny své sliby podle buly udělené Jeho Svatostí.

6. Dne 22. dubna, v pátek v oktávě veli-

konoční, když přišli k sv. Pavlu, se [ještě] všichni jeden u druhého vyzpovídali¹ a bylo mezi všemi ustanoveno, aby Iňigo měl v témž kostele² mši sv. a aby všichni ostatní přijali Nejsv. Svátost z jeho ruky a při tom složili své sliby tímto způsobem.

Když Iňigo, který sloužil mši sv., došel k přijímání, vzal do jedné ruky tělo Krista, Pána našeho, na pateně, a do druhé ruky list papíru, na kterém byl napsán způsob, jak má složiti svůj slib, obrátil se tváří k druhům, kteří klečeli, a řekl nahlas tato slova: *Ego Ignatius de Loyola promitto omnipotenti Deo et Summo Pontifici, eius in terris Vicario, coram eius Virgine Matre et tota caelesti curia, ac in praesentia Societatis, perpetuam paupertatem, castitatem et oboedientiam iuxta formam vivendi in bulla Societatis D. N. Jesu et in eius constitutionibus declaratis seu declarandis contentam. Insuper promitto specialem oboedientiam Summo Pontifici circa missiones in bulla contentas. Rursus promitto me curaturum, ut pueri erudiantur in rudimentis fidei, iuxta eandem bullam et constitutiones.*³ Když ta

slova dořekl, konsumoval, přijímaje tělo Krista, Pána našeho.

7. Když dokončil přijímání a vzal pět konsekrovaných hostií na patenu, obrátil se k druhům. Když ti odříkali všeobecnou zpověď a řekli *Domine, non sum dignus*, atd., vzal jeden z nich do ruky list papíru, na kterém byl napsán způsob, jak má učiniti svůj slib, a řekl nahlas tato slova: *Ego Ioannes Codure promitto omnipotenti Deo coram eius Virgine Matre et tota caelesti curia ac in praesentia Societatis, et tibi, Reverende Pater, locum Dei tenenti, perpetuam paupertatem, castitatem et oboedientiam iuxta formam vivendi in bulla Societatis Dni. Ntri. Jesu et in eius constitutionibus declaratis seu declarandis contentam. Insuper promitto specialem oboedientiam Summo Pontifici circa missiones in bulla contentas. Rursus promitto me oboediturum circa eruditionem puerorum in rudimentis fidei iuxta eandem bullam et constitutiones.*¹ Když dořekl ta slova, přijal tělo Krista, Pána našeho.

Po něm pořadem druhý učinil totéž; rovněž třetí, čtvrtý a pátý.

8. Když bylo po mši sv. a vykonali modlitbu u privilegovaných oltářů,¹ sešli se u hlavního oltáře, kde každý z pěti přišel k Iňigovi, a Iňigo ke každému z nich, a objali se a dali si políbení míru, ne bez velké vroucnosti, duchovních pocitů a slz, a tak zakončili svou profesi a započaté povolání. Když se vrátili, nastalo trvalé a veliké ticho,² se vzrůstem ke chvále Pána našeho Ježíše Krista.

POZNÁMKY.

I. POZNÁMKY K ÚVODU P. NADALA

Kdy a kde si P. Nadal opatřil po prvé (plyneť, jak uvidíme, ze zprávy P. Jiméneze, že měl během času aspoň dva) opis Pamětí, nevíme; při jeho velikém zájmu o ně není vyloučeno, že již v Janově v prosinci 1555 nebo ve Španělsku v lednu 1556 než se rozešel s P. Gonzálezem.

Vznik Nadalova úvodu k Pamětem, jehož některé myšlenky a data Nadal krátce podává i ve svých *Ephemerides* k r. 1555 (Monum. Nadal II 33n.), napsaných však (jak viděti na př. na str. 29) aspoň v tomto způsobě až někdy později, vypisuje P. Jakub Jiménez S. J. v *Commentarium* o životě, a ctnostech P. Nadala, psaném někdy po smrti Nadalově († 1580). Nadal mu jednou vypravoval vznik Pamětí Otce Ignáce, zapsaných od P. Gonzáleze, a Jiménez mu řekl, aby to vypravování (které tu také sám podává — arci s chronologickými a jinými omyly a poněkud odlišně od úvodu Nadalova) zanechal písemně. „P. Nadal to učinil a dal mi to opsati do jednoho ze svých sešitů, které jsou v archivě [T. J. v Římě], totiž na začátek jednoho opisu právě toho zápisu, který učinil P. Ludvík González o věcech, které mu byly vypravovány od O. Ignáce“ (Monum. Nadal I 35n.). Latinský úvod Nadalův,

opravený jeho vlastní rukou, dal opsati v archivu T. J. v Římě P. Ignác Pien S. J. pro svého bratra bollandistu P. Jana Piena S. J., který jej uveřejnil r. 1731 v Acta SS. Julii, t. VII, Commentarius praeuius k životu sv. Ignáce z Loyoly, § XCI, nn. 957-960. Nyní není ten úvod zachován leč v otisku u bollandistů; jediný úplný rukopis Pamětí Gonzálezem zapsaných, který se zachoval, byl sice, jak viděti z jeho nápisu, který je napsán rukou Nadalovou, kdysi majetek Nadalův, ale neobsahuje úvodu Nadalova a tudíž není týž, o kterém mluví Jiménez.

P. Jiménez byl dvakrát společníkem a sekretářem P. Nadala na jeho visitačních cestách: po první od 21. listopadu 1560 do října 1562 a po druhé od února 1566 do září 1568; ale i potom byli občas pospolu v Římě v profesním domě až do května 1574, kdy se Nadal odebral na tři léta do Hallu v Tyrolsku. Vznikl tedy úvod Nadalův po listopadu 1560 a před květnem 1574.

Z úvodu samého viděti, že vznikl před smrtí P. Gonzáleze r. 1575 a po r. 1558, neboť až r. 1559 byl P. González určen vychovatelem mladičkého portugalského krále Šebestiána (nar. 20. ledna 1554, padl v Maroku 4. srpna 1578). Byl jím od velikonoce 1560 několik let, volnějším způsobem snad až do Šebestiánova prohlášení dospělým o 14 letech

v lednu 1568. Zpovědníkem královým zůstal až do posledního roku svého života. Ale ze slov Nadalových: „*fuit* postea institutor - později *byl* domácím učitelem“, nelze souditi, kdy mezi r. 1559 a smrtí Gonzálezovou vznikl Nadalův úvod. Nadal na tomto místě asi jen uvádí Gonzálezovy nároky na vážnost a důvěru čtenářů: „O. Ludvík byl.. volitelem.. asistentem.. domácím učitelem... je.. nevšední nábožnosti a ctnosti.“

Poněvadž tedy vznikl úvod Nadalův tak pozdě, není divu, že jsou v něm omyly, odporující úvodu Gonzálezovu, jehož patrně Nadal neměl, když psal svůj, ba, jak lze souditi z vypravování Jiménezova, asi ani vůbec neznal.

1.

¹ Nápis tento je ve vatikánském rukopise rukou P. Nadala, a to až před samými Pamětmi, poněvadž obojího úvodu, Nadalova a Gonzálezova, tam není.

² P. Jarolím Nadal S. J. se narodil v Palmě, hlavním městě ostrova Majorky v Baleárech, dne 11. srpna 1507. Na studiích v Paříži se r. 1535 seznámil se sv. Ignácem a jeho tehdejšími druhy, ale nepřidružil se k nim, ač ho sv. Ignác zval. Teprve r. 1545, když v rodišti, kde žil jako kněz téměř v ústraní, náhodou dostal opis listu sv. Františka Xav. z Indie, ve kterém tento vypravoval o tamější žni duší a děkoval Bohu za potvrzení Tovaryšstva Apoštol-

skou Stolicí, se hned rozhodl vstoupiti do Tovaryšstva, odebral se do Říma a byl sv. Ignácem přijat 29. listopadu 1545. Již r. 1548 byl poslán sv. Ignácem za prvního rektora koleje v Messině na Sicilii, kde velmi úspěšně působil. R. 1552 byl povolán počátkem března do Říma a svěřeno mu promulgovati řádové Konstituce na Sicilii; r. 1553 odejel za týmž účelem do Španěl a Portugal. Když se na podzim r. 1554 vrátil, pomáhal nějaký čas sv. Ignáci ve správě řádu, ale již v únoru 1555 doprovázel s Laínezem papežského legáta Morone do Německa, kde se zdržel až do konce léta. V říjnu odejel s P. Gonzálezem z Říma do Španělska, po smrti sv. Ignáce († 31. července 1556) se brzy vrátil do Říma. Z pozdějšího života jeho vynikají zvláště dvě velké visitační cesty, od 12. listopadu 1560 do počátku prosince 1563 a v letech 1566—1568, po zalpských provinciích Tovaryšstva; na obojí cestě byl činný i v Čechách a na Slovensku. Zemřel 3. dubna 1580 v Římě.

Jak velicesi sv. Ignác P. Nadała vážil, vidno z toho, co o něm napsal tajemník Tovaryšstva P. Polanco 7. června 1553 jménem sv. Ignáce P. Jakubu Mirónovi S. J., tehdejšímu provinciálovi v Portugalsku, kam měl Nadal také přijíti: „Je muž veliké bystrosti spekulativní a praktické, a tak je nejen vzdělaný ve všech druzích věd a obezřelý ve správě a vyřizování

toho, co se podniká, nýbrž vyniká i v druhém, jak tam u vás [Otcové] uvidí, když se s ním budou stýkati. Co do ducha, je muž, který se velmi opravdově nechal ovládnouti milostí Boží... Má velikou znalost našeho Otce, magistra Ignáce, poněvadž se s ním mnoho stýkal, a je viděti, že pochopil jeho ducha a pronikl Institut Tovaryšstva, nakolik jej pronikl kdokoliv jiný, koho v Tovaryšstvu znám. A při tom je co do pokory a dokonalé poslušnosti nejen v plnění, nýbrž i ve vůli a v rozumu jeden z těch, kdo se nejpevněji osvědčili pravými syny tohoto Tovaryšstva. Nadto je muž velikého ducha ve službě Boží, a k věcem velikým a obecné důležitosti a vůbec ke všem velmi rázný... Náš Otec mu důvěřuje jako sobě samému.." (Mon. Ignát. 1, I 109).

Z toho pochopíme, že se mohl Nadal osmělití předložiti jménem Tovaryšstva prosbu o vypravování vnitřního života na duchovní odkaz.

³ Prvního schválení jakožto řádu se dostalo Tovaryšstvu Ježíšovu - po ústním schválení 3. září 1539 - bulou Pavla III. *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1540. V bule Julia III. *Exposcit debitum* ze dne 21. července 1550 byla ústava Tovaryšstva neboli formule institutu, schválená řečenou bulou Pavla III., podle získaných poznatků a zkušeností přesněji vyložena a rozšířena, ve shodě

s *Konstitucemi* (Stanovami) řádu, jejichž první redakci sv. Ignác toho roku dokončil. *Duchovní cvičení* sv. Ignáce byla na žádost sv. Františka de Borja, tehdy již člena řádu, ale před světem ještě vévody gandijského, schválena apoštolským listem Pavla III. *Pastoralis officii cura* ze dne 31. července 1548.

2.

¹ U bollandistů je vytištěno: R. 1551; ale to je zřejmá chyba, těžko říci čím. R. 1551 byl Nadal ještě na Sicilii (od konce června do polovice listopadu t.r. odtamtud doprovázel námořní výpravu do Afriky proti Turkům) a do Říma přišel až v březnu 1552.

3.

¹ P. Jan Alfons de Polanco, Španěl (nar. v Burgos r. 1515 nebo 1516), vstoupil do Tovaryšstva v Římě r. 1541 a byl od r. 1547 tajemníkem sv. Ignáce a Tovaryšstva. Zastával též úřad u dvou dalších generálů, P. Laíneze (1558-1565) a sv. Františka de Borja (1565-1572); zemřel v Římě 20. prosince 1576.

P. Pontius Cogordan, Francouz, vstoupil do Tovaryšstva v Paříži r. 1541; od r. 1549 byl prokurátorem profesního domu Tovaryšstva v Římě; r. 1555 byl poslán do Francie a tam pak byl téměř stále činný. Zemřel po r. 1574.

² Nadal se tu mylí; v úvodě Gonzálezově (§ 1) praví sv. Ignác, že se do 4. srpna 1553 nerozhodl.

Nanejvýše se vztahuje na tuto příležitost, co praví Polanco na konci těchto vět: „Hříchy minulého života a některé zevnější věci bylo snadno z něho otázkou dostati, ale vnitřních a neobyčejných se nebylo lze tak od něho dověděti, přes snažné pokusy zvěděti je od něho; a jest míti zato, že jen to se mohlo od něho vyzvěděti, o čem soudil, že je k následování nebo ke slávě Boží prospěšné, aby se to zvědělo . . . V posledních osmnácti nebo dvaceti letech . . . měl velikou svobodu [od ješitnosti] . . . ve vypravování dobrodiní Božích, když soudil, že je má říci ke slávě Boží a vzdělání těch, s kterými mluvil, ačkoliv jiných věcí, které v něm byla božská moudrost podivuhodným způsobem učinila, nechtěl (jak jsme řekli) vypravovati; a když kdysi někteří z nás naň doléhali, aby to pověděl, řekl, že, pozná-li, že bude Bohu milé, aby se takové věci zapsaly anebo jiným pověděly, že to sám napíše“ (Monum. Chron. I 23n.).

³ Nadal se opět mýlí; z úvodu P. Gonzáleze a z Pamětí § 10 víme, že sv. Ignác začal vypravovati P. Gonzálezovi již někdy koncem srpna 1553. Nadal ho mohl r. 1554 jen míti k pokračování. Rovněž tomu nebylo od r. 1552, kdy sv. Ignáce po prvé požádal, „asi čtyři léta“, jak dále tvrdí.

¹ Kromě *Paměti* máme od P. Gonzáleze o sv. Ignáci ještě *Zápisník* (Memorial), rovněž velmi cenný k poznání sv. Ignáce. V září 1554 jej sv. Ignác ustanovil ministrem v římském profesním domě Tovaryšstva, jehož představeným byl sám. Minister má na starosti pravidelný zevnější život v komunitě a jest se mu ovšem hojně stýkati s představeným. P. González praví o svém styku se sv. Ignácem: „Jak k usnadnění úřadu, tak ke své osobní útěše jsem si dal tu práci a zaznamenával věci nějaké důležitosti, které náš Otec říkal, činil nebo nařizoval“; a od 26. ledna 1555 si je, maje zato, že budou užitečné i jiným, psal poněkud obšírněji a to buď hned téhož dne, kdy se udály, anebo aspoň následujícího, „ačkoliv - praví - jsem si je vždy zaznamenával hned do sešitu, který jsem nosil skalamářikem u sebe, abych je vložil na své místo. A Otec mě vídal, jak před ním píši, a ustával v řeči, zatím co jsem psal“ (Mon. Ignat. 4, I 157-159). Ministrem byl, s přestávkami, asi až do konce září 1555. Poslední zápis má datum 18. října 1555. Jinou pohnutkou k zapisování bylo P. Gonzálezovi snad také přání portugalského krále Jana III., který mu při jeho odchodu do Říma uložil, „aby na všechna slova a činy Ignáciový dával bystrý pozor a jemu je pečlivě vypsal“ (Acta SS., Rib. n. 462). R. 1573 přidal González k Zápisníku z let

1554-1555 v Evoře obšírný komentář. Celý spis je v Mon. Ignat. 4, I, 153-336.

² P. Hanibal du Coudret (o rozmanitém psaní jména viz Fouqueray I 103, který se rozhoduje pro tento způsob), Savojec, měl v Tovaryšstvu ještě dva bratry, Ludvíka a Klaudia. Byl přijat sv. Ignácem do Tovaryšstva r. 1546, šel z Říma s P. Nadalem do Messiny na Sicilii r. 1548; byl velmi dobrý latinář a sloup koleje messinské, z níž odešel až r. 1558 do Říma, doplnit bohoslovecká studia. Později byl činný ve Francii a zemřel r. 1599.

II. POZNÁMKY K ÚVODU P. GONZÁLEZE

V pozdějším evorském komentáři ke svému *Memorialu* neboli Zápisníku z doby, kdy byl v letech 1554-1555 ministrem v profesním domě v Římě, podává P. González první dva §§ tohoto úvodu, až po poslední slova § 2: „jak je to viděti v zápise po rozdíle v písmě“ exklusivně, a charakterisuje je jakožto „kus zápisu (pedaço de escritura), který jsem si učinil v Římě úvodem k věcem, které jsem tam zapsal ze života našeho Otce, jejž mi on sám vypravoval; ten [zápis] jsem se, ačkoliv je neúplný (está imperfeita), rozhodl položit na toto místo, aby se zcela neztratil (pera que de todo se não acabe de perder), poněvadž obsahuje nějakou vzpomínku na našeho Otce“ (Monum. Ignat. 4, I 206).

Ty dva §§ tedy vznikly v Římě před 23. říjnem 1555, dnem odjezdu, ale ne hned po ukončení prvního období vypravování Pamětí, poněvadž se zde v úvodě González již nepamatuje na datum prvního diktátu a myslí, že to bylo v září r. 1553, kdežto podle § 10 Pamětí to bylo ještě v srpnu. Jinak však není proč pochybovati o správnosti toho, co se v těch dvou §§ praví.

Poněvadž González nepřepsal do komentáře k Zá-

pisníku více z úvodu k Pamětem, musíme soudit, že tehdy r. 1573 již neměl více, že se mu ostatek ztratil, jak se mu na př. kdysi ztratil dokonce první sešit samého Zápisníku, takže si jej pak musil z cizího opisu opsat, když byl r. 1558 v Římě. Že aspoň ještě několik dalších vět úvodu vzniklo za života sv. Ignáce, ukazují slova na počátku § 3: „Způsob ve vypravování, který Otec *má*“; kdy však ta slova byla napsána, ovšem nelze blíže určit, poněvadž věta ke konci § 3: „A tak jsem *toto* zde napsal, jak je výše řečeno, až v září 1553“, se vztahuje ne k úvodu Gonzálezovu, nýbrž k první části Pamětí, dodiktované v září 1553.

Snad větou: „A tak jsem *toto* zde napsal, jak je výše řečeno, až v září 1553“, začíná pozdější část úvodu, po prvé jen až tak daleko napsaného. Zda González přidával úvodu po kouscích, podle toho, jak přibývalo Pamětí, či zda jej dopsal až na jednou, a zda byl úvod ukončen současně s Paměťmi, tedy v prosinci 1555 v Janově, toho nepodává úvod stop. Z přesnosti dat, která můžeme odjinud kontrolovati (příchod Nadalův do Říma 18. října 1554; smrt Julia III. dne 23. března 1555), jež dává důvěru i k jiným datům v úvodě Gonzálezově dále obsaženým, lze jen souditi, že úvod *bud'* vznikl po částech, podle toho, jak přibývalo Pamětí, *anebo* že vznikl, počínaje větou „A tak jsem *toto* zde na-

psal...,“ až někdy později, nelze říci kdy, aleo všem podle nějakých poznámek z dřívějšíka.

Ze slov na konci § 2: „jak je to viděti v zápise po rozdíle v písmě“ (která González v citátě v Memorialu právem vynechal jakožto zbytečná, i jestliže je v Evoře r. 1573 měl) a ze slov ke konci § 3: „A tak jsem *toto* zde napsal“, je viděti, že González mínil přidati svůj úvod k Pamětem. Tím více tedy zaráží, že v nejstarších pramenech není stopy, že tomu ve skutečnosti tak bylo. Z vypravování Jiménezova o vzniku úvodu Nadalova a z toho úvodu samého viděti, že oba tehdy neznali úvodu Gonzálezova; v zachovaném úplném rukopise Pamětí, který jeden čas měl P. Nadal, úvodu Gonzálezova není ani při textu španělsko-italském ani při latinském překladu du Coudretově, který hned následuje za španělsko-italským textem; z toho, že Ribadeneira praví (Vita z r. 1586 v Acta SS., Rib. n. 9), že sv. Ignác vypravoval svůj život „v roce před svou smrtí - eo anno, qui eius mortem antecessit“, musíme soudit, že Ribadeneira úvod Gonzálezův buď nepřesně reprodukoval anebo ho vůbec neměl; konečně se nám španělský text úvodu Gonzálezova v jediném opise, který máme, ani nezachoval celý a Gonzálezovi samému se větší část úvodu kdysi před r. 1573 ztratila a bál se, aby se mu neztratil celý. Z toho všeho soudím, že přes původní úmysl Gonzálezův asi jeho

úvod nebyl přidán k Pamětem a že nevznikl celý v době před odjezdem z Janova v prosinci 1555, nýbrž někdy později: nevíme kdy, ale snad před smrtí sv. Ignáce (31. července 1556), poněvadž na ni není nikde narážky. Právě poněvadž vznikl později, unikl horlivému sběrateli Nadalovi a nebyl přeložen du Coudretem.

Úvod Gonzálezův se nám zachoval, nakolik je dosud známo, španělsky jen v jediném, a to neúplném rukopise v prvním ze tří svazků sborníku *Varia Historia*, sestaveného ze starých listin a zpráv Tovaryšstva někdy v první polovici XVII. století v koleji T. J. v Alcalá de Henares. (Popis v Monum. Ignát. 1, I 48 a v Monum. Nadal I, str. LIII). Končí náhle v polovici poslední věty § 4 slovy: „Když jsem tedy odsloužil mši“. V prvních dvou §§, ve kterých je srovnání možné, je text Gonzálezova úvodu ve *Varia Historia* v některých drobnostech zřejmě horší než v citátě v Memorialu. Úplně je Gonzálezův úvod zachován v latinském překladě bollandisty P. Jana Piena S. J. v Acta SS. Julii t. VII. úvodem k Pamětem. P. Jan Pien dostal z Říma od svého bratra P. Ignáce Piena S. J. opis španělského úvodu, který on našel předaslán Pamětem v jakémsi exempláři španělském (Acta SS. Comment. praev. § XCI, n. 963); španělský text Pienův byl, jak z překladu viděti, místy poněkud lepší než text ve *Varia Historia*

a blíží se textu, který máme v Memorialu. Překlad Pienův je věrný, takže v poslední větě § 4 a v § 5, které sám zachoval, nahradí originál.

1.

¹ Bydlil tam totiž sv. František de Borja, tajně již člen řádu, ale před světem ještě vévoda gandijský, když 23. října 1550 přišel do Říma, kde tehdy pobyl do 4. února 1551.

² Těchto slov není ani v citátě §§ 1. 2 v Memoriale (Mor. Ignat. 4, I 206) ani v latinském překladu P. du Coudreta u bollandistů.

³ Viz v Pamětech, § 36.

⁴ V posledních osmnácti nebo dvaceti letech (Monum. Chron. I 24). Ribadeneira praví: „O sobě mluvíval s velkou svobodou a velikou bezpečností před ješitností. A když jsem mu pravil, že, kdo by ho neznal, že by ho mohl někdy podezřívati z řečené ješitnosti nebo vychloubačnosti, řekl mi, že před žádným hříchem nemá tak málo strachu jako před tímto; ba (vzhledem k tomu, zda jich je sto nebo pět set) říkal, že vpravdě neříká ani tisíceiny z darů Božích, poněvadž má zato, že to není vhodné, míně tím, že by ti, kdo by to slyšeli, nechápali“ (Monum. Ignat. 4, I 395).

2.

¹ Dne 7. června 1553 psal P. Polanco P. Šimonu Rodriguesovi S. J., který byl očekáván z Portugal-

ska: „Náš Otec je velmi churav a v rukou lékařů a ode dvou měsíců velice schází, takže v nás budí obavu, že nás opustí... Způsobem jak mluví, nám dává, jak se podobá, na srozuměnou, že čas smrti nadchází“ (Mon. Ignat. 1, V 110). Že bude ještě nějakou dobu živ ke splnění žádosti P. Nadala a jiných, soudil z jasnosti, kterou mu Bůh dal, že to má udělati.

² Bylo to ještě v srpnu, jak viděti z Pamětí § 10.

³ Špan. *travesuras de mancebo*. Byl to světácký život, hlavně, jak odjinud aspoň povšechně víme, milostné pletky, hráčství a bujně kousky a výtržnosti mladého důstojníka a dvořana ze šlechtického rodu (Mon. Chronicon Polanci I 10; Astráin I 14 uvádí ještě energičtější paralelní místo ze španělského spisku Polancova z r. 1548). O kouscích a výtržnostech se zachovalo i několik podrobností. Poněvadž Paměti, jak je máme, začínají až obranou Pamplony r. 1521 a obrácením sv. Ignáce, bylo vysloveno mínění, že buď P. González těch lehkomyšlností z mládí vůbec nenapsal, anebo že on nebo někdo jiný začátku Pamětí později nedal na veřejnost. Tím zkrácením začátku Pamětí pak někteří vysvětlují chronologickou chybu hned v prvních slovech Pamětí: „Do 26 let...“ Ale sv. Ignác byl žádán, aby vypravoval, jak ho Bůh vedl *od počátku jeho obrácení*, a více nebylo k cíli, o který šlo, třeba.

Je tedy možný a skutečně pravděpodobný i výklad, že nejen P. González, jak téměř výslovně praví v § 3 svého úvodu, pečlivě napsal všechno, co sv. Ignác vypravoval, nýbrž že i my to skutečně ještě všechno máme, a že slovy „lehkomyšlnosti z mládí“ jsou míněny jen příležitostné narážky na předešlý volnější život, které se v Pamětech vyskytují. Chronologická chyba v prvních slovech Pamětí, daná číslem 26 místo správného vyššího a vyskytující se již ve spisku P. Polanco z r. 1548, se může vysvětliti také jinak, jak bude v poznámce k nim uvedeno.

⁴ Poněvadž nemáme originálu P. González, nemůžeme soudit z rozdílu v písmě. Ve vatikánském opise, o který se vydání opírá, je sice také rozdíl v písmě, ale až později, v § 22 Pamětí, kdežto první dni pobytu v Manrese jsou líčeny v § 19.

3.

¹ Nepodobá se, že si sv. Ignác ke svému vypravování napřed četl nějaké současné zápisky ať o zevnějších událostech ze svého života, ať o svém duchovním vývoji. Lze tak souditi z toho, že co do zevnějších událostí jsou časové údaje v Pamětech namnoze jen přibližné a že se sv. Ignác, na kolik jej můžeme kontrolovati jinými prameny, ve vypravování dopouští sem tam drobných omylů. Bude na ně v poznámkách upozorněno. Také na podrobnosti událostí ve vnitřním životě někdy praví, že se

již nepamatuje (§§ 29, 2-4; 96). Zápisků o zevnějších událostech si sv. Ignác asi nedělal, vyjma nezachovaný zápis o pouti do Jerusalema (Acta SS., Ribad. n. 73) a zápis o kanonickém ustavení Tovaryšstva, podaný zde v Přídavku. Zápisky o duchovním životě si sice od pobytu v Manrese činil, i když snad ne stále a pravidelně, ale zachovala se z nich jen malá a pozdní část (o níž viz v pozn. k § 100 Pamětí), takže nelze srovnáváním kontrolovati, zda se sv. Ignác i po té stránce nedopustil ve vypravování Pamětí nějakých omylů. (Na maličkost je upozorněno v pozn. k § 101.)

Že místy vypravuje události, ať zevnější, ať vnitřní, podrobně a plasticky a je lokalizuje, není důkazem, že by byl k vypravování užíval zápisků ze starší doby. Vypravoval tak, *co* si pamatoval a *jak* si to pamatoval a *jak dalece* to chtěl vypravovati; k plastickému vypravování událostí z vnitřního života a jejich ocenění mu ovšem velice prospívala praxe v pečlivém a velmi častém objektivním pozorování a analysování svého nitra, kterou začal již v době obrácení a podržel po celý další život a podporoval zapisováním.

²O posledním oddíle Pamětí z r. 1555 praví González výslovně v § 5 svého úvodu, zachovaném arcijen v latinském překladě, že tehdy sv. Ignác „diktoval chodě sem tam, jak byl vždy diktoval...“

a dodiktoval v té věži [viz pozn. 6 k § 4], co je zde napsáno“. Zapisoval tedy González tehdy v bodech hned při samém pomalém vypravování. Zda takto sv. Ignác diktoval - nebo skoro na způsob diktátu pomalu vypravoval - a González zapisoval hned od počátku vypravování r. 1553, či zda si tehdy činil své body „hned“ sice, ale až odešel od sv. Ignáce, není z těchto slov Gonzálezových zde (v originále: Yo venía luego inmediatamente á escrevillo, sin que dijese al Padre nada, primero en puntos de mi mano, y después más largo como está escrito), zcela zřejmé, ale po úvaze celého místa a přibrání § 5 je pravděpodobnější, že již tehdy zapisoval v bodech hned při vypravování. Také plastičnost Pamětí hned od počátku snad pro to svědčí. Že sv. Ignác vypravoval dosti zvolna, je viděti, jak upozorňuje Šusta (str. 56, pozn.), i z toho, že čtvrtým nebo pátým vypravováním (Úvod Gonzál. § 2) došel jen do prvních dní pobytu v Manrese, t. j. asi do § 19 nebo podle Šusty do § 22. Mohly tedy „body“ Gonzálezovy obsahovati téměř všecko, co sv. Ignác řekl.

³ Není tu míněno napsání úvodu Gonzálezova, nýbrž Pamětí až do prvních dní pobytu v Manrese.

4.

¹ Julius III. (1550-1555) slíbil dotaci římské koleji Tovaryšstva, založené r. 1551, a jednání bylo ukončeno. Ale poněvadž listiny o tom nebyly vy-

hotoveny, když papež 23. března 1555 zemřel, nebylo zvěcíníc. Teprve Řehoř XIII. ji dotoval r. 1581 a dal pro ni vystavěti novou, velkolepou budovu.

² V rukopise ve Varia Hist. I. stojí: *lo de presente*, ale latinský překlad Coudretův u bollandistů má *negotium Preste-Joannis* a bollandisté uvádějí ze svého španělského rukopisu čtení *de el Preste*. Mínen panovník habešský, nazývaný na západě *kněz Jan*; tehdy to byl Asnaf Segued, na západě nazývaný Klaudius. Po dlouhém jednání s dvorem portugalským, který si toho sice přál a ujišťoval o příznivém smýšlení v Habeši, ale dlouho otálel, mohl konečně sv. Ignác poslati r. 1555 do země *kněze Jana* misionářskou výpravu, která se však, hlavně pro nepřízeň panovníků habešských, nedopracovala úspěchu.

³ Dne 18. března 1555 nebyl stav nemocného Julia III. ještě nebezpečný, ale 19. března se stal povážlivým a 21. března beznadějným (Pastor VI, 115, pozn. 4). Proto lze důvodně souditi, že vypravování Pamětí v tomto období potrvало od 9. března jen asi do 20. března.

⁴ Marcel II. byl zvolen 9. dubna 1555 a zemřel 9. května téhož roku. Pavel IV. byl zvolen 23. května 1555.

⁵ V rukopise jest 22. září, ale patrně přepsáním, ježto se o něco níže praví, že vypravování bylo usta-

noveno na den 22. září. V latinském textu u bollandistů se čte (patrně podle jiného rukopisu, který měl du Coudret) skutečně: die XXI. Septembris.

⁶ Byl to sousedící dům, přikoupený k profesnímu domu koncem r. 1553; podle rodiny *de Rossi* (Červených), které původně náležel, se lidovou pozměnou nazýval *Torre Rossa*, Červená věž (Mon. Ignat. 1, VI 413; 4, II 99; Tacchi Venturí I 602.)

⁷ Těmito slovy se končí zachovaný španělský text úvodu Gonzálezova; zbytek je tudíž přeložen zlatinského překladu u bollandistů.

5.

¹ P. González byl, zdá se, ještě ministrem v domě a musil tedy dávat bratřím potřebná nařízení.

Jsa ministrem, získal si svůj díl zásluhy o vstup prvních Čechů do Tovaryšstva. Ferdinand I. jich poslal v létě r. 1555, když již definitivně vyjednával o založení koleje Tovaryšstva v Praze, devět na studie do německé koleje v Římě, sv. Ignácem založené pro severské země a jím vydržované z almužen, poskytovaných hlavně od papeže a od kardinálů (Mon. Ignat., ser. 1, IX, str. 497, n. 5650, odpověď sv. Ignáce ze dne 28. srpna 1555). Ale slibu stran příspěvku na jejich vydržování nesplnil a německá kolej byla tehdy po nastoupení Pavla IV., který jí nějaký čas málo přál, a tím působil, že

i jiní dobrodinci ochabovali, ve velmi veliké tísní, takže chovanci musili býti, až na dva nebo tři ponechané v domě na udržení tradice, rozdělení do kolejí Tovaryšstva v Italii a na Sicilii a zatím od nich živeni. Právě v době největší tísně přišlo řečených devět Čechů, jak se podobá, zcela chudých. González vypravuje dále v Memorialu: „Náš Otec je přijal do našeho [profesního] domu s hojnými projevy lásky a s velkou srdečností; a poněvadž viděl obtíž, která byla stran toho, nač byli posláni, rozhodl se je získati pro Tovaryšstvo, ježto se v něm budou moci stejně nebo i lépe uplatniti při znovuzískávání svých krajanů než v nové [t. j. řečené německé] koleji.“ Hleděl je tedy získati jednak laskavostí v každém ohledu, jednak poukazováním na nesnáze, které budou míti v kterémkoliv jiném způsobu života, který si v Římě zvolí. Od P. Gonzálezze „chtěl, abych jim býval společníkem u oběda, abych je rozveseloval a byl jim hostitelem, klada mi na srdce, abych mu je dal obrácené . . . Zkrátka, tak se k nim měl, že všech devět požádalo o přijetí do Tovaryšstva a vstoupilo do něho s tak dobrým smýšlením, že jen dva nevytrvali“ (Mon. Ignat., ser. 4, I, 161 n.; srov. Mon. Chron. V, str. 25, kde však Polanco nesprávně praví, že jich bylo jedenáct nebo dvanáct). Nejznamenitější z nich jsou pozdější PP. Václav Šturm a Baltazar Hostounský.

² P. González asi vždy poněkud odstoupil od nějakého pultu, u kterého snad psal. Proč pohlížel sv. Ignáci tak do tváře, pochopíme z toho, co jednou řekl P. Ribadeneirovi, který to má v životopise sv. Ignáce: „Tak že byl zaujat velikostí a znamenitostí jeho ctností, že i pouhý jeho zevnějšek a výraz v tváři a pohyby velice rozněcují jeho, Ludvíka, k lásce k Bohu. Proto že i z pouhého pohledu na Ignáce čerpá velmi velikou pomoc ke ctnosti“ (Acta SS., Rib. n. 462). Tím více tedy hleděl využítí posledních příležitostí před odjezdem.

Pravidlo, které mu sv. Ignác připomíná, je čtvrté z t. zv. Pravidel skromnosti: „Za rozmluvy, zejména s osobami v nějaké důstojnosti postavenými, jim neupírejte zraku v obličej, nýbrž raději pod oči“, neboli, jak praví P. González, „nepozdvihujte oči více než po prsa osoby, s kterou jste“ (Mon. Ignat. 4, I 243).

Sv. Ignác za trest odešel. O jiném trestu za podobný přestupek koncem listopadu 1554 vypravoval později znamenitý P. Olivier Manare S. J. (nar. 1523 asi v Douai, vstoupil do Tovaryšstva v Paříži r. 1550, zemřel r. 1614 v Tournai v Belgii) toto: Když před odchodem do Loreta, kde měli založit kolej Tovaryšstva, přišel s druhy ještě k sv. Ignáci, hleděl mu upřeněji do tváře a do očí, tuše, že ho sotva více na zemi uvidí. Když pak již byl téměř u brány

domu, vyřídil mu P. Polanco od sv. Ignáce, že si má každý den aspoň jednou při zpytování svědomí vzpomněti, zda se zase vůči někomu nedopustil podobné neskromnosti, a po zpytování se pomodlit Otčenáš a Zdravas a v obvyklém týdenním psaní podávati O. Ignáci zprávu, zda pokání vykonal či ne. V tom pokání ho nechal sv. Ignác 15 měsíců (Responsio P. Manarei, Monum. Ignat. 4, I 505n.).

³ Snad se vrátil ještě téhož dne; nedodiktoval však všeho za jeden den, poněvadž je toho i od § 79b, kde začíná italský text, mnoho, a González sám praví zde a v § 99 Pamětí, že mluvil o těchto věcech se sv. Ignácem ještě den před samým odjezdem; odejel však až 23. října.

⁴ R. 1573 praví P. González ve svém Memoriale, že byl v Římě do 23. října 1555 (Mon. Ignat. 4, I 157). To je svědectví pozdní; ale v Monum. Ignat. 1, X38 máme současnou zprávu Polancovu, že Nadal a González odcestovali 23. října 1555. Den před odjezdem by tedy byl 22. říjen. To arcí poněkud odporuje tomu, co se praví v § 99 Pamětí o 20. říjnu.

Do Janova dorazili 12. listopadu, a tam jim bylo, jak praví P. González v Memoriale, pro bouře čekati půl druhého měsíce na plavbu do Alicante ve Španělsku (Mon. Ignat. 4, I 236). Není tedy možné, že odejeli z Janova 2. prosince, jak se na uvedeném místě Memorialu o několik řádků dále praví a jak

na př. Feder (*Lebenserinnerungen* des hl. Ignatius, str. 4) přijímá, nýbrž je to chyba, asi opisovatele rukopisu, podle kterého je Memorial v Monumenta vydán. Opisovatel patrně ze dvou číslic data opsal jen první. Polanco praví o PP. Nadalovi a Gonzálezovi, že odejeli z Janova na den sv. Tomáše apoštola, t. j. 21. pros., a 30. pros. že dojeli do přístavu Alicante (Monum. Chronicon VI 636). S tím se dosti shoduje, co praví Nadal ve svých Ephemerides, že se dostali k zemi (*attigimusterram*) v Alicante 1. ledna 1556 (Mon. Nadal. II 41), a co praví sám González na uvedeném místě, že dorazili do Alicante za devět dní. P. Polanco arcí jinde praví, že dojeli do Španěl za čtyři dni (Mon. Chron. VI 167), z čehož by následovalo, že odejeli z Janova ještě později než 21. pros. 1555. Ale na tomto místě se Polanco asi mýlí. Aťsi však bylo datum odjezdu 21. pros. 1555 nebo o několik dní později, měl P. González hojně času k dodiktování Pamětí. Do Lisabonu se dostal González 12. února 1556.

III. POZNÁMKY K PAMĚTEM

Paměti samy, bez úvodů, vznikly, jak praví P. González ve svém úvodu, od srpna 1553 do prosince 1555, a jsou ve španělsko-italském textě zachovány úplně jen v rukopise sborníku nyní vatikánského: Archiv. secr., *Codices S. J. n. 2* (popis v Monum. Nadal I, str. XL-XLIV), sebraného od P. Nadala, jak dokazují jeho poznámky a opravy. Paměti počínají na str. 5r titulem psaným rukou Nadalovou: *Acta p. Ignatii, ut primum scripsit p. Ludovicus Gonzales, excipiens ex ore ipsius patris.*

Tento rukopis Pamětí není originál diktovaný P. Gonzálezem, nýbrž opis, jak je zřejmé z některých drobných vynechávek a chyb vzniklých jen při opisování.

Druhý rukopis Pamětí je v řečené Varia Historia I., hned za tamějším neúplným úvodem Gonzálezovým, ale je velmi neúplný a vesměs španělský (popis v Monum. Ignat. 4, I 37, pozn. 1); někde však jím lze opravit text rukopisu vatikánského.

Za španělsko-italským textem Pamětí je ve vatikánském rukopise opis latinského překladu Pamětí od P. du Coudret, s titulem částečně napsaným od P. Nadala a s hojnými opravami jeho rukou. Tento latinský text vatikánského rukopisu otiskli bollan-

disté (viz Comment. praeuius, § XCI, n. 964) s nápisem: *Sancti Acta antiquissima*, jakožto první životopis sv. Ignáce. P. du Coudret překládal, jak viděti z drobných odchylek, podle jiného textu, než je v rukopise vatikánském. Překlad jeho je na svou dobu, která nekladla takových požadavků jako naše, věrný a přes některé chyby, vynechávky a přídavky (všechny trojí byly aspoň částečně možná již v jeho španělsko-italské předloze) podává originál dobře. Bollandisté k němu přidali na okraji svého otisku a v poznámkách za jednotlivými kapitolami drobné opravy čerpané ze srovnání se španělsko-italským textem rukopisu vatikánského (Acta SS., Comment. praeuius, § XCI, n. 962).

Bollandisté rozdělili ve svém vydání obojí Úvod a Paměti v §§, a Paměti i v kapitoly; obojí rozdělení je u nich ovšem někdy poněkud proti smyslu. V Monumenta Hist. S. J. je rozdělení v §§ s nepatrnými změnami převzato z bollandistů, ale kapitoly jsou rozděleny jinak a dány jim (a Úvodům Nadalovu a Gonzálezovu) obsahy v záhlaví. V tomto překladě, pořízeném podle španělsko-italského textu v Monum. Ignat. 4, I 31-98, jsem přejal rozdělení v §§ úplně ze své předlohy, takže se citáty shodují; rozdělení v kapitoly je na některých místech na lepší shodu s vypravováním ode mne poněkud pozměněno.

¹ Poněvadž se *Paměti* počínají až hájením Pamplony r. 1521, jest nám načrtnouti život sv. Ignáce doté doby. Rodina, z které byl Inigo Yáñez de Loyola, náležela k přednějším mezi nižší šlechtou v provinciích baskických. Rodiče byli don Bertrand Yáñez de Oñaz y Loyola a doña Marina Sáenz de Licona y Balda; sv. Ignác byl poslední z jejich třinácti dětí, osmi synů a pěti dcer. Narodil se, podle obyčejnějšího mínění r. 1491, na hrádku Loyole mezi městečky Azpeitia (k níž hrádek náleží) a Azcoitia v baskické provincii Guipúzcoa v severním Španělsku, v diecési pamplonské. Rok 1491 jakožto rok narození však není zcela jistý, ježto v *Pamětech*, § 30, praví sv. Ignác někdy ve dnech 9.-20. března 1555 (viz pozn. k tomu místu), že je mu něco přes 62 let. Podle toho by se byl narodil někdy po 9.-20. březnu 1492 a před 9.-20. březnem 1493, a když přibereme svědectví P. Nadala, svědka velmi závažného, že sv. Ignác zemřel 31. července 1556, „natus annos 64“, u věku 64 let (Mon. Nadal I, str. IX, a IV, str. 697; samo o sobě by svědectví Nadalovo arci připouštělo i narození v posledních pěti měsících r. 1491), plyne ze spojení, že se sv. Ignác narodil po 9.-20. březnu a před 31. červencem 1492.¹ Jiné ještě zprávy, které

¹ O zemřelém píše Polanco r. 1574: „Vixit autem annos, prout ipse computabat, sexaginta tres“ - žil, jak sám

svědčí spíše pro rok 1492, viz u Tacchi Venturi II 5, pozn. 2. Mínění, že se narodil r. 1495, vzniklo jen z tvrzení o obrácení ve věku 26 let, obsaženém na př. v první větě Pamětí (o níž a o jiných podobných rčeních viz níže v této pozn.), je zřejmě mylné a nikdo ho již nehájí.

Na křtu obdržel jméno Inigo (kastilsky Iñigo), podle sv. Eneco, benediktinského opata španělského. Tvar Ignacio se vyskytuje v listech sv. Ignáce od r. 1538, Inigo nebo Iñigo se již nevyskytuje po 15. listopadu 1543 leč ještě jednou 10. srpna 1546. Jméno si asi změnil, aby se přizpůsobil zvyku italskému, a z úcty ke sv. Ignáci, biskupovi a mučedníku z Antiochie; snad vůbec pokládal jméno Ignacio jen za jiný tvar jména Inigo.

Přes tehdejší pokleslost mravů, která se i tam jevila, byla Guipúzcoa hluboce katolická a Inigo si, i když později v mládí vedl život hodně světácký, vždy zachoval víru a jakousi zbožnost. Ač kdysi, asi již v chlapeckém věku, obdržel tonsuru, obrátil se ke stavu vojenskému a jeho literární vzdělání se

počítal, 63 let (Mon. Chron. VI, 44). Nelze říci, opírá-li se toto místo v Chronicon o § 30 Pamětí, či zda je na něm nezávislé. Když bychom je považovali za nezávislé a správné a harmonisovali s ním (arci poněkud násilně) zprávu Nadalovu tak, že sv. Ignác zemřel ve svém 64. roce, vyplynulo by, že se narodil mezi 31. červencem 1492 a 9.-20. březnem 1493. Také údaj Nadalův se ovšem asi opírá o počítání sv. Ignáce.

omezilo na čtení a psaní. Otec mu zemřel 23. října 1507, kdy matka, nevíme. Není známo, kdy odešel z Loyoly do Arévalo ve Staré Kastilii, kde byl na rytířské vychování pážetem u svého vzdáleného příbuzného dona Jana Velásqueze de Cuéllar, nejvyššího účetního královských manželů Ferdinanda aragonského († 1516) a Isabely kastilské († 1504), a jakožto jeho páže se dostal, neznámo jak často a na jak dlouho, i ke královskému dvoru. Do kdy setrval u Velásqueze, nevíme s úplnou jistotou (podle jednoho svědectví, které máme, až do jeho smrti); ani nelze říci, zda to byl na krátko či na dlouho v masopustě r. 1515 v Azpeitii. Tam se tehdy, podle zachovaných zlomků soudních akt, v noci dopustil se svým bratrem knězem Pedrem Lopezem jakési hrubé výtržnosti nebo násilnosti, a z jiných pramenů poznáváme, že to bylo proti tehdejšímu faráři azpeitijskému, na jehož místo si Pedro Lopez činil nároky.

Velásquez zemřel, v nemilosti (viz pozn. 2 k § 6) mladého krále Karla I. (později též německého císaře toho jména V.), mezi červnem a 15. srpnem 1517 a Inigo vstoupil kolem r. 1518 do vojenských služeb u dona Antonína Manrique de Lara, vévody z Nájery a místokrále navarského, a osvědčoval mnoho dobrých vlastností a schopností. R. 1521 použil francouzský král František I. bouří t. zv. Co-

muneros, vypuklých r. 1520 ve Španělsku, k pokusu, arcí opožděnému a na konec marnému, aby dřívější královské rodině dopomohl na trůn Navarry jižně od Pyrenejí, od Ferdinanda aragonského bezprávím a násilím obsazené r. 1512 a r. 1515 formálně připojené ke Kastilii. Vévoda místokrál kvapně odtáhl z Pamplony, hlavního města, do Kastilie sbírat posilu. Francouzi pod Ondřejem de Foix, k němuž se přidalo i mnoho věrných Navařanů, mezi nimi i oba bratři sv. Františka Xaviera, se zmocnili bez boje města Pamplony; pevnost pamplonská, ve špatném stavu a slabě obsazená, jíž velel Francisco de Herrera, se také již chtěla vzdáti. Inigo, jenž byl v ní dobrovolně zůstal, odporoval; rovněž odporoval při schůzce Herrerově s de Foix, jíž byl s jinými dvěma rytíři z posádky přítomen, a prorazil. Vydání pevnosti bylo tedy vynuceno několika hodinami dobývání, při němž byla Inigovi koulí z menšího děla roztříštěna holenní kost pravé nohy, v pondělí svatodušní, 20. května 1521. Po jeho poranění pominul odpor posádky; po krátkém vyjednávání se Herrera vzdal a Francouzi vtáhli do pevnosti dne 22. nebo 23. května. Tím již počínají *Paměti*.

Zatím byli vzbouření kastilští Comuneros poraženi 23. dubna 1521 u Villalar. Ondřej de Foix jim, vida se pánem Navarry, spěchal na pomoc; ale

měšťané králi věrného města Logroño ho nepustili přes Ebro. Zatím se vévoda z Nájery vrátil s vojskem, tiskl Francouze zpět k Pamploně a poblíž ní je u Noain 30. černa 1521 na hlavu porazil. Málo se jich zachránilo do Francie. Vděku ovšem nedošel. Pletichami protivníka, který se bál o svůj vliv v Navaře, došlo k tomu, že mu asi měsíc po tomto vítězství správcové království se souhlasem Karla V., který byl v Nizozemsku, odňali místodržitelství Navarry a vévoda „směl“ odejít do soukromí a věnovati se správě svých statků a poddaných. Tam ho později (*Pam.* § 12) v Navarrete navštívil uzdravený Inigo.

Poněvadž při hájení Pamplony bylo sv. Ignáci (podle toho, zda se narodil r. 1491 nebo 1492) 29 nebo 28 let a první věta vypravování o světském životě zřejmě souvisí slovy *Y así, estando - A tak, když byl* - těsně s další větou o hájení pevnosti, takže nemůžeme nenuceně leč rozuměti, že až do hájení Pamplony vedl život světácký, je číslice 26, kterou podávají i španělský rukopis i latinský překlad, zřejmě chyba. Čí? Bylo míněno, že nějakého písaře nebo snad Gonzáleze ~~sameho~~ (třebas při krácení nebo vynechávání světáckého období v Pamětech - ale tuto domněnku jsme odmítli jakožto méně pravděpodobnou v pozn. 3 k § 2 úvodu, Gonzáleza). Bylo též míněno, že je to omyl sv. Ignáce,

který se zmýlil při vzpomínce, ke které neučinil zvláštního výpočtu, a Šusta (str. 94 n.) pěkně poukazuje ke svému psychologickému pokusu. Otázal se tuctu starších pánů v proudě hovoru, kolik že jim bylo let v den svatby, tedy v důležitý den, jímž se počínalo nové období v jejich životě. Při kontrole odpovědi se ukázalo, že se jich osm zmýlilo o rok nebo o dvě léta. Podobný omyl že se však nepřiházívá, když má někdo říci svůj přítomný věk, a proto že není proč nevěřiti sv. Ignáci, když v § 30 Pamětí ve dnech 9.-20. května 1555 praví, že je mu přes 62 let.

Přijmeme-li však značně pravděpodobné řešení, že omyl pochází od sv. Ignáce samého, musíme ve světle pramenů nyní přístupných uznati, že se tak nezmýlil teprve až při vypravování svéživotopisu r. 1553, nýbrž již někdy značně dříve.

Úryvek z Polancova španělského *Sumario* z r. 1548, podaný již r. 1902 Astráinem v *Historii* (ve 2. vyd. I, str. 14) a úplněji r. 1925 Leturiou spolu s místem z italských spisků Polancových z let 1549 a 1551-52 (*Nuevos datos*, str. 46-48), ukazuje, že již tehdy kladl Polanco poranění při obraně Pamplony a obrácení do věku 26 let. R. 1548 napsal: „Sirvió de gentilhombre al duque de Nájera y de soldado hasta los 26 años cuando le fué quebrada“ ...; ale - je zachován původní rukopis Polancův - ne-

dokončil začaté věty, nýbrž ji za cuando [kdy] opravil tak: „hizo mutación de su vida“ (Sloužil u vévody z Nájery za panoše a za vojáka až do 26 let, kdy mu byla roztržena...; [kdy] učinil změnu ve svém životě.) A ve spiscích italských z let 1549 a 1551-52 dí: „Il qual Ign., essendo stato persona molto mondana insino alli venti e sei anni di sua vita, trovandosi in difesa della forteza di Pamplona...“ (Ten Ign. byl až do 26 let svého života člověk velmi světácký, ale když byl při obraně pevnosti pamplonské...).

V starším úvodě k *Chronicon*, pocházejícím z doby před smrtí sv. Ignáce, uvádí sice jakožto rok jeho narození 1491, ale hned praví: „In aulicis ac militaribus studiis adolescentia et juventutis parte consumpta, post 26m aetatis suae annum ad perfectae vitae institutum serio aspirare coepit“ (Ztrávil mládí a část prvního mužného věku jakožto dvořan a voják, jal se po 26. roce svého věku vážně snažiti o život dokonalý. *Mon. Chron.* I, 77).

Toto místo a předcházející z italských spisků z let 1549 a 1551-52 by se sice mohla vykládati i v ten smysl, že o 26 letech došlo u Iniga k prvnímu, menšímu obrácení a později, po poranění při hájení Pamplony, že se obrátil úplně - ale o textě ze španělského *Sumario* z r. 1548 dí Leturia právem: „Je viděti z těchto drobností, že Polanco měl již r. 1548

ustálené mínění, že Ignác byl vojákem až do 26 let, a jen až do nich, a že to bylo v tom věku, když změnil svůj život“ - „že datum o obrácení o 26 letech... jest vztahovati na obrácení r. 1521, ne na nějakou jakous takous změnu v chování u kapitána Loyoly, starší roku 1525“ (Leturia, Nuevos datos, str. 46 a pozn. 147 tamt.) A nemáme proč vykládati ani ty pozdější věty Polancovy nějak jinak. Polanco si tehdy ani neuvědomil rozporu mezi věkem 26 let r. 1521 (tehdy neuvádí data dobývání Pamplony) a narozením r. ~~1491~~ 1491. Teprve v novém úvodě k Chronicon z r. 1574, v tak zv. *Vita Ignatii Loyolae*, jdoucí do r. 1539, dává z ohledu na věk 26 let při obrácení r. 1521 (tam totiž uvádí rok obléhání Pamplony, 1521), za rok narození přednost r. 1495 (Mon. Chron. I, 9), ale o obrácení praví zase: „Postquam autem adolescens effectus est, usque ad 26 aetatis annum, domino Antonio Manrique, duci Nagerae... se adiunxit, et toto hoc tempore vitam nihil minus quam spiritualem duxit: et... satis liber in mulierum amore, ludis, et concertationibus honoris causa susceptis, vixit“: Když dospěl do mládí, byl až do 26 let ve službách dona Antonína Manrique, vévody z Nájery, a po celou tu dobu žil životem všecko spíše než duchovním.... (Mon. Chron. I, 10). Zase tedy viděti, že podle Polanca byl Inigo vojákem jen do 26 let a že nelze mluvit o dvojím obrácení:

prvním o 26 letech a druhém pozdějším po hájení Pamplony. Zcela jasně praví také Nadal v *Dialogi* z let 1562-1565: „Usque ad annum aetatis suae 26, hoc est 1521, fuit ambitione tractus“ [Až do 26 let, t. j. do r. 1521, byl veden ctižádostí] a o něco dále opakuje vročení 1521 pro hájení Pamplony a zranění (Leturia, *Nuevos datos*, str. 60.).

Také Ribadeneira má v zápisku v *De Actis Patris nostri Ignatii*, jejichž nynější text vznikl mezi 1560 a 1565: „Conversus est autem anno aetatis 26“ (Obrátil se u věku 26 let - Mon. Ignat. 4, I, 344), což je tam zřejmě míněno o obrácení po hájení Pamplony. Dobře tedy shrnuje Leturia, že příčina omylů a nesrovnalostí v hlavních datech života sv. Ignáce u Polanca, u Ribadeneiry v tomto zápise, u Nadala v uvedeném místě z *Dialogů* proti tomu, co napsal (snad původně již r. 1556, i když rukopis, ve kterém to nyní máme, je až z doby generálu P. Mercuriena, po r. 1573) jinde o smrti sv. Ignáce, že zemřel když byl „natus annos 64“, je za základ brané datum obrácení o 26 letech, „vždy tkvící v mysli prvních jesuitů“ (*Nuevos datos*, str. 47, pozn. 148; viz též na str. 27 pozn. 92, str. 48 s pozn. 153, str. 60, pozn. b).

Když však je to nesprávné datum u nich tak utkvělé, a když je máme i zde na začátku Pamětí a když prohlášení P. Gonzáleze o úzkostlivé věrnosti

jeho zápisu nás vede k tomu, abychom je na tom místě připisovali samému vypravovateli, je hodně pravděpodobné, že skutečně pochází od sv. Ignáce, který je tedy asi, bez zvláštního výpočtu, někdy pronesl již před Polancovým spiskem z r. 1548 (spoléháním na výrok Otcův se vysvětlí datování v jeho okolí) a zase je opakoval Gonzálezovi ve vypravování své životopisu r. 1553. Nemožné arci není, že to drobné datum „26 let“ napsal González na začátku Pamětí sám od sebe, opíraje se o to, co již bylo utkvělé v mysli jesuitů, s kterými se stýkal, a jemu od nich známé.

Již pro samé těsné spojení mezi první a druhou větou na počátku Pamětí a celou stavbu první věty bylo málo pravděpodobné řešení, že sv. Ignác užil - správně - čísla 26, aby vyjádřil, že hodně světácky žil více méně do konce doby, než přišel do služeb vévody z Nájery, kdežto později, v jeho službách, že byl již vážnější, ač arci ještě dychtivý cti a slávy. Ovšem tak řešili obtíž tohoto místa bollandisté (v poznámce k němu v Acta SS. a po jiných nejposléze i Tacchi Venturi (Storia II, 11. 14). Místy, která nyní uvedl Leturia z Polanca, Nadala a Ribadeneiry, je to řešení tuším úplně vyloučeno. Prameny nejen že nic nepraví o dvojím obrácení, nýbrž i pozitivně znemožňují jeho uznání.

² Tato laická zpověď, dosti obvyklá ve středověku před bitvou nebo v jiném velikém nebezpečí, když nebylo kněze, ovšem nebyla povinná (leckdy k ní arcí vedlo i mylné mínění, mající ji za povinnou) a neměla svátostných účinků, nýbrž jen projevovala dobrou vůli a lítost a napomáhala k lítosti větší.

2.

¹ Hlavou rodiny a pánem na Loyole byl tehdy Inigův bratr Martin García de Oñaz y Loyola, který ještě právě také bojoval za Karla V. v Navaře, ale brzy se též vrátil. Iniga, jenž musil býti na cestě osm dní ošetřován v nějaké vesnici (Monum. Nadal II 28) a byl proto dopraven do Loyoly až kolem 15. června, tam přijala zatím jen zbožná švakrová Magdalena de Araoz, choť Martinova.

3.

¹ Sv. Jana Křtitele, 24. června; sv. Petra a Pavla 29. června.

² Sv. Petr byl uctíván jakožto zvláštní patron rodiny.

4.

¹ Nebyl by mohl nositi přiléhavých a elegantních vysokých městských bot, jak byly tehdy u rytířů módou; to byl, jak později sám vypravoval, jeden z důvodů, proč se rozhodl pro novou operaci (Acta SS., Ribad. n. 21). Ale i po ní až do smrti poněkud napadal na pravou nohu.

5.

¹ O činech smyšlených nebo legendárních rytířů, podnikajících hrdinské výpravy ať s určitým cílem, ať bez určitého cíle. Byly v XVI. stol. nadmíru oblíbeny a velmi četné a měly nemalý vliv i na společenský život tehdejší. Jeden z předních byl Amadis de Gaula (Amadis z Walesu), o kterém je zmínka níže v § 17. March o něm dobře praví: „Ježto je celé dílo prosáklé jakýmsi smyslným idealismem. je to četba velmi nebezpečná, zvláště pro lidi mladé a nezkušené“ (March, *Autob.* 20; v. též Böhmer I, 16. 299 nn.). Smrtící ránu zasadil této literatuře teprve Cervantes svým satirickým a parodujícím Donem Quijotem de la Mancha, jehož I. díl vyšel r. 1605, II. r. 1615.

² Byly to knihy *Vita Christi* (Život Kristův) od kartusiána Ludolfa Saského († 1377 nebo 1378) a *Legenda Sanctorum aurea* (Legenda svatých zlatá) neboli *Flos Sanctorum* (snad proto nazývaná spolu s jinými knihami tímto jménem, že legendy vypravované nejsou celý život světců, nýbrž jen co je v nich nejlepšího, *výkvět*) od blah. Jakuba de Voragine (Varazze v Ligurii) O. P., arcibiskupa janovského († kol. 1298), ve španělském zpracování.

6.

¹ Špan. *motes*; jsou míněny úsečné průpovědi podobné těm, které bývají ve šlechtických a stát-

ních znacích pod znakovým obrazem. Rytíři je pronášeli na začátku turnaje a snad i při jiných příležitostech a nosili je ve štítě a jinak. Heslo se předkládávalo nejprve ke schválení dámě, které se rytíř dvořil a „sloužil“.

² P. Kryštof Genelli S. J. v životopise sv. Ignáce, vydaném po první r. 1848, a po něm jiní, vyslovili možnost (důkazu není), zda to nebyla Germaine de Foix, druhá choť Ferdinanda aragonského, dlouhá léta velice příznivá rodině Velásquezově, v níž byl Inigo na vychování. V družině Velásquezově mohl ovšem Inigo vídati královnu často. Ovdověvši r. 1516 provdala se r. 1519 za Jana z Brandenburku a Kulmbachu, místokrále ve Valencii. R. 1516 jí měl Velásquez na rozkaz Karla V. vydati jakožto vdovský statek své léno Arévalo a musil býti, poněvadž považoval rozkaz za bezprávný, zbraněmi přinucen. Odtud nemilost jak krále Karla, tak zvláště královny Germany k Velásquezovi a ovšem i Inigovi, jestliže, jak se podobá, vytrval u Velásqueze až do konce; kromě vzdálenosti by zvláště ta nemilost dobře vysvětlovala nemožnost dostati se k ní. (V. o ní Böhmer I 14-16. 21-22).

9.

¹ Viz také níže §§ 25. 99. Výsledek duchovních zkušeností těchto a pozdějších jsou dvě řady pravidel k rozlišování duchů v knize Duchov-

ních cvičení sv. Ignáce (Duch. cvič. sv. Ignáce z Loyoly, na sv. Hostýně 1921, str. 212-221).

² Nám je si nyní těžko představití strádání a svízele, které byly tehdy již samy sebou spojeny s poutí do Jerusalema. Poučný je popis pouti od Inigova spolupoutníka Petra Füssli, o němž níže v pozn. k § 43.

³ V § 8.

10.

¹ Ve špan. rukopise je v textu přeškrtnuto číslo, takže ho nelze přečísti, a na okraji je napsáno 55. Také bollandisté mají MDLV. Ale 1555 je zřejmě omyl místo 1553, jak viděti z § 1 úvodu Gonzálezova. Zato je jistě správný *srpen* na tomto místě a González se mylí v §§ 2. 3 svého úvodu, když tam praví, že začali v září.

² González tu vsouvá svou poznámku. Ten, kdo „se to neodvažoval rozhodnouti a ani neříkal více, než že tvrdil . . .“, je ovšem sv. Ignác, když Gonzálezovi vypravoval. - Z toho, že neměl již nikdy ani nejmenšího svolení, ovšem neplyne, že od té doby neměl pokušení nebo že by nebyl musil býti ostražitý.

11.

¹ Ve špan. rukopise je na okraji připsáno: „která měla skoro 300 listů kvartových, vesměs popsaných“. Slovo „vesměs popsaných“ není v latinském

překladě u bollandistů. Z § 18 se dovídáme, že si tu knihu vzal na Montserrat a do Manresy, ale co se s ní dále stalo, není známo.

12.

¹ U města Burgos byl a dosud je kartuziánský klášter *Santa Maria de Miraflores*.

² Martinu Garcíovi.

³ Městečko asi 13 km na západ od města Logroño ve Staré Kastilii. Proč tam byl tehdy vévoda, viz v pozn. k § 1, na str. 195.

13.

¹ Nelze bezpečně určit, kdy Inigo odejel z Loyoly, ani kdy dorazil na Montserrat, ježto první určité datum, které máme k dohadům, je v § 18 Pamětí, že v noci se 24. na 25. březen 1522 konal bdění na Montserratě. Před tím byly, když uvedeme jen to, o čem je v Pamětech výslovná zmínka, tři dni životní zpovědi, cesta z Navarrete na Montserrat, doba návštěvy u vévody z Nájery a rozdělení peněz, a konečně cesta z Loyoly do Navarrete. Creixell (I 46) má dobrou mapku Inigovy cesty; je to asi 700 km. Počítáno nanejvýš průměrně po 50 km za den (ač jel na mule, nemohl asi Inigo s nemocnou nohou cestovati rychle, poněvadž otřesy škodily a kromě toho muly neměnil), by na ni samou bylo třeba aspoň 14 dní. Astráin (I 28) proto odhaduje, že Inigo asi odešel z Loyoly koncem února

1522 a asi 21. března dorazil na Montserrat. Tacchi Venturi (II 23. 26) však poukazuje na slova P. Nadala v jeho Obraně Duchovních cvičení sv. Ignáce: „Odešel z své země, ze svého příbuzenstva a domu, když se připravoval ke smytí hříchů lítostí a zpovědí, zapisoval si do knížky ta rozjímání, která k ní mocněji napomáhala. Když pak rozjímal o životě Ježíše Krista, činil totéž; ale tak, že nejen to, co tehdy psal, nýbrž všecky myšlenky, které se zdály hnutím od duchů, zjevoval s velmi velikou pečlivostí a věrností svému zpovědníkovi“ (Monum. Nadal IV 826), a soudí z nich, že Inigo pobyl na Montserratu značně déle než tři dny věnované životní zpovědi. Proto odhaduje odchod z Loyoly na polovici února a příchod na Montserrat na polovici března 1522. Codina (Los Orígenes, str. 70-72) však ukazuje, že není nutné rozuměti slovům Nadalovým tak, jak to činí Tacchi Venturi. Creixell (I 47) naopak míní, že Inigo mohl odejíti 14. nebo 15. března a doraziti 22. na Montserrat. Ale ve svém výpočtu vynechal několik velkých položek a má zato, že sv. Ignác cestoval rychlostí poštovního posla.

² Byl to asi kněz Pedro Lopez de Loyola, později farář v Azpeitii.

³ Místo jižně od Azpeitie; poblíž je mariánské poutní místo Aránzazu, tehdy i nyní hojně navště-

vované od zbožných Guipuzcoanů. Bdění na poutních místech, tehdy velmi obvyklé, záleželo v tom, že se probděla noc před milostným obrazem jednak ve společné ústní modlitbě poutníků, jednak ve zpěvu písní obsahujících dějiny milostného obrazu nebo milosti obdržené na tom místě. Toto bdění sv. Ignáce je rozdílné od bdění, které vykonal něco později (§ 18) na Montserratě. V listě svatému Františkovi de Borja ze dne 20. srpna 1554 praví sv. Ignác o svatyni v Aránzazu, která nedávno předtím vyhořela: „Když mi Bůh, Pán náš, učinil milost, abych učinil nějakou změnu ve svém životě, pamatuji se, že se mi dostalo nějakého prospěchu v duši, když jsem bděl v tom kostele v noci“ (Mon. Ignat. 1, VII 422). Cestou na Montserrat učinil sv. Ignác slib čistoty, jejž zvláště poroučel P. Marii (Laínez v Mon. Ignat. 4, 101. 131); je dosti pravděpodobné, že se to stalo v Aránzazu.

⁴ Ve španěl. rukopise je na tomto místě na okraji připsáno: Od toho dne, co odešel ze svého rodiště, se vždy bičoval každou noc.

15.

¹ Poněvadž mohamedáni přišli do Španěl v VIII. stol. ze severní Afriky, sluli ve Španělsku obecně Maurové. Teprve r. 1492 dobyli Ferdinand a Isabela poslední jejich državy ve Španělsku, Granady, a Maurů bylo i v jiných krajích Španělska dosti.

V Aragonii musili bydliti v několika obcích pospolu, a Creixell míní, že městečko, kam jel Maur, s kterým se sv. Ignác setkal, bylo Fraga poblíž Léridy, právě taková maurská osada.

² Tímto jménem se sv. Ignác nadále nazývá ve svém vypravování, aby se mu snáze mluvilo ve třetí osobě. Také v prvním zachovaném dopise (z Barcelony ze dne 6. pros. 1524, Mon. Ignat. 1, I 73) se podpisuje „chudý poutník Inigo“.

16.

¹ Krvavá pomsta na mohamedánovi za urážku P. Marie by byla bývala podle rytířských zvyků; Iniga zdržela napřed sama další rozprava, pak pochybnost, zda má ztrestati i to, co Maur řekl v pouhé rozpravě, a nakonec Prozřetelnost Boží použila rozhodnutí, které ve své nevědomosti učinil, a zamezila čin objektivně špatný, který by snad byl zneemožnil celou jeho budoucnost, jak ji Bůh u něho zamýšlel.

² Mělo se zato, že to byla asi Lérida, Caesarova Ilerda; ale Creixell (I 48-51) uvádí dobré důvody pro Igualadu, mnohem bližší Montserratu a také ležící na cestě, kterou se Inigovi bylo bráti. K rouchu, které si tam dal udělati, si koupil na přepásání provaz.

³ Montserrat, t. j. Hora zubatá jako pila, je po hoří prazvláštních kuželovitých tvarů výšky 1236 m

nad mořem a 35 km od Barcelony se slavným poutním chrámem mariánským, „perlou Katalonie“, a benediktinským klášteřem.

17.

¹ O Amadisovi viz pozn. k § 5; v něm není líčeno bdění před investiturou neboli pasováním na rytíře, ale je vypsáno v *Ley de las Siete Partidas* (Zákoník sedmidílný) kastilského a leonského krále Alfonsa Moudrého (1252-1282). Konalo se v noci přede dnem, kdy se mladý muž, již ve zbrani vycvičený, slavně oddával službě krále nebo nějakého mocného vůdce, jenž ho opásal mečem a učinil rytířem a jemuž mladý rytíř při této investituře sliboval poslušnost. Před bděním se vyžadovala zpověď a po něm se přistoupilo ke sv. přijímání. Kdežto poutnické bdění, jaké na př. Inigo byl vykonal nedávno v Aránzazu, se mohlo opakovati kolikrát koliv a na různých místech od mužů a žen všech stavů a bylo při něm dovoleno vyjít na chvíli z kostela a mohlo se při něm klečeti, státi nebo i seděti, konalo se toto rytířské bdění jen jednou v životě, celou noc bez přerušení v kostele v tiché modlitbě, co možná na kolenou a jen chvílemi na úlevu stoje, na vyprošení ochrany, vedení a pomoci Boží „člověku, jenž vstupuje na dráhu k smrti“. Ráno po obřadě odpásal novému rytíři meč „kmotr“, obdobný kmotru při křtu. Inigovo bdění v kostele

montserratském jeví, nakolik bylo lze, paralelismus s předpisy krále Alfonsa. Pěkně praví P. Creixell (I 82): „Bylo-li tedy úmyslem Iñigovým, když se oděl kajícím rouchem, přísahati věrnost Ježíši Kristu, pod jehož praporem toužil bojovati, chtěl, když si odpásal meč a dýku a svěřil je P. Marii montserratské, naznačiti, že si béře P. Marii za kmotru na započaté dráze služby Boží.“

Ve svatyni ovšem nebyl Inigo té noci sám. Tehdejší malý kostelík montserratský byl zasvěcen Zvěstování P. Marie, byla to tedy právě noc před hlavní poutí a Inigo konal své rytířské bdění mezi jinými poutníky, kteří konali obyčejné poutnické bdění a jeho si asi ani zvláště nevšímalí.

R. 1599 byla milostná soška P. Marie přenesena ze starého kostelíka do nynější basiliky, zasvěcené Narození P. Marie; na památku na bdění sv. Ignáce dal montserratský opat Vavřinec Nieto O. S. B. r. 1603 zasaditi po pravé straně hlavní kaple (v níž byla před přenesením soška P. Marie) starého kostelíka mramorovou desku s nápisem: B. Ignatius a Loiola hic multa prece fletuque Deo se Virgini-que devovit. Hic tanquam armis spiritualibus sacco se muniens pernoctavit. Hinc ad Societatem Jesu fundandam prodiit anno MDXXII. - F. Lauren. Nieto abb. dicavit an. 1603.

Starý kostelík byl zničen požárem za vpádu na-

poleonského r. 1811 a zůstává z něho jen část průčelní zdi s románským portálem a menším vchodem po obojí jeho straně a něco drobných zřícenin. Ale nápis připomínající bdění sv. Ignáce se zachoval neporušen a je nyní zazděn do pilíře po levé straně průjezdu vedoucího pod předním traktem kláštera do ochozu před nynější basilikou. Místo, kde je nyní nápis, bylo v lodi někdejšího kostelíka před oltářem a soškou P. Marie, a někde v těch místech asi skutečně klečel a stál sv. Ignác při svém bdění.

² Byl to montserratský řeholník P. Jan Chanones O.S.B., rodem Francouz z Mirepoix (jižně od Toulouse, u Pamiers) v Provinci, muž svatého života a dlouhozpovědník poutníků. Ovlivu P. Chanones, ke kterému docházel sv. Ignác ještě i z Manresy, a knihy montserratského opata ctih. Garcie de Cisneros O.S.B. (†1510), *Exercitatorio de la vida espiritual*, na duchovní vzdělání sv. Ignáce a na jeho knihu *Duchovních cvičení* viz v *Hlídce* XXXIX. XL (1922. 1923) pojednání *Vznik a prameny Duchovních cvičení sv. Ignáce z Loyoly* a stručněji v *Českém slovníku bohovědném* pod heslem *Exercicie*.

Inigova životní zpověď na Montserratě byla ovšem jen dobrovolná. Bylť se, i když nevíme nic o zpovědech dřívějších, vyzpovídal, zajisté co nejlépe dovedl, v nebezpečí smrti dne 24. června 1521

v Loyole (Paměti, § 3), a v rekonvalescenci, když se již byl obrátil ke kajícnému životu a pojal úmysl putovati do Jerusalema (Paměti, § 9) a byl proniknut ošklivostí nad dřívějším životem (§ 10), zase asi několikrát, jak lze souditi ze slov, že P. Chanones „byl první člověk, kterému vyjevil své rozhodnutí [t. putovati do Jerusalema a oddati se životu kajícnému], neboť až do té doby to nebyl vyjevil žádnému zpovědníkovi“ (Pam. § 17).

³ Mulu daroval klášteru; meč a dýka byly zavěšeny na mříži kaple milostné sošky P. Marie. Meč je nyní v jesuitském kostele B. Srdce Páně v Barceloně; dýka se za ta století ztratila (Creixell II, 391-416).

18.

¹ Svátek Zvěstování P. Marie 25. března.

² Barcelona je asi 35 km jihových. od Montserratu, Manresa asi 17 km na severovýchod; na cestu od svatyně k úpatí lze počítati asi čtyři km nadto. Cestou s Montserratu prý se sv. Ignác setkal se skupinou osob rovněž odtamtud jdoucích a tázal se, kde že je nejblíže hospital, t. j. dům, kde bývali přijímáni nemocní, domácí chudí, nuzní poutníci. Odpovědi, že v Manrese, prý se mu dostalo od Anežky Pascualové, zámožné a bohabojné vdovy z Barcelony, která tehdy žila nějaký čas v Manrese k urovnání majetkových záležitostí a právě se tam také

vracela s pouti na Montserrat. Slíbila prý mu zároveň, že ho bude v Manrese podporovati, a také to činila. Tak to vypravoval r. 1582 její syn Jan Sagristà Pascual podle vypravování své matky a sv. Ignáce (Mon. Ignat. 4, II 82-84). Ale svědectví Pascualovo a jiné podobné pozdní vzpomínky na pobyt sv. Ignáce v Manrese a v Barceloně zřejmě nejsou v podrobnostech zcela spolehlivé. Zcela jisté je ovšem, že Anežka Pascualová byla Inigovi dobroditelkou i v Manrese i později v Barceloně.

Manresa, na levém břehu řeky Cardoneru, byla za dob sv. Ignáce malé město, mající pro války a pohromy již jen asi 2000 nebo ještě méně obyvatel (nyní přes 30.000). Sv. Ignác mínil zůstatí v Manrese jen několik dní, vyčkávaje příhodné chvíle, aby mohl zajíti do Barcelony a odtamtud odplouti do Italie a do Svaté země. Ale okolnosti ho zdržely v Manrese skoro rok. Tacchi Venturi uvádí jakožto rozhodující tyto dvě: několikrát opakovaný odklad odchodu nového papeže Hadriana VI. ze Španěl (tam byl v době svého zvolení papežem 9. ledna 1522; odejel z Tarragony až 5. srpna a přibyl do Ostie 28. srpna 1522) do Říma, kam se mínil poutník odebrati, aby si vyžádal, s apoštolským požehnáním, nutné dovolení k pouti do Sv. země; pak těžké nemoci (duševní a tělesné), které brzy na něho přišly. - Poutníci ve stol. XV. a XVI. po ob-

držení potřebného papežského dovolení odjížděli z Benátek do Jaffy, zpravidla jen jednou za rok, po svátku Božího těla, který byl r. 1522 dne 19. června.

Do Manresy přišel Inigo odpoledne 25. března 1522 a bydlil nejprve v hospitálu sv. Lucie pro chudé nemocné v severním předměstí za hradbami. Kde všude, v jakém pořádku a jak dlouho bydlil dále, nelze s jistotou říci, ježto se sv. Ignác v Pamětech nezmiňuje o všem a pozdní zprávy z konce XVI. století nejsou v podrobnostech spolehlivé. Tacchi Venturi (II 34) má prostě, a snad nejlépe, zato, že někdy uprostřed léta (viz pozn. k § 23; bylo to asi dříve) přesídlil z hospitálu sv. Lucie do kláštera OO. dominikánů u sv. Petra mučedníka do poskytnuté světničky, ve které pak pobýval, vyjma nepřítomnost pro nemoc nebo ze zbožných důvodů, až do odchodu z Manresy v únoru 1523. „Svatá jeskyně“, do které se chodíval modlit a konat kajícínosti, nikdy však v ní nebydlil, je ve stráni levého břehu Cardoneru, asi 350 m jihovýchodně od hospitálu sv. Lucie. Nyní jsou na místě bývalého hospitálu a u Svaté jeskyně domy Tovaryšstva Ježíšova.

19.

¹ Sv. Ignáce pudily šlechetná povaha (§ 9) a láska k Bohu (§§ 9. 14) k velikým činům pro Boha; neznalost duchovního života (§ 14) jej vedla, jak mnohdy i jiné prosté věřící, k tomu, že v počát-

cích hledal křesťanskou dokonalost v zevnějších kajícnostech. Obojí důvod vysvětluje jeho počáteční upřílišené strohosti a zvláštnosti. Již v Manrese od něčeho upustil osvícením Božím (§ 27) a správnějším posuzováním věcí (§ 29, 3). V dlouhých letech dalších dospěl jak novými osvíceními Božími a ještě lepší znalostí poměrné ceny prostředků duchovního života, tak zvláště churavostmi vzniklými z přílišných přísností, zkušenostmi stran vlivu oslabeného zdraví tělesného na studie, na apoštolské práce a na sám duchovní život, poznatky z řeholního života v komunitě složené z lidí nestejných sil tělesných a duchovních, zřetelem k cíli a pracím svého řádu - vším tím konečně k tomu, že předpisy Konstitucí Tovaryšstva o kajícnostech jsou velmi umírněné. V Pamětech je tento vývoj od přísnosti k mírnosti aspoň naznačen, a poněvadž jsou v nich rovněž naznačeny jeho důvody, je obšírné vypravování o přísnostech opravdu oporou mírných předpisů v Konstitucích a pomůckou k jejich pochopení.

O Hodinkách v kůru, které miloval (§ 20), a o zvláštním šatě, který v Manrese (§§ 16. 18) a později v Alcalá (§ 58) nosil, sice neuvádí v Pamětech důvodů, proč jich v řádě nezavedl, a o jiných věcech Tovaryšstvu vlastních se vůbec nezmiňuje, ale posluchači a čtenáři Pamětí je nasnadě analogický

úsudek, že i v těch věcech, co na konec přede-psal, rovněž přede-psal z náležitých příčin, vedením Bo-žím. Vidíť v celém životě sv. Ignáce zvláštní řízení Prozřetelnosti, veliké poklady zkušeností časem nashromážděné, a hojné milosti Boží všeho druhu, nadpřirozených osvícení nevyjímaje.

² Viz níže § 31.

20.

¹ V Manrese byly tehdy kromě t. zv. sídelního chrámu (o němž níže v pozn. k § 22) a kostela sv. Michala ještě kostely karmelitánů a dominikánů. Asi míněn kostel dominikánský; Tachi Venturi (II, 31) myslí, že sídelní.

² Ribadeneira zachoval ve svých *Dicta et facta S. Ignatii* toto: V pondělí sv. týdne r. 1544 vypra-voval náš Otec v mé přítomnosti, jak vešel do ko-stela sv. Josefa (bylo to na jeho svátek) a pocítil ve-likou útěchu z hudby, kterou tam slyšel, a dodal tato slova: „Kdybych se řídil svou zálibou a náklon-ností, zavedl bych v Tovaryšstvu chor a zpěv; ale nečiním toho, poněvadž mi Bůh, Pán náš, dal po-znati, že to není jeho vůle a že nás nechce používatí v choru, nýbrž v jiných věcech ke své službě“ (Mon. Ignat. 4, I 418).

³ Bývalo přidáváno dodatkem k Hodinkám P. Marie, které sv. Ignác v Manrese měl (viz níže § 28).

¹ Poznal, že si roznícené zbožnosti, kterou měl, a jiných nadpřirozených útěch nemůžeme ani zjednotit ani udržeti vlastním úsilím (*Duch. cvič.*, Prav. k rozliš. duchů I 9).

² Papež Alexander VI. udělil r. 1496 královským manželům Ferdinandovi aragonskému a Isabele kastilské čestný titul „králové katoličtí“, mezi jiným z těch důvodů, že dokončili války proti Maurům, bránili víru proti židům, rozšířili náboženství do Ameriky a chránili církev a Svatou Stolicí. Titul tento dědí španělské králové až dosud.

³ Zbožná žena míní asi znalost duchovního života, které poutník ještě neměl, a snad i mystické milosti; Inigo to pojal doslova ozjevení Krista Pána v lidské přirozenosti a zraku tělesnému. O stykách s duchovními osobami viz též v §§ 34. 37. 54 a v pozn. 2 k § 37.

¹ Soužení vrtochy začalo asi někdy v dubnu (viz níže v pozn. 3). Možná, že nějak podnětem k nim byla rozjímání o hříších a jejich následcích, která sv. Ignác konával v době po svém obrácení (Codina, Los Orígenes, str. 22). *Pravidla o vrtoších* čerpaná z tohoto svého soužení podává sv. Ignác v knize *Duchovních cvičení*.

² V orig. *de la Seo* (od lat. sedes). Mínen krásný

gotický kolegiátní chrám P. Marie v červáncích, Nuestra Señora de la Aurora, ze XIV. století. Slovem Seo se označuje v Katalonii sídelní kostel biskupský; ale diecése manresská byla již r. 888 spojena s vichskou a jen první biskupové spojené diecése se zvali podle obou kostelů: sv. Petra ve Vichu a P. Marie v Manrese. Čestný titul *Iglesia de la Seo* však hlavnímu kostelu manresskému zůstal až dosud.

³ Ze zmínky o kázání, poněvadž prý se ve Španělsku (jako v Itálii) kázalo pravidelně v postě, přípravou na velikonoce, které byly r. 1522 dne 20. dubna, soudí Böhmer (I 37) a Tacchi Venturi (II 35n., srov. však II 283, pozn. 4), že lze mítí zato, že vrtochy počaly asi v dubnu. Ale slova „který tam kázal“ (srov. níže v § 78: „kázal nějaký čas v Burgos“) mohou i znamenati: byl tam kazatelem (třebas svátečním) a nedokazují právě pro půst. Lepší je závěr obou těchto historiků z listu P. Laíneze o sv. Ignáci, kde se praví (Mon. Ignat. 4, I 103), že osvěcení u řeky Cardoneru, vyličeného v Pam. § 30, 5, se dostalo sv. Ignáci po uplynutí čtyř měsíců (t. j. počítaje od posledních dnů března do posledních dnů července) pobytu v Manrese. Právem soudí oba, že doba vrtochů byla před tím osvěcením, t. j. někdy v těch čtyřech měsících. Nuže, ze souvislosti před § 30 se podobá, že doba vrtochů netrvala až úplně

do konce těch prvních čtyř měsíců pobytu v Manrese, a v § 23 se dovídáme, že vrtochy trápily poutníka tehdy již „mnoho měsíců“. „Mnoho“ ze čtyř měsíců jsou tři, ba souženému i méně - viz pozn. 2 k § 23 (a zde též proto ne více než tři nebo něco přes dva, poněvadž vrtochy nezačaly hned po příchodu do Manresy), takže by tímto usuzováním asi vyplynulo také a spolehlivěji, že vrtochy začaly asi někdy v dubnu.

23.

¹ Kdy se přestěhoval z hospitálu sv. Lucie k dominikánům, nelze přesně říci. Tacchi Venturi (II 34) má zato, že někdy uprostřed léta (ad estate inoltrata), t. j. dosti značně po 21. červnu 1522. Ale z okolnosti, že mu vrtochy asi pominuly již nějakou dobu před koncem července (pozn. 3 k § 22), trápily ho však ještě nějakou dobu po datu, ke kterému se vztahuje § 23 (rozkaz zpovědníkův), a nějakou dobu asi již před tím datem bydlil u dominikánů, plyne spíše, že se aspoň již ke konci jara přestěhoval k dominikánům.

² Dva nebo tři [nebo ještě více, když samostatně počítáme měsíce neúplné, jako se samostatně počítají dni Kristovy v hrobě. Pak by to byly i čtyři: duben - květen - červen a asi i červenec nějakou částí]. Sv. Ignáci se snad jevily mnohými, protože pomalu plynuly; anebo snadšpan. *muchos* (mnoho)

zde odpovídá italskému *parecchi* (několik - dosti mnoho, něm. etliche), což je méně než „*molti*“ (Codina, Los Orígenes, str. 18). Viz pozn. 3 k § 22.

25.

¹ Z těchto hnutí a popudů poznal (§ 20), že úzkosti, které k nim vedou, nejsou od dobrého ducha; tím poznáním bylo s pomocí Boží dáno vysvobození z nich.

² Viz k této věci - a k § 26 - v *Duchovních cvičeních sv. Ignáce* Pravidla k rozlišování duchů II 4. 5.

³ Asi někdy v červenci 1522. Viz pozn. 3 k § 22.

26.

¹ Svědectví pozdní sice, ale shodná, vypravují, že Inigo v Manrese věnoval část svého času také skutkům milosrdenství tělesného a duchovního v městě.

² Podobně jako zde v potřebném spánku na škodu zdraví mu později překážely rovněž tak podezřelé útěchy ve studiu (§§ 54. 55; 82). Zlý duch, ale i sama naše přirozenost, se dovedou přepodobniti v anděla světla, začínati u zbožné duše po jejím a končiti po svém; odkud myšlenky jsou, poznáme z jejich postupu a z konce, ke kterému vedou (*Duchovní cvič.*, Prav. k rozliš. duchů II 4-6).

27.

¹ Představilo se mu v obrazivosti.

² Pokušení v tom smyslu, že by ho to bylo odvedlo od něčeho dokonalejšího. Srov. v *Duch. cvičeních* sv. Ignáce Pravidla k rozlišování duchů II 5.

³ Srov. v *Duch. cvičeních* sv. Ignáce První dobu k vykonávání správné a dobré volby (v česk. překl. na str. 156n.). Jedl tedy od té doby maso.

⁴ Učitel, hlavně je-li dítě málo chápavé, používá všech možných prostředků, zvláště i názorného vyučování, aby mu jen vpravil do rozumku, čeho třeba, a neustává, dokud žáček náležitě nepochopí. Tak byla ta obrazivá představa masa, a snad i jiné zkušenosti, názorné poučení od Boha. Ale i co dříve zakusil (střídání duchovní útěchy a neútěchy; pokušení k zanechání přísného života, který vedl; vrtochy) bylonejúčinnější názorné vyučování, totiž vlastní zkušeností, až pochopil, která vnuknutí, hnutí a stavy jsou od Boha a která ne, a naučil se je rozlišovati pro sebe a pro jiné. Důkazem toho, že poučování, o kterém se zmiňuje v §§ 27. 28, bylo od Boha, a dalšími příklady jeho, zde zřejmě nadpřirozenými, mystickými, je patero bodů v §§ 28-31. O mystických milostech viz na př. *J. Ovečka*, *Návod k rozjímavé modlitbě* (na Sv. Hostýně 1922), hl. XI.

⁵ Tím není řečeno, že sv. Ignác, který také ve svých spisech opět a opět s důrazem mluví o nutnosti duchovního vedení, tehdy nevyhledával du-

chovního poučení od zpovědníka, „kterému říkával velice dopodrobna, co dělá“ (§ 25), a od jiných zbožných osob (§§ 21. 34. 37. 54), a nebyl ho pro obyčejné věci a třeba s i jednotlivé jemnější otázky duchovního života také obdržel. Ale i zpovědník ho nevedl dobře vzhledem k vrtochům (§ 23) a ti, s kterými se stýkal, vůbec většinou nerozuměli jeho duchovnímu vývoji a jeho zvláštním potřebám (§ 37). Proto zůstal odkázán hlavně na pomoc Boží (§ 23), jež neopustí toho, kdo, seč je, používá vedení církve, ale z té nebo oné příčiny nenajde poučení a vedení dostatečného — a na vlastní snažení podle poznání, kterého postupně nabýval (§ 25).

28.

¹ Kláštera dominikánského, v němž bydlil (§ 23).

² Kneller (str. 15) vysvětluje: „Právě proto, že ten obraz neobsahuje sám v sobě nic vznešeného a nikterak nemůže vysvětliti tehdejšího mocného dojetí u sv. Ignáce, plyne samosebou, že byl mocný dojem způsoben jen působením Božím, že tedy je to pravé vidění. Tak praví sám sv. Ignác v Duchovních cvičeních (Prav. k rozliš. duchů II 2), že útěcha je od Boha, když je bez předchozí příčiny, „totiž bez žádného předchozího počitku smyslového, nebo poznání rozumového, nějakého předmětu, kterým by ta útěcha přicházela duši skrze její kony mysli a vůle“.

29.

¹ Tato poslední věta je ovšem Gonzálezem míněna o době, ve které to sv. Ignác vypravuje, t. o r. 1555.

² „Když tak velice prospěl ve vnitřním životě a v modlitbě, nemohl již přikládati zevnější věci toliké ceny, a když ve snaze o prospěch duší poznal něco vyššího než pokání, zanechal cvičby v nižší ctnosti, kde mu vadila v konání vyšší“ (Kneller, str. 9).

³ V § 99 praví: „A také nyní - t. j. r. 1555 - že mívá často vidění, zvláště ta, o kterých byla řeč výše, že vidí Krista jako slunce“.

⁴ V Jerusalemě § 48; u Padovy § 41.

30.

¹ Po čtyřech měsících pobytu v Manrese, tedy v posledních dnech července nebo počátkem srpna 1522. Laínez praví: „První čtyři měsíce nerozuměl téměř ničemu z duchovního života.... Na konci těch čtyř měsíců se mu náhle, nakolik se dovedu upamatovati že jsem slyšel, když seděl u nějaké vody nebo nějaké řeky nebo stromů, dostalo od Boží Velebnosti vnitřně znamenité pomoci a poučení a osvícení, takže počal viděti jinýma očima všecky věci duchovního života... a sdělovati se o ně s bližním s prostotou a láskou, jak se mu jich dostávalo“ (Laínez, list o sv. Ignáci P. Janovi de Polanco ze dne 17. června 1547, Mon. Ignat. 4, I 102n.) Hlavně

po tomto osvěcení, a jen spíše přípravně a nepřímou v předcházející době duchovní nevědomosti, vznikla podstata, osnova, knížky Duchovních cvičení, celou tradicí svorně kladená do pobytu v Manrese (Mon. Chronicon Pol. I 21).

² Je to kaple zasvěcená sv. Pavlu poustevníkovi na levém břehu řeky Cardoneru dole u řeky, na cestě k San Vincens de Castellet, asi 1 km od hospitálu sv. Lucie, tedy za Svatou jeskyní asi 650 m ve směru řeky. U kaple bylo převorství cisterciáků.

³ Z tohoto místa lze souditi o roku narození sv. Ignáce, víme-li ovšem, kdy bylo vypravováno. P. González praví ve svém úvodě (§ 2), že r. 1553 došel sv. Ignác ve vypravování jen do prvních dnů pobytu v Manrese, tedy jen asi do § 19 Pamětí včetně, takže § 30 náleží do r. 1555. To se potvrzuje Gonzálezovým zápisem v jeho Memoriale ke dni 17. února 1555, který uvedeme v pozn. 3c, k § 31 a z něhož je zřejmé, že mu do té doby sv. Ignác ještě nevypravoval o svém velikém osvěcení v Manrese (Mon. Ignát. 4, I 216. 220). R. 1555 začal sv. Ignác vypravovati dne 9. března a pokračoval tehdy asi do 20. března, takže § 30 byl vypravován buď hned prvního dne nebo brzy po něm do 20. března. Narodil se tedy sv. Ignác podle svého vlastního svědectví mezi 9.-20. březnem 1492 a tímž datem r. 1493.

¹ Brzy po smrti sv. Ignáce se vyskytují první počátky tvrzení, později zobecnělého, že sv. Ignác obdržel v Manrese od Boha obsáhlé osvícení stran Tovaryšstva, které později založil. Spisovatelé se však rozcházejí, když přesně určují, kde a kdy se v Manrese sv. Ignáci dostalo onoho osvícení. Jedni praví, že v rozjímání o království Kristovu nebo v rozjímání o dvou praporech, která máme v knize *Duchovních cvičení*; druzí, že v osmidenním vytržení, které měl jednou v hospitéle sv. Lucie; třetí, že v tomto osvícení u řeky Cardoneru. Ale proti všem těmto tvrzením se stavějí závažné námitky.

a) Zajisté lze právem říci, že v *Duchovních cvičeních*, a jmenovitě též v obou řečených rozjímáních, která se tam předkládají a mají vésti cvičence k volbě apoštolského života ve stavu evangelické dokonalosti, je jakoby sémě a idea Tovaryšstva; rovněž je pravda, že cvičeními sv. Ignác získal a vyškolicil své první druhy a školí dosud členy svého řádu. Ale něco docela jiného je otázka, zda v těch rozjímáních nebo některém z nich bylo sv. Ignáci zjeveno, že má založiti nebo založí Tovaryšstvo a v něm to neb ono tak nebo onak zařídí. A na tuto otázku nemáme sebe menší kladné odpovědi ani od sv. Ignáce ani od jeho prvních druhů nebo ji-

ných současníků, kteří se mnoho stýkali se sv. Ignácem, nýbrž jen pozdní zprávu, odvolávající se hlavně na P. Everarda Mercuriena, čtvrtého generálního představeného řádu (1573-1580), který prý to řekl jakožto generál v exhortaci (viz Lancicius, Memorabilia v Mon. Ignat. 4, I 532). Nespolehlivost celé zprávy dobře ukazuje Van Ortroj (Anal. Bollandiana XXVII (1908), str. 412-415).

b) O osmidenním „vytržení“ v hospitále sv. Lucie nutno říci, že je sice dosti pozdními, v podrobnostech málo spolehlivými svědky dosvědčováno, že jednou byl poutník Inigo od soboty do soboty tak bez sebe, že se jen podle slabého bití srdce poznávalo, že je živ, a že při procitnutí jako ze spánku řekl jen: „Ay Jesús!“ (viz na př. Ribadeneira, Acta S. Ignat. v Mon. Ignat. 4, I 340). Ale Ribadeneira, životopisec sv. Ignáce (Acta SS., Ribad. n. 51), a Polanco, jeho dlouholetý tajemník (Monum. Chron. Polanci I 23), výslovně vyznávají, že, nakolik vědí, sv. Ignác nikomu nic neřekl o tomto vytržení; ani není stopy o něm v jeho spisech nebo v listě P. Laíneze, napsaném P. Polancovi o životě sv. Ignáce. Ba lze i pochybovati, zda to dlouhé „vytržení“ nebylo, jako některé jiné v Manrese, jen dlouhá mdloba způsobená jeho velikými kajícími.

c) Konečně ve vypravování sv. Ignáce o osvětlení u řeky Cardoneru, jak je máme od něho v Pamě-

tech a od Laíneze v listě napsaném Polancovi, není také ani přímo ani nepřímo nic o založení Tovaryšstva nebo o budoucích zřízeních v něm. Zdánlivě arci odporuje zápis Gonzálezův v *Memoriale* ze dne 17. února 1555. González se tázal sv. Ignáce, proč nezavedl v Tovaryšstvu žádného zvláštního řeholního roucha nebo choru, proč rád posílá na pout. Sv. Ignác na každou otázku odpověděl důvody vzatými zřejmě ze zkušeností pozdějších pobytu v Manrese a dodal tato slova: „A na všechny tyto věci se odpoví něčím (*con un negocio*), co se mi přihodilo v Manrese“. Když r. 1573 P. González přidal v Portugalsku k tomuto římskému zápisu španělskému svůj portugalský komentář, napsal ke slovům „*con un negocio*“ toto: „Toto něco (*este negocio*) bylo veliké osvícení mysli, ve kterém Pán Bůh ukázal v Manrese našemu Otci tyto věci a mnoho jiných z těch, které nařídil v Tovaryšstvu. A zde se mi o něm zmínil, protože mi již byl slíbil, že mi obšírně vyloží celý běh svého života“. (Mon. Ignat. 4, I 220) Dne 9. března pak skutečně začal sv. Ignác pokračovati ve vypravování, které byl v září 1553 dovedl až do prvních dní v Manrese; o velikém osvícení mysli promluvil obšírně dosti, ale o budoucím Tovaryšstvu tu nemáme pranic, a jinde také nikde nic, že by mu bylo kdykoliv dříve, než jakožto výsledek porad s druhy v Římě

r. 1539 vzniklo Tovaryšstvo, bývalo zjeveno něco o založení Tovaryšstva.

Ba z jiných slov a činů sv. Ignáce lze s jistotou usouditi, že takového zjevení v Manrese neměl. Když z Manresy přišel na pout do Jerusalema, chtěl tam zůstat (Paměti § 45); když mu to nebylo dovoleno, stále u sebe uvažoval, co má udělati (§ 50); v Barceloně přemýšlel, zda, až vystuduje, vstoupí do řádu, či zda půjde tak světem, a byl by nejraději vstoupil do nějakého řádu v úpadku, aby v něm mohl více trpěti (§ 71). A že neměl takového zjevení ani v Manrese ani později, ukazují jiné výroky jeho a jeho druhů a současníků, které podává Tacchi Venturi (II 201-206) a jež by bylo možné rozmnožiti. Tak dal sv. Ignác 29. července 1553 psáti P. Františkovi Palmio S. J., rektorovi v Bononii, vzhledem k jeho informativnímu spisku o vzniku a vývoji Tovaryšstva, jehož náčrtek byl poslal do Říma: „Vaše Důstojnost jej uprav, jak uzná za nejlepší; a mohla by přidati, že ti první, které shromáždil v Paříži náš Otec Ignác, *a on*, se neodebrali do Italie, aby založili řád, nýbrž aby se odebrali do Jerusalema, a kázali, a umřeli mezi nevěřícími; ale pak, když se tam nemohli odebrati . . ., pak jednali o utvoření společnosti (un corpo); a byl potvrzen . . .“ (Mon. Ignat. 1, V 259n.). A i samo úplné mlčení v Pamětech, které měly býti oporou jeho duchovním synům

(Úvod Nadal. 3), stojí velice za uvážanou. Neboť co by bylo bývalo větší potěchou a oporou než Boží zjevení o založení Tovaryšstva? Ale sv. Ignác jen vypravuje, že se od návratu ze Svaté země sice horlivě snažil získati si druhy a zachovati si je (Paměti, § 71), nikde však ani stopy o tom, že by byl zamýšlel nějaké větší spojení než společně pracovati a trpěti pro Krista, k blahu duší, zvláště mezi nevěřícími ve Svaté zemi - až nemožnost přeplaviti se tam a úspěchy získané společnou prací přivedly k porádám, jejichž výsledek bylo založení nového řádu.

Jest nám tedy toto veliké osvícení v Manrese u řeky Cardoneru, na které se sám sv. Ignác odvolává jakožto na odůvodnění jednotlivých zřízení v Tovaryšstvu, ba „celého Institutu“ (Mon. Nadal IV 652), vykládati jen jakožto nadpřirozený veliký přírůstek poznatků a moudrosti řádu přirozeného a nadpřirozeného, z něhož snad již pochází úsilí, jevíci se od počátku studií, získati si druhy, a jímž mu bylo později, když se s druhy rozhodl, že založí řád, velice usnadněno jak určení cíle Tovaryšstva, tak výběr prostředků k cíli nejlépe vedoucích, takže v něm pak vzniklo přesvědčení, že mu Bůh v onom neobyčejném osvícení mysli v Manrese ty veliké poznatky dal výbavou k pozdějšímu úkolu organisátora řádu, o kterém on arci tehdy ještě neměl tušení. Něco podobného by se mohlo říci, kdyby bylo

třeba, o osvětlení v rozjímáních o království Kristově a o dvou praporech.

Ve světle jiných výroků sv. Ignáce je tento výklad jeho odvolávání na osvětlení v Manrese nepředpojatému vykladateli jedině možný. Rozuměl-li kdo ze současníků nebo z pozdějších tomu odvolávání jinak, musíme říci, že se mýlil. Ale i když se sv. Ignáci nedostalo zjevení o založení Tovaryšstva, není prozřetelnost Boží méně podivuhodná ve svých cestách a zakladateli Tovaryšstva neubývá velikosti - ba právě naopak (Van Ortroj na uved. m. 407; Tacchi Venturi II 207).

Zvláštní věc je, že se sv. Ignác ani zde ani později v Pamětech nezmiňuje sám od sebe o vzniku knihy *Duchovních cvičení*, tak důležité pro Tovaryšstvo; González se ho musí na konci Pamětí (§ 99) sám na něj tázati a dostane odpověď, kterou bychom si přáli mnohem obšírnější. *Duchovní cvičení* vznikla co do podstaty v Manrese, jakožto plod jeho vlastních zkušeností v duchovním životě a hojných milostí a osvětleních Božích. Viz o tom podrobněji v pojednání již výše uvedeném *Vznik a prameny Duchovních cvičení* v Hlídce XXXIX.XL (1922-1923).

² Viz § 19.

³ „Velmi důležité bylo, že se jeho první vidění přes útěchy, které z nich měl, později ukázala dá-

belským mámením ; důsledek byl, že po celý život byl vůči viděním, zázrakům a duchovním vzrušením velice opatrný“ (Kneller, str. 17).

32.

¹ Sv. Ignác se zde zmiňuje o nemoci na smrt, kterou přestál v Manrese, a hned připojuje dvojí jiné nebezpečí smrti, ve kterém byl později, aby ukázal, jak různě mu bylo postupně v blízkosti smrti. Nepraví, kdy to zde byl nemocen a kde byl ošetřován ; ze zmínky o návštěvě zbožných žen jest nám souditi, že to nebylo ve světničce u dominikánů, nýbrž u některé rodiny v městě, kam byl z kláštera dopraven, právě aby mohl býti snáze ošetřován. Z téže příčiny jej dalo město v pozdější nemoci dopravit do domu Ferrerova (§ 34) ; lze z toho souditi, v jak obecné a veliké vážnosti byl. Astráin (I 42) má, jak se podobá, zato, že místo ošetřování v §§ 32 a 34 je totéž. Nemoc v § 34 je opakování nemoci v § 32 ; bylo způsobeno příliš brzkým návratem k dřívějším kajícnostem (Mon. Chronicon Pol. I 23 n.).

Sv. Ignác si kajícnostmi v Manrese (i když je časem poněkud zmírnil : §§ 27. 29) a později konanými velice oslabil, ba zničil, zdraví původně dobré, a v Římě byl čím dále, tím častěji a více churav a nemocen. Ribadeneira má z roku 1553 tento zápis : Řekl mi, že mu Pán Bůh dal se zvlášt-

ní prozřetelností tolik churavostí a nemocí, aby dovedl míti soustrast se slabými a nemocnými. Že měl vždy úmysl přidružit si druhy, a kdyby byl býval zcela zdrav, že by nebyl v ničem slevil ze své původní přísnosti, takže by ho nebyli mohli jiní následovati (Mon. Ignat. 4, I 368. 418). „Také v této věci se (jak to sám říkával o sobě v jiných věcech) dřívějšími chybami naučil nechybovati“ (Mon. Chronicon Pol. I 24).

² Pokušení k ješitnosti (Úvod Gonzál., § 1).

33.

¹ V listopadu 1535. Viz níže § 91.

34.

¹ Vypravování se vrací k pobytu v Manrese. Baltazar de Faria byl později vyslancem portugalského krále Jana III. u papežského dvora a bylo mu, jak jest opět a opět viděti z listů sv. Ignáce, často jednati se sv. Ignácem, generálem Tovaryšstva, jež působilo s velikým zdarem v zemích králových v Evropě i v zámoří, a světec sám byl často králi prostředníkem u sv. Stolicе.

35.

¹ Pravděpodobně koncem února. Neboť květná neděle, na kterou přišel do Říma (§ 39), byla toho roku 29. března; předtím byl několik dní na cestě z Gaety do Říma, pět dní trvala plavba z Barcelony do Gaety (§ 38) a v Barceloně pobyl něco

málo více než dvacet dní. Pobyl tedy v Manrese jedenáct měsíců úplných nebo téměř úplných.

² Velmi vznešený rod v Katalonii, jehož hlavou byl tehdy Ferdinand Raimund Folch de Cardona.

Dobře praví Kneller tam, kde upozorňuje na rozdíly mezi počátkem a koncem duchovního vývoje sv. Ignáce: „Jeho důvěra v Boha se jeví v Pamětech někdy způsobem, který jistě nemůže býti obecně napodoben. Na př. peněz, které byl po velikých pochybnostech ve svědomí nakonec téměř z přinucení přijal na cestu do Jerusalema, se zbavil při nejbližší příležitosti (§§ 36. 40; pod. § 50), aby si ničím nerušil vědomí úplné a výhradné důvěry v Boha samého. V Konstitucích nepředepsal těm, které ustanovil správci časného majetku, aby jednali podobně, a již v listě spoluzakladateli řádu theatinského, pozdějšímu papeži Pavlovi IV., se r. 1536 vyslovil v jiném smyslu“ (Zu den Kontroversen I, str. 4). Později bylo jeho zásadou: Tak důvěřuj v Boha, jako by výsledek záležel zcela na Bohu, nic na tobě - ale tak se přičiňuj, jako by Bůh neměl učiniti nic, ty všecko.

36.

¹ Špan. blancas; blanca byla drobná stříbrná mince.

¹ Viz v § 21. Ale v § 54 se zmiňuje o velmi duchovním řeholníkovi v Manrese.

² „První dvě léta od svého obrácení si, když slyšel o nějakém muži znamenitém a v pověsti svatosti, zašel k němu, spíše aby viděl, zda jeho duch se shoduje s duchem onoho, než že by si byl myslil, že bude mít velický prospěch z té návštěvy; po těch dvou letech však již nikdy nikoho z toho důvodu nenavštívil. A pravil mi Otec [Ignác], že v těch dvou letech našel sotva jednoho nebo dva, jejichž duch a způsob života by se mu byl úplně hodil (sibi omnino quadraret). Já [tot. Ribadeneira] od něho 23. května 1553“ (Mon. Ignat. 4, I 341). Tamtéž na str. 408 končí Ribadeneira podobný zápisek o téže věci slovy: „sotva jednu nebo dvě osoby, které by se mu byly zdály opravdu duchovními“. Dvě osoby uvádí sv. Ignác sám v Pamětech: Zbožnou stařenu v Manrese (§ 21) a velmi duchovního řeholníka tamtéž (§ 54).

¹ Bylo to město Fondi; paní toho kraje, o níž o něco níže, byla hraběnka Beatrice Appiani, první choť Vespasiana Colonna.

² V orig. *quatrines* z ital. *quattrini*, drobné tehdejší mince italské.

³ Dne 29. března 1523.

40.

¹ Za cestu z Benátek do Jaffy a zpět se stravováním žádali majitelé lodí podle počtu poutníků a jakosti lodi a stravy 45-60 benátských dukátů.

² „Podle zvyku poutníků“, praví Polanco (Mon. Chronicon I 27). Netřeba mysliti na soukromou audienci, nýbrž to bylo buď požehnání udělené společně poutníkům, nebo jen požehnání Urbi et orbi, městu a světu, které udělil papež o velikonočních veřejně.

³ Jak nechal v Barceloně groše na lavici (§ 36).

41.

¹ Viz § 29, 4.

42.

¹ Vyslancem Karla V. v Benátkách byl tehdy Alfonso Sánchez.

² Na námitky, které Španěl činil, když zvěděl, že poutník nemá peněz na cestu, odpověděl tento: „Já mám takovou naději v Boha, Pána našeho, že, pojedeli-li letos do Jerusalema jen jedna loď nebo deska, já na ní pojedu“ (Laínez, List o sv. Ignáci, Mon. Ignat. 4, I 106).

43.

¹ Dožetem benátským byl tehdy Ondřej Gritti.

² Ostrovy Kréta a Cypr náležely Benátčanům. Právě byl vysílán nový místodržitel a jiní úředníci na Cypr. Inigo patrně dostal převoz a zaopatření

až na Cypr při místodržitelově družině. Ostatní si pak musil vyžebřati, hlavně od spolupoutníků, u kterých byl asi brzy ve vážnosti (srov. § 49). Loď, jménem Negrona, byla obchodní a náležela soukromému majiteli, který na ni vzal mnoho zboží, obchodníky, a osm poutníků, z nichž byli čtyři Španělé, i sv. Ignáce počítaje. Mezi poutníky na této lodi byl i Petr Füssly z Curychu, jenž (jak viděti z příhod, které líčí) jel i z Benátek do Jerusalema i zpět vždy na téže lodi jako Inigo a podle zápisků den ze dne činěných popsal po návratu svou cestu. O Španělech se zmiňuje, ale nikoho z nich jménem neuvádí. Cestopis jeho otiskl naposled Böhmer (I, Přídavek, str. 5-55).

³ Johanité, hájící svůj ostrov Rodus proti Turkům a zanechaní od evropských mocností bez pomoci, musili po hrdinné obraně kapitulovati 21. prosince 1522. Dobytím Rodu a ostrůvků k němu náležejících se otevřel tureckému loďstvu průchod mezi Cařihradem a Alexandrií a byl vražen klín mezi ostrovy Krétu a Cypr, které ještě patřily Benátčanům. Turci se chystali zmocniti panství ve východním Středozemním moři, a již se také mluvilo o jejich úmyslu pokusiti se přistati s válečným loďstvem v Apulii k dobývání Italie (Pastor IV 2, 117-120). Při známé sveřeposti Turků, nadto ještě zpitých úspěchem, nebylo divu, že se většina poutníků

jerusalemských zalekla a vrátila domů, i když nebyli Benátčané ve válce s Turky.

⁴ Negrona odplula 14. června 1523. O době odplutí viz pozn. 2 k § 18. R. 1523 bylo Božího těla dne 5. června.

44.

¹ Dorazili do Famagosty 14. srpna; Saliny jsou, jak praví Füssly (str. 46n.), 50 mil východně od Amathusu (Limisso) na jižním pobřeží Cypru.

² Přijeli do Jaffy dne 25. srpna; ale teprve 31. srpna mohli vystoupiti na pevninu, až bylo vše s tureckými úřady vyjednáno.

45.

¹ Řeholníci, kteří jim přišli vstříc, byli františkáni, strážci Božího hrobu a tehdy jediní ochránci katolíků ve Svaté zemi. Do Jerusalema vstoupili poutníci v pátek 4. září 1523, kolem 10. hodiny ranní, a odešli z něho ve středu 23. září o 10. hod. večerní.

48.

¹ Špan, *cristiano de la cintura*. Snad to byl člen třetího řádu nebo nějakého bratrstva, jehož členové nosili opasek; nebo byl opasek úředně uznaným odznakem nějakých křesťanských zřízenců.

² Viz § 29, 4.

49.

¹ Odejeli z Jerusalema 23. září o 10. hod. večer

na oslech, 1. října vstoupili na loď, 13. října dorazili do Salin na Cypru. Ale Negrona byla již asi před 10 dny odejela a poutníci z ní musili hledati místa na jiných lodích, které byly v přístavě.

Kapitán velké benátské lodi, který nechce přijmouti Iniga zdarma, naráží na některou legendu o apoštolu sv. Jakubu Větším, buď na tu, která praví, že se přeplavil na lodičce z Joppe do Španělska a ústím řeky Ully až do Irie Flavie (nynějšího Padrónu, nad stokem řek Ully a Saru, asi 23 km od Kompostely), kde vystoupil a jal se kázati (Laurent d'Arce, *Sur les Routes de Compostelle*, Avignon, 1925, str. 244) — anebo na legendu o převezení těla apoštola do Španělska. Když byl sv. Jakub na rozkaz krále Heroda popraven mečem (Skut. ap. 12, 2) a Židé nedovolili svatého těla pohřbíti, nýbrž pohodili trup a hlavu za městem na pospas zvěři, vzali učedníci apoštolovi, kterým byl za živa uložil, aby jeho tělo převezli k pohřbení do Španěl, v noci celé tělo a spěšně se s ním odebrali na pobřeží k Joppe. A když tam byli ve starosti stran lodi, na které by se přepravili do Španělska, našli u břehu loď od Boha tam pro ně připravenou. Vzdávajíce Bohu díky vstoupili na ni radostně se svatým tělem a vyhnuvše se mocí Boží Scylle a Charybdě a nebezpečným mělčinám, přijeli nejprve šťastně do přístavu v Irii. Potom dopravili svaté tělo na venkovský

statek, který tehdy slul Liberium Donum (Svobodný dar), kde nyní je město Kompostela, a pohřbili je tamtéž podle církevního obyčeje, v mramorové hrobce (viz Acta SS., Julii to. VI., De S. Jacobo Maiore, Pars I, § IV, nn. 36. 38).

² Bylo to 3. listopadu 1523. Na loď vstoupili Inigo a Füssly již 1. listopadu, ale nepříznivé počasí loď zdržovalo.

50.

¹ Podle Füssly to bylo 12. ledna 1524.

² Viz §§ 42. 43.

³ Julius byla stříbrná mince tehdejší, hodnoty desetiny římského skudu.

⁴ Italsky *quattrini*.

⁵ Obvyklé španělské rčení prosícímu žebrákovi, kterému se nemůže nebo nechce dáti.

51.

¹ Byla zase válka mezi francouzským králem Františkem I. a španělským králem a německým císařem Karlem I. (V.).

² V § 49.

52.

¹ Špan. *hablar . . . por vos*. Zdvořilé oslovení se děje ve španělštině „onakáním“, t. j. třetí osobou jedn. čís. ženského rodu s přidáním nebo domýšlením titulu *Vuestra merced* n. *Usted* (Vaše laskavost, milost) nebo jiného vyššího, jako *Vuestra Se-*

ñoría (Vaše panstvo) a j. „Vyhati“, t. j. mluvití druhou osobou množného čísla, zvláště bez titulu, je daleko méně zdvořilé. Kristus Pán a apoštolové v Písmě sv. arcí po způsobu své doby tykají, t. j. mluví druhou osobou jedn. čísla, ale ve španělských překladech se to vyjadřovalo vykáním.

² Špan. *hablar por señoría*, t. j. dávati titul *Vuestra Señoría*.

³ Také co se týká titulů, došel sv. Ignác časem k tomu, že tohoto svého zvyku zanechal.

53.

¹ Rodrigo Portundo byl námořní důstojník španělský. Španělské loďstvo bylo tehdy pod velením admirála Moncady v přístavě janovském.

² Ke dvoru katolického krále se dostal Inigo jen jakožto páže královského nejvyššího účetního Jana Velásqueze (pozn. k § 1); o titulu „katolický král“ viz pozn. k § 21.

³ Ondřej Doria, slavný admirál janovský. Tehdy byl na straně francouzské, ale pro neshody přestoupil r. 1528 na stranu císaře Karla V.

54.

¹ Níže v § 57 praví, že „přijel do Barcelony v postě 1524“. Půst byl toho roku mezi 9. únorem a 26. březnem; lze tedy říci, že přijel do Barcelony asi počátkem března 1524.

² Eliška Roserová, zámožná šlechtična v Barce-

loně, si všimla poutníka Iniga v kostele, když byl v Barceloně v březnu 1523 oněch více méně 20 dní před odjezdem do Jerusalema, a byla mu se svým manželem příznivkyní. Po návratu ho podporovala na studiích v Barceloně a posílala mu později s jinými dobroditelkami a dobrodinci barcelonskými podpory do Paříže a do Benátek. Když sv. Ignác založil Tovaryšstvo Ježíšovo, přišla Eliška Roserová, zatím ovdovělá, v polovici dubna 1543 do Říma s třemi družkami a vymohla si, asi r. 1545, u papeže Pavla III., že směly složití řeholní sliby ženské větve Tovaryšstva, což učinily někdy před 25. pros. 1545. Ale sv. Ignác měl s touto skupinkou žen a zvláště s prudkou Eliškou Roserovou a jejími příbuznými a přáteli tolik potíží a práce, že se listem ze dne 1. října 1546 vzdal vedení jejího a její družiny. Způsobivši ještě nepříjemnosti, vrátila se rozhněvaná Eliška Roserová r. 1547 do Barcelony. Brzy však uznala, že chybila. V listě z Barcelony ze dne 10. pros. 1547 prosí sv. Ignáce za odpuštění a dává mu zprávu, že se věnuje péči o sirotky. A v krásném listě z kláštera františkánek v Barceloně ze dne 20. dubna 1554 prosí sv. Ignáce znovu za odpuštění, oznamuje, že vstoupila do řehole, projevuje lásku k Tovaryšstvu a jest viděti, že žije ve spojení s vůlí Boží (Mon. Epist. Mixtae I 449; IV 148). Vstoupila do kláštera r. 1548 a po velmi

zbožném životě tam zemřela r. 1556 nebo 1557.

³ Jarolím Ardévol, mistr svobodných umění; více o něm Creixel I 244-249.

⁴ Slovo: „*myslím*, že z řádu sv. Bernarda“ je zřejmě opatrná poznámka Gonzálezova, který se z vypravování sv. Ignáce již nepamatoval zcela jistě na řeholní příslušnost. Po tom, co napsal March (José M. March S.J., *Quién y de donde era el monje manresano, amigo de san Ignacio de Loyola*. - *Estudios Eclesiásticos* IV (1925), 185-193) jest uznati, že to byl skutečně řeholník z řádu sv. Bernarda neboli cisterciák, a to z převorství sv. Pavla u Manresy, na cestě k němuž měl sv. Ignác veliké osvětlení, o kterém vypravuje v § 30 Pamětí. Bylo vysloveno a opakováno mínění, že to byl benediktin z kláštera sv. Benedikta v Bages, asi 6 km severovýchodně od Manresy. Ale to odporuje jak textu Pamětí, že sv. Ignác „měl v *Manrese* jednoho řeholníka“, tak jeho úmyslu studovati a při tom prospívat duším. Neboť kdyby byl docházel z Manresy do Bages, nebyl by mohl řádně studovati, a kdyby byl žil v osamělém Bages, nebyl by mohl prospívat duším. Kromě toho není nikde v pramenech ani zmínky, že by byl sv. Ignác kdy měl jaké styky s Bages, kdežto o sv. Pavlu se zmiňuje v § 30 Pamětí.

⁵ Byt mu poskytla Anežka Pascualová, která se

byla zatím vrátila v březnu 1523 z Manresy do Barcelony.

⁶ Kromě studia, modlitby a kajících se však také horlivě věnoval skutkům milosrdenství duchovního i tělesného.

55.

¹ Pokušení podobné dřívějším (§§ 25 na konci a 26) a pozdějším (§ 82). Viz v *Duchovních cvičeních* sv. Ignáce *Pravidla k rozliš. duchů* II 5. 6.

² Viz § 34.

³ Nenosal však kajícího roucha z pytloviny jako v Manrese, ač se šatil chudě.

56.

¹ V Barceloně byla sice také universita, ale v Alcalá de Henares v Salamance byly slavnější. Alkalská byla r. 1836 přenesena do Madridu. Prastará diecése alkalská, zaniklá za vlády Maurů, byla od r. 1088, kdy arcibiskup toledský dobyl Alcalá, spojena s arcidiecézí toledskou; toledský arcibiskup tam měl generálního vikáře (§ 58); teprve roku 1885 byla zřízena nynější diecése madridsko-alkalská.

² Je sporné, zda si svatý Ignác získal druhy již v Barceloně či teprve až v Alcalá. Snad celá věta „ač již měl, *jak mám zato*, několik druhů“ a ne pouze opatrná vsuvka v ní, zde ležatým písmem vytištěná, jest jen domněnka Gonzálezova, možná že

nesprávná. Důvody k pochybnosti jsou jednak okolnost, že ani žádný z prvních tří druhů alkalských (§§ 57. 58) není rodilý z Barcelony nebo z okolí, jednak mlčení životopisce Ribadeneiry a zvláště svědků v beatifikačním procesu barcelonském, kteří jinak připomínají tolik podrobností. Ale Polanco (Mon. Chronicon I 33) tvrdí určitě (a podrobnost, kterou uvádí, že Kalist byl v Jerusalemě, poukazuje k jinému prameni než Gonzálezovi), že se Kalist de Sa, Arteaga a Caceres přidružili ke sv. Ignáci již v Barceloně, a Astráin (I 64) i Tacchi Venturi (II 53) to přijímají. O Kalistovi de Sa je také zmínka v prvním zachovaném listě sv. Ignáce, datovaném z Barcelony 6. prosince 1525 nebo spíše 1524 (Mon. Ignat. 1, I 72); ale nejistota stran data tohoto listu mu odnímá průkaznost v této otázce.

³ V Alcalá de Henares byly tři hospitály; nejnovější z nich byl založen r. 1483 od Ludvíka de Antezana.

57.

¹ Přijel-li do Barcelony asi počátkem března 1524 (viz § 54), přišel do Alcalá asi v březnu nebo dubnu r. 1526. Poněvadž však v červnu r. 1527 z Alcalá odešel (pozn. k § 63), nepobyl tam celého půl druhého roku.

² Poslouchal přednášky z dialektiky neboli formální logiky podle spisu Dominika Soto, z pří-

rodní filosofie podle spisů blah. Alberta Velikého a z bohosloví podle Libri sententiarum Petra Lombarda, aspoň z části asi současně. Trochu mnoho na necelého půl druhého roku, zvláště když se kromě studií ještě zabýval i dáváním duchovních cvičení, katechisací, duchovními rozmluvami a skutky tělesného milosrdenství. Není divu, že při tom všem málo prospěl ve studiích a později v Paříži začal znovu (§ 73). Tato zkušenost z Alcalá ho přiměla později k tomu, že předepsal mezi jiným, aby mladí členové řádu byli po dobu studií volní od zaměstnání s bližními (Mon. Chronicon I 35).

³ Diego de Eguía, r. 1555 již ctihodný stařec, byl ovšem i Gonzálezovi dobře znám. Když sv. Ignác čekal r. 1536 v Benátkách na své druhy z Paříže, setkal se tam s knězem Diegem de Eguía a jeho ovdovělým starším bratrem Štěpánem, kteří se vraceli z Jerusalema. Sv. Ignác je na jejich žádost přijal mezi své druhy, ale zatím je ještě poslal do Navarry, odkud pocházeli, aby urovnali své záležitosti. Počátkem r. 1539 přišli k sv. Ignáci do Říma. P. Diego byl od jara 1540 asi deset měsíců představeným scholastiků Tovaryšstva, studujících v Paříži, počátkem r. 1541 se stal zpovědníkem a spirituálem v římském domě Tovaryšstva a několik let byl i zpovědníkem sv. Ignáce. Zemřel v Římě 16. června 1556. Jeho bratr Ště-

pán, rovněž velmi ctnostný, zůstal bratrem laikem v Tovaryšstvu a zemřel 28. ledna 1551 v Římě. Eguíové byli šlechtická rodina z Navarry a s matčiny strany v příbuzenství se sv. Františkem Xav. Bratr Diegův, o kterém je zmínka, znamenitý španělský tiskař té doby, je Michal de Eguía.

⁴ Špan. *los tres compañeros*, s určitým členem, ač v § 56 je řečeno jen s nejistotou, že měl druhy již v Barceloně, a není zmínky, kolik jich bylo, ani zda šli se sv. Ignácem do Alcalá. Byli to Juan de Arteaga, snad z Estepy v Andalusii, a Calixto de Sa a Lope de Cáceres, oba ze Segovie. V § 58 se jmenuje čtvrtý, mladý Francouz Jean de Reinalde, dříve páže dona Martina de Córdoba, místokrále navarského, který se přidružil později než jmenovaní tři. Seznámil se se sv. Ignácem v hospitále Antezanově, když se tam léčil z rány, kterou utrpěl, jda městem Alcalá. Jak viděti z výslechu svědků dne 19. listopadu 1526 (Mon. Ignat. 4. I 603. 606), bydlili tehdy čtyři druhové Inigovi vesměs jinde a nelze říci, zda byli v domě bratří Eguíů předtím nebo potom, a jak dlouho.

58.

¹ Špan. *ensayalados*. Sayo je hrubá kazajka; podle výpovědi svědků v prvním procesu alkalském nosili Inigo a jeho druhové jasně hnědé úzké kabátce až po paty a čepice téže barvy. Níže v § 66 se praví

o Kalistovi, že měl v Salamance *sayo corto*, krátkou kazajku.

² Špan. *alumbrados*; jejich nauka byla „směsice luteranismu, gnosticizmu a buddhismu“; proto je inkvisice stíhala (Tacchi Venturi II 54).

³ Akta tohoto prvního procesu alkalského a dvou dalších (§§ 59. 60) se zachovala v opisech a jsou naposled vydána v Mon. Ignat. 4, I 598-608; 608 až 610; 611-623. Inkvisitoři, nebo spíše jejich delegáti (Astráin I 51), byli kanovník licenciát bohosloví Alfons Mejía z Toleda a kanovník Dr. Michal Carrasco z Alcalá s notářem Františkem Ximénem, a jejich vyšetřování trvalo, jak z akt vidno, jen jeden den, 19. listop. 1526, a skutečně se omezilo na výslech svědků. Dne 21. listop. si pak předvolal Jan Rodríguez de Figueroa, tehdy generální vikář toledského arcibiskupa Alfonsa de Fonseca v Alcalá, později předseda královské rady španělské, Iniga a jeho druhy, a vynesl svým jménem rozsudek, v němž nařizuje „z náležitých příčin, které ho k tomu mají... pod svatou poslušností a pod trestem větší exkomunikace, do které upadnou ipso facto, učiní-li opak, aby oni a každý z nich v nejbližších osmi dnech zanechali řečeného šatu a způsobu oděvu a přizpůsobili se obyčejnému šatu, který nosí klerikové nebo laikové v těchto královstvích kastilských“ (Mon. Ignat. 4, I 608).

59.

¹ „Všichni chodí obuti, vyjma Iniga“, praví svědkyně v prvním procesu (Mon. Ignat. 4, I 604).

² Akta tohoto druhého procesu mají datum 6. března 1527 a jsou jen výslech tří svědkyní. Rozsudek nebyl vynesěn.

60.

¹ Toto rčení je omyl; bylo to jen sotva o půl druhého měsíce později, ježto rozsudek v tomto třetím procesu je datován dne 1. června 1527 a sv. Ignác praví v § 62, že od toho dne, co vstoupil poutník do vězení, až do toho, co jej propustili (a to bylo hned po rozsudku), uplynulo 42 dní. Totéž praví v listě Janovi III., králi portugalskému, ze dne 15. března 1545 (Mon. Ignat. 1, I 296). Byl tedy, nemýlí-li se na těchto dvou místech, uvězněn asi 19. dubna 1527, tedy slabého půl druhého měsíce od 6. března, dne druhého vyšetřování.

² Portugalec Dr. Emanuel Miona, profesor v Alcalá. Když Inigo odešel do Paříže, odebral se Miona za ním a byl i tam jeho zpovědníkem a snažil se podporovati jeho záměry. Vybízel na př. Nadala, ač marně, aby se přidružil ke sv. Ignáci, ale sám tohotaké neučinil. Teprve koncem r. 1545 vstoupil do Tovaryšstva a zemřel v Římě 4. března 1567.

³ Terezie Enríquez, vdova po Gutierre de Cárdenas, nazývaná „la Santa“ (svatá) a pro svou ve-

likou lásku a úctu k Nejsv. Svátosti „la loca del Sacramento“ (blázen Nejsv. Svátosti).

⁴ Akta tohoto třetího procesu začínají výslechem svědkyní dne 2. (nebo podle jiného rukopisu 10.) května 1527. Ke dni 18. května se praví: „Po tom, co je výše řečeno, v řečeném městě Alcalá, dne 18. května roku výše řečeného zašel řečený pan vikář do církevního vězení a dal si předvolati řečeného Iniga“ a vyslýchal ho. Nebylo to tedy za 17 dní, nýbrž bezmála za měsíc od uvěznění. V zachovaných aktech není otázky o zachovávání soboty ani výslechu Iniga stran obou žen v § 61, ale po zápise o výslechu Inigově je pod datem 21. května zápis o výslechu napřed dcery, pak matky, pak jejich posluhovačky.

⁵ Otázkou je míněna sobota židovská, kdežto Inigo měl snad nějaké sobotní pobožnosti ke cti P. Marie.

61.

¹ Byly to Maria del Vado a její dcera Luisa Velásquezová.

² Z výsledku svědkyní v aktech třetího procesu je viděti, že se u některých z těch žen, které se stýkaly s Inigem, počaly jeviti hysterické symptomy a Figueroa se dotazoval i na to. Viz též, co sv. Ignác sám praví výše v § 57 o zvláštních zjevech u některých osob.

³ V Jaénu v Andalusii se uctívala t. zv. svatá rouška s vtištěným obrazem tváře Kristovy. Obě ženy šly, jak z vypravování zde v Pamětech a z výsledku jejich v aktech třetího procesu pod datem 21. května 1527 viděti, v postě se svou posluhovačkou do Jaénu a pak k P. Marii do Guadalupe.

⁴ Dr. Petr Ciruelo byl profesor bohosloví na universitě v Alcalá.

⁵ V slavném průvodě k nemocným, jak bývalo zvykem.

62.

¹ V aktech třetího procesu se praví: „*Rozsudek*. A po tom, co je řečeno, v řečeném městě Alcalá, 1. června řečeného roku, si dal řečený pan vikář předvolati řečeného Iniga a řekl, že z náležitých příčin, které ho k tomu vedou a jež vyplývají z této informace a jiných mimo ni, že nařizuje, a nařídil, řečenému Inigovi, aby v nejbližších deseti dnech zanechal šatu, který nosí... a přizpůsobil se šatu obyčejnému, který nosí lidé rodilí v těchto královstvích, a vzal si šat klerika nebo laika, který se mu bude lépe líbiti; a v těch deseti dnech, dokud si nevezme řečeného šatu, aby nevycházel z domu, kde žije a bydlí. - Rovněž mu nařídil, aby od nynějška, po úplná tři léta, která poplynou od řečeného dnešního dne, neučil nebo nepoučoval nikoho... [o] prikázaních nebo jiné

věci týkající se naší svaté katolické víry po dobu plných řečených tří let; a aby po uplynutí řečených tří let nicméně trval účinek tohoto nařízení, leč by mu řádný soudce a generální vikář v duchovních věcech místa a diecése, kde bude v té době řečený Inigo pobývati, dal dovolení učit. To řekl že mu nařizuje, a nařídil, pod trestem větší exkomunikace, do které upadne ipso facto, učiní-li opak, a že bude navždy vypověděn z těchto království. - Tento řečený akt, jak je to v něm obsaženo, dal slovo od slova oznámiti řečenému Kalistovi a všem ostatním jeho druhům, kteří chodí v témže šatě jako řečený Inigo... pod týmiž tresty a censurami, aby jej tak zachovávali a plnili.“ - On s tím byl srozuměn (Mon. Ignat. 4, I 621 n.).

V rozsudku prvního a třetího procesu se sice mluví stejně o zanechání šatu, ale z vypravování v Pamětech je viděti, že to bylo míněno rozdílně, po prvé jen co do stejnosti barvy u všech, po druhé i co do odlišnosti od obvyklého kroje nebo střihu. Šaty, které jim předepsal, jim dal generální vikář sám (§ 64); dosti přísné jednání se vysvětluje opatrností nutnou tehdy, kdy se kacířské nauky objevovaly i ve Španělsku.

P. González má v Memoriale tento zápis s datem 17. února 1555, t. j. dne, kdy mu sv. Ignác slíbil vyložiti veliké osvětlení v Manrese. „Tázal jsem

se Otce, jaký důvod měl k tomu, abychom [v Tovaryšstvu] neměli [zvláštního] řeholního roucha. Odpověděl. S počátku jsem se věnoval kajícností a nosil jsem odlišný šat. Soudcové mi nařídili, abych se šatil podle obvyklého a obecného způsobu. Odtud jsem nabyl této náklonnosti [tomé de aquí esta devoción]; když mi to nařizují, udělám to tak, neboť na šatě málo záleží“ (Mon. Ignat. 4, I 219n.).

63.

¹ „Dvacátého dne poté, co vyšel z vězení, ... se odebral spolu s druhy k arcibiskupovi toledskému“ (Mon. Chron. I 37), který byl tehdy u královského dvora ve Valladolidě; tedy asi 21. června 1527. Druhové, šli-li s ním do Valladolidu, jak to praví Polanco na uvedeném místě, se nezdrželi, nýbrž šli hned dále do Salamanky.

² Trestní rozsudek diecésního církevního soudu, který nabude moci práva, platí ovšem (podle věci, o které jde) všude, v celé katolické církvi: odsouzený jej nese s sebou. Ale sv. Ignáci nebylo dokázáno nic trestného a zákaz jemu daný nemohl tedy býti trest, nýbrž jen obyčejné nařízení diktované opatrností, „protože neměli studií“. Proto mohl sv. Ignác míti důvodně zato, že platnost nařízení jemu a druhům daného je, jako při jiných nařízeních daných z řádné moci diecésní vrchnosti,

omezena hranicemi pravomoci toho, kdo je dává, t. j. že platí jen v diecési alžalské a nanejvýše ještě i v arcidiecési toledské pro osobní spojení obou pod týmž arcibiskupem. Podobně uvažoval po rozsudku v Salamance (§ 70).

³ Viz § 52, pozn. 1. 3.

⁴ Kolej větší sv. Jakuba, obyčejně nazývaná arcibiskupskou, kterou založil Fonseca pro chudé studenty.

⁵ Skudo je obecné jméno zlatých a stříbrných mincí v různých zemích, které tak sluly proto, že měly - od XII. stol. - na rubu štít (italsky a španělsky *scudo*) se znakem. Ve Španělsku se tento druh peněz připomíná po prvé v nařízení daném Karlem I. a Janou ve Valladolidě r. 1537, podle něhož měl zlatý skudo čistotu 917 tisícín a vážil 3.375 gr. (Enciclopedia Espasa, sv. XX s. Escudo). Snad tedy sv. Ignác zde užívá anachronisticky jména skudo již o minci z r. 1527; míní zde a později, jak lze souditi, skudy zlaté. - Snadno pochopíme, že se arcibiskup nemohl v soukromé rozmluvě s Inigem vysloviti proti úřednímu vyšetřování nebo rozsudku svého generálního vikáře.

64.

¹ Datum příchodu do Salamanky není známo. Nelze však, praví Tacchi Venturi (II 58), míti zato, že od odchodu z Alcalá (asi 21. června 1527) ztrá-

vil na cestě a ve Valladolidě více než měsíc. Spíše o něco méně, takže do Salamanky dorazil asi kolem 15. července.

² Ve špan. textu je mylně: *sv. Jana*. Jiné prameny a též latinský překlad u bollandistů mají správně *sv. Štěpána* a klášter dosud sluje dominikánský nebo u *sv. Štěpána*.

³ Byl to P. Petr de Soto O. P., později zpovědník Karla V. a slavný bohoslovec na církevním sněmu tridentském. Stykem s blah. Petrem Fabrem T. J. v Německu r. 1541 se naklonil Tovaryšstvu Ježíšovu na celý život.

65.

¹ Není správný; rozluka není úplná. I prostý křesťan bez bohosloveckého vzdělání, ale znající katechismus a žijící podle něho, může s Boží milostí řádu obyčejného a bez zvláštního osvícení Duchem sv. účinně nabádati bližního k dobrému životu. Tak to činili druhové Inigovi. Že sv. Ignác znal mnoho věcí víry se týkajících také z přímého osvícení Božího, je arcí pravda (Pam. §§ 27. 30. 31). Poněvadž se vyskytovali osvícenci (viz § 58 a pozn.), nastrojil podpřevor svou neúplnou rozlukou kličku, do které se mohl Inigo, byl-li nakažen bludem, snadno chytiti.

² Erasmus Desiderius z Rotterdamu (1466-1536), řeholní kanovník sv. Augustina neboli lateránský,

nejslavnější humanista středoevropský v XVI. stol. Ve svých spisech má řadu věroučných bludů nebo pochybování o dogmatech a posměšných útoků na důležitá zřízení církevní a přispěl tak k připravení půdy protestantismu, ač se sám rozhodnutím církve podroboval a zůstal jí věrný. Jeho náboženství se čím dále tím více blíží „náboženství jen mravoučnému bez náboženských úkonů a dogmat“ (J.-B. Pineau, Erasme. Sa pensée religieuse. Paris, 1924, str. 184). Při takovém náboženství v knihách Erasmových není divu, že sv. Ignác, který měl jako jiní svatí v tom ohledu jemný cit, když začal v Barceloně nebo v Alcalá jednak k duchovnímu prospěchu, jednak ke zdokonalení v latině čísti Erasmovo *Enchiridion militis christiani* (Rukověť křesťanského rytíře: je to nárys praktického křesťanství), postřehoval, že v něm z toho čtení zvlažňuje horlivost v duchovním životě, a proto knihu velmi brzy odhodil. Ve Španělsku byl boj mezi přívrženci Erasmovými a jeho protivníky (viz také Pastor VI 2, 550).

67.

¹ Bakalář bohosloví Martin Frías, biskupský vikář (provisor) v Salamance.

68.

¹ Poukázal na své malé vzdělání. Viz § 62.

² Viz *Duchovní cvičení* sv. Ignáce, Zpytování

svědomí všeobecné, o myšlení (v českém překladě na str. 112).

69.

¹ Byl později biskupem v Burgos, kardinálem knězem titulu sv. Eusebia, za Filipa II. guvernérem v Sieně, velikým příznivcem Tovaryšstva. Zemřel r. 1556.

70.

¹ Také v listě portugalskému králi Janovi III. ze dne 15. března 1545 píše sv. Ignác: „V Salamance se mnou zavedli nový proces a byl jsem uvržen nejen do vězení, nýbrž také v okovy, a tam jsem pobyl 22 dní.“ A promluviv o pozdějších procesech, dvou v Paříži a po jednom v Benátkách a v Římě, končí: „A ve všech těch osmi procesech [tři první byly v Alcalá] jsem, z pouhé milosti Boží a milosrdenství jeho, nebyl nikdy odsouzen ani v jedné větě, ani v nějaké slabice, ani v čem jiném toho větším, ani mi nebylo uloženo pokání ani jsem nebyl vypověděn. A chtěla-li by Vaše Výsost býti zpravena, proč byly nevole a vyšetřování proti mně tak veliké, račiž věděti, že to nebylo pro něco v souvislosti s rozkolníky, luterány nebo osvícenci, neboť s těmi jsem se nikdy nestýkal ani jich nepoznal, nýbrž protože se divili, že já, ač nemám vědeckého vzdělání, zvláště ve Španělsku, tak velice mluvím o duchovních věcech a mám pro ně

tolik styků. Je pravda, že Pán, který mě stvořil a bude mě navždy souditi, je mi svědek, že bych za všecku moc a všecko časné bohatství, kolik je jich pod nebem, nechtěl, aby se mi všecko to řečené nebylo stalo, nýbrž zůstávám s touhou, aby to bylo zašlo ještě mnohem dále, k větší slávě jeho božské Velebnosti (Mon. Ignat. 1, I 296n.)

² Zákazem říkati: „Toto je hřích smrtelný - to je hřích všední“ jim bylo vlastně znemožněno mluvení o duchovních věcech vůbec, neboť, jak jest viděti v aktech třetího procesu v Alcalá z výsledku předvolaných žen a samého Iniga, v praxi docházelo často k otázce, zda to neb ono je hřích, a zda všední či smrtelný.

³ Viz pozn. 2 k § 63.

71.

¹ Jiný důvod k tomuto rozhodnutí byl, že doufal, jak sám na konci tohoto § 71 naznačuje, že si mezi četnými studenty university pařížské získá nové druhy k apoštolskému životu. Polanco (Mon. Chronicon I 40) uvádí též ten, že, neuměje francouzsky, měl zato, že se tam bude méně zabývati bližními a bude moci více studovati. K tomu, co praví v § 73 o chvatu v dosavadních studiích, nutno přidati i značnou apoštolskou činnost.

72.

¹ Sečteme-li dny pobytu v Salamance (s při-

dáním asi čtyř dní mezi pozváním od dominikánů a obědem u nich), dostanem nanejvýše asi 58 dní. Přišel-litedy sv. Ignác do Salamanky kolem 15. července 1527 (viz pozn. k § 64), odešel z ní kolem 15. září téhož roku.

² V Barceloně pobyl u dřívějších dobrodinců do konce r. 1527 a počátkem r. 1528 se vydal na cestu do Paříže. Barcelonští dobrodinci ho chtěli opatřiti penězi; na přání Inigovo se to stalo bankovní poukázkou na Paříž (níže, § 73).

73.

¹ Dorazil do Paříže 2. února 1528; napsalť 3. března 1528 své dobroditelce Anežce Pascualové v Barceloně: „Za příznivého počasí a v úplném zdraví jsem z milosti a dobroty Boha, Pána našeho, dorazil dne 2. února sem do města Paříže, kde studuji, dokud Pán omně nezařídí něco jiného“ (Mon. Ignat. 1, I 74).

² Filip II. se narodil ve Valladolidě 21. května 1527.

³ Byla to kolej na pahorku sv. Genovefy; založil ji r. 1314 Jiljí Aycelins, arcibiskup rouenský, a teprve r. 1393 byla nazvána *de Montaigu*, podle Ludvíka de Montaigu z rodiny zakladatelovy. - Studie humanitní odpovídají našim středoškolským.

¹ Do tohoto hospitálu, Saint-Jacques aux Espagnols, kousek za kostelem sv. Neviňátek, blízko brány Porte Saint-Denis, byli přijímáni především chudí Španělé. V hospitéle měl jen byt; živobytí si musil sháněti. Jak dlouho bydlil v hospitéle, nelze přesně říci; z § 77 vidíme, že tam již nebydlil, když po první cestě do Flander dával Peraltovi, Castrovi a Amadorovi exercicie. Asi mu teprve tehdy obdržené almužny umožnily najít si lepší byt a platit si jej.

² Podle tehdejších zvyků začínala škola v zimě přede dnem a večer trvala až do noci.

³ Španělsky *algunos regentes*. Regenti byli profesori, mnozí z nich zároveň představení v kolejích. - V kolejích bývalo tehdy pět kategorií studentů: *bursisté*, kteří měli byt a stravu zdarma z výnosu nadačního jmění; *portionisté* nebo *konviktoři*, kteří si za obojí platili; *kameristé*, kteří měli byt, ale se živili na své útraty; *externisté*, kteří chodili do koleje do školy, platíce školné; konečně někdy *studenti-sluhové*, kteří se za posluhování v domě nebo profesorům směli účastnit přednášek (Fouqueray I, 9, pozn. 5). Kromě toho bývali chudí studenti soukromými sluhy profesorů a bývali za to soukromě od nich vyučováni. Sv. Ignác byl dotud externistou; nyní se chce stát buď studentem-sluhou

nebo soukromým sluhou u některého profesora.

75.

¹ Juan de Castro, tehdy bakalář bohosloví, později doktor, podle některých spisovatelů z Toleda, kdežto podle pramenů spíše z Burgos. Sv. Ignác dal mnoho na jeho moudrost, takže blahoslavenému Petru Fabrovi, když byl na studiích v Paříži soužen vrtochy, poradil, aby vykonal generální zpověď u doktora Castra. O něm také níže v §§ 77. 78. 90.

76.

¹ Španělští obchodníci v Brugge a v Antverpách v Belgii a také v Londýně v Anglii dávali podpory chudým studentům. Inigo se tedy vydal tři léta po sobě, buď 1528-1530, anebo snad až 1529-1531, asi využívaje k tomu i některých školních prázdnin, do Belgie a posledního z těch tří let si zajel z Belgie ještě i do Londýna. V dalších letech mu již nebylo cest třeba, ježto mu někteří z těch obchodníků, poznavše jeho ctnosti, sami posílali každý rok podpory do Paříže. Těmito podporami a těmi, které mu přicházely z Barcelony a které, jak se zdá, dostával i od dobrodinců v Paříži, se mohl sám vydržovati a ještě i někdy pomoci jiným. O jedné z cest víme, že na ní byl Inigo v době čtyřicetidenního postu (Mon. Chron. I 43); která to byla, nelze říci.

Že první cesta byla snad již v druhé polovici r.

1528, by se mohlo souditi z toho, že, „když přišel po prvé z Flander, začal se horlivěji, než měl v obyčejí, věnovati duchovním rozmluvám [poněvadž nemuseje se starati o živobytí, měl na ně více kdy] a dával téměř současně třem cvičení“ (§ 77), jejichž výsledek způsobil proti němu bouři (§§ 77. 78. 81) „asi patnáct měsíců po příchodu do Paříže“ (Mon. Chron. I 45), t. j. asi v dubnu nebo v květnu 1529, takže cesta vykonaná až r. 1529 by ponechávala na vše, co se po ní událo, příliš málo času. Ale s druhé strany se podobá, že návštěva u inkvisitora v § 81, způsobená touto bouří, byla nedlouho před 1. říjnem 1529. Poněvadž nepřítomnost způsobená cestou do Rouenu nebyla dlouhá, nějakých 14 dní, míní Tacchi Venturi (II 65), že bouře byla později než 15 měsíců po příchodu do Paříže a že Polanco měl místo patnácti říci devatenáct, takže by bouře byla bývala v srpnu nebo v září 1529, což by ovšem ponechávalo i v roce 1529 dosti času na předcházející cestu do Belgie a ostatní události po ní. Nelze tedy říci nic určitého, kdy byl sv. Ignác po prvé v Belgii a jak brzy po té cestě dával r. 1529 exercicie, o kterých mluví v § 77. Nedopatřením však tvrdí Tacchi Venturi (II 360), že se sv. Ignác přestěhoval na počátku školního roku 1529-1530 do koleje sv. Barbory z *hospitálu sv. Jakuba*. Když vznikla proti němu pro exercicie bouře, pro kterou šel k in-

kvisitorovi (§ 81), nebydlil již v hospitéle (§ 77), snad již dosti dlouho ne, a v době návštěvy u inkvisitora bylo ještě trochu před začátkem školního roku.

Veliké obtíže s výživou, které mu bylo s počátku v Paříži přestáti a jež mu tak vadily ve studiu, byly později podnětem k tomu, že v Konstitucích Tovaryšstva předepsal, že studijní domy (koleje) Tovaryšstva mají býti dotovány (Mon. Chron. I 44).

77.

¹ Pedro de Peralta. O něm více v § 78. Stal se kanovníkem v Toledě a byl příznivcem Tovaryšstva. V říjnu 1547 mu dává sv. Ignác z Říma psáti, že bude žíti nespokojen, bude-li zároveň milovati Boha a svět (Mon. Ignat. 1, I 629; Mon. Nadal I 233).

² Sorbona byla původně jedna z kolejí bohoslovecké fakulty pařížské university, založená asi r. 1257 od Roberta de Sorbon. Od polovice XVI. stol. slula Sorbonne bohoslovecká fakulta pařížská vůbec; r. 1882 byla bohoslovecká fakulta na pařížské universitě zrušena a jméno Sorbonne teď označuje sídlo fakult filosoficko-filologické a matematicko-přírodovědecké, některých jiných universitních ústavů a universitní knihovny.

³ Kolej sv. Barbory stála naproti koleji de Montaignu. Byla založena r. 1460 jakožto soukromý pod-

nik pro studující ze všech zemí, ale na konec v ní bývali hlavně Španělé a Portugalci. Od r. 1520 byla pod ochranou portugalského krále Jana III., který v ní vydržoval značný počet mladíků (Brou, Xavier I, 23 n.). - O Amadorovi není nic více známo, než co se praví zde v §§ 77. 78. Tato duchovní cvičení dával sv. Ignác někdy r. 1529; viz pozn. k § 76.

78.

¹ Toto byl druhý pokus získati si druhy. Nezdařil se, jak se nezdařil pokus ve Španělsku (viz § 80).

² Vlastně poblíž Valencie. Viz § 90.

³ Dr. Diego de Gouvea, Portugalec, ředitel koleje sv. Barbory, muž znamenitých schopností, udržoval mezi studenty svého domu, dříve nechvalně známého pro lehké mravy, přísnou kázeň a chvalitebné závodění ve studiu.

Trest dvorany nebo dvora (obojí může znamenati lat. *aula* na tomto místě, a Fouquieray I 24 překládá *salle du collège*, kdežto Böhmer I 136 Hof des Kollegs) záležel podle statutu fakulty svobodných umění z r. 1488 v tomto. „Provinilý student buď potrestán ve dvoraně koleje, jejíž student je, od čtyř regentů, a od každého z nich buď mrskán metlou na obnažená záda, v přítomnosti všech studentů ze své koleje, po znamení zvonem [kolejním] a v přítomnosti pana rektora [university] a pánů prokurátorů [čtyř národů university], bude-li jim

libo býti přítomnu, anebo aspoň v přítomnosti nějaké vážené osoby, kterou se magister ředitel [koleje] rozhodne zavolati k většímu zahanbení provinilého mladíka“ (Fouqueray I 24). - „Charakterizuje jej (t. sv. Ignáce), že se zase směle odvážil přímo do doupěte lvova a právě do této koleje [sv. Barbory] se dal 1. října 1529 zapsati nejen jakožto posluchač, nýbrž i jakožto obyvatel, ačkoliv dokonale věděl, jak o něm ředitel Dr. Gouvea smýšlí“ (Böhmer I 133).

Výrok před měsíci v rozčilení pronesený ovšem nebyl proveden, když sv. Ignác vstoupil do koleje sv. Barbory, ale málem by byl Gouvea, již od dřívějška rozmrzelý, dal na sv. Ignáci provésti dvoranu kdysi později za to, že nabádáním ke zbožnosti a častému přijímání svátostí způsobil, že se studenti v koleji méně hojně účastnili obvyklých sice, ale nepovinných vědeckých cvičení ve sváteční dopoledne. To vytýkal profesor, který ta cvičení řídil, nejprve Inigovi a pak si stěžoval několikráte řediteli Gouveovi, který dal Iniga napomenouti a pohroziti mu. Když nic neprospělo, rozhodl se rozhněvaný Gouvea bez výslechu, že dá obviněnému dvoranu. Tím zostuzením by byl ovšem zničil vliv Inigův na jiné studenty - ale také nevinnému zneemožnil další apoštolskou činnost a získávání druhů ke společné práci ke slávě Boží. Tento důvod přiměl Iniga k tomu, že před provedením trestu požádal

o soukromou rozmluvu s ředitelem, v níž mu vložil svou ochotu trpěti nevinně, ale také důsledek, který z toho vyplyne. Je Dru Gouveovi k veliké cti, že nejen uznal, co mu sv. Ignác s nadpřirozeného stanoviska předložil, nýbrž i místo vykonání dvorany veřejně před shromážděnými prohlásil svůj omyl a křivdu, které by se byl málem dopustil. Vliv Inigův u studentů tímto výsledkem velice vzrostl a Gouvea později, koncem r. 1538 nebo počátkem r. 1539, upozornil portugalského krále Jana III. na družinu sv. Ignáce v Římě jakožto na vhodné misionáře pro východní Indii, kam se pak odebral František Xavier.

V koleji sv. Barbory měl sv. Ignác, jak viděti z Memorialu blahoslaveného Petra Fabra, nějakou malou bursu neboli stipendium. Pravíť Faber o sobě a sv. Ignáci: „Poněvadž jsme žili spolu a v téže světnici, u téhož stolu, na tutéž bursu, a on mi byl učitelem v duchovních věcech..., splynuli jsme konečně v jedno v touhách, a ve vůli a pevném předsevzetí zvoliti si tento život, který nyní máme“ (Mon. Fabri 493). Jakožto třetí s Inigem a Fabrem bydlil v téže světnici u sv. Barbory František Xavier (Faber tamt.), který dokončil s Fabrem filosofická studia v březnu 1530 a od října téhož roku učil filosofii v koleji řečené de Beauvais.

Když P. Šimon Rodrigues S. J., také jeden z prv-

ních druhů sv. Ignáce, praví v *Commentarium de origine et progressu Societatis Jesu*, datovaném v Lisaboně 25. července 1577, odlišně od účastníka Fabra: „Všichni (t. Loyola, Faber, Xavier) bydlili v koleji sv. Barbory v témž domě, ale v různých pokojích (Mon. Broet-Jay-Codure-Rodrigues, str. 453n.), buď se po tak dlouhé době mylí, jak se mylí i v některých jiných podrobnostech těchto svých vzpomínek, anebo nanejvýše plyne, že tři řečení nebyli celou dobu svého současného pobytu v koleji sv. Barbory spolukameristy.

79.

¹ Viz § 73.

² Těmito slovy končí text španělský; ostatek až do konce diktoval González italsky (viz úvod Gonzálezův, § 5).

³ V tamějším benediktinském klášteře (Thibaut 130).

⁴ Asi na tu, kde je nyní osada Cormeilles en Parisis (Thibaut 130).

80.

¹ Leonora de Mascarenhas byla vznešená a zbožná Portugalka, přišlá do Španělska jakožto dvorní dáma portugalské infantky Isabely, choti Karla V. Byla vychovatelkou Filipa II. a později též jeho prvorozeného, známého nešťastného Dona Karla. Poznala sv. Ignáce ve Valladolidu a v Alcalá a od

prvního setkání ho měla za světce a byla jemu a později i Tovaryšstvu jím založenému velmi příznivá.

² Do západní Indie neboli Ameriky, která náležela císaři Karlovi V., t. j. Španělsku, kdežto východní Indie byla portugalská.

³ Ital. *fu fatto commendatore*. Komenda je církevní obročí tak udělené, že jeho majitel požívá důchodů, někdy má i nějakou jurisdikci, ale nespravuje úřadu po duchovní stránce.

⁴ Ale ještě před potvrzením Tovaryšstva bulou Pavla III. *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1540.

⁵ Stal se r. 1540 biskupem v Chiapa a 8. října téhož roku zemřel v Mexiku. - O Reinaldovi již řekl v § 67, že se stal řeholníkem.

81.

¹ P. Matouš Ori O. P., převor kláštera u sv. Jakuba. Přesně řečeno nebyl tribunál inkvisice nikdy zřízen ve Francii tak, jak ve Španělsku a v Itálii, ale byli tam často inkvisitoři delegovaní papežem, aby chránili čistotu víry. Tak tomu bylo s P. Matoušem Ori, který dostal ten úřad za pontifikátu Klimenta VII. (1523-1534) proti protestantismu vnikajícímu do Francie (Fouquieray I 20).

82.

¹ Školní rok se počínal 1. října. Sv. Ignác v době od února 1528 do léta 1529 zopakoval studia hu-

manitní a teď začíná znovu filosofii. Vstoupil někdy před 1. říjnem 1529 do koleje sv. Barbory a byl dán do téže světnice, ve které bydlili Petr Faber a František Xavier. Faber, jenž po velikonocích r. 1530 došel licenciátu filosofie, na přání profesora Peňi ochotně pomáhal Inigovi ve studiu filosofie a přitom se lépe poznali; s Xavierem se počal sv. Ignác důvěrněji stýkati až r. 1533.

² Ale právě ti, které byl dotud získal jak ve Španělsku, tak v Paříži, ho opustili, kdežto proti svému předsevzetí si teď přece získal nové druhy, kteří vytrvali.

³ Viz §§ 54. 55.

⁴ Petr Faber praví ve svém *Memoriale* (Mon. Fabri 495), že asi v polovici r. 1533 již měl ode dvou let předsevzetí „následovati Ignáce v chudobě“ a tehdy byl již v nich silný, a že exercicie vykonal počátkem r. 1534. Dne 30. května 1534 byl pak vysvěcen v Paříži na kněze, prvního ve vznikající družině. Také František Xavier byl získán již kolem r. 1533, ale duchovní cvičení vykonal až po slibech učiněných 15. srpna 1534 na Montmartre. Byli tedy sice získáni již před cvičeními ale cvičeními arci mnohem dokonaleji. Xavier nevykonal duchovních cvičení proto dříve, že filosofický kurs, který od počátku školního r. 1530-1531 přednášel v koleji de Beauvais, mu nedovolil pře-

rušiti na měsíc práce nutné k náležité přípravě.

⁵ Dr. Jarolím Frago z Uncastillo v Aragonii, theolog na Sorbonně; zemřel 13. září 1537. Byl učitelem sv. Ignáce a sv. Františka Xaviera.

84.

¹ Neví se, co bylo toto braní kamene; snad nějaká kratochvíle, kterou kandidát svým spolužákům zaplatil. Učitel, s kterým se poradil, byl asi Peňa. Byl pomluven, že vydal na věc ne zcela povinnou tolik peněz, ač žije z almužen; kdyby si kamene nebyl vzal, byli by ho pravděpodobně pomluvili jiní, anebo i titíž, že nejedná jako druzí.

Akademické stupně na fakultě artistické (filosofické) byly tyto. Po (aspoň) dvouletém studiu a příslušných zkouškách byl student *bakalářem* svobodných umění. Po dalším (aspoň) roce a zkouškách se stal *licenciátem* svobodných umění. Říkalo se sice licenciátům již magister artium, mistr svobodných umění, a sv. Ignác se také tak o sobě vyjadřuje v listě Anežce Pascualové ze dne 13. června 1533 (Mon. Ignat. 1, I 90), ale universita toho titulu nedávala a jeho privilegií nepřiznávala, leč po nové zkoušce, arcí jen formální, a po přijetí mezi magistry, t. j. po promoci. Někdy po licenci, obyčejně ještě v témže školním roce, docházeli kandidáti způsobem právě řečeným hodnosti *magistra* neboli *mistra* svobodných umění.

Sv. Ignác se tedy stal bakalářem filosofie někdy před velikonoci 1532, ježto se podle zachovaného zápisu stal licenciátem filosofie 13. března 1533 (Acta SS., Comment. praeuius, § XVII, n. 168-170). Magistrem filosofie se však stal, jak praví jeho zachovaný magisterský diplom, teprve „r. 1534 po velikonocích“, asi proto, že výlohy spojené s nabytím licence vyčerpaly na delší dobu jeho prostředky. Diplom má arci datum 14. března „řečeného roku 1534“ (Mon. Ignat. 4, II 1n.), ale to je ještě rok 1534 jen podle počítání let a Paschate, od velikonoc do velikonoc (viz Acta SS., tamtéž n. 168), jehož se na pařížské universitě užívalo. Podle našeho počítání je diplom ze dne 14. března 1535.

Jinak arci vysvětluje datum diplomu Tacchi Venturi (II. 67). Má zato (snad proto, že doba mezi promocií po velikonocích 1534 a datem 14. března 1535 je příliš dlouhá), že místo data 14. mensis *Martii* jest v diplomu čísti 14. mensis *Maii*. Pak by ovšem i podle nynějšího počítání byl diplom z r. 1534. Ale dohad jeho, že v diplomu je omyl, je přece jen příliš smělý. Lépe je uznati, že nevíme, proč je mezi promocií sv. Ignáce a jeho magisterským diplomem taková časová mezera.

² Podle vysvědčení ze dne 14. října 1536 (Mon. Ignat. 4, II 2), které si později dal dáti, studoval v Paříži bohosloví jen „jeden rok a půl“. Ježto ode-

šel z Paříže koncem března 1535, plyne z vysvědčení, že začal bohosloví počátkem října 1533 (školní rok na bohoslovecké fakultě počínal 18. října), tedy hned od počátku školního roku po obdržené licenci svobodných umění. Mínil doplniti bohoslovecká studia v Bononii, zatím co bude očekávati své druhy v Itálii, ale poněvadž mu tam zdraví nesloužilo, odebral se po zotavení z onemocnění do Benátek. Tam také chtěl studovati, asi soukromě, dále teologii až do postu 1537 a něco, jak se podobá, v tom ohledu skutečně učinil, ale mnoho toho nebylo. Celkem jeho vzdělání nepřesahovalo prostřednosti (*mediocres letras*, praví Laínez, Mon. Ignat. 4, I 95n., 724), ale jeho vytrvalost v tolika obtížích přirozených i dobrovolně zvolených zasluhuje podivu a z Paříže si odnesl drahocenné zkušenosti, které mu později prospěly při stanovení studijních předpisů v Konstitucích Tovaryšstva.

³ První z druhů, které získal v Paříži, byl Francouz jazykem, blah. Petr Faber (pravým jménem Favre) z Villaretu v Savojsku; druhý byl Španěl, sv. František Xavier z Navarry (viz pozn. k § 82). Následovali r. 1533 dva přátelé, Španělé Jakub Laínez z Almazánu ve Staré Kastilii a Alfons Salmerón z Toleda. Pátý byl Portugalec Šimon Rodrigues de Azevedo z Voucelly v diecési Vizeu, šestý Španěl Mikuláš Alonso, podle svého rodiště poblíž Palencie

zvaný Bobadilla. Tyto získal svou ctností a laskavostí do r. 1534 a utvrdil je duchovními cvičeními, jež, jak praví Faber (Mon. Fabri 496), všichni kromě Xaviera vykonali před 15. srpnem 1534. Na ten svátek Nanebevzetí P. Marie šli všichni do kostelíka P. Marie na Montmartre u Paříže a tam v dolejší kapli po sv. přijímání ve mši, kterou sloužil Faber, každý učinil slib chudoby po studiích, čistoty, pouti do Jerusalema a apoštolské působnosti tam; kdyby však nemohli zůstat v Jerusalemě, že se vrátí do Říma a nabídnou se papeži k poslání na apoštolské práce; rovněž že, když by po roce čekání v Benátkách neměli příležitosti odplouti, že budou prosti slibu pouti do Jerusalema a nabídnou se řečeným způsobem papeži (viz níže § 85). Tyto své sliby společně obnovovali na témž místě v každé výročí, arcibez sv. Ignáce, který již koncem března 1535 odcestoval do Španěl. Ale zato snad již r. 1535 tam byl s nimi jakožto sedmý druh sv. Ignáce Francouz jazykem, kněz Klaudius Le Jay z Mieussy v Savojsku, získaný Fabrem, pod jehož vedením vykonával také exercicie, a r. 1536 tam byli kromě něho ještě jakožto osmý a devátý Francouzi Paschasius Broet z Bertrancourtu v Pikardii, také již kněz, a Jan Codure ze Seyne u Embrunu v Provinci, rovněž Fabrem získaný a od něho exerciciemi vyškolený. Codure, poslední z druhů, později, dne 22.

dubna 1541, složil první po sv. Ignáci slavné sliby Tovaryšstva a první z nich zemřel 29. srpna 1541.

85.

¹ Jak lze ze jmen zastávek na cestě v § 90 souditi, měli Xavier, Laínez a Salmerón urovnati nějaké rodinné záležitosti; jda do Španěl, mohl jim sv. Ignác ušetřiti cestu a oni mohli nerušeně dále studovati.

Kromě z příčin zdravotních a pro záležitosti druhů se chtěl sv. Ignác, jak píše Polanco (Mon. Chron. I 51), vrátiti do Španělska také proto, aby dal trochu dobrého příkladu tam, kde byl kdysi dal mnohým pohoršení, aby zkusil, zda by nemohl znovu získati některé z prvních druhů.

86.

¹ Dne 25. ledna 1537. Zatím měli ještě studovati. Někteří měli ještě dokončiti filosofii a pak se teprve mohli věnovati, nebo úplně věnovati, bohosloví. O délce pařížských studií filosofie a bohosloví u druhů sv. Ignáce viz Tacchi Venturi II, hl. 4; jako u sv. Ignáce samého, byla i u několika jiných, tak u znamenitých bohoslovců tridentských Laíneze a Salmeróna, délka bohosloveckých studií v Paříži jen půl druhého roku.

² Odešli spolu 15. listop. 1536. V červnu 1536 totiž byla vznikla válka mezi francouzským králem Františkem I. a císařem Karlem V. o vévodství mi-

lánské, dědictví po Františku Sforzovi. Karel V. v červenci a srpnu vpadl do Pikardie a do Provence, a z obavy, aby se jim, kdyby se i Německo, kde byl Karel císařem, účastnilo války, neuzavřely všechny přechody z Francie do Italic, se druhové sv. Ignáce rozhodli, že odejdou dříve. Na podzim byla volná již jen cesta Německem, a i ta nebyla bez nebezpečí. Šli Lotrinskem a dále Německem, Švýcarskem a Tyrolskem do Benátska; do Benátek dorazili 8. ledna 1537.

³ Někteří Španělé v Paříži jej měli v podezření a psali o něm nepříznivě do vlasti, takže na př. Xavier v listě svému bratrovi ze dne 25. března 1535, který dal sv. Ignáci s sebou, jej hájí proti nařčením (Mon. Xaver. I 204) a Nadal se nechtěl přidružit k Inigovi také proto, aby se to o něm nepsal do vlasti (Mon. Nadal I 3). Kdyby byl odešel z Paříže do Španěl a lpělo na něm podezření z kacířství, byla by situace bývala mnohem horší, zvláště i vůči rodinám druhů. Ale i z ohledu na svou družinu se musil, jako později v Benátkách a v Římě, snažit, aby na jeho pravověrnosti nezůstala poskvrna, neboť ta by jí byla zůstala na celou budoucnost závadou v apoštolských pracích. Proto doléhal, aby se proces provedl až do formálního rozsudku, a nedosáhnuv toho, přišel s notářem a svědky.

⁴ Ital. *pigliò di tutto questo la fede*. Inkvisitor tehdejší byl asi P. Valentin Liévin O. P. Potrzení, o kterém je zde řeč, není zachováno, ale existuje (Mon. Ignat. 4, II 3) potvrzení pozdější s datem v Paříži 23. ledna 1536 (t. j. podle našeho způsobu počítání 1537; viz pozn. k § 84), pravděpodobně na novou žádost poslané sv. Ignáci do Italie, ve kterém Tomáš Laurent O. P., generální inkvisitor ve Francii, dosvědčuje, že jeho předchůdce Valentin Liévin O. P., generální inkvisitor ve Francii, kdysi vykonal vyšetřování o životě, mravech a nauce Ignáce z Loyoly, „a já, jenž jsem byl jeho tajemníkem, jsem se nikdy nedověděl, že by byl u něho shledal, leč co bylo katolické a křesťanské.“ Totéž pak sám inkvisitor Laurent ze svého vlastního vědění dosvědčuje o řečeném Loyolovi a jeho družích a o exerciciích, které řečený Loyola dává.

87.

¹ Nevíme přesně dne, kdy sv. Ignác odejel z Paříže; datum (25. března 1535) listu, který napsal sv. František Xavier svému bratru Janovi de Azpilcueta a svěřil odcházejícímu sv. Ignáci (viz pozn. 3 k § 86) vede k úsudku, že to bylo asi v posledních dnech března r. 1535. Druhové mu koupili na cestu koníka pro jeho velkou slabost způsobenou nemocí, ale on vsedl na koníka jen před nimi a vykonal celou cestu pěšky, maje asi na koni svá

skromná zavazadla. Dal jej darem hospitálu v Azpeitii, v němž se ubytoval.

² Asi právě se zřetelem na malou bezpečnost cest mu bratr posílal vstříc ozbrojené lidi.

³ Viz pozn. k § 2.

⁴ Ovšem ne v průvodě, jak později někteří spisovatelé bájili nebo vytýkali.

⁵ Kdy přibyl do Azpeitie, nevíme přesně; na den litanií sv. Marka, 25. dubna 1535, kázal podle vzpomínky jedné ze svědkyní z beatifikačního procesu azpeitijského r. 1595, v kostele P. Marie v Elosiaga u Azpeitie (Mon. Ignat. 4, II 206).

⁶ V čem povolil bratrovi, švakrové a příbuzným, bylo podle vzpomínek jiných dvou svědkyní v témž procesu to, že jednou pobyl na noc v Loyole; pak se zase vrátil do hospitálu v Azpeitii (Mon. Ignat. 4, II 188. 239).

88.

¹ Sv. Ignác učil katechismu asi na malém prostranství před kostelíkem sv. Maří Magdaleny poblíž hospitálu. Nyní připomínají jeho katechese a kázání dva mosaikové obrazy na průčelí toho kostela.

² Tyto výsledky svého úsilí v Azpeitii připomíná sv. Ignác v psaní občanům azpeitijským ze srpna nebo září 1540, když jim posílá papežskou bulu o bratrstvech k úctě Nejsv. Svátosti a vybízí, aby

se, také i na setrvání v dobrém, takové bratrstvo založilo též v Azpeitii (Mon. Ignat. 1, I 161-165).

89.

¹ Usnesení obecní rady azpeitijské a předních občanů ze dne 23. května 1535 o opatřeních pro chudé je otištěno v Mon. Ignat. 4, I 536-543.

² Z akt řečeného beatifikačního procesu azpeitijského od 21. července do 18. srpna 1595 (Mon. Ignat. 4, II 167-259) je viděti, že snahy sv. Ignáce měly aspoň v toma onom účinek na dlouhou dobu. Tak to praví na př. dvě svědkyně o hře v karty, a svědek Francisco de Zuola o zvonění v poledne k modlitbě za hříšníky, které sv. Ignác zavedl a jež r. 1595 ještě trvá a náklad na ně platí dům loyolský (tamt. str. 209). Světcův bratr Martin García, tehdejší pán na Loyole a hlava rodiny († 19. listop. 1538), učinil totiž v závěti ze dne 18. listopadu 1538 na památku na svého bratra Iñiga, který dal přednost tomuto způsobu památky, nadání, aby se na věčné časy určitým způsobem zvonilo (asi po poledním zvonění na Anděl Páně) každý den v poledne velkým zvonem ve farním kostele sv. Šebestiána v Azpeitii a zvonky na poustevnách zbožných žen tamtéž na vybídnutí k modlitbě jednak za hříšníky, jednak sobě za ochranu před smrtelným hříchem (Mon. Chron. I, Append. 511 n.).

³ Snad byl příčinou onemocnění také přísný

život, který vedl v hospité a o němž svědci v beatifikačním procese azpeitijském z r. 1595 opět a opět mluví.

⁴ Pobyl v Azpeitii více méně tři měsíce, jak praví v řečeném beatifikačním procese azpeitijském z r. 1595 svědkyně Dominika de Ugarte, která sloužila u správce hospitálu sv. Maří Magdaleny v Azpeitii, když tam r. 1535 sv. Ignác byl (Mon. Ignat. 4, II 183); tedy asi měsíce květen, červen a červenec 1535.

90.

¹ V městečku Obanos, tři míle od Pamplony, bydlil Xavierův bratr Juan de Azpilcueta, u kterého měl Iñigo vyříditi Xavierovy záležitosti; z Almazánu (tři kilometry na jih od starověké Numantie) ve Staré Kastilii a v diecési siguentské byl Laínez; Salmerón byl z Toleda. U Valencie na východním pobřeží chtěl vstoupiti na loď do Italie.

² Viz §§ 77. 78. Byl řeholníkem v kartouze *Val de Cristo* v království valentinském a diecési segorbské (Segorbe.) Tam ho sv. Ignác navštívil a pobyl tam několik dní. Castro se stal později převorem ve svém klášteře a zemřel 6. července 1556, v 72. roce věku.

Zda se ve Španělsku setkal ještě s některým jiným z dřívějších druhů, není známo.

³ Chronologických dat po odchodu z Azpeitie

v pramenech nemáme až do pobytu v Bononii před vánoci 1535, o němž v pozn. k § 91. Dohady jsou velmi nejisté.

⁴ Chair-el-Din, po rudých vousích zvaný Barbarossa (Rudovous), hrozný korsár, od r. 1518 do své smrti r. 1546 pán Alžíru, a od r. 1534 i Tunisu, z kterého jej Karel V. v červenci 1535 právě vypudil. Říkalo se, že po té porážce Barbarossa projíždí Středozezemním mořem a loupí; ale on se byl obrátil k ostrovu Minorce, kde dobyl města Mahonu (Mahon) a číhal na příležitost k novým podnikům, takže plavba z Valencie do Janova nebyla tehdy ohrožena. Toho ovšem sv. Ignác nevěděl, ale nemínil upustiti od pojatého úmyslu.

91.

¹ V § 33.

² Dostalo se mu konečně přijetí ve španělské koleji universitní.

³ O této nemoci se zmiňuje sv. Ignác v listě z Benátek ze dne 12. února 1536: „Čtrnáct dní před vánoci jsem ležel týden v Bononii s bolestmi v žaludku, zimnicí a horečkou; rozhodl jsem se tedy jíti do Benátek“ (Mon. Ignat. 1, I 94).

92.

¹ Také tam soukromě (universita byla v Padově, ne v Benátkách) doplňoval bohoslovecká studia. Viz poznámku 2 k § 84. Dne 12. února 1536 píše do

Barcelony: „Rozhodl jsem se tedy jít do Benátek, kde jsem asi půl druhého měsíce, se značně velikým zlepšením svého zdraví a ve společnosti domě muže velmi učeného a dobrého“ (Mon. Ignat. 1, I 94). Dorazil tedy do Benátek asi v posledních dnech prosince 1535. U koho to bydlil, není známo.

² Svatý Ignác tu, jak viděti, uvádí z většího počtu znamenitých mužů, s kterými se tehdy v Benátkách stýkal, jen několik, kteří byli v době vypravování (roku 1555) členům Tovaryšstva v Římě známi. Petr Contarini, benátský patricij vzácných vlastností (z jiné větve Contarinů, než byl kardinál Kašpar Contarini, papežský legát na řezenském sněmě roku 1541), byl v době pobytu sv. Ignáce v Benátkách odlet prokuratorem tamějšího hospitálu degli Incurabili (Nevyléčitelných). Zůstal i nadále v přátelském spojení se svatým Ignácem, stal se knězem a roku 1551 byl jmenován biskupem pafským na Cypru.

Kašpar de' Dotti byl tehdy uditorem papežského legáta v Benátkách, rossanského arcibiskupa a pozdějšího kardinála Jarolíma Veralli; později byl od roku 1551 guvernérem v Loretě a velikým příznivcem koleje Tovaryšstva, která tam byla založena roku 1554.

František de Rojas (v rukopise Pamětí je psáno chybně *Rocas*) se jmenovali dva mužové, o kterých jsou zmínky v Monumenta Hist. S. J.: jeden, který

16. září 1540 píše jakožto studující Tovaryšstva z Paříže sv. Ignáci (Mon. Ep. Mixtae I 50-52) a je pozdější P. František de Rojas S.J.; druhý, kterému sv. Ignác 4. října 1540 posílá po svých loyolských příbuzných nějaké psaní do Španěl (Mon. Ignat. 1, I 166). Který je zde míněn, nelze říci. (Viz také Epist. Mixtae I 37).

Diego de Hoces byl kněz z Malagy. Viz o jeho smrti (v Padově, kde tehdy byl s Janem Codure) v § 98.

³ Ital. *col vescovo di Cette*, v latinském překladě u bollandistů *cum Episcopo Cettino*. To je zřejmá chyba, ježto v Cette na jižním francouzském pobřeží biskupství nebylo a není. Ale u bollandistů stojí u těchto slov na okraji: „in Processu Madritensi habetur: Septensi“ - v procesu madridském stojí: Septensi. Septa je latinské jméno města Ceuty v tehdejší severoafrické državě portugalské. Poněvadž, jak viděti z ostatních jmen, sv. Ignác uvádí jen osoby tehdy v Tovaryšstvu známé, je čtení Septensi, ceutským, pravděpodobné, a to zvláště vůči Portugalci Gonzálezovi, který sám apoštolsky pracoval v Ceutě roku 1548 (Mon. Chron. I 327 n.). O biskupovi ceutském Gonçálvovi Pinheiro je zmínka v Mon. Chron. I. 198. Biskupství bylo v Ceutě zřízeno roku 1421.

Ale Thibaut (str. 150) pojímá *Cette* v rukopise

jakožto přepsání místo *Chieti*, takže biskup chiet-
ský by byl též jako níže v § 93 kardinál theatinský,
Jan Petr Carafa, který i v řádě „podle vůle Klimen-
ta VII. podržel biskupský titul“ (Pastor IV. 2, 601).
Carafa se stal kardinálem až 22. prosince 1536,
kdežto svatý Ignác přišel do Benátek již koncem
r. 1535, takže znal Carafu ještě rok jakožto biskupa
chietského. Je tedy i tento výklad pravděpodobný,
ba daleko pravděpodobnější než první.

93.

¹ Svatý Ignác byl nařčen z kacířství a tvrdilo se
o něm, že pro kacířství prchl ze Španěl a z Paříže a
byl na obou místech v obraze upálen. Sv. Ignác sám
žádal papežského legáta Jarolíma Veralli o soudní
vyšetření a rozsudek, aby na něm a jeho družích ne-
zůstala skvrna znemožňující jim apoštolskou čin-
nost. Vyšetřování se protáhlo; konečně 13. října
1537 vynesl legátův uditore, Kašpar de' Dotti, roz-
sudek úplně očišťující a pro Ignáce velmi pochval-
ný. Je otištěn v Mon. Ignat. 4, II 624-627.

² Dne 8. ledna 1537. Pěti se dostalo přijetí v ho-
spitále Nevyléčitelných, čtyřem, k nimž se přidružil
Hoces, v Hospitále sv. Jana a Pavla.

³ Laínez (Epist. de S. Ignatio, Monum. Ignat.
4, I 115) praví, že to bylo „po polovici postu“. Ježto
velikonoce byly toho roku 1. dubna, bylo to po
8. březnu 1537.

⁴ Dr. Petr Ortiz z Toleda byl v době pobytu svatého Ignáce v Paříži regentem v koleji de Montaigu a náležel asi také ke Španělům rozmrzelým nad změnou, kterou sv. Ignác způsobil u Castra, Peralty a Amadora, a při odchodu z Paříže doporučil přátelům, aby bedlivě dávali pozor na nauku Ignáciovu. Přednášel pak Písmo svaté v Salamance a do Říma přišel v lednu 1531 jakožto agent Karla V. v záležitosti hájení platnosti manželství Kateřiny aragonské, tety Karlovy, kterou Jindřich VIII. anglický zapudil a jež zemřela 7. ledna 1536, takže úkol Ortizův byl u konce. V Římě však po setkání s druhy svatého Ignáce a stykem s nimi změnil své smýšlení o svatém Ignáci a jeho družině a doporučil je papeži Pavlu III., jenž je přijal 3. dubna 1537 a svolil jak k jejich prosbě o dovolení k cestě do Jerusalema, tak k vysvěcení na kněze mimo obvyklé doby od kteréhokoliv biskupa; ale věda již, že se chýlí k válce mezi Benátčany a Turky, podotkl, že má zato, že se k cestě do Jerusalema nedostanou. Povolení k svěcení jim dal z nařízení papežova písemně kardinál penitenciář Antonín Pucci s datem 27. dubna 1537 (viz je v *Monum. Ignat.* 4, I 544 n.); povolení k pouti do Jerusalema písemně týž 7. května 1537 (*Mon. Fabri* 9-11).

⁵ Mínen kardinál Jan Petr Carafa, pozdější papež Pavel IV. (1555-1559). Dříve byl biskupem chiet-

ským (Chieti, lat Theate) a arcibiskupem brundisijským, kterýchžto důstojností se vzdal, když se sv. Kajetánem z Thiene a jinými založil r. 1524 v Římě řád, zvaný podle Carafova biskupství *theatini* nebo *chietini*. R. 1527 theatinové při sacco di Roma, hrozném plenění Říma vítězným španělským vojskem a luzou po dobytí 6. května 1527, po ztýrání a útrapách konečně vyvázli, a v červnu přibyli do Benátek, kde r. 1536 sv. Ignác zastihl Carafu ve veliké a vlivné apoštolské činnosti. Seznámili se a stýkali se a svatý Ignác se ho osmělil, velmi skromně sice, ale upřímně, někdy roku 1536, než se stal kardinálem, písemně upozorniti na některé věci jak na něm samém, tak ve zřízení řádu theatinů (Mon. Ignat. 1, I 114-118). List ten se však Carafy nemile dotkl a byl snad také příčinou, že Carafa nikdy neměl veliké sympatie k Tovaryšstvu. Stal se kardinálem 22. pros. 1536. Druhům Ignáciovým do Říma přišlým byl skutečně poněkud nepřizniv (Laínez, Epist. de S. Ignat., Mon. Ignat. 4, I 116; Acta SS., Comm. praeval., § XXIII, n. 243); ale když se všichni shromáždili v Římě roku 1538, byl jim, jak se podobá, přízniv a poskytl přímluvy k dosažení fakult k duchovní činnosti. Sv. Ignác se obával jeho volby papežem, aby nezměnil něčeho ve zřízení Tovaryšstva, a byl jeho zvolením dne 23. května 1555 na chvíli tak poděšen, že se mu

„všecky kosti v těle obrátily“ (Mon. Ignat. 4, I 198). Pavel IV. však byl Tovaryšstvu přízniv; arcí po volbě P. Laíneze generálem roku 1558 nařídil ústně, aby generál byl pouze na tři léta a aby jesuité měli chor. Jeho smrtí 18. srpna 1559 však nařízení pomínula a Pius IV. (1559-1565) je i výslovně zrušil.

⁶ Patrně brzy po 7. květnu (viz výše pozn. 4 k tomuto §), ježto již 10. června začala svěcení a cesta do Benátek trvala více méně měsíc.

⁷ Podle potvrzení o svěceních, datovaného 27. června 1537 a zachovaného v opise (Mon. Ignat. 4, I 543-546), obdržel svatý Ignác čtvero nižších svěcení 10. června 1537, podjáhenství 15. června, jáhenství 17. června a svěcení na kněžství dne 24. června 1537 v Benátkách od Vincence Negusanti, rodem z Fano v Itálii, titulárního biskupa arbského (Arbe). Ostatní druhové nekněží byli svěceni s ním, jen na kněžství musil Salmerón (nar. 8. září 1515), kterému ještě nebylo ani 22 let, podle udělené dispense počkati, až 22 let dovrší. O příchodě druhů z Paříže a dalších událostech až do svěcení píše svatý Ignác v listě z Benátek s datem 24. července 1537 Janovi de Verdolay v Barceloně (Mon. Ignat. I 108-122). Nuncius Veralli jim dal na vůli, zda chtějí býti vysvěceni na titul dobrovolné chudoby či dostatečného vzdělání či obojího; vybrali si titul obojího a složili proto před svěcením do rukou nun-

ciových slavný slib chudoby. První mši sv. sloužil sv. Ignác až 25. prosince 1538 v jesličkové kapli v S. Maria Maggiore v Římě (Mon. Ignat. 1, I 147).

94.

¹ Laínez praví ve svém listě osv. Ignáci z r. 1547: „Ale když jsme přišli [z Říma do Benátek], řízením Božím (bylo to něco, co se nestalo po mnoho let předtím a potom) nejeli toho roku poutníci do Jerusalema, poněvadž byl zrušen mír mezi Benátčany a Turky“ (Mon. Ignat. 4, I 116n.). Z obchodních důvodů se Benátčané vždy snažili udržeti si mír s Turky, i když jiné křesťanské státy s nimi vedly válku, a proto jezdily každý rok nějaké poutnické lodi z Benátek do Svaté země. R. 1537 však pro velikou nejistotu nejely, ač sultán rozšířil válku i na Benátčany až teprve v srpnu 1537 (Pastor V 191). Rok čekání v Benátkách (viz. pozn. 3 k § 84) plynul od příchodu druhů 8. ledna 1537 a končil tedy 8. ledna 1538, ale oni mínili, že jest jim ještě i vyčkati, zda nepojede loď aspoň na jaře r. 1538 (viz pozn. 2 k § 18).

² „Potom [t. po vysvěcení] jsme, poněvadž veliká práce u chudých [v hospitálech] překážela, že jsme se nemohli připravovati na slavení první mše sv., odešli z Benátek, ale pobývali jsme v území Signorie, protože jsme čekali, zda pojede následujícího roku loď do Jerusalema“ (Laínez tamtéž,

Monum. Ignat. 4, I 117). Odešli z Benátek asi 25. července 1537 (Monum. Ignat. 1, I 121). Od nuncia Veralli měli hojné fakulty k apoštolské činnosti na všech místech jeho jurisdikce.

³ Byl to opuštěný klášter, jménem S. Pietro in Vivarolo, asi míli od brány městské, náležící řeholníkům sv. Jarolíma ve Fiesole.

⁴ Býval to sv. Ignác (Mon. Chron. I 60); pobyt u Vicenzy mu byl jakoby druhou Manresou (§ 95).

95.

¹ V rukopise stojí *in Venetia* a rovněž u bollandistů *Venetiis*, ale to je zřejmá chyba, jak viděti z výslovného jmenování Vicenzy o něco výše a o něco níže a z jiných pramenů, na př. z listu P. Le Jay z Bassana ze dne 5. září 1537, že se Ignác a Faber od nich, t. j. od něho a nemocného Rodriguese 1. září vrátili do Vicenzy. List je otištěn u Tacchi Venturi I 439n.

² Byl to koncem září nebo počátkem října 1537. Vyjma Rodriguese, který sloužil první mši sv. o něco později ve Ferraře, a Ignáce, který to učinil až 25. pros. 1538 v Římě, přistoupili tehdy ostatní novokněží (asi též již Salmerón) ve Vicenze po prvé k oltáři.

96.

¹ Rok čekání vlastně končil až 8. ledna 1538; ale pro praxi již uplynul, ježto koncem září nebylo

na plavbu ani pomyšlení. Nevzdávali se však úmyslu stran plavby úplně. Laínez praví přesněji: „A když Otcové odsloužili [první] mši sv. rozhodli jsme se, stále ještě čekající na plavbu, odejít a rozdělit se po universitních městech v Itálii, abychom uviděli, zda Pán neráčí volati některého studenta k našemu způsobu života: proto se počátkem zimy odebrali mag. Ignác, mag. Faber a mag. Laínez do Říma; mag. Paschasius (Broet) a mag. Salmerón do Sieny; mag. František (Xavier) a mag. Bobadilla do Bononie; mag. Klaudius (Le Jay) a mag. Šimon (Rodrigues) do Ferrary, bakalář (Hoces) a mag. Jan (Codure) do Padovy; a na všech těch místech se z milosti Boží pracovalo s užitkem“ (Epist. de S. Ignatio, Monum. Ignat. 4, I 118). Tacchi Venturi (II 98) praví: „Ignác s Fabrem a Laínezem se rozhodl jít do Říma a připravovati cestu nabídce, kterou jim s veškerou pravděpodobností zůstávalo učiniti náměstkou Kristovu, aby přesně splnili slib ze dne 15. srpna 1534.“ Než se rozešli, shodli se o jednotných hlavních rysech způsobu života a práce, a vzhledem k možné otázce, z jaké že jsou družiny, „se, poněvadž mezi sebou nemají hlavy kromě Ježíše Krista, jemuž jedinému si přejí sloužiti, rozhodli, že si dají jméno toho, jehož mají za hlavu, a aby se jejich družina nazývala *Tovaryšstvo Ježíšovo*“ (Mon. Chron. I 72). Jméno to si asi

zvolili již tehdy na návrh sv. Ignáce, který nechtěl, aby se jeho družina nazývala, jak to v Paříži začalo, podle jeho jména Iñigo *iñigistas* nebo podobně (tamt. I 73. 79). Tehdy však ještě nepomýšleli na založení řádu (tamt. I 79).

Sv. Ignác se ještě vrátil do Benátek a obdržel tam 13. října 1537 pochvalný rozsudek o své bezúhonnosti a pravověrnosti (viz § 93) a pak se asi brzy vydal s Fabrem a Laínezem na cestu k Římu. Je dosti pravděpodobné, že se vůbec všichni druhové vydali na cestu více méně spolu a postupně zůstávali po dvou podle svého určení v Padově, Ferrare, Bononii, Sieně, takže za Sienou posléze zůstali jen tři určení pro Řím.

² Kostelík, o kterém mluví sv. Ignác, je na místě zvaném *La Storta*, asi 15 km severozápadně od Říma, kde se setkávají staré římské silnice *via Cassia* a *via Clodia*. Byl r. 1700 opraven od generála Tovaryšstva P. Thyrsa Gonzáleze. Sv. Ignác s druhy přicházel od Sieny po *via Cassia* někdy v druhé polovici listopadu 1537.

Slova sv. Ignáce dávají svědectví Laínezovu velikou váhu, i když ono není současné s událostí. Bohužel je nemáme ani zapsáno od něho samého, nýbrž jen od neznámého pisatele, který v červenci r. 1559 poslouchal italské exhorty P. Laíneze, tehdy již generála řádu, o Konstitucích Tovaryšstva k je-

suitům v Římě a stručně je italsky zapsal. Úryvek z první exhorty o papežském schválení Tovaryšstva a jeho jméně, obsahující také vypravování o zjevení ve Stortě, byl již latinsky u bollandistů (Comment. praeu., § XXVI, n. 267) a je nyní obšírněji italsky u Tacchi Venturi (I 586-588) a v Monum. Ignat. (4, II 74-76). Laínez tam praví, že, když při poradách v Římě všichni druhové souhlasili, aby se spojili trvale v řád, po probrání věcí týkajících se obsahu řeholních slibů sv. Ignác „pak řekl, že se mu velmi líbí (che li piaceva bene), nazvat kongregaci Tovaryštvem Ježíšovým, jestliže také oni jsou srozuměni; a když řekli, že jsou srozuměni, předložili ji apoštolské Stolicí: tam byla schválena. A tak byl první základ k tomuto jménu“.

„Zdá se mi, [pravil dále Laínez], že příčina, proč náš Otec chtěl, aby se [kongregace] nazývala Tovaryšstvo Ježíšovo je toto, co povím. Když jsme přicházeli do Říma po silnici od Sieny, v kteréžto době měl Otec mnoho duchovních poznatků [sentimenti], a to hlavně při přijímání Nejsv. Svátosti, sloužili jsme, magister Faber a já Laínez, každý den mše, on však ne, nýbrž přijímal. Nuže on mi řekl, že se mu podobá [pareva], že mu Bůh Otec vtiskuje do srdce tato slova: ‚Ego ero vobis Romae propitius‘ (Já vám budu v Římě milostiv), a ježto náš Otec nevěděl, co mají ta slova znamenati, říkal: ‚Já

nevím, co z nás bude; snad že budeme v Římě ukřižováni'. Pak po druhé řekl, že vidí Krista s křížem na rameni, a Boha Otce vedle, jenž mu praví: ,Chci, abys tohoto přijal za svého služebníka'; a tak ho Ježíš přijal a pravil: ,Chci, abys ty nám sloužil', a proto, pojav velikou oddanost (devotione) ke jménu Ježíšovu, chtěl, aby kongregace byla nazvána *Tovaryšstvo Ježíšovo*" (Mon. Ignat. 4, II 74n.).

Ovšem si, jak bylo řečeno v předešlé poznámce, zvolili jméno *Tovaryšstvo Ježíšovo* již za jméno své neřeholní skupiny, než se vydali na cestu do Říma, a Tacchi Venturi (II 99) a Van Ortroy (Analecta Boll. XXVII 1908, 407) myslím že právem hájí hodnověrnost vypravování Polancova (Mon. Chron. I 72) uvedeného v předešlé poznámce.

Zjevení v La Storta (Mon. Polanci Complementa I 510, z r. 1564) a jiné milosti a osvědčení utvrdily sv. Ignáce ve volbě jména *Tovaryšstvo Ježíšovo* tak, že se později v odpovědi na dekret pařížské university z 1. prosince 1554 proti *Tovaryšstvu*, napsané v lednu 1556 od PP. Olave a Polanco, zcela jistě velmi dobře informovaných o smýšlení sv. Ignáce v té věci, praví na obranu toho jména mezi jiným i toto: „Humilitati primi institutoris id ascribi debet, quia, nomine Jesu assumpto, proprium exclusit; adde quod ita accepit, adeo ut nec sua nec totius Societatis auctoritate id mutare sit integrum“ - Jest

to připsati pokoře zakladatelově, ježto, přijav jméno Ježíšovo, vyloučil své vlastní; *k tomu budiž dodáno, že je obdržel tak, že ani jeho ani celého Tovaryšstva pravomocí je není volno změnit* (Mon. Ignat. 1, XII, str. 616n. 690. 707). Že poslední věta, zde podaná ležatým písmem, byla dobře uvážena, je viděti z toho, že původně končí v zachovaném Polancově rukopise slovy *mutare possit* - že ani svou . . . pravomocí *ho nemůže změnit*; místo *possit* bylo pak od něho napsáno *audeat* - *se ho neodváž*i změnit, ale i to přeškrtl a napsal konečně *sit integrum*. Viz, libo-li, v Monum. Chron. I 72-74 v souvislosti celý závěrečný, střizlivě klidný souhrnný výklad P. Polanco z konce r. 1574 o vzniku jména *Tovaryšstvo Ježíšovo*.

Ribadeneira podává někdy v letech 1560-1565 (Leturia, Nuevos datos 30, pozn. 104) zjevení v La Storta značně jinak, arci jen codo méně podstatných rysů. „Když náš Otec šel s OO. mag. Fabrem a mag. Laínezem do Říma, . . . dostávalo se mu na celé cestě mnoha navštívení od Pána; a jednoho dne, když velmi opravdově poroučel Otci nebeskému ty svaté tužby, které mu on dával, se mu zjevil se svým vznešeným Synem, jako by věčný Otec poroučel svému Synovi Otce Ignáce a jeho druhy; a převelebný Syn, jenž nesl kříž na rameni, se obrátil k našemu Otci a řekl mu s jasnou tváří: „Ego

vobis propitius ero' (Já vám budu milostiv). Nato řekl náš Otec svým druhům: „Věru nevím, co to s námi bude, zda nás v Římě ukřižují, či co to bude; ale jedno vím s jistotou, že Ježíš Kristus nám bude milostiv“; a vypravoval jim, co se událo, a tak to praví O. mag. Laínez“ (Ribadeneira, Acta S. Ignatii, Mon. Ignat. 4, I 378, a podle tohoto zápisu, jenže ozdobnějším slohem, také v Životopise, u bolland. n. 146, kde však výrok Kristův podává slovy: Ego - inquit - vobis Romae propitius ero).

Ribadeneira tedy spojuje obojí zjevení v jedno a činí z druhého první část a některé podrobnosti má jinak, ale také dí na konec: „a tak to praví O. mag. Laínez“. A v Životopise dodává podrobnosti, z kterých vidíme jasně, že míní tutéž příležitost, při které to zapsal neznámý zapisovatel exhort P. Laíneze: „Co jsem řekl . . , vypravoval P. Laínez, když byl generálem našeho Tovaryšstva v Římě [a] mluvil v jednom shromáždění nás všech (v němž jsem také já byl), právě tímto způsobem, kterým je to ode mne vypsáno“ (Acta SS., Ribad. n. 148). Rovněž je to viděti z Ribadeneirova výroku v madridském beatifikačním procese sv. Ignáce r. 1595: „Že se Otec věčný a jeho vznešený Syn s křížem na rameni zjevil O. Ignáci, když přicházel do Říma, vypravoval O. mag. Laínez nám Otcům a bratřím, kteří jsme byli v Římě, v jedné promluvě, když

nám vykládal Examen generale O. Ignáce a náš Institut, a já jsem byl na té promluvě a slyšel jsem ji tímž způsobem, jak ji vypisují [t. v životopise sv. Ignáce]“ (Mon. Ignat. 4, II 156).

Dva slušití svědkové tedy tak odlišně zapsali totéž vypravování Laínezovo! Rozdílly se sice týkají rysů méně podstatných, ale přece bychom rádi věděli, kdo má pravdu. V další hagiografické tradici arcí bylo převzato vypravování Ribadeneirovo; druhé zapadlo.

Také od P. Nadala máme nyní krátkou zprávu o svědectví Laínezově stran zjevení v La Storta, a to snad již z r. 1553 nebo 1554 (Mon. Nadal IV, 27; Leturia, Nuevos datos, 17, pozn. 54). Praví: „Když přicházel Otec Ignác do Říma, ještě než se vůbec jednalo o potvrzení Tovaryšstva, a když se na cestě modlil, zjevil se mu Ježíš Kristus, nesa kříž, a uslyšel u vytržení (in spiritu) Boha Otce a seznal, že ho přidružuje ke Kristu a dává mu jej v službu a následování a praví: ‚Já vám budu milostiv‘ (Ego vobis ero propitius). To že od něho slyšel, praví P. Laínez, který byl jeho společníkem na té cestě“ (Mon. Nadal IV, 649n. O jiné podobné zprávě Nadalově z r. 1554, dosud netištěné, Leturia na uved. m. a na str. 44, v pozn. 142).

Že se konečně slova „*Ego ero vobis Romae propitius*“ uváděla ještě v jiném znění, poněkud odliš-

ném, vidíme ze slov sv. Petra Kanisia. V připomínkách k Životopisu sv. Ignáce od P. Ribadeneiry, který vyšel r. 1572 a byl i jemu předložen k vyjádření, píše: „Pag. 61., Ego - inquit - vobis Romae propitius ero“. Mám zato, že tu se překládá ona věta: „Io sarò con voi“ (Já budu s vámi), jež, jak myslím, obsahuje v sobě mnohem více, než co se vyjadřuje slovem „propitius“, i když se toto častěji opakuje“ (Mon. Ignat. 4, I 715).

Pojí se tedy i ke slavné větě *Ego vobis Romae propitius ero* nějaká kontroverse.

³Totíž promnožství vidění na různých místech, vysvětluje P. Ignác Pien S. J. (Acta SS., Comment. prae v., § XXVI, n. 265).

97.

¹Nelze pochybovati, praví Tacchi Venturi (II 3), že příchod do Říma jest klásti do listopadu, a spíše do jeho druhé polovice než do první. Sv. Ignác byl 13. října ještě v Benátkách, kde obdržel toho dne příznivý rozsudek (viz § 93 a pozn. 1 k § 96), a zajiště ne méně než měsíce bylo třeba na vykonání té cesty, dlouhé přes 600 km, pěšky.

²Jak viděti z trojího procesu v Alcalá, byly zbožné ženy tamější, které Inigo poučovalo duchovním životě, ze střední a nejprostší třídy a to přispívalo ke vzniku a rozmnožení pomluv. Ta zkušenost asi vnukala sv. Ignáci, že se ve světovém

Římě, kde si chtějí získati důvěry pro životní činnost, musí hned od počátku co možná varovati všeho, co by mohlo dáti příležitost k podezřením a pomluvám.

³ František Xavier.

98.

¹ Hora mezi Římem a Neapolí se slavným benediktinským klášterem, v jehož chrámě jsou pod hlavním oltářem těla sv. Benedikta a sv. Scholastiky.

² Ortiz zůstal v Římě i po smrti Kateřiny aragonské (viz pozn. 4 k § 93), poněvadž ho Pavel III. chtěl pro církevní sněm tridentský. Byl v Římě až do r. 1540, a pak se zúčastnil náboženských rozprav ve Wormsu a v Řezně (Pastor V 736n.). Na duchovní cvičení se odebrali na Monte Cassino někdy v únoru 1538.

³ Viz § 92. Byl tehdy s Janem Codure v Padově a zemřel tam kolem 13. března 1538.

⁴ František de Estrada byl mladý Španěl, asi dvacetiletý, přišlý do Italie hledat štěstí. Dr. Ortiz mu zprostředkoval místo u nového kardinála theatinského, Jana Petra Carafy, ale Estrada byl s jinými Španěly od něho propuštěn kolem polovice března 1538. Na cestě do Neapole se setkal se sv. Ignácem, který ho přiměl k návratu do Říma a exerciciemi úplně získal. Byl později v Tovaryšstvu slavným kazatelem.

⁵ Prvním třem se dostalo po příchodu do Říma, nevíme jak, od římského šlechtice Quirina Garzoni zdarma užívání domku na jeho vinici v místech nynější Piazza di Spagna a svahu vedoucího k Trinità dei Monti, tedy v samotě, ale přece ne příliš daleko od nejživějších částí města. Nabídli se hned papeži Pavlu III., jenž ponechal sv. Ignáci volnost věnovati se jednotlivcům duchovními cvičeními, Fabrovi však a Laínezovi nařídil hned přednáseti, onomu Písmo sv. a tomuto scholastickou theologii, na římské universitě Sapienze, kde právě bylo potřeba rozmnožiti počet profesorů. Přednášeli asi až do léta 1539, kdy byli 20. června posláni do Parmy.

Z cvičenců (snad ve zbývajících chvílích dávali cvičení také Laínez a zvláště Faber) někteří vstoupili do Tovaryšstva, až bylo kanonicky zřízeno; jiní vlivní cvičenci sv. Ignáce, z nichž nejznamenitější byl kardinál Kašpar Contarini, zjednali přízeň a ovzduší potřebné na povolání ostatních druhů do Říma ke splnění slibu nabídnouti se papeži, nebudou-li moci odjeti do Jerusalema, a na úspěšnou činnost družiny. Čtyři měsíce po svém příchodu je sv. Ignác povolal, a brzy po velikonocích r. 1538, které padly toho roku na 21. duben, bylo všech deset v Římě a horlivě kázali a zpovídali. Jeden z účinků byla obvyklá pronásledování pomluvami.

Z těsného a málo výhodně ležícího domku na vinici Garzoniho, v němž sv. Ignác s oběma druhy bydlil od příchodu do Říma v listopadu r. 1537 a kde, ne-li všichni, tedy většina jich ještě sv. Ignáce zastihla, se po velikonocích r. 1538, tedy koncem dubna nebo počátkem května t. r., přestěhovali do méně těsného najatého domku někde uvnitř města. Od podzimu r. 1538 bydlili v najatém, dosti prostranném domě Antonína Frangipani, na místě vhodném pro apoštolské práce družiny, zcela blízko t. zv. Torre del Melangolo a nedaleko papežského paláce u San Marco (později, když jej Pius IV. dal r. 1564 republice benátské pro jejího vyslance, nazvaného Palazzo di Venezia). Na místě toho domu Frangipanova a sousedních stojí od druhé polovice XVI. stol. Palazzo Delfini ve Via dei Delfini, čís. 16.

Sv. Ignác měl již dávno přání získati pro Tovaryšstvo vlastní kostel, a jeho touha směřovala, nedbajíc jiné nabídky, pro vhodnou polohu k blízkému farnímu kostelíku S. Maria degli Astalli, nazývanému tak podle šlechtické rodiny Astalli, která jej asi, někdy ve středověku, zbudovala a měla v něm až do té doby rodinnou hrobku, a od lidu zvanému (nevíme proč, snad jen zkomolením jména Astalli) také S. Maria della Strada. Není pochybnosti o tom, že obraz P. Marie, rovněž nazývaný (asi podle jména kostela) S. Maria della Strada, již tehdy v tom

kostelíku byl, ale z pramenů je zřejmé, že nebyl v době sv. Ignáce, a ještě ani r. 1575, nikterak zvláště uctíván a že ne obraz, nýbrž výhodná poloha kostelíka pro duchovní práce Tovaryšstva byla příčinou, proč si sv. Ignác přál dosíci kostela S. Maria della Strada. R. 1539, snad ještě před ústním potvrzením Tovaryšstva, daným 3. září téhož roku, se přidal k družině sv. Ignáce vážený a vlivný římský prelát Petr Codacio (rodem z Lodi v Lombardii), jemuž byl hned svěřen obtížný úřad prokuratora chudičké komunity. Zastával jej bedlivě až do své smrti 7. prosince 1549. Svým vlivem u papeže Pavla III., jemuž náleželo obsazení, dosáhl Codacio toho, že mu bylo 18. listopadu 1540 uděleno uprázdněné farní beneficium u P. Marie della Strada; nato se udělené milosti vzdal do papežových rukou a prosil, aby kostel a vše, co k němu náleží, byly uděleny generálovi a řeholníkům Tovaryšstva. Pavel III. jim je udělil bulou *Sacrosanctae Romanae Ecclesiae* ze dne 24. června 1541. Ale již od udělení farního obročí u P. Marie della Strada P. Codaciovi byl kostel de facto kostelem Tovaryšstva a proto již kolem 1. února 1541 přesídlil sv. Ignác se svými druhy do domku naproti kostelu, ač daleko menšího a špatnějšího než byl dům Frangipanův, najatého od rodiny Astalli. Dne 15. května 1542 převzal sv. Ignác formálně kostel, a co k němu nále-

želo, pro Tovaryšstvo. Zcela nepatrná (kolem roku 1517 jen 10 rodin - a po sacco di Roma r. 1527 bylo v Římě obyvatelstva méně) farní duchovní správa byla 5. dubna 1549 přenesena od kostela S. Maria della Strada k blízkému kostelu sv. Marka.

Filip Archinto, biskup v Borgo Santo Sepolcro a generální vikář římský, jenž byl dávný přítel P. Codacia, zprostředkoval, že byl jesuitům dán také opuštěný farní kostelík S. Andrea della Fratta, stojící hned vedle zahrádky u S. Maria della Strada, a jeho skrovný majetek, s dovolením kostelík zrušiti. Ten tedy a domek k němu náležící byly zbořeny a na jejich místě vystavěna v letech 1543-1544 nová residence, která v sebe pojímala také upravenou dřívější faru kostela S. Maria della Strada. To byl první profesní dům Tovaryšstva v Římě, tehdy nevelký, ale hned od r. 1545 přístavbami a získáváním vedlejších domů znenáhla rozšiřovaný a upravovaný. Rovněž byl zvětšován kostelík P. Marie. Dne 22. srpna 1544 byl dům již dohotoven a kolem 1. září téhož roku přesídlil do něho sv. Ignác se svou komunitou z domu Astallův. Žil v něm až do smrti. Teprve o několik desetiletí později vznikly na místě kostela, jenž byl r. 1566 stářím již na spadnutí, a domu, kterému veliká povodeň roku 1598 zničila základy, stavby nové: nádherný chrám Il Gesù, postavený od r. 1568 kardinálem

Alexandrem Farnese a posvěcený r. 1583 od papeže Řehoře XIII., a po r. 1598 nový profesní dům, zbudovaný nákladem kardinála Odoarda Farnese, do něhož byly ze starého pojaty světničky kdysi obývané sv. Ignácem (*Pietro Tacchi Venturi S. J.*, *Le Case abitate in Roma da S. Ignazio di Loiola. Studi e Documenti di Storia e Diritto* XX (1899), str. 287-356).

⁶ Brzy po velikonocích, tedy asi v prvních dnech května r. 1538, začala bouře, která se na rozdíl od sedmi dřívějších (tři v Alcalá, dvou v Paříži, jedné v Benátkách) neobracela proti sv. Ignáci samému, nýbrž proti celé družině.

Michal (Landivar) byl navarský student, který v Paříži chtěl ve chvíli rozčilení (prý nad obrácením Františka Xaviera) Ignáce zabít. Později se nabídl mezi druhy sv. Ignáce, je s nimi jmenován v povolání k svěcení ze dne 27. dubna 1537 (viz pozn. 4 k § 93), ale nevytrval. R. 1537 byl v Benátkách a r. 1538 v Římě a tam se, z návodu Mudarry a jeho druhů, jak praví Polanco (*Mon. Chron.* I 68) stal, jakožto prý očitý svědek, pomluvačem sv. Ignáce a jeho druhů.

⁷ Ital. *governatore*, t. j. správce města Říma. Byl jím tehdy Benedikt Conversini, biskup bertignorský (Bertignoro v Italii).

⁸ První příčina k pronásledování od těchto mu-

žů byla v kázáních, která měl r. 1538 v kostele sv. Augustina v Římě augustinián Augustin Mainardi ze Saluzza v Piemontě. R. 1541 nebo na počátku r. 1542 pak zjevně odpadl k luteranismu a prchl do Švýcar, kde zemřel r. 1563. Již r. 1532 v kázáních v Asti projevoval sklon k luteranismu a r. 1538 druhové sv. Ignáce upozorovali v jeho kázáních bludy. Mezi obdivovateli Mainardovými vynikali Španělé Petr de Castilla a František Mudarra, kněží, a nějaký Barrera, neznámo, zda také kněz. Buď proto, že je sv. Ignác, s nímž byli známi, upozornil, aby nedůvěřovali příliš naukám Mainardovým, anebo proto, že někteří druhové sv. Ignáce, když jejich předchozí bratrské upozornění bylo u Mainardiho marné, ve svých kázáních po velikonočních, aby paralysovali jeho bludy, úmyslně a s větším důrazem předkládali správnou nauku, počali ti tři - aby Mainardiho a sebe zajistili proti podezření z kacířství - rozšiřovati pomluvy o Ignáciově životě a o nauce jeho druhů a nastrčili jakožto očitého svědka z Paříže a z Benátek Michala, a ani po jeho odsouzení a vypovězení z Říma neustali opakovati své lži. O pronásledování Michalovu a Mudarrovu a jeho dvou spojenců napsal později sv. Ignác v psaní Elišce Roserové ze dne 19. pros. 1539: „Věc byla taková, že nám bylo po osm úplných měsíců přestáti nejprudší protivenství nebo

pronásledování, které jsme kdy v tomto životě přestáli. Nemíním tím říci, že nás soužili na těle, nebo že nás volali na soud, nebo jiným způsobem, nýbrž tím, že byl rozruch mezi lidmi a přikládali nám neslýchaná jména a tak působili, že jsme byli lidem podezřelí a protivní a přišli do velmi pohoršlivých řečí; takže jsme byli velikým pohoršením, které u mnoha lidí vznikalo, přinuceni předstoupiti před legáta a před místodržitele . . .“ (Mon. Ignat. 1, I 137 n.). Ne že by se v té době byli vůbec musili vzdáti apoštolské činnosti, ale užitek z ní byl jen malý a stav byl velmi trapný. Barrera brzy po konci pronásledování zemřel, lituje svého činu; Mudarra byl později dvakrát odsouzen pro luterství, prchl r. 1555 (zatím co se sv. Ignác za něho přimlouval) z vězení v Římě a byl v obraze upálen; Petr de Castilla byl r. 1553 odsouzen v Římě pro kacířství k doživotnímu žaláři, v němž zemřel r. 1559. Na smrt jej připravil P. Diego de Avellaneda S. J.

⁹ Kardinál Jan Vincenc Carafa, brátranec Jana Petra Carafy, kardinála theatinského, byl jmenován od Pavla III. legátem pro Řím dne 20. března 1538, poněvadž Pavel III. odcestoval 23. března 1538 do Nizzy, aby způsobil mír mezi císařem Karlem V. a francouzským králem Františkem I. Způsobil příměří na 10 let. Dne 24. července zase vjel slavně do Říma, ale po 15. srpnu se odebral

z Říma, tehdy v létě nezdravého, na čtrnáctidenní venkovský pobyt do blízkých Castelli Romani.

¹⁰ Aby na nauce a bezúhonném životě družiny nezůstala skvrna, která by později mohla škoditi, chtěl právně nezávadný a jasný konečný rozsudek. Rovněž tak si počínal v jiných pronásledováních. Že tato opatrnost sv. Ignáce nebyla zbytečná, je viděti z toho, že, ač si vymohl soudní rozsudek a ten byl naprosto příznivý, přece byli on a druhové ještě r. 1547 nebo o něco později pomlouváni, a udáváni z kacířství s odvoláváním na tento proces, který prý se Ignáciovi podařilo skrze vlivné příznivce ututlati (Tacchi Venturi I 635. 638. 640).

¹¹ Rozsudek místodržitelův ze dne 18. října 1538, „vynesený z úřední povinnosti a také ze zvláštního nařízení papežova“, ve prospěch sv. Ignáce a jeho devíti druhů je v Mon. Ignat. 4, I 627-629. Kromě toho, že pomluvači odvolali svá nařčení a vynikající svědkové z Říma dosvědčili nevinnost a ctnost a zásluhy družiny, byl si sv. Ignác také vyžádal autentická svědectví církevní vrchnosti v Bononii, Sieně a Ferrare, kde pracovali jeho druhové před příchodem do Říma, a od ferrarského vévody Herkula II. doporučující listy ke kard. Carafovi a jiným osobám u papežského dvora. Také předložil původní dokumenty církevních soudů, které o něm buď jen vykonaly vyšetřování nebo i vynesly rozsudek. A ří-

zením Prozřetelnosti přišli, právě když se Conversini chystal vynésti rozsudek, tři z dřívějších soudců sv. Ignáce neočekávaně do Říma: Figueroa (§ 58, v Alcalá), Ori (§ 81, v Paříži) a de' Dotti (§ 93, v Benátkách); kromě toho biskup z Vicenzy, v jehož diecési se předešlého roku několik z druhů bylo zabývalo apoštolskými pracemi. Všichni dosvědčili před místodržitelem ústně to, co kdysi vyřkli po svých vyšetřováních, a ještě více. Tím se stalo, že římský proces rozplašil všechny stíny pochybností a skončil svrchovaně čestně. Mocným osobám, s kterými vstupoval ve styky, hleděl sv. Ignác vždy co nejdříve sám obšírně vypravovati o svých procesech a pronásledováních, aby jich nikdo před ním neinformoval nesprávně a tím jemu a Tovaryšstvu ke škodě; tak papeže Pavla III. ve Frascati (Mon. Ignat. 1, I 140 n.) a později v listě ze dne 15. března 1546 portugalského krále Jana III. (Mon. Ignat. 1, I 296-298; 4, I 375. 420).

¹² Před r. 1543 se dostávalo katechumenům ze židovství opatření a přípravy na křest v domě Tovaryšstva; když jich přibývalo, byl r. 1543 (nebo snad již 1542) péčí sv. Ignáce zřízen v najatém domě zvláštní ústav katechumenů. O něco později byly r. 1543 s přispěním sv. Ignáce místo toho zřízeny dva domy katechumenů ze židovství a pohanství, jeden pro muže a druhý pro ženy, od Jana

da Torano, faráře u sv. Jana de Mercatello na úpatí Kapitolu.

Svatá Marta, kanonicky založená rovněž r. 1543, ale otevřená až počátkem r. 1544, byl pod péčí bratrstva zvaného „Tovaryšstvomilosti“ útulek pro obrácené ženy špatného života, bez jiných podmínek než dobré vůle, kdežto přijetí do jiných dotavadních takových ústavů bylo spojeno s podmínkami, jež mnohdy přijetí a tím záchranu znemožňovaly.

Sirotci byly dva sirotčince, jeden pro hochy, druhý pro dívky; „Tovaryšstvo pro péči o sirotky“ bylo kanonicky založeno od Pavla III. bulou *Altitudo divinae* ze dne 7. února 1540.

Kromě toho vznikly v Římě horlivostí sv. Ignáce dům pro chudé dívky v nebezpečí u sv. Kateřiny de' Funari a spolek k podpoře ostýchavých chudých a chudých nemocných se jménem „Tovaryšstvo svatých dvanácti apoštolů“. Různé nové doklady o těchto podnicích podává Tacchi Venturi I 624-676.

Pastor (VI 314) dodává: „Ještě jiným způsobem se projevoval rozmach katolického života v oboru charity. Dobročinná nadání byla zase svědomitěji spravována a o duchovní blaho nemocných a neduživých se pečovalo lépe. Též v tom mnoho přispěl příklad, který dával Ignác a později Filip Neri“.

Polanco pravil jednou Ribadeneirovi: „Dříve se

[sv. Ignác] velmi věnoval zbožným podnikům. Když si jimi získal vážnosti, ustoupil do pozadí a věnoval se Tovaryšstvu“ (Monum. Ignat. 4, I 396; srov. co o tom podobně praví González v Memoria-lu, tamt. str. 163).

¹³ Sv. Ignác byl od P. Nadala a jiných z Tovaryšstva požádán, aby vyložil, „jak ho Pán Bůh od počátku jeho obrácení vedl“ (úvod Nadalův, § 2), „co se mu událo v duši“ (úvod Gonzálezův, § 1). Dovedl své vypravování až do doby příprav k založení Tovaryšstva jakožto řádu, a tím snad myslel, že vyhověl účelu, pro který byl o vypravování žádán.

P. Jan Pien S. J. vykládá tato slova takto: „Když nadiktoval na sklonku života ono prosté a krátké vypravování, odkázal stran ostatku ne k P. Diegu Eguíovi, který ho pronikavě znal ze zpovědi, nýbrž k P. Jarolímu Nadalovi, kterému v různých dobách poněkud rozevřel duši. Tím se, jak můžeme mít z toho, snažil přesvědčiti, že ničeho neskrývá a že všecko je obsaženo v tom, co on sám ve vypravování řekl a co mohl říci Nadal. A to je to, čemu se říká skrývati pokoru pod pokorou, když se někdo vyhne u jiných i vážnosti vznikající z projevování pokory“ (Acta SS., Comm. praev., § XCI, n. 964).

Tím snáze mohl ovšem Nadal vypravovati, mluvil-li sv. Ignác slovy „ostatek může vypravovati“

události zevnější a vnitřní vývoj, jak v době před kanonickým schválením řádu r. 1540, tak po něm. Znalť Nadal ducha a zřízení Tovaryšstva a jeho dějiny, jak tehdy kromě P. Polanco nikdo jiný. K Nadalovi (a ne na př. k P. Polanco, který jakožto tajemník generála a Tovaryšstva také mnoho věděl) konečně snad odkazuje i proto, že Nadal byl hlavní příčinou, proč Gonzálezovi vypravoval, a maje s Gonzálezem právě konati cestu do Španěl, která skoro znemožňovala delší vypravování sv. Ignáce (Úvod Gonzálezův, § 5 ; Paměti, § 99), mohl mu na ní sám vyložit, k čemu v Římě před odjezdem již scházelo času.

Hlavní události další jsou tyto. Tím, že vyučovali, napřed sami od sebe a pak z vůle papežovy, hochy římských škol náboženství a ze všech sil se ujímali římské chudiny ve veliké drahotě, která byla od prosince 1538 do žní 1539, si po příznivém rozsudku místodržitelově získali lásku a vážnost v Římě.

Na pout do Svaté země nebylo také r. 1538 ani pomyšlení pro pronásledování, jež skončilo až rozsudkem ze dne 18. října 1538. Ale ani splniti druhou část slibu učiněného r. 1534 na Montmartru a nabídnouti se papeži nebylo možné leč až po očištění z pomluv, kterými byli pronásledováni.

Po rozsudku, ještě před koncem r. 1538, sv.

Ignác skutečně nabídl znovu sebe a druhy papeži Pavlovi III., který byl již dříve mínil, že jejich Jerusalemem může být spíše Italie (Mon. Bobadilla, 616; Polanci Complementa I, 510), aby on určil, kde a jakou apoštolskou činností se mají zabývat. Papež rozhodl, aby zůstali nějaký čas v Římě. Brzy si však začali někteří biskupové snažně přát jejich činnosti ve svých diecésích a několik kněží a nekněží, kteří vykonali duchovní cvičení, se k nim chtělo přidružit. Sv. Ignáci a druhům bylo rozhodnuto, zda se, než je papež téměř jistě podle přání biskupů rozešle na různá místa, spojí slibem poslušnosti jednomu mezi sebou v družinu pevně organisovanou a trvalou. Porady o tom a o jiných z toho plynoucích otázkách organizačních byly mezi nimi (od samého počátku s výslovnou podmínkou: na kolik to Apoštolská Stolica potvrdí a schválí) asi od polovice března 1539 do 24. června 1539 včetně, a bylo dne 15. dubna ode všech i písemně stvrzeno jednomyslné rozhodnutí spojit se slibem poslušnosti - tedy založit nový řád. Jsou zachována původní stručná akta dlouhých a opětných jednání v letech 1539-1541; otištěna jsou v díle *Constitutiones Societatis Jesu latinae et hispanicae cum earum declarationibus* (Madrid 1892 - nyní se připravuje nové vydání pro Mon. Ignat. series 3), str 297nn. O jméně nového řádu tam nenacházíme

ani nejmenší úvahy: již před odchodem z Benátek si byli zvolili jméno *Compañía de Jesús, Societas Jesu* (*Tovaryšstvo Ježíšovo*) a při něm nyní na pouhý návrh sv. Ignáce zůstali (viz pozn. 1. 2 k § 96, nebo Mon. Nadal IV, 650; Polanci Complementa I 510). Zde jen budiž ještě podotčeno, že, jako jméno slavného spisku sv. Ignáce *Ejercicios espirituales, Exercitia spiritualia* (*Duchovní cvičení*) není převzato z vojenství a neznamená původně nic vojenského, nýbrž řadu duchovních úkonů, tak také není v pramenech při prvním zvolení jména *Compañía de Jesús, Societas Jesu*, ani stopy nějaké vojenské myšlenky. *Compañía* tam znamená společnost, družinu; za latinský překlad toho jména byl zvolen zcela nevojenský výraz *Societas*, nikoliv vojenské výrazy *turma*, *manipulus*, *cohors* nebo jiný podobný. Ale jak u sv. Ignáce, bývalého vojáka tělem a duší, ani jinak býti nemohlo, je v *Duchovních cvičeních* mnoho vojenského ducha a vojenských přirovnání, a rovněž ústava *Tovaryšstva*, kterou vypracoval, je organisace řeholní rodiny, která má býti zároveň duchovním vojskem ve službách Krista krále. „Kdokoliv chce v našem *Tovaryšstvu*, které toužíme aby bylo označeno (*insigniri*) jménem Ježíšovým, pod praporem kříže Bohu bojovati (*militare*)...“, začíná formule institutu *Tovaryšstva* (Srov. výklad P. Polanco v Mon. Chron. I, 74).

Sv. Ignáci připadlo narýsovat podle cíle a prostředků, o kterých se byli v poradách dohodli, stručně ústavu nového řádu, t. zv. formulí institutu, která měla být předložena papeži k schválení. (O tom, že neobdržel ani v Manrese ani později zjevení, že založí řád, viz v pozn. 1 k § 31). V pěti bodech předložených ji Pavel III., po referátě kardinála Kašpara Contarini, ústně schválil dne 3. září 1539.

Ale kard. Jarolím Ghinucci, který měl vypravit breve nebo bulu obsahující potvrzení, odporoval schválení doporučovanému Contarinim. Pavel III. tedy předložil věc, skoro jako rozhodčímu, ještě kard. Bartoloměji Guidiccioni, který však byl spíše pro zmenšení počtu řeholí než pro potvrzení nové a též odporoval. Sv. Ignác učinil příslibení, že dá od vznikající kongregace (t. j. prvních deseti a těch několika kněží, kteří se již přidružili) sloužit 3000 mší sv. za šťastný výsledek záležitosti, s čímž se také hned počalo, a hledal co nejmocnější a nejčtetnější přímluvce. Guidiccioni se konečně změnil v příznivce natolik, že navrhl papeži schválení Tovaryšstva, ale s omezením na 60 profesů, „dokud sám čas neukáže, co je církvi k prospěchu“ (Mon. Chron. I 80). Bulou *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1540 tedy tak schválil Pavel III. založení Tovaryšstva Ježíšova. Ale již apoštolských listem *Iniunctum nobis* ze dne

14. března 1544 zrušil omezení stran počtu profesů. Když bylo Tovaryšstvo 27. září 1540 schváleno, bylo kromě Ignáce a jeho druhů již asi dvacet těch, kteří si nejen žádali vstoupiti do nového řádu, nýbrž již k tomu cíli také začali komunitní život.

Tovaryšstvo nebylo ještě ani kanonicky ustaveno, a již začalo podle slibu učiněného na Montmartru, že se, nebudou-li moci jíti do Svaté země, dají k dispozici náměstkovi Kristovu, také misijní činnosti mezi pohany. Na přání portugalského krále Jana III. a z vůle papeže Pavla III. vybral sv. Ignác ze svých druhů dva, Rodriguese a Xaviera, pro portugalskou Indii. Rodrigues odcestoval z Říma do Lisabonu 1. března 1540, pro churavost jedal po moři z Cività vecchia, ale bylo mu z vůle královny na konec zůstat v Portugalsku; Xavier odešel z Říma 16. března 1540, cestoval po souši s vracejícím se portugalským vyslancem Petrem Mascarenhas, přibyl do Lisabonu počátkem druhé polovice června, 7. dubna 1541 odtamtud odplul a přijel do Goy 6. května 1542.

Někdy v prosinci 1540 povolal sv. Ignác šest druhů, kteří byli v Italii, do Říma k volbě generálního představeného. Přišli všichni, vyjma Bobadillu, který byl papežským rozkazem náhle zadržen k dalším pracím v diecési bisignanské (Bisignano)

v Kalabrii, takže se volby nezúčastnil ani písemně. Z ostatních tří byli Rodrigues a Xavier již před odjezdem zanechali zapečetěné hlasy, a Faber, který byl z vůle papežovy koncem září 1540 odešel s Ortizem do Německa, poslal své votum odtamtud.

Dne 4. března 1541 vidíme již všech šest v Římě v poradách o různých bodech ve zřízení Tovaryšstva a v dubnu 1541 přistoupili k volbě generála, jímž byl dne 19. dubna jednomyslně zvolen sv. Ignác, marně odporující. Dne 22. dubna složili v basilice sv. Pavla za hradbami v kapli Nejsv. Svátosti slavné řeholní sliby (Bobadilla je složil po návratu v Římě, ostatní tři tam, kde byli), když byli ještě bezprostředně předtím, rovněž již někde u sv. Pavla, kanonickým způsobem obnovili volbu sv. Ignáce generálním představeným. O tomto kanonickém ustavení Tovaryšstva, volbou počínaje, učinil sám sv. Ignác zápis, uvedený v českém překladě v přídavku za Paměťmi.

Dne 4. března 1541 šest v Římě shromážděných také rozhodlo, aby sv. Ignác a Jan Codure vypracovali řádové Konstituce. Poněvadž však Codure zemřel již 29. srpna 1541, zůstalo sepsání Konstitucí sv. Ignáci samému.

Již v bodech ústně schválených Pavlem III. dne 3. září 1539 a pak i v jeho schvalující bule *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1540 se

dává generálnímu představenému Tovaryšstva a jeho druhům také pravomoc sepsati si Konstituce neboli Stanovy; v apoštolském listě *Iniunctum nobis* ze dne 14. března 1544 ji Pavel III. opakuje a rozšiřuje a Konstituce tak sepsané již napřed apoštolskou pravomocí schvaluje. Sv. Ignác připravoval látku ke Konstitucím již od r. 1541, a jak viděti ze zachované části jeho duchovního zápisníku (viz Pam. § 100 a pozn.), pracoval o Konstitucích pilně r. 1544. Když má Nadal ve svých Ephemerides, někdy později psaných, k r. 1547 toto: „Constitutiones incipit serio componere Pater Ignatius“- O. Ignác začíná doopravdy sestavovati Konstituce (Mon. Nadal II 2), buď omylem podává datum o několik let pozdější, anebo spíše míní definitivní urovnávání a snahu o dokončení. R. 1547 počala také práce spojená s připravováním buly Julia III. *Exposcit debitum* ze dne 21. července 1550, která obsahuje přesnější stilisaci a rozšíření formule institutu schválené v bule Pavla III. *Regimini*. Formula institutu se má ke Konstitucím jako nárys k provedení a musila tedy býti mezi oběma shoda, i když ovšem nepodstatné body Konstitucí, v bule neobsažené, mohly býti, a byly, později podle zkušeností a potřeb pozměňovány.

Z toho, co P. Hanibal du Coudret, přijatý do Tovaryšstva r. 1546, napsal někdy později o sv.

Ignáci : „Když psal Konstituce, neměl celých sedm měsíců, které jsem mu posluhoval [asi r. 1547; viz úvodu Nadalova § 4, pozn. 2], v pokoji žádné knihy leč misál . . .“ (Mon. Ignat. ser. 4, I, str. 572; breviář mu byl již r. 1539 od papeže pro časté nemoci a vlastně téměř ustavičnou churavost změněn v jiné modlitby), vzniklo u některých spisovatelů domněn-
ní, že sv. Ignác vůbec nestudoval zřízení starších řádů. Mínění toto je již samo sebou pravdě nepodobné a také prameny svědčí, jak se podobá, proti němu. Sv. Ignác mohl studovati ústavy a pravidla starších řádů v době svých přípravných prací, v letech 1541-1546. Že se, i když znal zřízení starších řádů, přece i v důležitých věcech od nich uchýlil a šel novou cestou, bylo z ohledu na cíl Tovaryšstva, více méně odlišný od cíle starších řádů a vyžadující tedy částečně jiných prostředků.

První redakci Konstitucí - rovněž jako pracovní návrhu k bule - dokončil sv. Ignác r. 1550, kdy svolal nejznamenitější PP. do Říma a předložil jim Konstituce k dobrozdání. Přijal řadu jejích návrhů a ve dvou dalších letech, 1551-1552, celé dílo zrevidoval. V této druhé redakci dal Konstituce r. 1552 zaváděti na zkoušku v provinciích a opravoval je podle získaných zkušeností až do smrti (31. července 1556), čímž vznikla třetí redakce, přeložená od P. Polanco do latiny a r. 1558 od první generální

kongregace řádu, která se sešla k volbě nástupce, jímž se stal P. Laínez, přijatá s nepatrnými změnami a úpravami za zákoník řádu. (Decreta Congregat. gen. I., post electionem, 15-79). Výslovně schválil Konstituce papež Řehoř XIII. apoštolským listem *Quanto fructuosius* ze dne 1. února 1583, a po něm jiní papežové.

99.

¹ P. González se dotazuje sv. Ignáce, jenž byl o té věci, k cíli Pamětmi zamýšlenému svrchovaně důležité, dotud úplně pomlčel, sám na vnitřní genesi jeho děl, dávajících ducha a zákony Tovaryšstvu : Duchovních cvičení a Konstitucí. Chtěl slyšet, jak ho Bůh vedl k sepsání a při sepisování jich. Stran Duchovních cvičení dostáváme odpověď bohužel jen kratičkou, poněkud delší a pro cíl Pamětí velmi cennou stran Konstitucí.

Ale datum 20. října je v rozporu s tím, co González praví v § 5 svého úvodu, že „den před samým odchodem byl totiž poslední, co Otec se mnou mluvil o těchto věcech“. Odejel, jak tam bylo v poznámce řečeno, 23. října 1555. Asi na tomto místě jest nám uznati přepsání pozdějšího písaře: 20. místo správného 22.

² Italsky: *gli esserciti non gli hauea fatti tutti in una uolta*. Přímo je tu míněna knížka Duchovních cvičení, nepřímou i duchovní cvičení, jak je sv.

Ignác sám vykonal, ježto knížka byla hlavně výtěžek z jeho duchovního života. Sv. Ignác praví jen, že Cvičení *nezdělal* najednou, nepraví však, na kolikrát je *zdělal*, byly-li někdy větší přestávky v tom zdělávání, v kterých místech Cvičení k nim došlo a kdy byly. Nám lze jen říci, že se mu látka začala sbírat v mysli již od nemoci v Loyole, zápisky z duchovního života že si počal činiti možná již na Montserratě (viz pozn. 1 k § 13 Pamětí) a činil si je dále od příchodu do Manresy, kam právě zamířil, aby si něco zapsal (Pam. § 18). V počátcích se zápisky asi vztahovaly hlavně na látku nynějšího prvního týdne Cvičení, život Kristův a různá pozorování z vlastního duchovního vývoje. Jednotlivá cvičení a pravidla, která nyní máme v knize, mohou býti výsledek mnoha rozjímání a úvah sv. Ignáce. Složení osnovy podstatné části Duchovních cvičení dlužno klásti do doby po velikém osvětlení u řeky Cardoneru koncem července 1522; pak jen následovala v různých dobách, které lze pouze více méně přibližně určit, přidávání nebo úprava některých nepodstatných věcí a snad i někde jejich přeřazení, a ovšem i drobné zdokonalování všech částí, které potrvало až do předložení Cvičení k papežskému schválení, danému r. 1548. V předmluvě Polancově k prvnímu tištěnému vydání latinského překladu Cvičení z r. 1548 a ve schvalujícím breve

Pavla III. *Pastoralis officii cura* ze dne 31. července 1548 máme také kratince vypočteny prameny Duchovních cvičení, z kterých sv. Ignác po ta dlouhá léta čerpal, „jsa poučen ne tak z knih, jak pomazáním Ducha sv. a vnitřní zkušeností a zběhlostí v jednání s dušemi“ (Polanco), „z Písem svatých a ze zkušeností v životě duchovním . . . pořadem k rozněcování věřících ke zbožnosti velevhodným“ (Pavel III.). Při vzniku podstaty v Manrese byly prameny hlavně pomazání Ducha sv. a vlastní vnitřní zkušenost, ježto duchovních styků (Paměti, § 29, 3) měl do té doby jen málo, později při zdokonalování knížky kromě nich i větší zkušenost z jednání s dušemi bližních. Knihy, vyjme-li ovšem Písmo sv. nebo spíše jeho nauku sv. Ignáci odkudkoliv známou, byly pramenem jen měrou nepatrnou (*Ovečka*, Vznik a prameny Duchovních cvičení sv. Ignáce z Loyoly).

³ Za celou dobu pobytu v Manrese vykonal sv. Ignác ovšem mnohem více rozjímání a úvah, než vybral do knížky Cvičení jakožto nejprospěšnější. Ale vše, co náleží k podstatě Cvičení, již tam nějakým způsobem vykonal a vyzkoušel, třebaš to později ještě brousil.

⁴ Viz o té rozmanitosti §§ 7-12 Pamětí. Volba stavu nebo náprava života ve stavu, který kdo již má, je ústřední část duchovních cvičení; v Loyole sv.

Ignác volil nový stav a na př. „druhá doba k vykonání správné a dobré volby, když se nabývá hojně jasnosti a poznání zakoušením útěch a neútěch a zkušenostmi v rozlišování rozličných duchů“, odpovídá stavu sv. Ignáce, jak jej líčí v §§ 7-9 Pamětí, ale také jiné shody se najdou ve stati o volbě v Duchovních cvičeních. Viz na př. stať o zvláštním zpytování svědomí (v českém překladu na str. 109-111), o volbě (tamt. str. 153-161). Na jiná pravidla v Duchovních cvičeních, která mají zřejmě pramen ve zkušenostech sv. Ignáce, bylo již dříve upozorněno; o vzniku a pramenech Exercicií vůbec viz poznámku 1 k § 31.

⁵ Míněno vroucné, asi mystické spojení s Bohem. Srov. v úvodě Nadalově, v § 2: „Teď jsem byl výše než je nebe“; měl to, myslím, nějaké vytržení nebo unesení mysli, jak to bývalo u něho časté.“

⁶ Viz § 29, 3. 4.

⁷ Vzhledem k těmto navštívením Božím praví P. Laínez v listě o sv. Ignáci P. Polancovi ze dne 17. června 1547: „Jiné různé věci [kromě toho, že viděl duši bakaláře Hocese v nebi s jinými svatými] mi vypravoval o navštíveních, která měl o tajemstvích víry, jako o Nejsv. Svátosti a po nějakou dobu o osobě Otce a po jinou o osobě Slova a na konec o osobě Ducha sv.“ (Mon. Ignat. 4, I 126).

¹ Ital. *un fasce assai grande di scritture*, t. j. asi řadu sešitů. Dva sešitky těchto duchovních zápisků sv. Ignáce, když psal Konstituce, se zachovaly v původním autografu a první z nich je, jak se podobá, právě ten, z kterého sv. Ignác P. Gonzálezovi četl. Byly nalezeny posmrtně v jeho psacím stole; buď mu ušly, když ke konci života většinu svých osobních zápisků zničil, anebo se je rozhodl zanechat k témuž účelu, ke kterému na snažnou žádost P. Nadala a jiných vypravoval Paměti. Ze zmínek o pohyblivých církevních svátcích je jisté, že zachované zápisky jsou z r. 1544 (počínaje únorem) a z první polovice r. 1545. Co je zachováno, bylo z důležitější části (asi ze dvou třetin) vydáno od P. Jana Josefa De la Torre S. J. v díle *Constitutiones Societatis Jesu latinae et hispanicae* (Madrid 1892), str. 349-363. Co vydal De la Torre, je u nás nejsnáze přístupné v německém překladě: *Aus dem geistlichen Tagebuch des hl. Ignatius von Loyola. Übertragen von Alfred Feder S. J.* (Regensburg, Pustet 1922; mal. 8°, VIII+127 stran). Český překlad vyjde, až bude vše, co je z duchovních zápisků sv. Ignáce zachováno, vydáno v připravovaném vydání Konstitucí v Monumenta Historica S. J. - Životopis sv. Ignáce máme český dosud jen překladem: *Francis Thompson*, Svatý

Ignác z Loyoly. Z angličtiny přel. Jaroslav Skalický. Ve Staré Říši 1922. Str. XVI-330.

² Dobře praví Astráin (I 138): „Stál-li ho tolik práce tento jeden bod našeho Institutu, nikterak nejdůležitější, a jestliže mu Bůh udělil v těch dnech tolik milostí, představí si čtenář sám, kolik asi světec pracoval a kolik milostí mu Bůh udělil v tolika letech, kolik jich věnoval sepsání Konstitucí.“

101.

¹ „Morálně“ vždycky; neboť v duchovních zápiscích někdy stojí: „bez slz“ (Acta SS., Acta antiqua., v pozn. k tomuto místu).

Kromě spisování Konstitucí se bylo sv. Ignáci věnovati také správě řádu vůči hledě rostoucího a úspěšně pracujícího na hojných místech v církvi Kristově. Když umíral, mělo Tovaryšstvo přes 100 kolejí a domů rozdělených ve 12 provincií, a asi 1000 členů.

Sv. Ignác zemřel 31. července 1556. Dekret kard. prefekta Kongregace pro obřady o jeho blahořečení je ze dne 27. července 1609 a dne 31. téhož měsíce byl v chrámě al Gesù slaven první svátek sv. Ignáce z Loyoly; beatifikační breve Pavla V. *In sede principis apostolorum* má datum 3. prosince 1609. Spolu s blahoslavenými Františkem Xavierem, Filipem Neri, Terezií od Ježíše a Isidorem rolníkem byl kanonisován od Řehoře XV. dne 12. března 1622;

kanonisační bulu *Rationi congruit*, kterou bylo Řehoři XV. smrtí zabráněno vypraviti, podepsal Urban VIII. dne 6. srpna 1623.

Konečně byl sv. Ignác apoštolskou konstitucí Pia XI. *Summorum Pontificum* ze dne 25. července 1922, tři sta let po svatořečení, prohlášen pro celou církev nebeským ochráncem všech ústavů, sdružení a spolků, které pracují pro duchovní cvičení.

Sv. Ignác nikdy nedopustil, aby byl vymalován jeho obraz; ani úkradkem se to nepodařilo. Po jeho smrti byl zhotoven sádrový negativ tváře, z něhož se pak pořizovaly odlitky pozitivní, více méně zdařilé. První, nebo jeden z prvních, voskový, a jak se zdá, celkem velmi dobrý, měl P. Petr Ribadeneira T. J. a podle něho dal r. 1584 nebo 1585 v Madridě udělati od dobrého sochaře, bratra Dominika Beltrana T. J., z hlíny poprsí sv. Ignáce, ale bez některých drobných vad voskového odlitku, pocházejících ze sádrového negativu. Podle těchto dvou figur, voskové a hliněné, a co do pleti atd. podle ústního poučení od P. Ribadeneiry a jiných, vymaloval tamtéž v Madridě slavný Alfonso Sánchez Coello obraz, který, jak praví bratr Kryštof López T. J., dlouholetý socius P. Ribadeneiry, v obšírném zápise o jeho vzniku z března r. 1587 (*Monum. Ignat.* 4, I, 758-767), „je po soudu těch, kdo ho znali, nejzdařilejší, který byl zhotoven . . . ačkoliv nemá [podle slov P.

Ribadeneiry] celé té gracie a přívětivosti a života, které měl náš Otec“ (tamt. str. 762. 795).

Negativní sádrová maska udělaná po smrti sv. Ignáce je nezvěstná; asi propadla zkáze. Voskový odlitek hlavy, který měl P. Ribadeneira, je nyní v kostele profesního domu T. J. v Madridě; jiné dva odlitky jsou v Malaze a v Loyole. Obraz sv. Ignáce od Coella je v profesním domě T. J. v Madridě. Kolem r. 1900 byl, jsa sešlý (viz *Cartas de San Ignacio I.*, 407 n., pozn.), restaurován, ale při restaurování podle poznámky vydavatelů *Monum. Histor. S. J.* (*Monum. Ignat.* 4, I, 767, pozn. 7) poněkud utrpěl, jak to i viděti, srovnají-li se fotografie, a proto jej oni podávají ve svazku právě řečeném podle fotografie zhotovené před restaurováním. Reprodukcí Coellova obrazu restaurovaného podává na př. Creixell (*San Ignacio de Loyola*, sv. I. titulní obr.).

Italové mají obraz sv. Ignáce, který vymaloval v den smrti světce (31. července 1556) podle mrtvoly a vlastní paměti na živého výtečný portrétista Jacopino del Conte. Je v kurii generála Tovaryšstva Ježíšova v Římě. I on je již dosti sešlý, ale nebyl dosud restaurován. Viz o něm u Tacchi Venturi II, 387-392.

Titulní obrázek této knihy je reprodukce fotografie obrazu Coellova před restaurováním.

Podpis *Inigo* je reprodukován z listu světcova synovci Bertrandovi z Loyoly ze dne 4. října 1540 (Monum. Ignat., ser. 1, I, 165-167), jenž je v domě Tovaryšstva Ježíšova v Praze-II, odkazem císařovny Marie Anny, choti Ferdinanda V.

IV. POZNÁMKY K PŘÍDAVKU

V rukopisném sborníku *Collecta per P. Natalem* je na str. 127 v—130 v úplný opis tohoto zápisu, počínající hned slovy: „Způsob, kterým Tovaryšstvo učinilo své obětování . . .“, ale P. Nadal nadepsal vlastní rukou tato slova: „Huic scripturae ad illum usque locum: „*Domini nostri Jesu Xi*“ praeposuit titulum sua manu P. Ignatius: „1541. *Forma de la Compañía y oblación*“, t. j. „Tento zápis až k tomu místu: „*Pána našeho Ježíše Krista*“ nadepsal vlastní rukou O. Ignác: „1541. *Způsob [ustavení] Tovaryšstva a [jeho] obětování*“ (Mon. Nadal. IV 3; Mon. Ignat, 4, II 4). V druhém zachovaném opise není o tomto nápisu zmínky, nýbrž začíná hned: „Ihs. Způsob, kterým . . .“

1.

¹ Ježto velikonoce byly r. 1541 dne 17. dubna, počínala druhá polovice postu dnem 25. března. Vota k volbě se ode všech devíti (Bobadilla nevolil; viz § 2) zachovala a jsou otištěna v Mon. Hist. S. J. mezi písemnostmi toho kterého druha sv. Ignáce. Z data volebních lístků, jež je u Laíneze a Salmeróna 4. duben a u sv. Ignáce 5. duben 1541 a patrně spadá do první třídní lhůty, o níž bude hned řeč ve vypravování, můžeme souditi, že se sešli asi

2. dubna 1541. Přesný výpočet není možný, poně-
vadž nelze přesně říci, jak jsou počítány lhůty, a
kolik dní uplynulo mezi rozhodnutím sv. Ignáce
vykonati životní zpověď a provedením rozhodnutí.

² Míněni jsou: Ignác z Loyoly, Laínez, Salme-
rón, Broet, Codure, Le Jay.

³ Jsou tu míněny výsledky porad započatých v po-
lovici března 1539 a ukončených 24. června téhož
roku, o nichž viz za pozn. k § 98 Pamětí, a porad
z počátku r. 1541. Při jednomyslných rozhodnutích
zachovati spojení mezi sebou a založiti řád, bylo
všech 10 druhů, při dalších jednáních však, od kon-
ce dubna nebo počátku května počínaje, scházeli
někteří, ježto se koncem dubna nebo počátkem
května 1539 odebrali na rozkaz Pavla III. Broet a
Rodrigues na apoštolské práce do Sieny (odkud se
Rodrigues, maje jíti do Portugalska, vrátil v únoru
1540 a Broet počátkem března 1541) a 20. června
1539 Faber a Laínez do Parmy a Piacenzy (odkud
byl koncem září Faber poslán s Ortizem do Wormsu
k náboženské rozmluvě s protestanty a Laínez v pro-
vinci 1540 byl povolán sv. Ignácem do Říma).
V aktech o poradách od 3. do 23. května 1539 schá-
zejí také podpisy Bobadillův a Xavierův (Již v květ-
nu 1539 byla pronesouhlas jednou neústupně proje-
vený Bobadillou přijata na rozhodování v poradách
pro budoucnost zásada většiny hlasů - přesně řečeno

neplatnosti jednoho hlasu odporujícího všem ostatním - místo dotavadní jednomyslnosti přítomných (Cartas de San Ignacio I 425, pozn. 3; Nadal v Leturiově *Nuevos datos*, str. 58); nepřítomní ponechávali rozhodnutí o konstitucích přítomným (Mon. Chron. I 90; Nadal u Leturie na uvedeném místě), jak to máme výslovně zachováno od Xaviera 15. března 1540 před odchodem do Portugalska (Mon. Xaver. I 811) a od Fabra v samém votu k volbě poslaném dne 27. pros. 1540 z Wormsu (Mon. Fabri 52).

Kromě toho se ještě v březnu r. 1541, než si zvolili představeného, druhové v Římě přítomní usnesli o různých bodech (*Determinationes variae*), mezi nimi také o tom, že sliby míní složití s výhradou, že bula Pavla III. *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1540, t. j. formule institutu v ní, může býti podle pozdějších poznatků a zkušeností upravena. Ta úprava se stala až bulou Julia III. *Exposcit debitum* ze dne 21. července 1550.

⁴ Rodrigues, který pro zdraví tehdy právě čtyřdenkou oslabené odcestoval do Portugalska po moři 5. března 1540, a Xavier, který tam odcestoval po souši s portugalským vyslancem Petrem Mascarenhas 16. března 1540, zanechali své hlasy zapečetěné před odchodem; Faber poslal svůj z Wormsu 27. pros. 1540.

¹ Votum Salmerónovo, které nejobšírněji vyjadřuje smýšlení všech druhů sv. Ignáce, zní v překladu z latiny:

„Ihs. Maria. Ve jménu Ježíše Krista. Amen. Já Alfons Salmerón, zcela nehodný člen tohoto Tovařystva, pomodliv se napřed k Bohu a věc podle své jaké také soudnosti zrale uváživ, volím a prohlašuji za svého a celé kongregace preláta a představeného Dona Ignáce z Loyoly, jenž nás podle moudrosti od Boha mu dané, jak nás všechny v Kristu zplodil a za malička mlékem krmil, tak také nyní, když jsme v Kristu povyrostli, pevným pokrmem poslušnosti povede a bude řídit na tučnou a přebohatou pastvu v ráji a k prameni života, takže, až vrátí toto skrovnické stádce Ježíši Kristu, velikému pastýři, podle pravdy řekneme: „I my jsme lid, jejž On vodí, a ovce, jež pase“ [Ž. 94, 7], a on sám s radostí řekne: „Pane, z těch, které jsi mi dal, jsem neztratil nikoho“ [Jan 18. 9]. To nám rač uděliti sám Ježíš, dobrý pastýř. Amen. To je naše mínění. Psáno v Římě dne 4. dubna 1541“ (Mon. Salmeron. I 1 n.).

Votum sv. Ignáce zní v překladě ze španělštiny: „Ihus. Vyjímaje sám sebe dávám svůj hlas v Pánu našem, aby byl představeným, tomu, kdo bude míti více hlasů, aby jím byl. Dal jsem jej neurčitě, maje

to za dobré; bude-li však Tovaryšstvo míniti něco jiného, anebo bude-li souditi, že je to lépe a k větší slávě Boha, Pána našeho, jsem ochoten dáti jej určitě. Psáno v Římě 5. dubna 1541. ÍNIGO“ (Mon. Ignat. 4, II 4). - Slova „neurčitě, maje to za dobré“ znamenají asi to, co sv. Ignác, jsa generálem Tovaryšstva, často činil: aby nedal podnětu k mínění, že někomu dává přednost před jiným, který si snad činil nároky na stejné nebo lepší mínění u něho, mnohdy nerozhodoval o vybrání osoby k tomu neb onomu úkolu sám, nýbrž prohlásil, že se přidá k tomu, co rozhodne většina rádců, kterým to předložil; ale těm to předložil nenápadně tak, že ten, koho zvolili, byl právě ten, koho sv. Ignác považoval za nejvhodnějšího (González, v Memorialu, Monum. Ignat. 4, I 312).

Rodrigues (s datem 5. března 1540) a Xavier (s datem 15. března 1540), kteří zanechali své votum před odchodem do Portugalska; Codure, který je napsal téhož dne jako Rodrigues, ježto se měl z vůle Pavla III. odebrati do Irska (ale okolnosti zabránily odcestování a on zemřel 29. srpna 1541; teprve v září 1541 se tam odebrali Broet a Salmerón); Faber, který poslal votum z Německa - ti všichni pamatují i na možnost smrti sv. Ignáce a pro ten případ dávají své votum ještě jinému, a to Rodrigues, Codure a Xavier Fabrovi, Faber Xavierovi. Rozpoznali

tedy ty, které později církev povznesla na oltáře. Ale oba jmenovaní zemřeli před sv. Ignácem: Faber 1. srpna 1546 v Římě, Xavier 3. pros. 1552 na ostrově Sancianu u Číny.

² Bobadilla se odebral asi počátkem podzimu r. 1540 z nařízení Pavla III. do diecése bisignanské v Kalabrii, kde mu bylo zůstatí přibližně rok. Řeholní sliby složil po návratu do Říma.

4.

¹ Asi jen ústně, poněvadž se nic písemného nezachovalo nebo aspoň není známo.

² Řeholník z řádu sv. Františka.

5.

¹ Bylo to v neděli velikonoční 17. dubna 1541.

² Dne 19. dubna 1541. - Později v Konstitucích Tovaryšstva ustanovil, že se zvolený generální představený nesmí zdráhati volbu přijmouti (Constitut. S. J., Pars VIII, c. 6, 6).

³ „Prastarý je obyčej putovati do sedmi hlavních kostelů římských, totiž sv. Petra ve Vatikáně, P. Marie Větší, sv. Vavřince za hradbami, sv. Kříže jerusalemského, sv. Jana v Lateráně, sv. Šebestiána za hradbami a sv. Pavla za hradbami... Kdo po zpovědi a sv. přijímání zbožně jde do řečených sedmi kostelů a pomodlí se v nich na úmysl sv. Otce, může získati velmi četné odpustky, kterými jsou obdařeny“ ... Ale teprve Pius IX. udělil brevem ze dne

26. ledna 1866 zvláštní (plnomocné) odpustky na zbožnou celkovou pouť do těchto sedmi kostelů po zpovědi a sv. přijímání a modlitbě v nich na úmysl papežův . . . „Téměř stejně starý je obyčej choditi v řečených kostelích k sedmi privilegovaným oltářům, zvláště u sv. Petra ve Vatikáně.“ Také s touto pobožností je spojeno mnoho odpustků udělených od několika papežů. Urban VIII. udělil mnohým kostelům mimo Řím, majícím sedm oltářů, odpustky sedmi privilegovaných oltářů u sv. Petra ve Vatikáně (Beringer-Hilgers, *Die Ablässe*, 14. vyd., I 528—530).

6.

¹ Jak viděti z dokumentu čís. 5 v Mon. Ignat. 4, II 8—9, byli přede mši sv. Ignáce, v níž složili sliby, napřed na jiné mši sv., a po ní, „jsouce kapitulárně shromážděni v kostele sv. Pavla za městskými hradbami, na místě k tomu zvláště určeném . . . svorně, a aniž kdo z nich nesouhlasil, po vzývání Ducha sv. a po mši sv. zvolili za svého představeného a preláta nadřečeného důstojného pána Ignáce z Loyoly“, t. j. s právními formalitami dřívější volbu potvrdili nebo opětovali, aby byla kanonicky bezvadná. Nato měl sám sv. Ignác mši sv. a v ní všech šest složilo řeholní sliby.

² Bylo to, jak vypravuje Ribadeneira (*Acta SS.*, Ribad. n. 224), v kapli P. Marie, ve které byl tehdy

také svatostánek s Nejsv. Svátostí. Polohu této kaple na evangelní straně hlavního oltáře a druhé, jí odpovídající, na epištolní straně popisuje P. Ignác Pien S. J. u bollandistů v poznámce G k uvedenému odstavci Ribadeneirova životopisu. V evangelní kapli byl mosaikový obraz P. Marie s Ježíškem s počátku XIII. stol., v epištolní byl velký kříž, který prý promluvil k sv. Brigitě. Původní kaple již za doby P. Piena neexistovaly, nýbrž jiné dvě pěknější, dále směrem za hlavní oltář postavené, a v evangelní kapli byly za oltářem i onen mosaikový obraz P. Marie i krucifix z epištolní kaple. Basilika sv. Pavla za hradbami úplně vyhořela r. 1823, ale byla podle starého plánu znovu zbudována v letech 1824 až 1854. Kapli, která byla před požárem na evangelní straně, odpovídá nynější kaple Krista ukřižovaného. Mosaikový obraz P. Marie s Ježíškem a nad ním onen krucifix jsou nad oltářem.

³ „Já Ignác z Loyoly slibuji Bohu všemohoucímu a papeži, jeho náměstkovi na zemi, před jeho pannenskou matkou a celým nebeským dvorstvem, a u přítomnosti Tovaryšstva, ustavičnou chudobu, čistotu a poslušnost podle způsobu života obsaženého v bule Tovaryšstva Ježíše, Pána našeho, a v jeho konstitucích, které vyloženy jsou nebo budou. Nadto slibuji zvláštní poslušnost papeži stran misií v bule obsažených. Rovněž slibuji, že budu pečo-

vati, aby mládež byla vyučována základům víry, podle téže buly a konstitucí.“

Zvláštní poslušnost papeži stran misií je čtvrtý slavný slib řeholní v Tovaryšstvu Ježíšovu, jímž se slibující zavazuje, cokoliv papež rozkáže směřujícího k prospěchu duší a rozšíření víry, a do kteréhokoliv kraje jej bude chtít poslati, vykonati bez vytáčky nebo výmluvy, ihned, nakolik jest na něm (Pavla III. *Regimini militantis Ecclesiae* ze dne 27. září 1550). — Zvláštní zmínka ve slibech o vyučování mládeže základům víry neukládá jiného závazku než ostatní práce na pomoc bližnímu v mezích poslušnosti; činí se však ta zmínka nicméně na zvláštní připomenutí a doporučení této důležité a Bohu zvláště milé práce (Constitut. S. J., Pars V, c. 3, 3, declar. B).

7.

¹ „Já Jan Codure slibuji Bohu všemohoucímu před jeho panenskou matkou a celým nebeským dvorstvem a u přítomnosti Tovaryšstva, a Vám, důstojný Otče, jenž jste na místě Božím, ustavičnou chudobu, čistotu a poslušnost podle způsobu života obsaženého v bule Tovaryšstva Ježíše, Pána našeho, a v jeho konstitucích, které vyloženy jsou nebo budou. Nadto slibuji zvláštní poslušnost papeži stran misií v bule obsažených. Rovněž slibuji, že budu poslouchati stran vyučování

mládeže základům víry podle téže buly a konstitucí.“

8.

¹ Viz výše pozn. 3 k § 5.

² Narážka na místa z evangelií Mat. 8, 26; Mark. 4, 39; Luk. 8, 24.

CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED ŽIVOTA SV. IGNÁCE Z LOYOLY

1491 nebo 1492

Narodil se na hrádku Loyole.

od ? - asi do druhé polovice 1517

Pobyt v domě Jana Velásqueze de Cuellar.

kolem 1518

Vstup do vojenských služeb u místokrále navarrského Antonia Manrique de Lara.

1521

20. *května*. Raněn při hájení pevnosti pamplonské proti Francouzům.

kolem 15. června. Dopraven na Loyolu.

29. *června*. Obrat nemoci k lepšímu; pak po několik měsíců nenáhlá změna v duši.

1522

asi někdy v druhé pol. února. Odchod z Loyoly na Montserrat.

noc 24./25. března. Bdění na Montserratě.

25. *března odpoledne*. Příchod do Manresy.

asi od dubna do července. Soužení vrtochy.

koncem července nebo poč. srpna. Veliké osvětlení u řeky Cardoneru; po něm hlavní doba vzniku podstaty *Duchovních cvičení* v Manrese.

1523

asi koncem února. Odchod z Manresy do Barcelony na pout do Jerusalema.

29. března. Příchod do Říma.

asi 14. dubna. Odchod do Benátek.

14. června. Odjezd z Benátek do Jaffy.

31. srpna. Vystoupili na zemi v Jaffě.

4. září. Příchod do Jerusalema.

23. září. Odchod z Jerusalema.

3. října. Odjezd z Jaffy.

1524

12. ledna. Příjezd do Benátek; pak na Ferraru a Janov do Barcelony.

asi počátkem března. Příjezd do Barcelony.

1524-1526

Dvě léta humanitních studií v Barceloně.

1526

asi v březnu nebo v dubnu. Odchod z Barcelony do Alcalá de Henares na studium filosofie a bohosloví.

19.-21. listopadu. První vyšetřování v Alcalá o životě a nauce Ignáciově a rozsudek.

1527

6. března. Druhé vyšetřování.

asi 19. dubna-1. června. Třetí vyšetřování, vězení, rozsudek.

asi 21. června. Odchod z Alcalá do Valladolidu a Salamanky.

kolem 15. července. Příchod do Salamanky.

od konce července. Výslech u dominikánů; uvěznění a proces.

kolem 15. září. Odchod ze Salamanky do Barcelony.

1528

poč. ledna. Odchod z Barcelony do Paříže.

2. února. Příchod do Paříže, kde pobyl na studiích něco přes sedm let.

1528-1535

Pobyt v Paříži.

1528-1529

Opakování studií humanitních (něco přes 1¹/₂ roku).

1528-1530 nebo 1529-1531

Tři cesty do Belgie, posledního roku i z Belgie do Anglie.

1529

1. října. Počátek studií filosofických (4 léta); v době jejich si získal druhy.

1532

před velikonoci. Bakalářem filosofie.

1533

13. března. Licenciátem filosofie.

počátkem října. Začal studie bohoslovecké (1¹/₂ roku).

1534

po velikonocích. Magistrem filosofie.

15. srpna. Sliby sv. Ignáce a prvních šesti druhů na Montmartre o pouti do Svaté země a nabídnutí papeži.

1535

asi koncem března. Odchod Ignáciův z Paříže do Španělska na zotavenou a na vyřízení záležitostí druhů.

asi v druhé polovici listopadu. Odjezd z Valencie do Janova; odtamtud do Bononie a Benátek.

v posledních dnech prosince. Příchod do Benátek.

1536-1537

Skoro dvouletý pobyt v Benátkách a na území benátském.

1537

8. ledna. Příchod devíti druhů z Paříže do Benátek k cestě do Svaté země.

brzy po 8. březnu. Cesta druhů Ignáciových do Říma o dovolení k cestě do Svaté země a k svěcením.

10., 15., 17., 24. června. Svěcení sv. Ignáce a druhů nekněží.

asi 25. července. Rozchod družiny po skupinách

z Benátek do měst na území benátském: sv. Ignác s Fabrem a Laínezem do Vicenzy.

po 13. říjnu. Odchod družiny z Benátek do universitních měst italských: sv. Ignác, bl. Faber a Laínez do Říma.

v druhé polovici listopadu. Příchod sv. Ignáce a dvou druhů do Říma.

1538

koncem dubna. Příchod ostatních druhů do Říma.

asi od polovice května. Pronásledování družiny pomluvami.

18. října. Osvobozující rozsudek místodržitelův.

koncem roku. Nabídnutí družiny papeži podle druhé polovice slibu učiněného na Montmartre.

25. prosince. První mše sv. Ignáce v Santa Maria Maggiore v Římě.

1539

asi od polovice března do 24. června. Porady o trvalém spojení druhů a založení řádu.

3. září. Ústní schválení řádu Pavlem III.

1540

27. září. Schválení řádu bulou Pavla III. *Regimini militantis Ecclesiae.*

1541

19. dubna. Sv. Ignác přijal zvolení generálním

představeným Tovaryšstva Ježíšova.

22. dubna. Řeholní sliby v basilice sv. Pavla za hradbami.

1541-1550

Práce o první redakci Konstitucí.

1548

31. července. *Duchovní cvičení* sv. Ignáce schválena brevem Pavla III. *Pastoralis officii cura*.

1550

Dokončena první redakce Konstitucí a předložena některým PP.

21. července. Julius III. bulou *Exposcit debitum* potvrzuje přesněji formulovanou ústavu Tovaryšstva.

1552

Dokončena druhá redakce Konstitucí, která zaváděna na zkoušku v provinciích.

1553-1555

Vypravovány *Paměti* P. Ludvíku Gonzálezi.

1556

Dokončena třetí redakce Konstitucí.

31. července. Smrt sv. Ignáce.

1609

27. července. Dekret o blahořečení.

1622

12. března. Svatořečení.

1922

25. července. Sv. Ignác prohlášen apoštolskou konstitucí Pia XI. *Summorum Pontificum* patronem duchovních cvičení.

A. M. D. G.

UKAZATEL JMENNÝ K PAMĚTEM

Albert, blah. 103.

Alcalá de Henares 101. 103. 104. 105. 106. 108.
110. 111. 113. 120.

Almazán 136.

Amadis 64.

Amador 123. 124.

Anglie 122.

Antezana 103.

Apulie 95. 96.

Aránzazu 60.

Ardévol 101.

Argenteuil 125.

Arteaga 105. 115. 125. 126.

Barbarossa 136.

Barbora, sv. 123. 124. 129.

Barcelona 45. 65. 66. 81. 83. 84. 91. 95. 96. 99.
101. 102. 103. 118. 119. 121. 128.

Barrera 145.

Bassano 141.

Bayonne 99. 133.

Benátky 81. 86. 87. 95. 96. 130. 131. 133. 137.
138. 139. 140. 141. 145.

Bernard, sv. 101.

Betfage 93.

Betlem 91.

Bisignano 156.

Bobadilla 156.
Bononie 133. 136. 137.
Burgos 59. 123.

Cáceres 105. 115. 125. 126.
Cárdenas, Terezie de 107.
Cardona 81.
Castro 122. 123. 127. 136.
Ciruelo 108.
Codure 140. 143. 160.
Coudret, Hanibal du 43.
Contarini 138.
Cypr 88. 89. 90. 95. 96.

Dominik, sv. 55. 111. 124. 127.
Doria 100.
Dotti, Kašpar de' 138.

Eguía, Diego de 104.
Erasmus 113.
Estrada, František de 144.

Faber, blah. Petr 120. 128. 140. 141. 142.
Faria, Baltazar de 79.
Ferrara 96. 97. 99.
Ferrera 79.
Figuerola 105. 106. 107. 108.
Flandry 122. 123.
Fonseca 110.
Frago 128. 129.
František z Assisi, sv. 55.
František Xavier, sv. 120. 128. 143.

Frascati 145.

Frías 115. 116. 118.

Gaeta 84.

González 39. 43. 45. 144.

Gouvea, Diego de 124.

Guipúzcoa 99. 133.

Hadrian VI. 86.

Hoces 138. 144.

Chioggia 87.

Ignác z Loyoly, sv. 39. 41. 43. 45. 149. 159.

Indie 126.

Inigo [t. j. Ignác z Loyoly, sv.] 51. 60. 156. 157.
158. 159. 161.

Jaén 108.

Jaffa 90.

Jakub, sv. 95. 121. 123.

Jan, kněz 48.

Jan apoštol, sv. 122.

Jan Křtitel, sv. 52.

Janov 50. 95. 96. 97. 99. 136.

Jeník [Jan de Reinalde] 105.

Jerusalem 45. 56. 57. 58. 63. 76. 81. 83. 86. 88

89. 90. 96. 102. 123. 130. 131. 138. 139.

Julius III. 48.

Kalist [de Saa] 105. 108. 109. 112. 113. 125. 126.

Láinez 43. 136. 140. 142.
Loyola 51. 60. 146. 149. 159.

Madrid 151.

Magister sentenci [Petrus Lombardus] 103.

Manes 90.

Manresa 47. 60. 65. 66. 69. 75. 76. 77. 78. 83. 88.
101. 102. 141.

Marcel II. 48.

Marek, sv. 88.

Maria Maggiore, S. 144.

Marta, sv. 145.

Mascarenhas, Leonora de 126.

Mendoza 116.

Michal [Landivar] 144. 145.

Montaigu 120. 121.

Monte Cassino 144.

Montorio 157. 158.

Montserrat 60. 61. 63. 64. 65. 66. 69.

Mударра 145.

Nadal 41. 46. 48. 145.

Nájera 59.

Navarrete 59. 60. 61.

Neviňátka, sv. 121.

Olivetská hora 93.

Oňate 60.

Ori 127.

Ortiz 139. 144.

Padova 76. 87.

Pamplona 51. 52. 136.
Paravinhas 115.
Pavel IV. 49.
Pavel poustevník, sv. 77.
Pavel apoštol, sv. 131. 158. 159.
Paříž 111. 118. 119. 120. 121. 123. 124. 125. 126.
127. 129. 130. 139. 141. 145.
Peña 127.
Peralta 123. 127.
Petr, sv. 53. 122. 157. 158.
Petr a Pavel, sv. 52.
Polanco 42. 46.
Pontius [Cogordan] 42.
Portundo 99.

Remigius, sv. 127.
Rodos 89.
Rojas 138.
Roserová Eliška 101.
Rouen 124. 125. 127.

Řím 50. 81. 83. 84. 85. 86. 126. 131. 135. 138.
139. 140. 142. 143. 144. 145. 156.

Salamanca 110. 111. 117. 118. 119. 125. 126.
Saliny 89.
Sanctisidoro 115.
Segovia 108. 126.
Sevilla 58.
Sigüenza 136.
Sorbonne 123.
Soto 103.

Šebestián, král portugalský 43.

Theodosius 157.

Toledo 105. 136.

Valencia 78. 123. 136.

Valladolid 110.

Veralli 140.

Vicenza 140. 141.

OBSAH

<i>Předmluva</i>	7
<i>Úplné názvy knih a článků uváděných</i>	9
<i>Úvod</i>	13

PAMĚTI SV. IGNÁCE

<i>Úvod P. Nadala</i>	41
<i>Úvod P. Gonzáleze</i>	45
<i>Hlava I. Obrácení</i>	51
<i>Hlava II. Montserrat</i>	60
<i>Hlava III. V Manrese</i>	66
<i>Hlava IV. Pout do Jerusalema a pobyt v něm</i>	81
<i>Hlava V. Návrat do Španěl</i>	95
<i>Hlava VI. Na studiích v Barceloně a v Alcalá</i>	101
<i>Hlava VII. V Salamance</i>	111
<i>Hlava VIII. Na studiích v Paříži</i>	120
<i>Hlava IX. Do vlasti a do Benátek</i>	133
<i>Hlava X. V Benátkách a na cestě do Říma</i>	138
<i>Hlava XI. V Římě. Dodatek P. Gonzáleze</i>	144

PŘÍDAVEK: Kanonické ustavení Tovaryšstva

<i>Úvod</i>	151
<i>Způsob ustavení Tovaryšstva a jeho obětování</i>	155

POZNÁMKY

<i>I. Poznámky k Úvodu P. Nadala</i>	165
<i>II. Poznámky k Úvodu P. Gonzáleze</i>	174
<i>III. Poznámky k Pamětem sv. Ignáce</i>	189
<i>IV. Poznámky k Přídavku</i>	325

*Chronologický přehled života sv. Ignáce
z Loyoly*

335

Ukazatel jmenný k Pamětem

342

VINICE PÁNĚ

Pořádá Antonín Stříž

4.

PAMĚTI SVATÉHO

IGNÁCE Z LOYOLY

Přeložil a poznámkami

opatřil P. Jaroslav Ove-

čka S. J. Vytiskl Franti-

šek Obzina ve Vyškově

na Moravě. Vyšlo též

20 číslovaných výtisků

na papíře Zandersově.

Sv. František, Spisy	Kč 10.—
Fulcher Chartreský, Historie Jerusalemská, Děje křížáckých výprav	Kč 30.—
H. Ghéon, Člověk narozený z války. Konverse	Kč 12.—
Blah. Grignon z Montfortu, O pravé pobožnosti k Panně Marii.	Kč 20.—
— Modlitba za apoštoly posledních dob	Kč —80
Bratr Guig, Scala Paradisi	Kč 18.—
A. Hello, Den Páně	Kč 6.—
Blah. Hugo, Život sv. Norberta	Kč 10.—
R. W. Hynek, Stigmatisovaná z Konnersreuthu	Kč 12.—
Sv. Ignác z Loyoly, Paměti	V tisku.
J. Jørgensen, Na výšinách.	Kč 24.—
— Pout do Svaté Země	Kč 30.—
J. Krlín, Pronásledování katolíků v Mexiku	Kč 3.—
Křišťan, Život a umučení sv. Václava a svaté Ludmily	Kč 12.—
A. Lang, Jacopone da Todi, blázen pro Krista	Kč 20.—
— Jindřich Suso	Kč 24.—
— Úvod do německé mystiky	Kč 36.—
H. Manning, Důvěra v Boha	Kč 10.—
H. Massis, Vnuk Renanův. Konverse	Kč 6.—
Blah. Rab. Maurus, Život sv. Maří Magdaleny a sv. Marty	Kč 24.—
A. Melka, Lekce pašijového týdne	Kč 10.—
A. M. Meynard, Duchovní život	Kč 45.—
G. Papini, Život Kristův	Kč 30.—
P. J. Pinamonti, Město Velikého Krále	Kč 13.—
F. Prat, Svatý Pavel	Kč 15.—
Svatý Prokop, Život	Kč 4 80
E. Przywara, Eucharistie a práce	Kč 4 20
Sv. Řehoř Veliký, Čtyři knihy rozmluv.	Kč 40.—
Angelus Silesius, Poutník cherubínský	Kč 36.—
V. S. Solovjev, Duchovní základy života	Kč 18.—
C. Straka, Přenesení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov	Kč 36.—
V. Surius, Život sv. Antonína Paduánského	Kč 2.—
Sv. Terezie Ježíškova, Listy	Kč 10.—
Sv. Terezie Ježíšova, Kniha zpráv	Kč 15.—
— Meditace duše o Bohu	Kč 8.—
— Hrad nitra	V tisku.
J. Vajs, Abecedarium palaeoslovenicum	Kč 30.—
— Psalterium palaeoslovenicum	Kč 80.—
Missal slovenski	Kč 30.—

Úplné seznamy zdarma.

Všecky tyto knihy opatří i každý řádný knihkupec.

VDÁVÁ NAKLADATELSTVÍ

LADISLAVA KUNCÍŘE PRAHA II.

VORŠILSKÁ 3.